EUGEN BARBU

ȘOSEAUA NORDULUI

roman

1

Soseaua Nordului

Eugen Barbu

Volumul - 1

Traducere:
Editura Militară, 1989

Eugen Barbu

Versiune ebook: [1.0]

Eugen Barbu
ROMAN 1

© 1989 Editura Militară, București
Prefață de MIHAI UNGUREANU
Toate drepturile rezervate

ISBN 973-32-0017-4

FreeRObooks

ROMANUL UNOR CARACTERE

Romanul românesc contemporan este o realitate literară diversă şi indiscutabil valoroasă. Dacă în alte etape literare romanul era o specie literară, către care se aspira, astăzi numărul şi nivelul mediu al romanelor dă siguranţa unei încetăţeniri a speciei. Întrebările „De ce nu avem roman" nu se mai pun. Ele datează încă de la sfârşitul secolului trecut şi au fost reluate în perioada interbelică. Problema romanului românesc în conştiinţa literară a scriitorilor noştri a fost o chestiune de permanentă actualitate. Dacă la sfârşitul secolului trecut întrebarea şi-o punea N. Iorga acuzând condiţiile în care trăiau scriitorii şi absenţa unui public cititor în limba română, între cele două războaie mondiale cel care discută din nou problema absenţei romanului este Mihai Ralea. Răspunsurile acestuia sunt mai interesante pentru că el încearcă să găsească motivaţii de structură. Nici societatea românească n-ar procura conflicte tipice romanului modem şi nici scriitorul român n-ar avea înclinaţie către această formulă de ciocniri tari pe care specia le presupune. Au mai intervenit în această discuţie şi alţii. S-a ajuns chiar la o polemică privind tipurile sufleteşti apte sau nu să facă roman, după unele păreri romanul neputând fi decât urban pentru că sufletele sunt aici mai complicate, după alţii el având aceeaşi posibilitate de a se exprima ca roman indiferent de extracţia socială a personajelor. În acest schimb de păreri întâlnim numele lui Camil Petrescu şi al lui G. Călinescu.

De ce pomenim toate acestea? Ca să arătăm că pentru scriitorul român romanul a fost o piatră de încercare, o specie prin care se verifica modernitatea omului, a societăţii, a literaturii. Şi pentru a lămuri de ce critica literară de

după cel de-al doilea război mondial a avut şi ea marota romanului. Fiecare prozator era considerat în această nouă etapă literară un posibil romancier. Dacă scria proză scurtă el era tratat ca un autor exersând în vederea unui roman. Romanul era declarat ca specia supremă şi deziderată. Asta şi explică de ce majoritatea prozatorilor, indiferent de profilul şi de vocaţia lor, au dat romane, unii fiind chiar în această postură doar nuvelişti. În această nouă campanie pentru roman, dusă după cel de-al doilea război mondial, numele lui Eugen Barbu figurează la loc de seamă.

Proza românească a luat după cel de-al doilea război mondial un curs programatic. Uniformizată de anumite reţete şi soluţii, ea a tins spre o formulă masivă, monumentală, de roman frescă sau de roman monografic, incluzând conflictele tipice recomandate de o critică literară atotştiutoare, dar fără a reuşi decât arareori saltul artistic care să ne ofere romane notabile. Dar faţă de acest flux generalizat au existat şi scriitori care prin proza lor nu s-au înscris în serie şi au întreţinut legătura cu o linie şi o experienţă literară anterioară, urmând un curs propriu literaturii române. Aici trebuie citat, desigur, Bietul Ioanide *(1955) de G. Călinescu, roman de primă importanţă pentru proza românească modernă prin intelectualitatea lui şi prin calităţile în ordinea creaţiei.* Bietul Ioanide *afirma dreptul la libertatea de creaţie a scriitorului, dezinvoltura unui stil, o perspectivă foarte personală de a aborda universul romanesc. Când vorbim despre proza lui Eugen Barbu, numele lui G. Călinescu este obligatoriu. Pentru Eugen Barbu, G. Călinescu este una din figurile tutelare recunoscute ale propriei literaturi. Deşi-l intitulează „Divinul critic" în lungi campanii de ripostă împotriva anticălinescienilor, G. Călinescu este pentru autorul* Gropii *nu numai un critic, ci şi un prozator. Lecţia călinesciană poate fi căutată în ciuda unor aspecte de suprafaţă în toată publicistica şi proza lui Eugen Barbu. Desigur, ceea ce impune la început sunt elementele de contrast. La doi ani*

după Bietul Ioanide *apare* Groapa *(1957), carte la antipodul lumii călinesciene: o lume de muncitori, de parlagii, de haimanale, de mahalagii face obiectul literaturii lui Eugen Barbu şi-i defineşte universul. Dar această condiţie nu exclude relaţia şi raportarea la experienţa romanescă şi intelectuală călinesciană, pe care Eugen Barbu a declarat-o în nenumărate împrejurări. Ceea ce a desprins Eugen Barbu din scrisul lui G. Călinescu a fost mai ales caracterul frapant şi şocant al scriiturii, modul uimitor de a facilita accesul la sensul chestiunilor abordate. Una din preocupările esenţiale ale scrisului lui Eugen Barbu este de a obţine de la cititor acea uimire fericită produsă de o expresie care să conducă în miezul lucrurilor. Este, indiscutabil aici, şi o lecţie din Tudor Arghezi, alt maestru al gazetarului Eugen Barbu, dar ea nu o exclude pe cea de-a doua, cultivată cu bună ştiinţă. În literatura sa întreagă, în romanele sale, Eugen Barbu cultivă o tradiţie literară din care încearcă să-şi alcătuiască propria fizionomie artistică.*

Foarte caracteristică este definiţia pe care Eugen Barbu a încercat s-o dea romanului. Într-o vreme când discuţia despre roman redevenise la modă, Eugen Barbu a tipărit în „Viaţa românească" un articol în care prezenta romanul ca pe o formă literară foarte vie, foarte dinamică, ceva imprevizibil şi surprinzător, de speţa romanului poliţist. Modul acesta de a vedea romanul era, între alte opinii prezente, şocant şi făcea parte din maniera de a fi a lui Eugen Barbu, dornic de singularizare prin opinii excentrice. Dar ceea ce rămâne de reţinut este că această opinie în care romanul este văzut ca roman de acţiune şi roman poliţist nu încalcă deloc regulile romanului modern, ci îi restituie o componentă de forţă. Între scriitorii care proiectau romanele după formula-reţetă a vremii, Eugen Barbu se diferenţia, propunând o epică plină de surprize, inconformistă, necanonică. Nu a fost de altfel o simplă declaraţie. Groapa*, apărută mai înainte, a fost considerată o carte de un extrem inconformism şi a fost contestată. Lumii acesteia de la*

marginea societăţii, o lume de lumpeni, nu i se găsea coordonata morală constructivă. Talentul, priceperea literară a autorului nu justificau pentru unii din comentatori libera abordare, lipsită de convenţionalism. Groapa *cuprinde într-adevăr o lume neconvenţională şi multe scene tari. Dar este o lume reală, plină de sevă, o lume ocolită de literaţi, în sfârşit, un univers redescoperit, pe care cititorul şi literatura română l-au primit dincolo de reacţiile criticii literare fără atâtea obiecţii.* Groapa *impunea un prozator,* un univers particular, un stil propriu şi mai mult decât atât o opţiune.

La doi ani după Groapa*, apare* Şoseaua Nordului *(1959), roman în care vom regăsi o parte din lumea* Gropii*, dar într-un alt stadiu de existenţă şi de conştiinţă. Este lumea din Colea Griviţei, cu Gică Hau-Hau, de data aceasta*

În postura de vânzător de ziare şi de împărţitor de manifeste, este lumea muncitorilor de la depouri, din Groapa*, din* Tereza*, din* Oaie şi ai săi*, o lume realistă, sobră, aspră, angajată într-o muncă plină de riscuri, clandestină, urmărind cu tenacitate şi cu precizie dărâmarea unui sistem de asuprire. A fost poate şi dorinţa lui Eugen Barbu de a da o replică acelor critici care nu vedeau în lumea din* Groapa *posibilitatea unei acţiuni coerente şi dirijate în sensul unui ideal social.* Şoseaua Nordului *poate fi luată şi ca replică la obtuzitatea unei critici, care consideră că există universuri condamnate moral. Noul roman avea deci rostul să arate acestor inabili cititori că rezervele de energie, de bine, de acţiune şi de sens major există şi aici, şi mai ales aici în primul rând.* Şoseaua Nordului *va fi oglinda unor acţiuni clandestine, a vieţii unor ilegalişti, a portretelor lor, a riscurilor pe care şi le-au asumat, dar şi a faptului lor împlinit, în ciuda primejdiilor.*

Poate mai mult decât în alte cărţi ale lui Eugen Barbu apare în Şoseaua Nordului *factorul poliţist. Cu alte cuvinte,* Şoseaua Nordului *reflectă din plin concepţia despre roman a lui Eugen Barbu, ilustrând, cu pricepere şi vigoare*

capacitatea epică a autorului. În ciuda numărului de pagini, Şoseaua Nordului *este un roman cu o distribuţie mică, are adică personaje puţine, acţiuni încordate, dar care se consumă în spaţiu mic, interesul cărţii stând în materia ei, în masa acesteia. E vorba mai întâi de o acţiune ilegală periculoasă, un transport de dinamită; care eşuează datorită unui accident banal. Romanul începe în tensiune, continuă cu un eveniment-surpriză şi-şi conduce eroul pe culoarele poliţiei. Urmează o condamnare la moarte în bloc, acoperită sub formula „fugit de sub escortă" dar eroul nostru scapă. Acesta este Dumitrana, unul dintre muncitorii-reper ai acţiunilor ilegale ale cărţii. Episodul este strict poliţist şi a şi apărut autonom sub titlul* Patru condamnaţi la moarte*, ca o nuvelă independentă. Episodul următor îl are în vedere pe Mareş, muncitor eliberat din închisoare, care va intra imediat în activitatea ilegală în provincie, la Piatra Olt. Mareş va fi pivotul unei acţiuni de sabotaj, dusă la îndeplinire cu un efect maxim, motiv care-l va obliga să fugă din Piatra Olt. Urmează o vreme în care Mareş trebuie să stea ascuns într-un pod, alături de un tânăr student, Niculescu, amândoi oamenii aceleiaşi mişcări ilegale comuniste, care aşteaptă momentul oportun unei acţiuni decisive. Până atunci însă este căutat şi găsit, în acelaşi stil de roman poliţist, trădătorul Focşa. Dumitrana nu „căzuse" din întâmplare. Accidentul nu era întâmplător. Exista un trădător şi acesta trebuia prins şi pedepsit pentru a nu duce mai departe şirul „căderilor". Focşa este scos din chiar mâinile unor paznici ai Siguranţei, dar se sinucide. Acestei acţiuni ratate îi urmează o alta, ultima, care strânge la un loc pe toţi eroii de până atunci ai cărţii, semn de ştiinţă compoziţională. Suntem în preajma marilor evenimente din august şi sabotajele sporesc ca număr şi ca proporţii. Obiectivul este de această dată un aerodrom şi dificultatea cu totul specială a acţiunii este depăşită prin conjugarea şi armonizarea a numeroase forţe. Vor fi aici şi Dumitrana, şi Mareş, şi Niculescu şi o tânără cântăreaţă de local a cărei*

existenţă rămânea până atunci fără sens. Şoseaua Nordului *începe şi se încheie tensionat, ca roman de acţiune, aşa cum teoretizase autorul său altă dală. Primejdioasei şi trepidantei uneori acţiuni ilegale, Eugen Barbu i-a găsit o haină literară adecvată şi strălucitoare.*

Dar Şoseaua Nordului *este mai ales un roman de atmosferă şi de psihologie. Puţina distribuţie marchează indirect rolul pe care-l are atmosfera în această carte, unde pe primul loc sunt oamenii şi portretele lor. Mai rapid, dar foarte precis, cel al lui Dumitrana, surprins în momentele-cheie ale accidentului, anchetei, evadării din faţa plutonului de execuţie. Dar foarte lungă şi insistentă este portretizarea lui Mareş, a studentului Niculescu, a unei cântăreţe anonime, Marta. Relaţiile umane dintre aceşti oameni simpli, capabili de acţiuni grele nu sunt nici idilice, nici lipsite de complicaţii. Mareş este arestat. Ina, prietena lui, îi pierde urma şi se va mărita până la urmă cu un alt bărbat. Mareş ieşit din închisoare o regăseşte, dar măritată, şi alături de ea va fi chiar superiorul său pe linie de partid în munca ilegală, Dumitrana. Sunt scene pline de fineţe psihologică, în care se confruntă cu economie, cu discreţie, suflete puse în situaţii delicate. Ca în orice roman există deci şi un coeficient erotic, căruia Eugen Barbu îi dă însă o măsură de gingăşie şi de nobleţe sufletească. Mareş, bărbatul părăsit, va fi asediat în provincie, datorită unei întâmplări, de o artistă fără destinaţie. Legătura lor stranie, rezistentă doar datorită fetei, va deveni una periculoasă pentru mişcare. Insistenta şi frumoasa Marta reuşeşte să-l scoată pe Mareş din stereotipul vieţii ilegale şi, fiind urmărită de poliţie de la Piatra Olt, este pe cale să pericliteze întreaga reţea. Mareş va fi salvat la timp, iar fata părăsită şi fără veşti va deveni în cele din urmă, din dragoste, din devoţiune, părtaşă la acţiunea mortală de aruncare în aer a unui sediu fascist. Portretele lui Dumitrana, Ina, Mareş şi Marta domină cartea, unde apar însă şi altele, de o autenticitate indiscutabilă. Aşa este cel*

al lui Dobre, tipograful, ajuns şi el şi Hau-Hau pe mâna poliţiei. Şoseaua Nordului *este o savantă împletire a acţiunii cu stările psihologice şi cu climatele speciale ale unor cartiere sau orăşele de provincie.*

Foarte autentică este viaţa Căii Griviţei, după cum, deşi fără insistenţă, o sugestie asupra orăşelului Piatra Olt o dă sordidul hotel unde stă Mareş. Eugen Barbu nu scapă nici prilejul unei pitoreşti scene de închisoare, ceea ce nu strică sobrietăţii generale a acestui prim volum al Şoselei Nordului, *în care un program romanesc anunţat este executat cu mână sigură şi cu o pastă remarcabilă. Sunt în* Şoseaua Nordului *şi alte personaje, între ele reprezentanţi ai autorităţilor. Eugen Barbu reuşeşte în general un tratament egal ca ton al întregii „distribuţii", dar atenţia, insistenţa şi fineţea observaţiei pe care le acordă lui Dumitrana, Ina, Mareş, Marta, Niculescu le detaşează pe acestea de rest. Când este vorba de oamenii Siguranţei, de Mizdrache, de Ciripoi, de simpli agenţi ai acesteia, desenul nu mai este atât de insistent şi de generos, o intenţie de caricatură strecurându-se în aceste cazuri. Aceste tuşe nu dezechilibrează cartea. În volumul al doilea al* Şoselei Nordului *capitolele care-i privesc pe aceşti reprezentanţi ai autorităţii şi puterii sunt mai multe. Este o evidentă schimbare de perspectivă de la volumul prim la cel de-al doilea. În* Şoseaua Nordului (I) *au întâietate portretele, psihologiile, relaţiile dintre eroii studiaţi. În cel de-al doilea volum, autorul acordă mult mai multă atenţie celui de-al doilea termen al înfruntării, adversarului care trebuie răsturnat. Cel de-al doilea volum se ocupă de pregătirea actului istoric de la 23 August, întoarcerea armelor împotriva fostului aliat german, şi multe figuri noi se perindă în paginile cărţii, crescută pe trunchiul solid al primului volum. Aici răbdarea portretistică a dispărut, prevalând succesiunea rapidă, trepidantă de planuri, de personaje, de acţiuni. Acum, în acest volum, apare sacrificiul Martei, care acceptă să intre în periculosul joc al bărbatului pe care-l iubeşte fără să ştie*

exact cu ce se ocupă, dar sigură de îndreptăţirea gesturilor lui. Scenele de apărare de la Băneasa sunt pline de ritm şi de culoare. Nimic convenţional în ele. Eugen Barbu ştie să scrie şi să vorbească despre oamenii simpli care sunt mobilizaţi aici. Niculescu, studentul, aici va muri, iar Mareş, bărbatul aspru şi fără noroc, va plânge. Marele eveniment este făcut de oameni, care se emoţionează, care suferă, care mor. Figurile mari, conducătorul statului, generalii, sunt prezente în carte printre altele, multe altele. Cuvintele sonore, etichetele politice sunt evitate în roman şi această trăsătură îi amplifică autenticitatea. Actul revoluţionar de la 23 August apare în Şoseaua Nordului *ca o operă a multor minţi, a multor mâini, de oameni mai mult sau mai puţin neştiuţi. Este aici desigur şi o concepţie asupra evenimentului, dar îi este proprie lui Eugen Barbu tratarea astfel a evenimentelor.* Şoseaua Nordului *este o carte despre bărbaţi amestecaţi în evenimente grave şi decisive, iar portretele acestora au ceva din tăietura pe care o întâlnim la André Malraux sau Saint Exupery, scriitori familiari prozatorului român.*

Scris cu peste douăzeci de ani în urmă, Şoseaua Nordului *îşi păstrează întreaga actualitate de viziune şi de artă. Informaţiile asupra actului de la 23 August, asupra întoarcerii armelor de către armata română împotriva celei hitleriste au sporit cu vremea, configuraţia evenimentului s-a desenat în mod diferit după unele date şi accente, fără a pierde niciodată sensul său antihitlerist şi antiimperialist. Germania era puterea militară şi politică datorită căreia în 1940 ne fuseseră spulberate fruntariile ţării, datorită căreia am participat la un război dezastruos pentru poporul român. Întoarcerea armelor de către armata română, gest care s-a bucurat de adeziunea şi participarea poporului, a însemnat o soluţie firească.*

Şoseaua Nordului *înfăţişează aportul muncitorilor comunişti la acest eveniment de mari proporţii, pe care cu*

artă subtilă de romancier autorul îl impune atenţiei cititorului.

Noile cercetări ale istoricilor români au arătat cât de important a fost pentru desfăşurarea războiului actul românesc de la 23 August 1944, care a scurtat cu 200 de zile conflagraţia mondială. Dar, dincolo de cifra zilelor, rămân numeroase acele implicaţii ale întoarcerii româneşti a armelor, care au avut un rol hotărâtor în determinarea victoriei aliaţilor. Propunându-şi să vorbească despre oamenii simpli care fac istoria, dar care rămân întotdeauna personaje de fundal, Eugen Barbu ne-a înfăţişat în Şoseaua Nordului *câteva portrete memorabile de oameni dedicaţi unei cauze mari.* Şoseaua Nordului *este o carte care se va citi cu interes oricând.*

Mihai Ungheanu

I

1

MOTORUL MAŞINII VIBRA UŞOR, AVEA UN BÂZÂIT continuu, metalic, ca şi când un fluture cu aripi de tablă ar fi zburat înlăuntrul unui cilindru. Maimuţoiul de pâslă de pe parbriz, cu un bot alb de catifea, începu să se învârtească în jurul sârmei subţiri de care atârna. Dumitrana coborî paleta de celuloid verzui ca să-şi apere ochii de soare. Se grăbea. Simţea cum îi tremură muşchii picioarelor. Ar fi vrut să claxoneze, dar se vede treaba că omul cu bidoanele era foarte scrupulos. Celălalt aştepta răbdător lângă el. Oricum, ar fi vrut să se ştie mai repede în stradă, dincolo de poarta înaltă, pe o şosea, gonind cu optzeci de kilometri pe oră spre punctul cunoscut unde-l aşteptau doi tovarăşi. Într-un

ceas, un ceas şi jumătate, trebuia să fie acolo, orice s-ar întâmpla, şi iată că se găsise un individ năduşit şi gras – ce-şi tampona mereu fruntea cu o batistă mare, albă, tot privind tabelul de hârtie, ca nu cumva să fie înşelat şi să i se ia ceva în plus – ţinându-l pe loc.

Ca să-i atragă atenţia lui Focşa că întârziaseră destul, porni încet camioneta. În curtea depozitului – un patrulater mare, plin de praf, înconjurat pe toate părţile de magazii joase cu acoperişuri de şiţă, roase de ploi – nu mai era nimeni. Un cârd de gâşte albe, dolofane, leneşe, se îndrepta spre ieşire. În marginile şoselei se mişcau uşor, în vântul abia stârnit, coroanele unor copaci joşi, destul de bătrâni, poate nişte arţari, poate chiar un stejar sau doi între ei, cu frunza proaspătă, de un verde lăcuit. Era în mai, într-o zi înăbuşitoare, foarte de dimineaţă. Dumitrana simţea cum îi curg broboane de sudoare pe spate, sub cămaşă. Privise de câteva ori cerul înalt, albastru, acoperit într-o parte de o îngrămădire vânătă de nori, o masă de aburi cenuşii, apropiindu-se lent. Ştia că o să plouă în mai puţin de o jumătate de oră, şi asta îi dădea un sentiment de siguranţă. Vor fi mai puţine maşini pe şosea, în centrul Bucureştiului circulaţia va fi mai uşoară, poate sergenţii însărcinaţi cu controlul autocamioanelor vor sta şi ei la adăpost şi nu-i vor purica actele, pentru că un ochi mai atent ar observa că pe permisul de circulaţie al răposatului Crăciun Vasile fusese înlocuită fotografia.

Pe poarta mare a depozitului intră o altă maşină. Avea o caroserie înaltă şi semăna cu autocamioanele militare de transport. Nu era bine să fie văzuţi şi de alţi oameni, aşa încât apăsă uşor pe butonul rotund al claxonului. Tovarăşul lui nu întoarse capul, ca şi când nu l-ar fi auzit. Sta aplecat peste hârtia celuilalt şi urmărea ceva.

Trebuia să mai aştepte, nu avea ce face. Poate un minut sau două. Era ostenit. Nu dormise toată noaptea. Li se spusese să vină în zori la acest depozit de lapte şi să încarce zece bidoane plumbuite în camionul lor deschis – o

rablă cu motor vechi, sfârâind de căldură după ce parcursese abia douăzeci de kilometri – operaţie pe care, la drept vorbind, el n-o pricepea.

Dumitrana văzuse câteva sute de astfel de bidoane aşezate unul lângă celălalt în curtea întinsă. Din depărtare păreau popice de plumb strălucind în soare, radiind o căldură uşoară. Unele aveau etichete de metal, nişte bucăţele de cositor pe care era imprimat numele unei întreprinderi. Ştia că în noaptea aceea nişte tovarăşi goliseră laptele din mai multe bidoane şi aşezaseră pe fundul lor câteva pachete de dinamită învelite în cârpe sau în mari tampoane de vată.

Pentru că aşteptarea se prelungea, porni iar maşina, încet, până în apropierea celor doi. Şeful depozitului era distrat. Dumitrana înţelesese încă de la venire că n-aveau de ce să se teama de el. Omul nu făcea decât să verifice factura şi să numere bidoanele schimbate, ca nu cumva să fie înşelat. Împreună cu Focşa, Dumitrana descărcare vasele goale, încuiaseră cu grijă capacele sistematice şi la îndemnul individului gras şi indiferent se îndreptaseră către grămada de bidoane pline. „Legătura” le spusese că ele vor fi însemnate şi nu vor trebui să caute prea mult. Într-adevăr, după o scurtă cercetare, le văzuseră. Erau zece, aşezate unul lângă celălalt, într-o margine. Şeful depozitului îngăduise să le transporte la autocamionetă după ce rostogoliseră într-o parte vasele goale de schimb. Acum nu era vorba decât de o formalitate administrativă, şi Dumitrana se linişti. Bănui că şeful depozitului descoperise ceva în neregulă în factura lor, ceea ce ar fi însemnat ori amânarea transportului, ori chemarea unei persoane străine la faţa locului, dar în câteva minute Focşa fu lângă el şi putură să pornească.

Maimuţoiul de pe parbriz se mişca arătându-şi când spatele de catifea roşie, când botul alb, murdărit puţin de praf. Şoseaua era netedă, pietrele cenuşii străluceau în lumina puternică a soarelui.

— Ce voia? întrebă fără să se întoarcă.

— Fleacuri. A trebuit să semnez trei tabele. Era cât pe-aci să bage de seamă că nu mai venisem niciodată după lapte. M-a întrebat chiar dacă nu cumva sunt angajat de curând...

— Şi tu ce i-ai răspuns?

— I-am spus că are dreptate, făcând-o şi niţel pe prostul.

Focşa râse scurt, arătându-şi dinţii albi şi puternici.

Drumul era pustiu. Se aflau undeva într-o margine a Bucureştiului, pe o şosea construită printre mari livezi de pomi. Aveau de mers o oră încheiată. Îşi priviră ceasornicele, şi Dumitrana dădu mulţumit din cap.

— Ai verificat închizătoarele bidoanelor? întrebă celălalt.

— Da, fiecare capac are o capsulă de plumb. Poate să le privească oricine. Nimănui n-o să-i treacă prin cap ce ascund.

Şoferul privea încordat drumul. Maimuţoiul se mişca întruna, lovind cu un zgomot uşor geamul incasabil. Acceleră. Soarele nu mai era atât de puternic. O umbră cenuşie coborî deasupra parbrizului. Dumitrana ridică paleta. În grădinile de pe marginea drumului vântul apleca crengile copacilor. Din depărtare se auzi tunetul ploii care sosea şi văzură de câteva ori strălucirea repede stinsă a fulgerelor.

— O să înece oraşul! spuse Focşa cu indiferenţă.

— Poate-i mai bine.

Ploaia începu deodată. Câteva fire subţiri de apă se prelinseră pe geamul lustruit şi scrijelat de vânturi, apoi parbrizul se aburi de răceală şi se brobonă. Cele două braţe de cauciuc ale ştergătoarelor se puseră în mişcare şi în faţa lor rămaseră două evantaie străvezii prin care se vedea şoseaua alunecoasă. Tot mai bătea vântul. Prin geamul deschis i se auzea vâjâitul. Un curent puternic le trecea pe la urechi. Era răcoare. Era bine. Pomii uzi, prea verzi acum, de un verde violent, alergau bezmetic împotriva lor. Se auzeau tunete îndepărtate, un bubuit rar, când mai sus, când mai la stânga. Norii prelungi se destrămau la câte o explozie scurtă de lumină albastră. Ploaia răpăia pe

acoperişul de tablă al cabinei. Dumitrana întoarse capul şi privi prin gemuleţul din spate bidoanele pe care şiroia apa.

— N-avea grijă, mârâi celălalt, sunt închise ermetic. Nu pătrunde apa înăuntru.

Scosese din buzunar o ţigară, mâna îi tremura puţin.

— A mers destul de uşor, spuse şoferul.

— Măcar de-ar merge toate aşa...

Focşa îşi aprinse o ţigară grosolană şi noduroasă, de tutun ieftin, împuţit, învelită în foiţă galbenă, netransparentă.

— Crezi că ajungem la timp? întrebă fără curiozitate, preocupat de un lucru necunoscut.

— N-avem de ce să întârziem. Voi merge pe drumul cel mai scurt. În afară de vreun control, nu văd ce-ar putea să ne oprească...

— Bine, bine...

Dumitrana îi privi chipul uscat, faţa lată, lipsită de frumuseţe, buzele arse şi pometii ascuţiţi, apoi ochii reci, îngheţaţi, indiferenţi. Părea obosit. Relaxarea trupului pe pernele autocamionetei era numai aparentă. În realitate pândea încordat drumul pustiu. ”Câţi ani să aibă?” se întrebă. Era mai bătrân decât el, avea poate patruzeci şi cinci de ani, un om târşit prin viaţă, cum se zice.

Se apropiau de cartierele mărginaşe ale Bucureştiului. Undeva, în apropiere, se afla un post de control al poliţiei. În depărtare se zăreau o barieră de lemn nevopsit şi silueta unui bărbat. Acesta ţinea în mână un fanion de tablă verde cu un punct la mijloc. Dumitrana încetini.

— Poftim!

Privi afară. Ploua încă. Un sergent îmbrăcat într-o pelerină de muşama cafenie, despicată la gât, un fel de rochie de cauciuc, ţeapănă şi umezită, se apropie de maşină. Opriră. Maimuţoiul de pâslă se mai zbătu de câteva ori şi în cele din urmă încremeni.

— Ce-i, frate? întrebă şoferul cu vocea lui groasă, cu o uşoară familiaritate.

Omul salută. Era un bărbat tânăr, roşcovan, cu faţa lucioasă şi ochii cenuşii, indiferent aproape, plictisit de ploaie şi de ce trebuia să facă.

— Ce-aveţi la spate? întrebă, uitându-se profesional la bidoane.

— Lapte pentru domnul Malaxa. Poftim actele, zise Dumitrana, întinzându-i fără să i se ceară facturile albastre, scrise cu creion chimic. Ai numai grijă să nu plouă pe ele, că n-o să se mai înţeleagă nimic.

Sergentul nu le luă. Se apropie mai mult şi se uită la cei doi bărbaţi. După aceea îşi opri o clipă plivirile pe spatele roşu al maimuţei de pâslă. Râse încet, o întoarse şi zise silnic:

— Daţi-i drumul...

Porniră. Bariera scurtă se ridicase între timp, mânuită de un al doilea sergent, aflat în dreapta drumului, într-o cabină tărcată de scânduri, şi se văzură pe un drum asfaltat, spart din loc în loc.

— Ţi-a plăcut? întrebă Dumitrana.

— Dac-ar fi toţi ca ăsta!

Un timp nu mai spuseră nimic. Ploaia repede şi rece se transformase într-o bură uşoară, ca şi când apa ar fi fost pulverizată printr-o sită fină. Se zăreau câteva curţi, şi pe turla de tablă a unei biserici jucă prima rază de soare. Norii joşi alergau undeva în urmă, goniţi de vânt. În curând tot aerul se umplu de mirosul proaspăt de frunziş umezit după o căldură mare şi o sfoiegeală vegetală, un abur aproape fierbinte pătrunse în cabină. Cei doi bărbaţi simţiră iar năduşeala acoperindu-le ceafa şi spartele. Din faţă veneau căruţele unor grădinari, trase de cai iuţi. Oamenii priveau indiferenţi şi loveau animalele cu biciuşti scurte.

— Ştii drumul?

— Da.

Şoferul se uită la ceas.

— Ajungem chiar mai devreme...

Curţile se îndesiseră. Pe garduri atârnau fibre de iederă proaspătă. În porţi stăteau femei şi la o pompă copiii se stropeau cu apă. Trecură de un rond de piatră, dincolo de care se zăreau câteva vagoane de tramvai, şi ajunseră într-o piaţă plină de lume. Dumitrana încetini. Lăsă uşor în jos geamul din stânga lui şi scoase un braţ. Se auzea larma cumpărătorilor şi strigătele vânzătorilor, lăudându-şi marfa.

— Te-ai uitat în spate? Nu s-a luat nimeni după noi? întrebă Focşa.

— Nici o grijă, şefule.

— Fă la stânga acum, pe linia tramvaiului.

— Bine. Cum vrei. Crezi că drumul e mai scurt pe aici?

Autocamioneta înainta de-a lungul unei străzi umbroase. În faţă se vedea un bulevard larg. Şinele de tramvai luceau de umezeală. Deasupra, cerul se limpezise. Şoferul coborî din nou paleta verzuie de celuloid. Maimuţoiul abia se legăna de sârma lui.

Ajunseră din nou la o încrucişare de străzi, într-o piaţă vastă, pavată cu pietre cenuşii. Din spate se auzi un claxon insistent. Dumitrana privi prin oglinda mică de deasupra volanului. Un taxi încerca să-i ia înainte.

— Au intrat dracii în ăsta, zise el râzând. Se grăbeşte...

— Fă-i loc.

Încetini şi apucă spre stânga. Se auzi clopotul unui tramvai şi trebui să frâneze. Taxiul ajunse aproape de aripa autocamionetei. Şoferul scoase capul şi începu să înjure tare, porni apoi uşor şi se uită iar în oglinda retrovizoare.

— Ori e beat, ori se grăbeşte!

În clipa următoare geamul unei cofetării din faţă luci ca o lentilă de reflector.

— Ptiu!

Dumitrana clipi de câteva ori orbit, coti puţin spre stânga, auzi un huruit apropiat şi apoi un alt claxon gros. Simţi o izbitură puternică dintr-o parte şi înţelese că fuseseră loviţi de un camion greu, care venise de pe o stradă laterală. O pârâitură de şipci rupte, geamul de lângă el se sparse, auzi

un ţipăt piţigăiat de femeie, strigătele de surpriză ale trecătorilor, apoi totul se învârti ca o roată ce nu se mai oprea, o roată albastră şi verde, cu bucăţi de cer şi copaci, cu bucăţi de sticlă zgârâindu-i mâinile. Şoferul simţi un şuvoi fierbinte de sânge pe gât, dar, ciudat, nu auzi înjurăturile lui Focşa, cum s-ar fi aşteptat, şi văzu, mai mult decât înţelese, că acesta fusese aruncat afară, pe trotuar. Uşa maşinii era deschisă, autocamioneta se întorsese pe o parte şi lângă el zări un bot aerodinamic de camion, un bot cenuşiu şi înalt, cu un vultur nichelat, turtit acum. Radiatorul aflat sub oblonul de tablă sfârâia uşor ca un samovar, şi totul se întunecă dintr-o dată.

Leşinul dură un minut sau două. Primul gând când se trezi fu acela că pachetele aflate în bidoanele goale nu vor mai ajunge la destinaţie. Îl durea capul şi în jurul frunţii avea un cerc fierbinte. Ar fi voit să ştie ce s-a întâmplat cu Focşa.

Nu putea să se mişte. Era aproape paralizat. În jur se strânsese o mulţime de bărbaţi şi femei care strigau. Camioneta lor era spartă într-o parte şi bidoanele alunecaseră pe pietrele strălucitoare. „De nu s-ar desface capacele!” îşi spuse. Chiar dacă nu se descopereau pachetele cu dinamită, lucrul cel mai prost se întâmplase: transportul nu avea să mai ajungă la destinaţie. Totul se dă-duse peste cap în mod absurd.

— A murit! spunea cineva.

Îi veni să râdă şi mişcă degetele mâinii ca să le arate că mai trăia. Cineva îl ajută să coboare. Avea o faţă albă, încremenită şi nu părea rănit. Arăta puţin speriat şi cu siguranţă mâniat de întâmplarea asta neaşteptată.

Privi încă o dată bidoanele plumburii, căzute pe pietrele pieţei. Unul se spărsese şi se turtise. Capacul era intact, cu sigiliul său de plumb prin care trecea o sfoară subţire.

Străinul de lângă el îi spunea ceva cu glas tare, dar nu mai înţelese nimic. Simţi din nou leşinul precedat de o uşoară euforie. Ar fi vrut să se aşeze pe pernele

autocamionetei sau să stea cu faţa în sus. Căzu, alunecând într-o parte.

Se trezi mişcat de un necunoscut care întreba:

— Dumneata eşti şoferul?

Focşa nu mai era lângă el, dispăruse în mulţime.

— Erau doi, spunea o femeie, l-am văzut eu pe celălalt.

Dumitrana nu putu să răspundă. Îl ţinea de umăr un sergent în uniformă şi un tânăr îmbrăcat în haine gri. Înţelese că îl duceau la un post de prim-ajutor şi că după aceea va trebui să meargă la poliţie. Aici îi vor cerceta actele şi vor vedea că permisul de conducere e fals şi vor deveni bănuitori şi...

Ceva nu era în regulă. Maşina neagră, apoi un autocamion din spate... Şi Focşa care fusese parcă înghiţit de pământ. Sau îl arestaseră, şi dacă puseseră mâna pe amândoi...

În jur se strânsese o mulţime de oameni, un cerc rotitor de chipuri necunoscute. Îi venea să vomite, şi un gust dulceag de salivă i se urca din stomac până în cerul gurii, ca o râmă umedă. Se aplecă puţin înainte, sprijinit de necunoscutul în haine gri.

— E lovit la cap. O batistă, o batistă, ceru cineva.

Îşi simţi fruntea umezită de o legătură rece. Pe obraz avea sânge uscat şi vru să se rezeme de ceva.

— Faceţi loc, vine comisarul! spunea o femeie aproape de el.

— Unde-i celălalt?

— A fugit...

— Nu, s-a dus după un doctor...

Cuvintele se învălmăşeau. Ar fi trebuit să fugă, dar picioarele nu-l mai ascultau.

— O maşină! O maşină! Omul nu mai poate să meargă.

Fu luat pe sus şi purtat prin mijlocul mulţimii. Pe urmă simţi iar batista rece pe frunte. Trecu un timp în care îşi pierduse de câteva ori memoria, apoi se trezi pe pernele unui automobil care mergea foarte repede. În dreapta şi în

stânga se vedeau case necunoscute: nişte ziduri galbene şi cenuşii, curţi înalte cu garduri de fier: numeroase săgeţi negre, ruginite, cu vârful îndreptat spre cerul curat.

*

Era în aceeaşi zi sau poate în alta când se dezmetici într-o clinică, în sala unui spital cu zidurile îmbrăcate în faianţă, ca pereţii unei măcelării. Simţi mirosul de iod şi de eter, văzu câteva femei în halate albe, bine călcate, şi o îngrămădire de tampoane de vată, munţi de vată, nişte munţi pufoşi, ca de zăpadă care se topeşte, o zăpadă murdărită de pete ruginii de sânge, neregulate, fără formă. Îl zgândări o durere ascuţită mai sus de tâmple şi auzi un vâjâit în timpane, apoi o ameţeală dulce şi iar realitatea: ferestre prin care pătrundea soarele, doctori clătinând din cap şi întrebând: „Cum te simţi?”

După aceea înţepătura unui ac în braţ. Nu înţelegea nimic. Căuta alături chipul lui Focşa şi nu-l găsea. Îşi aminti faţa lui înspăimântată, şi se întrebă în neştire: „De ce-a fugit? De ce m-a lăsat?” Urmă un alt gând, tot atât de tulbure: „Ce s-a întâmplat cu bidoanele? Unde-au ajuns? Au aflat ceva? Îl vor întreba?” Se uită în jur. Lângă el nu era nimeni în uniformă. Numai un individ posac ce nu se mişca.

În alte răstimpuri de luciditate, urmărea drumul, mereu acelaşi, pe care-l făcea într-o maşină închisă, cu canapele roase, de-a lungul unor străzi necunoscute. Câteodată i se părea că drumul nu se mai sfârşeşte. Urma un delir fierbinte. „Ce se întâmplă cu mine? Ce se întâmplă cu mine?”

Era sleit. Se trezea într-un pat tare şi îşi dădea seama că e învelit cu o pătură aspră. Se afla într-o cameră întunecată şi îngustă. Ar fi vrut să se ridice, dar o lene nesfârşită îl făcea să adoarmă din nou. În jurul frunţii avea un mare bandaj alb pe care i-l desfăcea cineva din când în când.

Trupul îi ardea, i se dădea des apă şi lucrurile îşi pierdeau forma pe neaşteptate. Feţele celor din jur semănau una cu alta, îi venea greu să ştie ale cui erau, şi după un timp nici nu mai încercă să ştie şi căzu iar într-o somnolenţă lungă şi chinuitoare. Avu coşmare. Vedea mereu camioneta răsturnată pe o parte şi bidonul turtit, cu închizătoarea capacului intactă, cu un bob de plumb prin care trecea o sfoară.

Ce absurditate accidentul acesta! Focşa făcuse bine că fugise. Altfel l-ar fi prins şi pe el... Şi cei ce-l aşteptaseră într-un punct fix... Ce trebuia să facă de-aici înainte? Privi omul de lângă el, neras, plictisit, obosit şi el de aşteptare, desigur un agent, nu mai încăpea nici o îndoială... Era limpede. Găsiseră pachetele şi acum aşteptau să i se vindece rana de la cap şi să înceapă ancheta.

2

Îl lăsaseră să aştepte într-o cameră goală, luminoasă, cu două ferestre mari, dând spre o curte cu gard înalt, de-a lungul căreia se clătinau în bătaia vântului câţiva plopi verzi, de un verde întunecat, aproape negru, ceea ce îl făcu pe Dumitrana să înţeleagă cât timp trecuse de la accident. „Trebuie să fie la începutul lui iunie”, gândi şi numără copacii cu crengile alungite în sus, ca nişte ţigări de foi: nouă pe o parte, trei pe cealaltă. Deasupra lor: cerul gol, aproape alb, ca o tablă încălzită la o temperatură mare.

Afară era foarte cald. Din cauza aerului vaporos şi umed imaginea copacilor era neclară, tremurătoare, văzută parcă printr-o apă. Aci nu se simţea zăpuşeala, deşi geamurile păreau închise ermetic. Privise duşumelele goale, bine măturate, nişte scânduri vopsite de mult, cu o culoare ce aducea a doliu – o culoare cafenie, întunecată – şi pereţii

drepţi şi albi, cu mici pete de sub care ieşea tapetul vechi şi lustruit. Deasupra uşii din faţă, o uşă ca de cancelarie, atârna portretul Mareşalului, un om bătrân, tuns scurt, cu o privire fixă, cu o cruzime a gurii ce nu putea să scape nimănui. Încolo, nimic, ba nu: un cuier gol, cu trei braţe metalice, lustruite de curând cu sidol.

Nu se auzea nici un zgomot. Dumitrana nu-şi dădea seama dacă este dimineaţă sau după masă. Zidul înalt de cărămidă nu lăsa să se vadă nimic dincolo de el. Soarele bătea de undeva din spatele clădirii în care se afla poleind numai o parte a copacilor.

Stătea pe o bancă joasă de lemn neluat la rindea, o bancă jalnică, adusă de cine ştie unde şi aşezată acolo întâmplător, sau poate pentru a da iluzia celor ce aşteptau că vor fi trataţi cu blândeţe, că exista puţină grijă faţă de cei târâţi la interogatoriu.

Simţea o uşoară slăbiciune, o dorinţă de a deschide un geam, de a respira o gură de aer curat, ca după o lungă inactivitate, când, întins pe un pat cu faţa în sus, privind un tavan alb, poţi să vezi pe el tot ce vrei: relieful lumii, chipuri de oameni, peisaje, orice când te agăţi de propria-ţi imaginaţie ca de o scândură salvatoare, pentru că numai ea în clipele acelea îţi dă conştiinţa că exişti. Şi urmase osteneala de a se desprinde de aceleaşi amintiri, când obosise să orbecăie în memorie ca un om aflat în întuneric şi nu-i mai e somn şi vrea să se gândească la ceva şi nu reuşeşte; şi culoarea asta, sau lipsa de culoare – bezna – devine albă sau murdară, o culoare fără culoare, ca pereţii closetelor de cazarmă, când negrul este dureros pentru ochi, când laşi să-ţi cadă pleoapele pentru a putea să-ţi imaginezi lumina, şi reuşeşti numai pentru câtva timp, cu un efort ce te sleieşte, un efort care te poate ucide, şi doreşti un zgomot, un păianjen, o furnică, în sfârşit, o fiinţă vie, să umble pe un zid aspru lângă tine, numai ca s-o auzi trăind.

Aşezat pe banca rudimentară avea aceeaşi senzaţie de gol, de scufundare, ca după greva foamei. Se putea mişca pe lângă pereţii albi cu pete vechi, cu coaja căzută şi se putea uita multă vreme la plopii înalţi şi mişcători, putea să vadă diferenţa dintre culoarea proaspătă, sălbatică a pomilor aflaţi în vârsta verii – plopii verzi, aproape negri, cu frunze lucitoare, argintii în soare ca nişte cuţite mici sau ca aripile unor fluturi feerici, mişcându-se în bătaia vântului – şi cerul palid, fără adâncime, un perete albăstrui, decolorat, drept, înalt, nesfârşit.

Nu auzea mişcarea copacilor, foşnetul frunzelor clătinate foarte puţin. Tăcerea era chinuitoare pentru că urma altei tăceri, o tăcere ce avea să fie ruptă foarte curând, un răstimp în care încerci să-ţi pregăteşti răspunsurile la nişte întrebări nebănuite. Nu era întâia oară când simţea neliniştea surdă de la începutul interogatoriului, teama uşoară abia stăpânită. O dată cu scurgerea timpului îşi spunea că e gata mai curând să vorbească la întâmplare, fără o logică aparentă, să facă pe nebunul, pe surdul, pe inconştientul, cât s-o putea. Trebuia să mintă sistematic, cu încăpăţânare, să aibă îndrăzneala de a spune orice în afară de adevăr. Sau să tacă. Cu orice preţ. Nu era vorba numai de el ci mai ales de alţii, de partid, de compromiterea unor acţiuni ce trebuiau duse la capăt.

Uneori, în asemenea momente, te mai gândeşti şi la altceva, la lucruri foarte îndepărtate, te agăţi cu disperare de amintirea unei dimineţi când erai singur şi priveai un lac deasupra căruia săreau peştii argintii într-o joacă ciudată, când te întrebai dacă peştii râd (ce stupid!), pentru că săriturile lor scurte, deasupra feţei întunecate a acelei ape. mărturiseau o atât de sigură bucurie, încât aveai impresia că într-adevăr eşti martorul unei taine surprinse din întâmplare. Urma imaginea ştearsă a altei dimineţi, o dimineaţă de mai, când totul foşnea pe o câmpie, când nişte gâze albastre cu aripi mari, străvezii se alergau deasupra ierbii şi se posedau îndelung, când totul zumzăia în jur şi

ochii te dureau de culoarea prea galbenă a grâului copt, când macii rari ţi se păreau prea roşii, de o culoare mai violentă decât cea a sângelui, şi vântul nu reuşea să le smulgă flacăra străvezie a petalelor, şi erai cu o femeie alături, stând lângă tine cu faţa în sus şi privind cerul...

Şi pe urmă totul parcă se rupsese, revenise amintirea unui spital din Spania, a feţelor necunoscute, a munţilor de vată moale pătată de sânge şi un delir vechi, amestecat cu inconştienţa primului leşin, de după teama de a nu rosti vreun nume, somnul dureros în care voia să viseze lucruri fără importanţă, când chema în vălmăşagul acesta figura celor cunoscuţi sau amintirea unei zile de şcoală. Dorise să-şi reînchipuie drumurile interzise, pânda în noapte, schimbul unui pachet ascuns sub paltonul cu căptuşeală ruptă – un pachet prelung, învelit în hârtie cerată şi foşnitoare, o hârtie lucioasă de tutun clasa întâi, în care transporţi o pastă aproape moale cu ajutorul căreia va fi deviat un tren, undeva pe o linie necunoscută de lângă Teruel – un pachet uşor, cu miros de camfor sau de ceva farmaceutic, în orice caz un miros medicinal, puţin parfum de moarte, dacă moartea ar mirosi cumva...

Ce absurd poţi să gândeşti după înghiţirea atâtor medicamente, calitatea este atât de schimbătoare, când salonul de spital ţi s-a părut câteodată prea vast, cu tavanul prea înalt şi chipurile oamenilor prea albe, ca după opium – şi deodată să-ţi dai seama că ai avut dureri foarte mari, că cineva voia să te vindeci mai repede, pentru că îi trebuia mărturia ta şi că acum, peste câteva minute numai ţi-o vor cere, şi dacă nu o vor căpăta, vor încerca s-o obţină, pentru că ei, acei necunoscuţi pe care-i aşteptai cu o uşoară nelinişte, cu o oarecare febră, ştiau că în corpul tău doarme o durere încă neadormită.

Tot trupul presimţea loviturile. Dincolo de uşa înaltă, imobilă, cu tăbliile crăpate pe alocuri, cu băşici mari de vopsea veche, pândeau câţiva necunoscuţi, abia aşteptând să zgândăre coaja subţire a suferinţei încă amorţite. Nu se

mişcau, nu le putea auzi nici măcar respiraţiile, poate dincolo nu era nimeni, poate fumau nepăsători în altă odaie, mai îndepărtată, din clădirea tăcută, dar ştiau că singurătatea prelungită îl va înfricoşa puţin, pentru că va avea timp să se gândească la toate aceste lucruri, cum şi făcuse de altfel...

Dumitrana mai numărase o dată plopii drepţi şi înalţi. Nouă pe stânga, trei pe dreapta. Unde să fie nordul? se întrebase după un timp, pentru că faptul de a şti unde se găsesc punctele cardinale îi îndepărta alte gânduri. Era un lucru nefolositor, dar cel puţin reuşea să nu-şi mai închipuie tortura viitoare. (Într-o pădure i-ar fi fost mai uşor: pomii prind pe coaja lor un muşchi verde, un muşchi întunecat, ca o blană de animal scump, sau un strat de putregai care luceşte noaptea ca fosforul, reflectând aura puţină a nopţii, dar aici nu era nici o pădure, ci numai câţiva copaci, stând în lumina unei zile de vară şi plopii aceia, nouă pe o parte şi trei pe alta, erau foarte îndepărtaţi, n-aveai cum să vezi dacă au muşchi pe trunchiuri.)

Îşi aminti zăngănitul geamului maşinii, revăzu clătinarea maimuţoiului de pâslă la zdruncinătura teribilă şi pe Focşa alunecând moale de pe canapeaua veche de piele, proiectat în afară; apoi chipul crunt al şoferului care-i lovise, conducând un camion mare cu prelată, cu un fel de coviltir de scânduri, nişte şipci subţiri, probabil un autocamion pentru aprovizionare, transportând carne sau peşte, sau gheaţă, şi în urechi strigătul, strigătele, mai multe, voci omeneşti; apoi învălmăşeala mulţimii, văzută ca printr-o perdea de tifon... Să te prăpădeşti de râs, nu alta: să meargă totul bine ca pe sfoară, să nu ai nici un fel de greutăţi şi, când mai era puţin, să vină pe neaşteptate un camion greu şi să te izbească şi să te trezeşti aici nedumerit şi puţin înspăimântat de incertitudine încercând să te agăţi de ceva, de un amănunt, să ghiceşti dacă ei ştiau totul sau nu ştiau nimic, să speri fără multă speranţă că vei fi cercetat numai asupra accidentului...

Pe urmă gândul chinuitor că n-ai reuşit să ajungi la destinaţie, că pachetele acelea atât de necesare au fost pierdute şi apoi ceva şi mai dureros: teama că dacă vei mărturisi, dacă n-ai să mai poţi răbda umilinţa şi durerea, va urma moartea, nu numai a ta, ci şi a altora.

După aceea totul i se învălmăşise în minte. Se deschisese uşa şi intrase un om mărunţel, cu un început de chelie. Îl poftise dincolo de dreptunghiul întunecat, tăiat parcă în peretele alb, un dreptunghi moale, cenuşiu, de umbră. Dumitrana trecuse pragul într-o cameră la fel de goală, mai întunecoasă însă din cauza unor perdele, lungi şi grele, trase împotriva luminii, oprind-o, lăsând numai o radiaţie plumburie pe podelele acoperite cu un covor. În spatele unei mese pline cu hârtii aştepta un alt bărbat îmbrăcat într-un costum deschis, de vară, cu o cravată galbenă bine înnodată sub gulerul apretat al cămăşii albe, şi ea bine apretată. Avea o faţă palidă, de om suferind. Îl întimpinase ridicându-se cu o politeţe neobişnuită în asemenea împrejurări, şi înţelese că nu se află într-o circumscripţie oarecare de poliţie, ci la Siguranţă, într-o clădire retrasă la unul din acele sedii neştiute de nimeni, unde se făceau anchetele cele mai delicate.

— Mizdrache! se recomandase inspectorul cu un glas uşor plecându-şi puţin capul lunguieţ şi aşezându-se pe scaunul lui, lăsându-l în picioare şi pe el şi pe însoţitor, pentru că în odaia aceea nu se afla decât un singur scaun.

Avea mâini uscăţive, lungi, osoase, albe, livide – fără vreun inel pe degete. Lumina cenuşie din jur, liniştea, nemişcarea martorului acestui început de interogatoriu îl tulburară pe prizonier.

— O obligaţie nenorocită mă face să vă întreb unele lucruri, începu el cu o strângere abia vizibilă a gurii. Vă rog să-mi răspundeţi cu sinceritate, să-mi uşuraţi ce am de făcut....

Scoase un ţigaret străveziu, apoi se răzgândi şi îl vârî în buzunarul de la piept al hainei bine călcate. În faţa lui pe

birou deasupra unor hârtii împrăştiate, se afla un obiect ciudat, mic şi verde, un fel de ascuţitoare din acelea care se dau gratuit prin librării, ca reclamă. Dumitrana îl privi câtva timp până îşi dădu seama ca era o broască de tablă. Inspectorul scoase dintr-un sertar o cheiţă mică, strălucitoare, şi o învârti în mecanismul jucăriei. Se auzi an arc metalic încordându-se şi surâzând ca un copil, Mizdrache lăsa broasca de tablă să sară singură peste hârtiile aşezate alandala. După cinci sau şase salturi jucăria se opri. Inspectorul întinse mâna şi o aduse înapoi, întorcând din nou cheiţa în gura arcului. De data aceasta nu mai lăsă broasca de tablă să sară. O stăpânea în pumnul închis, ţinând probabil de prelungirea arcului, cum ai ţine o petardă sau o grenadă, numai de cui, gata s-o arunci din moment în moment.

— Numele dumneavoastră? întrebase moale.

— Crăciun Vasile...

— Vreţi să-mi spuneţi cum s-a produs accidentul?

Dumitrana îi povesti pe scurt totul, fără să pomenească de unde plecase şi că era însoţit. Inspectorul asculta fără atenţie, privind dincolo de el, cu ochii mici, visători.

Când termină, celălalt lăsă să treacă un scurt răstimp de tăcere.

— Da, bine, mormăi.

Faţa lui rămase imobilă, părea mai albă ca la început. Îşi privea palma închisă fără să dea drumul jucăriei. Dumitrana simţi că începe să se enerveze, ceea ce era foarte rău.

Mizdrache ridică deasupra biroului carnetul de conducere eliberat prin 1936 sau 1937.

— Din permisul dumitale înţeleg că eşti un şofer bun şi că te afli la primul accident...

Celălalt vru să nege vag, şovăi o clipă, neînţelegând în ce cursă intră, dar, neputând citi nimic pe faţa inspectorului, confirmă.

— Îmi pare rău că s-a întâmplat aşa, reluă anchetatorul tot moale, cu o voce stinsă. Pagubele o să stabilim noi cine să le plătească, deocamdată însă ne interesează altceva...

„Acum, îşi spuse Dumitrana, acum, dacă aş putea să-mi ţin firea, să ghicesc ce ştiu oamenii ăştia şi ce nu...” Nu-i plăceau politeţea lui Mizdrache şi şiretenia lui abia disimulată.

Inspectorul deschisese carnetul de conducere, privise fotografia ştearsă, tulbure şi veche, lipită pe contrapagina coperţii de carton. „Oare îşi va da seama că ştampila e falsă?”

— Din datele aflate în permisul dumneavoastră reiese că sunteţi fiul...

— Elenei şi al lui Nicolae Crăciun.

— Domiciliat în...

— Bucureşti, strada Rucăr 18.

— Perfect! spuse cu satisfacţie celălalt, dar cu o satisfacţie ciudată pentru urechile prizonierului.

„Se joacă cu mine, ştie totul, dar n-am ce face, trebuie să încerc şi, când nu s-o mai putea, să mă prefac că mi-am pierdut memoria din pricina accidentului.”

— Şi-acum, unde locuiţi?

— Tot acolo, răspunse cu o uşoară nesiguranţă.

Anchetatorul dădu drumul jucăriei pe masă. Broasca de tablă sări iar de câteva ori, arcul ei hârâi (nu se auzea decât destinderea lui metalică, un fel de bâzâit enervant) şi după aceea se opri. Mizdrache, răbdător, privi cheiţa strălucitoare, ridicând-o puţin, ca şi când ar fi vrut să i-o arate şi celui din faţa sa, de care nu-l despărţea decât masa acoperită cu foarte multe hârtii, şi apoi întoarse meticulos jucăria, ca un om ce poate să piardă multă vreme şi nu se grăbeşte.

— Poate nu mai locuieşti acolo?! se auzi glasul lui puţin ironic.

Dumitrana uitase că în spatele său se mai afla cineva. Auzi răsuflarea bărbatului care-l poftise la comisar.

— Ce zici? insistă.

Mizdrache se ridică din scaun. Îi întoarse spatele şi câteva minute păru că uitase de el. Ţinea în pumnul strâns jucăria de tablă. Dumitrana îi fixa degetele albe, lungi, cu o încăpăţânare voită. Ar fi vrut să spună ceva, dar cuvintele nu veneau, ştia că e mai bine să tacă, să nu scoată vreo vorbă, deşi asta îl acuza.

— De unde ai actele? întrebase inspectorul fără să se întoarcă cu privirile tot la perdelele roşcate, roase în marginile de jos.

— Care acte? întrebase prizonierul cu o mirare ce nu mai putea înşela pe nimeni şi îşi dădu în aceeaşi clipă seama că celalalt renunţase dintr-o dată la tonul ceremonios de mai înainte.

— Actele de conducere! Permisul!

— Permisul este al meu.

Anchetatorul se întoarse rânjind spre el. Chipul său era acum mai puţin palid, şiretenia ochilor se accentuase, se vedea bine că omul simţea nevoia să-şi arate triumful. „Pentru cât se bucură! Şi suntem doar la început!” gândi prizonierul şi-i veni să râdă, ştiind că or să mai aibă de furcă cu el. De altfel, important acum era grija de a nu obosi.

— Foarte ciudat, apăsă celălalt pe toate cuvintele. Dumneata ar fi trebuit să te afli în cer. Mi se pare că ai fost înmormântat acum două sau trei luni.

Mizdrache nu râse avea numai un dispreţ silnic pe faţă ca şi cum iar fi spus „Ce dracu te mai joci de-a v-aţi ascunselea? Nu înţelegi că am fost peste tot în timpul când tu stăteai în spital, mărturiseşte mai bine, fără să negi nimic.”

— Uite ce e, adăugă el cu o cruzime neascunsă, n-avem timp de pierdut te-am rugat încă de la început să-mi uşurezi ancheta.

Se apropiase de el, îi răsucise un nasture de la cămaşa murdărită şi neschimbată de multă vreme, privindu-l fix. După asta adaugă zeflemitor, cu siguranţă:

— Să nu-ţi închipui că noi primim aici leafă de pomană. Ce zici Ciripoi?

Omul din spatele şoferului scoase un „de” neutru, fără nici o căldură, ca şi când nu s-ar fi îndoit de nimic.

— Trebuie să ne spui de la cine sau cum ţi-ai procurat carnetul de conducere.

Mizdrache reveni la locul lui fără să mai adauge un cuvânt. Se aşeză pe scaun, deschise pumnul încordat până atunci şi dădu drumul jucăriei de tablă, care hârâi iar câteva momente. Când broasca de metal îşi făcu drumul, inspectorul ridică cheiţa strălucitoare şi întoarse din nou arcul. Celălalt continuă să tacă.

— Credeam c-o să ne înţelegem, dar văd că nu-i chip, zise rece Mizdrache. Bine, dacă dumneata vrei aşa...

În glasul lui era o părere de rău neascunsă, ca şi când ceea ce trebuia să urmeze i-ar fi displăcut cu totul. De altfel, adăugă imediat:

— Să ştii că mie nu-mi place să scot cuvintele cu cleştele, eu lucrez „curat”.

Apăsase pe ultimul cuvânt, cu putină batjocură, ridicase ochii săi înguşti şi spusese aproape şoptit:

— Îmi pare rău, îmi pare rău.

Dădu iar drumul broaştei de tablă şi, când ea îşi termină salturile, privi într-un dosar pe care-l deschise fără grabă:

— Te numeşti Vasile Dumitrana, nu-i aşa?

— ...

— Fiul lui Traian Dumitrana şi al Măriei Dumitrana.

— ...

— Născut în 1900.

— ...

— Cu ultimul domiciliu în strada Cavaler de Flondor, nr. 2.

— ...

— Condamnat în 1929 pentru instigare împotriva statului.

— ...

— Eliberat în 1931.

— ...

— Membru al partidului comunist?

— Nu.

Mizdrache închise coperţile dosarului cu violenţă.

— De ce nu vrei să spui tot? îl întrebă ridicându-se. O să te batem, o să te chinuim, de ce minţi?

— Nu sunt membru al partidului comunist!

— Ba eşti, şi activezi în organizaţia de Bucureşti, ai cărei membri au fost prinşi de asemenea şi pe care o să-i aducem în faţa dumitale să-i recunoşti.

„Dacă strigă aşa tare înseamnă că nimic nu-i adevărat, altfel n-ar fi înfuriat, îi trebuie mărturisirea mea şi numele celorlalţi. Cât despre dinamită, ce dracu s-o fi întâmplat? Ştie ceva despre ea, au găsit-o?”

Şi reconstitui totul în minte: au dat desigur peste pachete şi au cercetat permisul său de conducere. Au luat apoi dosarele şi l-au identificat. Era simplu ca bună ziua, trebuia numai să ştie dacă mai prinseseră pe cineva. Dacă era comunist sau nu, ei nu puteau stabili atâta vreme cât altcineva n-ar fi confirmat că fusese primit în rândurile partidului cu ani în urmă, ori faptul acesta nu-l cunoşteau decât foarte puţini oameni. Dar ce era cu precizarea asta: organizaţia de Bucureşti?

— Ciripoi, adu-l pe celălalt, zise repede inspectorul.

Omul dispăru şi se întoarse imediat, urmat de şeful depozitului de lapte. Omul părea speriat şi laş. Se tânguia şi îşi frângea mâinile.

— Îl cunoşti? întrebă Mizdrache.

— Parcă, spuse încet Dumitrana liniştit.

— Complicele dumitale.

— Domnule inspector, vă rog... bâigui noul-venit, cu o disperare comică.

Mizdrache se apropie de el, îi privi chipul nenorocit şi porunci cu dispreţ:

— Spune tot ce ştii.

— Acum cincisprezece zile, dumnealui şi cu încă cineva au venit la depozit, şi pe baza unei facturi...

— False, adăugă inspectorul sec.

— Pe baza unei facturi false, cum spuneţi dumnea-voastră, au ridicat zece bidoane de lapte.

— Perfect. Şi dumneata ştiai ce se află în bidoane?

Noul-venit se uită năucit când la unul, când la celălalt.

— Lapte, ce să se afle, păcatele mele! exclamă.

— Fericiţi cei săraci cu duhul că a lor va fi împărăţia cerurilor! exclamă inspectorul, şi după aceea aproape strigă ajutorului său: Scoate-l afară!

Cei doi ieşiră. Rămaşi singuri, Mizdrache şi Dumitrana se priviră faţă în faţă.

— Acuma nu poţi să mai negi nimic. Dacă am înţeles bine, omul acesta e nevinovat. Dacă eu vreau, îl vom bate până va spune că e părtaş cu dumneata, dar nu doresc asta. Îmi trebuie în schimb numele complicilor.

— Nu ştiu nimic, zise celălalt, trebuia să ridic aceste bidoane şi să le las în curtea uzinei Malaxa, atât.

— Nici însoţitorul dumitale nu ştia nimic? întrebă Mizdrache cu un început de enervare.

— Care însoţitor? Am fost singur, omul ăsta nu-şi mai aduce bine aminte.

Mizdrache se aşează la locul lui, enervat, aproape trântindu-se. Ajutorul lui se întorsese, aşteptând lângă uşă.

— Bine, bine, mârâi ameninţător. Ai mai fost condamnat, ai mai fost anchetat, poate vrei să-ţi reaminteşti cum se scot adevărurile pe nas, pe gură, bine, bine, şi doar te-am rugat.

Deschisese iar dosarul şi citea încruntat. După un răstimp ridică ochii.

— Biografia dumitale e cam încurcată. Între 1936-37 ai fost în Spania şi-ai luptat de partea republicanilor. Asta nu te-a împiedicat să dezertezi de pe front, în toamna lui '41. De atunci nu se mai ştie nimic despre dumneata. Ce-ai făcut?

— Am lucrat pe unde am putut...

— Sub numele de Crăciun Vasile, de profesie şofer... Ei?

Mizdrache privi iar jucăria de tablă, cântări în palmă cheia uşoară şi după aceea renunţă s-o mai întoarcă.

— Nu înţeleg ce-i cu dumneata... Eşti aproape un intelectual. Ai studii. Ai urmat o şcoală militară ca băiat de trupă. Puteai să ajungi ofiţer...

Vorbea încet, aproape prieteneşte, mângâindu-şi falangele lungi, degetele albe şi osoase.

— E de neînţeles cum de nu te-am prins mai devreme... Şi, la drept vorbind, fără accidentul acesta, poate am fi oftat încă multă vreme după dumneata. Ce caraghios lucru, ce caraghios...

Râse încet, ca de un lucru absurd. Se ridică iar şi se plimbă cu mâinile la spate.

— Ştii bine că nu vei mai scăpa. Acum e război. Aproape nu te înţeleg... E urât să târăşti şi pe alţii după tine, dar ce să fac, asta e meseria mea, trebuie să aflu tot, să aduc probe, cât de cât, război-război, dar măcar o urmă de legalitate tot trebuie să existe...

Dumitrana îl asculta curios, mirat puţin de tonul celuilalt. „Acum o să-mi propună să devin informator.” Tuşi şi urmări umbra aplecată a inspectorului, mişcându-se în dreptul perdelelor. Îşi ţinea palmele la spate şi părea foarte trist.

— De fapt, ştim mai multe decât îţi închipui, poate nici n-am avea nevoie de probe. Ah, dacă ar fi după mine!

Tăcu puţin, respiră violent, ca un înecat, şi îşi dădu seama că în camera plină de umbră se mai află cineva, Ciripoi, ajutorul lui. Acesta ar fi putut să-l raporteze cuiva.

Se opri, ridică broasca de tablă, o strânse puţin în palmă, ca şi când ar fi vrut s-o turtească, după aceea îşi căută cheiţa şi întoarse arcul cu răbdare.

— Am să te chinui, spuse, nici nu-ţi închipui cât şi cum, deşi, îţi spun drept, am obosit, am nervii slăbiţi... Nu-i chiar atât de uşor să asculţi ţipetele altora.

„Vrea să mă înspăimânte, îşi zise celălalt, crede că va scoate mai uşor un cuvânt de la mine.”

— E o luptă pe viaţă şi pe moarte. Suntem în război. După cum ştii, în curând totul se va termina. Îmi e şi milă de voi ăştia care muriţi tocmai acum la sfârşit. Nu-i păcat? întrebă încet, cu o naivitate prefăcută. Doar câteva nume, înţelegi, şi totul se aranjează, vei mai fi ţinut o vreme şi după aceea, gata, te aşteaptă libertatea. Iarna asta se isprăveşte războiul. O să urmeze o amnistie, toate se vor linişti...

Dumitrana dădu din umeri, întrebând:

— Credeţi că o să se termine?

Din spate se auzi râsul lui Ciripoi, un râs neaşteptat, curmat dintr-o dată.

— Se vede bine că nu mai citeşti ziarele de mult, zise Mizdrache. Trupele noastre sunt departe, în inima Rusiei. Dumneata aperi o cauză pierdută. De fapt vreau să te întreb: ce eşti? Un anarhist care luptă pe cont propriu, când îl apucă cheful, aşa cum vrei să mă faci pe mine să cred – şi n-ai să reuşeşti –, un disperat nemulţumit din pricina situaţiei personale?

Cum celălalt nu-i răspunse nici de data aceasta, inspectorul îşi lăsă braţele de-a lungul trupului cu o exasperare pe care nu şi-o mai ascundea.

— Destul. Îmi trebuie numele complicilor! Cine a ascuns pachetele de dinamită în bidoane? Cine sunt tovarăşii dumitale? Cine te însoţea în camionetă şi unde trebuia să laşi totul?

Se afla acum din nou dincolo de masă, cu jucăria de tablă în mână, ţinând-o strâns în pumn, gata s-o aşeze deasupra hârtiilor răvăşite.

Aşteptă un minut sau două, apoi dădu drumul broaştei să sară. Se auzi după aceea hârâitul metalic al arcului şi când salturile ei încetară aruncă cheiţa pe masă.

— Bine, bine! spuse. Adu-i pe ceilalţi, i se adresă lui Ciripoi.

Când rămaseră singuri, exclamă:

— Sunteţi încăpăţânaţi, dar o să vă împuţinăm într-atât, încât n-o să mai rămâneţi decât câţiva, dacă veţi mai rămâne...

3

”Pe nenorociţii ăştia îi bat degeaba”, îşi spuse Dumitrana privind chipurile nerase ale celor trei oameni care stăteau întinşi pe pământul plin de paie. Toţi aveau o privire fixă, ochii căpătaseră o opacitate supărătoare, ai fi putut să le treci flacăra unui chibrit prin lumina lor şi n-ar fi observat-o. Stăteau rezemaţi de scândurile grajdului cu mâinile legate la spate, aşteptând cu resemnare cele ce aveau să urmeze. Ion Petre, singurul cunoscut, nu-l privea, nu-l privise nici măcar o clipă, ca şi când s-ar fi temut că e spionat de cineva. Cu bărbia în piept, îşi mişca din când în când degetele murdare ale picioarelor. Pe faţa lui nu se putea citi decât o nepăsare resemnată. De câteva ori şoferul îşi întoarse privirile de la el la cei trei ţărani, pentru că ţărani trebuie să fi fost, speriaţi, cu cămăşile sfâşiate şi ude. Sub zdrenţele rămase li se vedeau rănile, nişte umflături vinete, lungi, cu margini albe: pungi cu lichid mustind. Pe pieptul lui Ion Petre se zărea o dâră de sânge roz, ştearsă de apa turnată pe el. Toţi aveau febră, nu dormiseră aproape deloc sau, dacă aţipiseră, căzuseră într-un somn scurt, neliniştit, cu spasme şi strigăte.

Agenţii se odihneau. Erau patru bărbaţi necunoscuţi, fumând tăcuţi cu spatele la ei, fără măcar să-l privească. Stăteau pe nişte scaune primitive, un fel de capre de lemn. Afară, în curte, era soare, o lumină albă de vară, o lumină orbitoare dacă ai fi privit-o ieşind din locul acesta întunecos. Mirosea a urină de cal, a harnaşamente vechi şi a paie putrezite, un miros pătrunzător, stricat, înecăcios.

Dumitrana se dezmeticise cu câteva clipe înainte, când uşile fuseseră date de perete, şi lumina dimineţii de iunie pătrunsese înăuntru. Abia atunci văzuse grinzile afumate, câteva bârne groase dreptunghiulare, pline de pânze de păianjen şi praf, ferestrele lungi, cu drugi albaştri aşezaţi unul lângă celălalt şi despărţiturile înguste, prăbuşite, de unde plecaseră de multă vreme ultimii cai. Nu rămăsese decât izul stătut de grajd. Pe jos, paie tocate de copite şi praful, o perdea albă aruncată spre uşă de pornirile rare ale vântului.

Deasupra, de chingile vechi, agenţii atârnaseră trei frânghii, pe care unul dintre ei le încercase pe rând, agăţându-se cu toată greutatea de ele şi spânzurând câteva clipe cu picioarele strânse sub şezut. Inelele vechi de fier ţinuseră. Nu se auzise decât un pârâit al grinzii şi o încordare a lemnului vechi. Acum aşteptau cu toţii venirea şefului. Lângă ei se aflau căldările de apă, răsturnate cu fundul în sus

Ion Petre fixa felinarul încă fumegând, la lumina căruia îi bătuseră cu o seară înainte, un felinar obişnuit de tablă, în formă de pară, cu fitil unsuros. Până în zori, dăduse o lumină şovăitoare, palidă, şi umbrele anchetatorilor se mişcaseră pe pereţii grajdului câteva ceasuri. Înainte de a începe să-i lovească, unul dintre ei dăduse drumul în curte unui motor de tăiat lemne. Un timp, maşina neagră cu roţi de fontă, pe care o zăriseră în treacăt în faţa uşii de lemn păcănise în gol, tuşind, scuipând nori de benzină arsă, făcând explozii şi acoperind ţipetele paznicilor de la depozitul de lapte bătuţi cu vergile de cauciuc, apoi, dintr-o dată, când nimeni nu se aştepta, se defectase, şi cureaua de piele care unea roţile de comandă cu jgheabul unde ar fi trebuit să stea lemnele se învârtise în gol şi oamenii lui Mizdrache se priviseră miraţi. După aceea nu se mai auziseră decât gemetele înfundate ale ţăranilor şi liniştea nopţii.

O vreme, ascultaseră cu toţii această tăcere profundă urmată de încercările unuia dintre agenţi de a pune în funcţiune vechea maşină de tăiat lemne. După o jumătate de ceas, renunţase. Atunci comisarul Ciripoi se ridicase de la locul său, o buturugă pe jumătate putrezită, pe care se aşezase mai înainte de a începe „ancheta”, îşi privise ceasornicul, îşi scuturase meticulos fundul pantalonilor şi spusese:

— Încetaţi, continuăm mâine!

Mizdrache fumase tot timpul fără să scoată un cuvânt, rămas mai mult în umbra din fundul întunecos al grajdului – un spectator liniştit, nemişcat, schimbând numai piciorul pe care se sprijinea, fără să pară înverşunat sau plictisit că timpul se scurge încet, foarte încet.

Paznicii depozitului de lapte fuseseră ridicaţi în picioare deodată, fără să li se dezlege mâinile. Rămaseră aşa multă vreme încovoiaţi şi umili, gata să primească loviturile. Aveau spinările tăbăcite şi cămăşile umede de sânge. Pe chipurile lor se aşternuseră resemnarea şi tristeţea. La început nici măcar nu plânseseră, li se părea fiecăruia că sunt pradă unui vis urât care n-o să ia sfârşit prea curând. Aveau o resemnare animalică, ca a vitelor duse la înjunghiat. Unul spunea rar, după fiecare lovitură primită:

— Doamne, ia-mă! Doamne, ia-mă!

Şi când totul se terminase, pe neaşteptate, când motorul nu mai avusese benzină poate sau o rotiţă nu mai funcţionase un timp, chinul prelungit încetase. Urmaseră încercările unuia dintre agenţi de a pune din nou în mişcare vechea maşină de tăiat lemne, bufniturile scurte ale roţilor mergând în gol, păcănitul jgheabului metalic, şi pe urmă ordinul lui Mizdrache:

— Gata, pe mâine! Până atunci se mai gândesc ei, ne mai gândim şi noi. Cine rămâne de gardă?

Inspectorul nu-i mai adresase nici un cuvânt, nici lui, nici lui Ion Petre, şi trecuse o noapte, o noapte chinuitoare, lungă, tăcută, duşmănoasă. Îi legaseră de câte un stâlp al

grajdului, la cinci metri unul de celălalt, în aşa fel, încât orice încercare de a comunica între ei să fie cu neputinţă. Fuseseră păziţi de doi dintre agenţi. Un timp uşa grajdului rămăsese larg deschisă. Oamenii de gardă stăteau cu spatele la ei: două siluete prelungi, nemişcate. Mâinile lor nevăzute, ducând rar ţigările la gură, desenau pe placa neagră a nopţii linii scânteietoare. Ţăranii adormiseră imediat sau încercaseră să adoarmă, aveau un fel de febră însoţită de vise. Dumitrana ar fi vrut să-i facă un semn lui Ion Petre, să-i şoptească ceva, dar erau prea departe unul de altul şi n-ar fi trebuit să fie auziţi de nimeni, nici măcar de paznicii depozitului de lapte, care i-ar fi putut trăda dacă ar mai fi fost bătuţi.

După câteva încercări şoferul renunţase. Ion Petre nu dădea nici un semn de viaţă, părea amorţit de lovituri, fără cunoştinţă. Poate îl bătuseră mai mult decât pe el, poate era mai puţin rezistent, aşa că îl lăsă în starea aceea de somnolenţă.

Ceasurile trecuseră greu. Dumitrana aţipise de câteva ori. Avea şi el febră. Se întrebase când vor reîncepe să-l chinuie, cum şi cât va mai putea să rabde, să tacă, să nu spună nici măcar un cuvânt – pentru că a se ruga sau a geme i se părea ceva mai ruşinos decât moartea. Şi nu era vorba numai de el, ci de cât va rezista celălalt, dacă va reuşi să se prefacă până la urmă că nu-l cunoaşte. Poate era mai bine că Ion Petre nu ridicase pleoapele, deşi ghicise că nu dormise decât cu intermitenţe, scufundându-se în mari goluri de oboseală, tresărind după cinci sau şase minute de prăbuşire, şi ridicându-se apoi la pragul cunoştinţei.

Felinarul arsese câtva timp, poate până la apropierea zorilor, când lumina era încă tulbure şi prizonierii puteau să vadă cu ochii clipiţi de osteneală o fâşie de cer, stelele clipind uşor, plutind într-o ceaţă viorie şi umbrele celor doi călăi. Mai pe urmă zăriseră fumegarea fitilului şi se simţise răcoarea dinaintea răsăritului. Uşile fuseseră închise. Unul

dintre anchetatori rămăsese înăuntru, celălalt se plimbase o vreme prin faţa uşii şi timpul se scursese mai încet, într-o aşteptare nesfârşită, prelungă.

Se făcuse parcă întuneric, deşi afară cerul se albea. Geamurile înguste nu lăsau să pătrundă decât nişte dâre subţiri şi cenuşii. Grinzile vechi abia se zăreau. Aerul devenise apăsător, nu mai avea puritatea de la miezul nopţii, era înecăcios, totul începuse să miroase a sfoiegeală.

Cei trei ţărani se deşteptaseră pe rând şi aşteptau tăcuţi începutul unei noi zile, o zi cumplită, de care le era frică. Suspinau ca femeile şi asta îl enervase o vreme pe Dumitrana. Când se făcuse aproape şapte, uşa fusese dată de perete şi văzuseră iar patru oameni, stând în faţa lor pe o capră rudimentară alcătuită din bile de lemn negeluite, fumând cu nepăsare în lumina dimineţii. Un al cincilea umbla la motorul de tăiat lemne, pregătindu-l. Se auzea numai un zgomot metalic înfundat şi, din când în când, un fel de strănut mecanic la o ţeavă de eşapament, ca la automobile. Mirosul de benzină arsă incomplet se simţea până în grajdul împuţit. Ţăranii rămăseseră parcă paralizaţi, cu spatele lipit de stâlpii de care erau legaţi, cu priviri fixe, ca hipnotizaţi.

Trecuse astfel o oră sau două. Mizdrache încă nu sosise. Agenţii mai şedeau pe capra de lemn şi cel ce încercase să repare motorul nu reuşise să-l facă să păcăne regulat. Aerul se încălzea, devenea un val fierbinte. Curentul uşor, ridicat până sub tavanul de bârne, mişca pânzele de păianjen. Soarele ardea puternic frunzele plopilor din curte, vârfurile îndepărtate de frunziş nu se mai clinteau la nici o adiere. Şi nemişcarea aceasta arzătoare a unei zile obişnuite de vară devenea nesuferită, aţâţătoare. Lui Dumitrana îi amorţiseră încheieturile, se târî puţin într-o parte, şi vru să-şi mişte degetele mâinilor legate, dar renunţă. Ar fi vrut să mai aţipească puţin, cuprins de o toropeală dulce, o toropeală de plumb ce-i apăsa pleoapele grele.

Sub streaşina nevăzută a grajdului, în răstimpuri, se auzeau păsările, câteva rândunele sau vrăbii: un fâlfâit de aripi frecate una de alta, apoi fâlfâitul unui zbor grăbit, o sfâşiere a aerului neclintit, un zbor, când mai îndepărtat, când mai apropiat, ciudate zgomote după cele obişnuite: păcănitul motorului, suspinele rare ale paznicilor şi şoaptele anchetatorilor, un murmur egal, cuvinte întretăiate, cuvinte despre o petrecere. Vorbe porcoase spuse numai între bărbaţi, amănuntele unei orgii de poliţişti când sunt siluite femei, amintirea protestelor, reproducerea exclamaţiilor scabroase, toate la un loc învăluind această nepăsare a brutelor care peste câteva minute numai erau gata să bată până la sânge nişte oameni necunoscuţi.

Ion Petre îl privea de câtăva vreme cu insistenţă. La această îndrăzneală Dumitrana nu ştiuse cum să reacţioneze. Celălalt zâmbise puţin, cu o prietenie mută. Nu lipsea un fel de încurajare în gestul abia văzut al umerilor ridicaţi, ca şi când ar fi vrut să-i spună: „Ce să-i faci, o să treacă şi asta!” Pe urmă clipise de câteva ori, cu un fel de Morse al genelor, un gest care ar fi putut să însemne foarte multe lucruri: şi „curaj!” şi „pregăteşte-te pentru orice!” Dumitrana schimbase cu el în două sau trei rânduri câteva cuvinte. În ultimul timp se vedeau mai rar, temându-se parcă unul de celălalt, ştiindu-se supravegheaţi de poliţie. De obicei se întâlneau într-o cafenea pe Văcăreşti. Dumitrana nu bănuise că vor cădea împreună, că se vor regăsi în astfel de împrejurări. Căutase să facă legătura între cei cu care lucra el şi cei pe care-i bănuia că lucrează cu Ion Petre, fără să ajungă la vreun rezultat. Poate era numai o întâmplare că se aflau aici amândoi: oricum, ar fi trebuit să încerce în noaptea ce trecuse să schimbe câteva vorbe cu el. Oboseala îi trădase pe amândoi, poate şi o prudenţă intrată în reflex îi făcuse să-şi ţină gura. Era limpede că nu trebuiau să arate că se cunoscuseră mai înainte. Inspectorul făcuse desigur unele legături, aşa încât trebuiau să deducă după întrebări cam ce ştia Mizdrache.

Putea să fie trecut de opt sau de nouă chiar, şi acesta nu se arătă. Motorul de tăiat lemne tăcuse. Se vede treaba că fusese pus, în sfârşit, la punct şi îl opriseră. Nu se auzeau decât vocile agenţilor, râsul lor grosolan, izbucnind pe neaşteptate. Dincolo de gardul înalt huruia îndepărtat un tramvai. Treceau căruţe goale pe o stradă pietruită şi răzbăteau voci de copii. Prin uşa deschisă se vedea cerul albicios şi vârful plopilor nemişcaţi. Mai sus şi mai la stânga se rotea un zmeu portocaliu, parcă fără coadă, cu o urmă numai, un fum subţire, un şarpe de cârpă, ce-l ţinea în echilibru. Dreptunghiul mic de hârtie pe speteze se mişca cu lene. Pe urmă păsările ciripiră sub streaşina grajdului părăsit.

Inspectorul sosi pe la unsprezece. Era încălzit, îmbrăcat tot în hainele sale proaspete, albe, ras, parcă mai vesel, umblând grăbit înaintea ajutorului său. Cei patru se ridicară în picioare, spuseră în cor „să trăiţi!” şi aşteptară.

Mizdrache se opri în pragul grajdului, strănută pe neaşteptate şi se întoarse spre Ciripoi:

— Pe ăştia trei (şi-i arătă pe ţărani) du-i înapoi, o să-i mai întrebăm după masă.

Oamenii fură sculaţi cu lovituri de picioare în spate. Unul dintre agenţi îi dezlegă la repezeală şi îi scoase afară, în lumina zilei. Mergeau aplecaţi, fără un cuvânt, cu o grabă comică în mişcări.

— Ei? întrebă Mizdrache. V-aţi mai gândit? Ridicaţi-vă!

Fură dezlegaţi. Dumitrana îşi frecă încheieturile roase şi spuse obosit:

— Ce vreţi să ştiţi de la mine?

Ion Petre fu împins în faţa lui cu un brânci.

Inspectorul îi privi pe amândoi cu cruzime.

— Vă cunoaşteţi?

Ion Petre ridică privirile şi spuse limpede:

— Nu l-am văzut niciodată.

— Şi tu?

Nu-i mai spunea dumneavoastră, nici măcar dumneata...

— Nici eu...

— Nu vă cunoaşteţi?

— Nu, spuseră amândoi cu hotărâre.

— Ciudat, făcu Mizdrache.

Tăcu un timp, îşi scoase din buzunar cheiţa cu care îşi întorcea jucăria de tablă şi o aruncă de câteva ori în aer, prinzând-o de fiecare dată cu îndemânare.

— Bine... spuse el. Să ştiţi că eu aveam stimă pentru voi, comuniştii, dar încep să mi-o pierd...

Vorbea cu oarecare tristeţe în glas, ca şi când într-adevăr ar fi suferit pentru ceva de care se lipsea. Se plimba prin faţa lor, sub privirile celor patru ajutoare, şi a lui Ciripoi, fiinţă slugarnică, numai ochi şi urechi.

— Dacă avem probele nu înţeleg de ce vă mai cramponaţi să negaţi evidenţa. Dumneata, Dumitrana, eşti prins cu un autocamion Ford transportând dinamită, şi asta n-am fi ştiut dacă nu s-ar fi uitat mai atent la carnetul tău de conducere un pârlit de comisar de la circumscripţia respectivă, iar dumneata. Ion Petre...

Tuşi înăbuşit şi se întoarse puţin spre uşa deschisă prin care intra lumina puternică a soarelui.

— Deci, spuse, uitând să mai enumere vinile celuilalt, de când vă cunoaşteţi?

— Nu ne cunoaştem, zise repede Dumitrana, poate prea repede, mai repede decât ar fi trebuit.

— Bine, bine... să nu-mi spuneţi că am vreun păcat în ce o să se întâmple. Cum am zis, am stimă pentru comunişti, dar ar trebui să învăţaţi că încăpăţânarea... Du-l afară pe acesta, îi porunci lui Ciripoi, care-l împinse uşor cu braţele pe Ion Petre. Să stea cineva lângă el până îl chem eu...

Mizdrache râse crâncen, cu o tristeţe abia ascunsă.

— Păcat...

Făcu semn unuia dintre cei rămaşi. Pe celălalt îl însoţise ajutorul inspectorului undeva afară, în curte, dându-l în paza cuiva. Omul se întoarse după câteva minute cu un fel de sac grosolan legat cu doua sfori de Manilla la capete.

— Scoateţi-i cămaşa! porunci Mizdrache.

Doi dintre agenţi îi smulseră cămaşa. Dumitrana rămase gol până la brâu. Îi privi pe cei ce-l înconjurau: şase brute, cu ochi aprinşi de cruzime, aşteptând să citească în privirile lui spaima.

— Îmbrăcaţi-l cu cămaşa lui Cristos!

Inspectorul îi întoarse spatele. Ciripoi luă sacul grosolan şi i-l vârî şoferului pe cap.

— Uşor! scrâşni acesta şi simţi un miros de sânge închegat.

Deasupra curelei, anchetatorii strânseră sfoara de Manilla, ca pe un curmei de aţe galbene. O clipă Dumitrana avusese o senzaţie scurtă de asfixie. Pe pielea umezită de căldură simţea pânza aspră, zgâriindu-l. Nu putea să se mişte decât foarte puţin. Cămaşa de sac era strâmtă şi cusută grosolan pe margini.

— Gata? întrebă Mizdrache.

Era foarte aproape de el şi obrazul îi mirosea a spirt sanitar. Şoferul îi vedea faţa proaspăt rasă, o faţă palidă şi străvezie de om suferind de ficat. Sub ochi avea cearcăne uşoare, câteva dungi viorii şi încreţituri ale pielii în riduri aşezate unul sub altul. Inspectorul îi spuse cu o bucurie abia ascunsă:

— Aş putea să te chinui altfel. Ceea ce vor face oamenii ăştia care m-ajută e o treabă de nimic. Astfel se pedepsesc hoţii de cai, nu cei care au vini politice. Te voi lovi cu mâinile mele peste faţă, peste spate, am să-ţi zdrobesc testiculele cu vâna de bou... De aici n-ai să mai ieşi zdravăn, şi chiar dacă ai să ieşi, nu-ţi va mai folosi la nimic, pentru că tu mergi în faţa unui pluton de execuţie. Nişte pachete de dinamită nu vin din cer, nu se duc în cer... şi eu, Mizdrache, vreau să ştiu de la cine le aveai şi cui le trimiteau Haide, spune acum, cât mai e timp...

Fruntea îi asudase. Îşi scoase batista, o batistă mare, albă, şi oftă puţin obosit.

— M-am gândit toată noaptea la tine şi la ceilalţi. Mi-aţi luat şi somnul, nu e o meserie uşoară, să ştii... Peste puţin timp, ziarele vor publica câteva rânduri: un grup de comunişti a fost prins în timp ce complota la răsturnarea ordinii de stat. Dar cine ştie cum s-au smuls mărturisirile astea? Oamenii stau acasă, beau cafea cu lapte şi citesc comunicatele Curţilor Marţiale, dar acolo e numai epilogul. Aici începe piesa, şi atunci să mă întrebe cineva pe mine: „Cum faci, domnule? Cum le smulgi mărturisirile?” Uite, mi-e ruşine de dumneata, mi-e ruşine de subalternii mei, mi-e ruşine că-ţi ţin discursul ăsta când ar trebui de fapt să încep să te chinui, dar asta înseamnă că te stimez puţin, înţelegi...

Inspectorul se aştepta să fie întrerupt de celălalt şi se enerva tot mai mult văzându-l pe şofer că îl priveşte fix, fără să scoată un cuvânt. Obosise, se ştergea tot mai des cu batista, învârtindu-se în jurul lui, privindu-i chipul nebărbierit şi scânteierea ironică a ochilor.

— Vreau să te umilesc, înţelegi? Te voi trata ca pe un hoţ de cai, n-am ce-ţi face? Până deseară îmi trebuie numele complicilor, ce să ne mai tocmim? N-am să-ţi mai spun nimic de aici înainte...

Îi întoarse spatele şi porunci unuia de lângă el:

— Dă drumul la motor...

— Nu e nevoie, zise mohorât şoferul cu o siguranţă care-l scotea din sărite pe celălalt.

— Nu se ştie, rânji unul dintre agenţi, poate n-ai habar despre ce este vorba.

Dar Dumitrana ştia despre ce este vorba, şi se sili să nu se mai gândească la nimic. Prin uşile larg deschise se vedea un petic de curte, argintiu în lumina puternică a soarelui, un dreptunghi de curte forfecat de umbrele îndepărtate ale plopilor. Era foarte cald, şi sub sacul gros pielea îi asudase. Aproape imediat se auzi motorul păcănind la intervale regulate, fâşâitul curelei de transmisie, şi căderea în gol a jgheabului de fier. În depărtare băteau clopotele

unei biserici, rar, adânc, sunetele umpleau cerul. Când motorul avea vreun rateu şi se făcea deodată tăcere, Dumitrana auzea fâlfâitul scurt, când mai apropiat, când mai îndepărtat al aripilor păsărilor de sub streaşina grajdului. A, să zbori acum, să fii departe de căldura asta înăbuşitoare, undeva sub cerul gol, transparent, deasupra turlelor tuturor bisericilor din oraş, deasupra închisorilor şi a curţilor, ascultând numai vâjiitul vântului...

Unul dintre cei din jur dispăru pentru câteva minute. Era un bărbat tânăr, cu o figură de boxer, cu un nas turtit în vreo bătaie, cu ochii aduşi în sus către tâmple. Se întoarse ţinând în braţe un animal mic, sălbatic, cu blana cafenie, lungă, lăţoasă: o pisică siameză, foarte frumoasă, fragilă şi sălbatică, cu doi ochi verzi, cruzi, mişcându-şi pupilele parcă cu groază. Mizdrache o luă grăbit de ceafă, îi ţinu labele cu o mână ca să nu fie zgâriat, privind-o cu atenţie. Pisica se smucea violent, dar nu scăpă. Avea o coadă stufoasă, zbârlită şi îşi încordase ceafa.

— Îţi place? întrebă.

Dumitrana nu-i răspunse.

Inspectorul se întoarse şi o ţinu câteva minute eu ochii în soarele puternic de vară. În dreptul uşii. Animalul se smuci de câteva ori, miorcăi sălbatic, fu cât pe aci să scape aproape sugrumat fu adus înapoi. Unul dintre agenţi vâri pisica întărâtată, stăpânită aproape de turbare, în sacul de pânză aspră în care fusese îmbrăcat prizonierul. Într-o clipă, Dumitrana nu ştiu ce simte mai întâi: strângerea laţului de sus al sforii de Manilla, care închidea cămaşa aspră sub gât sau ghearele ascuţite ale pisicii înnebunite, căutând să scape din închisoarea neagră.

Unul dintre călăi îi împiedică în acelaşi timp picioarele cu o frânghie scurtă, legându-i gleznele. Dumitrana aproape că se prăbuşi. Se ţinu totuşi în picioare. Cei din jur râdeau isteric, un râs prea zgomotos, care acoperea până şi păcănitul maşinii de tăiat lemne. Râdeau cu mâinile pe

burtă, aplecându-se ca nişte femei gâdilate, cu un râs nervos, disperat.

— Vâna! ceru Mizdrache şi Ciripoi îi întinse bucata prelungă şi lucioasă de piele. Inspectorul lovi de câteva ori cu sete sacul în care se zbătea animalul, fără să se oprească, strigând: Na! Na!

Dumitrana simţi o muşcătură sub gât. Gura pisicii, dinţii subţiri ca nişte ace de oţel îi sfâşiară carnea. Sângele izbucni dintr-o dată sub sacul aspru. Era numai un lichid călduţ, ca o apă trezită la soare, abia încropită, apoi ghearele îi sfâşiară stomacul. Urmară cinci sau şase incizii fine, ca şi când ar fi fost tăiat cu lama. Vru să-şi mişte coatele, dar se trezi imobilizat, cu braţele paralizate de forţa altor braţe care-i apăsau încheieturile, sfărâmându-i oasele subţiri, ca o menghine. Era şi fierbinţeală şi ceva rece, frig şi cald dintr-o dată. Primi apoi câteva lovituri de cravaşă pe piele, prin sac, şi veni o altă durere, aceea a coatelor apăsate cu putere de către unul dintre agenţi, o apăsare ciudată, pe care n-o mai simţeai bine, semănând cu durerea produsă de introducerea unei limbi de oţel sub unghii. Dumitrana scrâşni, încercă să se smulgă, dar animalul îl muşcă iar de gât, înfigându-i ghearele în clavicula şi smulgând cu furie, orbeşte, carnea. Cravaşa de piele şuieră încă o dată şi încă o dată. Acum îl trecură iar năduşelile şi simţi o moleşeală a bazinului, ca şi când cineva i-ar fi aşezat mălai cald pe şolduri. Şoferul leşină. Îl trezi numaidecât urletul animalului întărâtat, smulgerea orbească şi iar muşcăturile ascuţite, durerea cu reflexe îndepărtate, cum i-ar fi pus cineva un fier electric în luminile ochilor. Nu mai putu, urlă din răsputeri, omul din spatele său fu răsturnat şi inconştient, cu o sforţare supraomenească, Dumitrana căută cu degetele răşchirate gâtul pisicii pe care o sugrumă înainte de a leşina din nou, prăbuşindu-se cu ochii plini de lacrimi într-o durere fără sfârşit.

Undeva, în somnul său colorat – o culoare roşie de sânge, o culoare ciudată pe care o străbătea cu tot trupul –, îşi aminti zbaterea ultimă a animalului, în vârful degetelor mai simţi părul pisicii înăsprit de presimţirea morţii şi în urechi mai auzi trosnitura ca de surcea a gâtului fragil, urmată de o zvârcolire scurtă şi moale, de o înceţoşare a privirilor şi apoi de leşinul uşurător. Cineva îl izbise cu pumnul peste obraz, vâna de piele îi zdrobise faţa uscată, dar el nu mai simţise nimic câtăva vreme.

Agenţii aduseseră două căldări cu apă. Mizdrache porunci să fie oprit motorul maşinii de tăiat lemne, al cărei zgomot devenise inutil acum şi-l enerva. Îl udară îndelung pe prizonier, sfâşiindu-i sacul cu brutalitate şi scoţând de acolo animalul sugrumat.

Îl lăsară cu faţa în sus: o bucată de carne forfecată, ruptă, plină de răni oribile, murdărită de paiele pe care se zvârcoli inconştient.

— Ridicaţi-l! Pălmuiţi-l! striga Ciripoi.

Mizdrache se aşeză pe buturugă cu capul în palme.

— Aduce-ţi-l pe celălalt! spuse într-un târziu, obosit, fără să privească trupul şoferului.

Când se trezi, Dumitrana îl văzu pe Ion Petre agăţat cu faţa în jos de unul din cârligele de fier ruginit de deasupra. Stătea nemişcat, abia legănându-se, cu ochii ieşiţi din orbite, cu obrazul purpuriu, ca şi când cineva s-ar fi jucat şi l-ar fi boit cu foiţă roşie.

Agenţii fumau aşezaţi pe capra de lemn. Mizdrache lipsea. Nu se auzea nici motorul, numai liniştea amiezii de iunie învăluia grajdul şi curtea pustie. Era foarte cald. Pielea îi ardea, ca şi când cineva i-ar fi aşezat cărbuni aprinşi pe piept. În acelaşi timp o mâncărime ciudată, ca după o spuzeală produsă de intoxicaţie sau o urzicare, îl făcu să încerce să se scarpine. Oasele păstrau durerea violentă de mai înainte. Simţea încă muşcăturile repezi ale animalului întărâtat. Privi mirat la Ion Petre. Ar fi vrut să se mişte, văzu

iar dreptunghiul curţii, mai îngust acum, cu umbrele scurte ale plopilor şi cerul, acelaşi cer fără culoare, mai alb, apoi vârtejurile uşoare de praf de deasupra, drumul străveziu al luminii prin fereastra cu drugi prea deşi, aşezaţi unul lângă altul, şi paiele mărunţite lângă el, prinse de pielea obrazului, încrustate în carne, ca un tapet. Simţi în nări mirosul de sânge, foarte apropiat, al rănilor încă deschise, din care curgeau, fire subţiri de limfă şi izul de grajd, mirosul de urină de cal, stătut, încălzit şi vechi, aburul bălegarului îngheţat şi umezit de toate anotimpurile: iarna, primăvara şi toamna, materia aceea dospită, gunoiul peste care se aşezase crusta timpului, un strat de pulbere aproape solidificată.

Şi desluşi iar tulbure imaginea lui Ion Petre spânzurând cu capul în jos, într-o balansare caraghioasă, uşoară, ca şi când corpul său şi-ar fi pierdut greutatea, cu faţa roşie, cu ochii bulbucaţi, despuiat până la brâu, cu urmele vechilor răni, nişte dungi albastre, linii încrucişate la întâmplare, semnele ciudate ale bătăii. Ion Petre era desculţ. Legătura strânsă a frânghiei care-l fixa de cârligul ruginit, înfipt în bârna cea veche a grajdului îi umflase gleznele (avea nişte glezne de artritic, vinete), şi tălpile erau crăpate şi albe, roşii numai la vârfuri, sub degetele chircite. Braţele îi spânzurau într-o parte şi alta a trupului, cu sângele scurs în palmele amorţite.

Dumitrana stătea într-o baltă de apă, o apă amestecată cu bucăţi de paie şi bulgări de ţărână. În dreptul uşii urcau dâre albicioase de fum, se auzea bâzâitul muştelor de afară şi iar zborul scurt, când mai apropiat, când mai îndepărtat al păsărilor de sub streşini. În cerul depărtat nu se mai mişca zmeul portocaliu, bucata dreptunghiulară de hârtie întinsă pe speteze, cu o coadă cenuşie, abia văzându-se din pricina luminii.

Trecu astfel un timp, minute întregi de tăcere, în care şoferului i se păru că iar adormise şi că visează, şi tresări ca într-un somn, privind trupul spânzurat cu capul în jos al lui

Ion Petre. „Trebuie că e mort”, îşi spuse de câteva ori, deşi sângele din obraz îl făcea să mai spere că nu-i aşa. Celălalt nici măcar nu clipea.

Pe urmă într-adevăr adormi şi-l treziră loviturile sacadate ale agenţilor, care se apropiaseră de spânzurat.

— Vorbeşte! Vorbeşte ! strigau pe rând, lovindu-i tălpile goale cu vinele lor de bou.

La fiecare izbitură trupul lui Ion Petre se scutura ca la un şoc electric şi se auzea un geamăt înfundat:

— Îl cunoşti? Vorbeşte ! urlau agenţii.

Mizdrache se întoarse. Stătea pe buturuga lui, tăcut. Arunca din când în când câte o privire spre şofer. Acesta nu se mişcase multă vreme.

Ion Petre leşină de câteva ori. Îl ţinuseră prea mult cu capul jos. Pe nas şi pe gură îi ţâşnise sângele, un şuvoi fierbinte care murdărise hainele celor din jur. Îi desfăcură în cele din urmă legătura şi-l lăsară să cadă de acolo, de sus – o bucată de carne omenească, ţeapănă, fără vreo reacţie la izbitura de pământ.

— Luaţi-l pe celălalt! se auzi vocea inspectorului.

Îl ridicară. Dumitrana fu dezlegat şi rămase fără frânghia subţire din jurul gleznelor. Îl ţineau de umeri, pentru că nu mai putea sta în picioare. Căzu chiar de câteva ori când încercară să-l reazime de şipcile gardului. Deasupra lui se mai balansa sfoara groasă prinsă în cârligul din grindă.

Mizdrache se apropie, îl lovi de două ori cu forţă peste obraz şi-i strigă furios:

— Dacă nu vorbiţi o să vă sfărâm pe amândoi. Ai înţeles? Îl cunoşti pe Ion Petre, spune?

Dumitrana se trezi dintr-o dată, simţindu-se invadat de o ură rece. Dacă ar fi putut, dacă nu l-ar fi ţinut cei din spate, l-ar fi izbit pe inspector cu capul în obrazul bine ras, mirosind a spirt sanitar. Se mulţumi numai să râdă, un râs strâmb, oribil.

Mizdrache îl lovi iar de câteva ori, cu ură, cu o exasperare pe care nu o putea ascunde:

— Vorbeşte! Vorbeşte !

Tăcerea celuilalt îl scotea din sărite; ştia că nu e o urmare a slăbiciunii, ci o încăpăţânare sălbatică, pe care o va învinge foarte târziu sau niciodată.

— Legaţi-l! porunci Mizdrache.

Îl ridicară de subsuori. O clipă Dumitrana simţi o durere sub claviculă, acolo unde carnea rămăsese numai o rană, o bucată sfâşiată cu sălbăticie. Corpul i se aprinsese iar. Doi dintre agenţi îi legară mâinile la spate pentru ca, spânzurat cu capul în jos, circulaţia sângelui să se facă şi mai greu. Şoferul văzu imaginea răsturnată a grajdului şi îşi simţi gleznele umflându-se dintr-o dată. Atârna cu faţa spre uşă, fără să zărească altceva decât dreptunghiul de praf al curţii din care pieriseră umbrele pentru că venea seara, şi soarele scăpăta, şi suprafaţa plină de praf devenise cenuşie, un fel de muşama lipsită de culoare. Oamenii din jur păreau foarte ciudaţi. Le vedea numai picioarele în pantofi uşori de vară, pantalonii largi la manşete şi curelele strânse pe burtă, şi dincolo de aceasta nu se mai distingea nimic, în afară de bucăţi informe de trupuri, fără feţe. Le auzea numai glasurile înăbuşite:

— Strânge mai bine frânghia!

— Lasă-l mai jos!

Pământul era foarte aproape, nişte ţarină murdară în care se amesteca deopotrivă apa cu bucăţile de paie tocate şi putrede şi resturile lăsate de anotimpurile trecute: o coajă de praf umezit şi îngheţat şi apoi fărâmat şi călcat în picioare, strâns iar într-un strat incolor, un strat înecăcios, spart şi risipit mereu de picioarele celor care umblau în jurul lui.

Îşi simţea obrazul fierbinte, arzând, trebuie că semăna acum cu Ion Petre care zăcea în locul lui de adineauri, fără să geamă, nemişcat, ţeapăn, ca şi când ar fi fost mort. Sângele i se scurgea picătură cu picătură în ţeastă, în marginea ei ultimă, apăsându-l ca o cască de plumb. Dacă cineva i-ar fi ars părul, dându-i foc dintr-o dată după ce l-ar fi

stropit cu benzină, n-ar fi simţit altceva. Nu mai vedea bine. Acum înţelegea de ce Ion Petre nu clipise deloc cât timp stătuse astfel. Pupilele i se dilataseră, ochii frigeau, o ceaţă lăptoasă se lăsă deasupra. Lucrurile îşi pierdură conturul, dreptunghiul cenuşiu de praf al curţii deveni o perdea colorată. Întâi verde, apoi portocalie, apoi roşie, un strat subţire de sânge, spart pe alocuri de bucăţi albe, nişte celule fără forme, plutind pe un ecran mişcător. Nu mai auzea nimic, ba nu, în jur era un zumzet, un amestec de voci care semăna cu acela făcut de un patefon căruia ai uitat să-i întorci arcul şi apoi desluşi glasurile caraghioase, rostind cuvinte prelungi, spuse parcă din stomac, nu din gât. Şi în timpane îi băteau rar, două ciocane de lemn, izbind ceva tare, o bucată de scândură având o rezonanţă ciudată, plină de profunzime. Fiecare lovitură se repercuta până în oase, ajungând în cutia craniană şi amplificându-se, ca dintr-un gong, făcând cercuri de lumină şi de sunete, pentru că atunci, în clipa aceea, înaintea unui leşin uşor, el auzea cu ochii, auzea cu ajutorul acestei lumini argintii, apoi rubinii, apoi galbene ca alama, şi din placa fierbinte aşternută peste iris ieşeau sunete, mii de sunete mici, moarte imediat scurse parcă într-o suprafaţă dură, din care izbucnea din nou ciocănitul sacadat.

— Vorbeşte! Vorbeşte! urla alături Mizdrache, dar vocea lui nu mai avea putere, era ca glasul unui om ce strigă prin apă şi zidul lichid punea un strat izolator între urechile lui şi gura celuilalt.

— Vorbeşte! Vorbeşte! repeta mai repede glasul inspectorului, şi acum se simţiră şi loviturile vânei de bou.

Dumitrana îşi dădu seama că scurgerea sângelui din tot corpul, năvala fierbinte în celulele creierului creau un fel de amorţeală ca un anestezic. Tălpile erau golite de sânge şi sugrumarea gleznelor ajuta la înăbuşirea durerii. După un timp ceea ce era neplăcut în spânzurarea aceasta deveni o fierbinţeală uşurătoare. Tot corpul îi asudă. Simţea acelaşi lucru pe care trebuie să-l simtă un om ce se sinucide

tăindu-şi vinele într-o apă foarte fierbinte, adică la început o durere dulce, aproape plăcută, o iritare bruscă a pielii şi după aceea o obişnuinţă a năduşelii, ca şi când ai îmbrăca o cămaşă pneumatică, lipită foarte bine de piele, o cămaşă umedă şi caldă. Urmase o răcire a întregului organism, ceva însoţit de spaimă, un reflex al trupului şi un gust sărat; sângele izbucnind pe gură şi pe nas, un şuvoi la fel de fierbinte, uşurător, aproape o bucurie, urmată de un gol al creierului, ca şi când cineva ţi l-ar scoate şi în locul său, în cavitatea goală, în ţeastă, ar fi introdus un curent de aer, un vârtej arzător şi rece, cu intermitenţă, apoi un vid dureros, o cumplită zbatere a tâmplelor, o presiune violentă pe timpane, senzaţia de asfixie şi o gâfâire precipitată.

Prizonierul căuta aerul cu o lăcomie care-l făcea să se îndoaie cu toată energia, voind să ridice capul până la înălţimea jumătăţii corpului să-şi schimbe poziţia chinuitoare, fără să reuşească însă, încercând câteva eforturi disperate înainte de un alt leşin, lung şi după aceea urmă iar starea de odihnă a trupului, perfecta lui imobilitate în care nu mai exista durere, plăcerea rigidităţii complete, ca şi când cineva ar fi turnat în jurul său un sarcofag de ipsos, imobilizându-l. Într-un moment ca acesta greutatea nu mai conta, era uşor, fără consistenţă, numai o masă de plasmă, pe care o putea dizolva apa ducând-o oriunde, când legănarea uşoară produsă de respiraţie îi dădea plăcerea balansării, când totul se învârtea şi peste ochi se aşezase definitiv o pâclă, ca înaintea morţii. Rămânea numai un punct extrem, dureros, în creştet, unde se strângeau ultimele picături de sânge, lovind rar carapacea de os, vrând parcă să iasă afară prin ea. Încolo, nimic, numai un vid, o circulaţie a aerului prin oase, o circulaţie dureroasă, cum s-ar trece un fir dur de oţel prin măduva spinării. Şi auzi glasurile agenţilor, aceleaşi voci caraghioase.

— Voooorbeşte! ! ! Voooorbeşteee!

Urmară loviturile pe tălpi, una după alta, la intervale regulate, lovituri nedureroase. Le auzea numai zgomotul şi

şuieratul ciudat al biciuştilor călăilor, disperarea acelor voci. repetând întruna:

— Voooorbeşte!!! Voooorbeşteee!

Numai un ecou, numai nişte sunete amestecate ciudat, şi iar şuieratul vânei de bou şi o mişcare nedesluşită în jur, apoi imaginea unor trupuri înjumătăţite: perechi de pantaloni lungi şi largi la manşete şi câţiva pantofi uşori de vară şi iar durerea ascuţită din vârful extrem al ţestei, acolo unde se strânge sângele, dureros, o concentrare, o presiune grea, o apăsare ca de apă, când plăcută, când fierbinte, şi vidul acela, şi iar. Într-o ultimă licărire de conştiinţă, dreptunghiul curţii din ce în ce mai întunecat, o bucată de cer, văzută undeva jos, într-o băltoacă verde, coclită, cu siluetele negre ale plopilor cu vârfuri nemişcate şi, în suprafaţa lucioasă, ivirea unui punct auriu, tremurător (probabil prima stea), tot mai strălucitor, la început numai un semn galben, fără lucire, rotund şi depărtat, şi după aceea nimic; întunericul şi durerea, somnul şi apropierea dulce a morţii, sfârşeala ultimă din care ceea ce mai rămâne viu într-un corp omenesc tresare, se apără, vrea să nu se stingă, şi luptă încă undeva în tăcere, în nemişcare, surd, cu o încăpăţânare organică de o forţă nebănuită...

4

Dumitrana se trezise dintr-o dată sub presiunea unui şuvoi de apă. Era aproape sufocat, trebuia să-şi ridice mâinile şi să-şi ferească faţa pentru că lichidul rece, primit drept în ochi, şi în obraz, şi în gură, şi în nas, îi oprea respiraţia. Sta rezemat de peretele de scânduri al grajdului şi se ridicase fără să ştie când, apărându-se poate chiar în timpul leşinului de apăsarea lichidului. Deasupra ardea lumina chioară a felinarului agăţat într-un cui. Lângă el se

clătina o frânghie cu noduri şi cineva tot îl mai stropea cu un furtun. Ion Petre abia se mişca, prăbuşit la pământ, gemând.

— Treziţi-vă! Treziţi-vă! urlă Ciripoi.

Şoferul se sprijini mai bine de scânduri şi-i privi. Nu lipsea nici unul. „Iar or să mă bată, îşi spuse, dar abia m-am obişnuit...”

Mizdrache se ridică de la locul lui, de pe buturugă.

— Vorbiţi? Vorbiţi ? întreba aproape cu disperare.

Ciripoi îl ridică pe Ion Petre de subsuori şi-i dădu câteva palme peste obraz. Acesta se scutură greoi. Era plin de apă şi de sânge. Cămaşa i se murdărise şi părea pământie. Nu se putea ţine pe picioare, ca şi când ar fi avut gleznele înmuiate, frânte, zdrobite.

Dumitrana simţi o arsură în tălpi, o slăbiciune a muşchilor picioarelor, dar, pentru că era rezemat, rămase aşa, privindu-i fără un cuvânt.

— Vă ucid, spuse Mizdrache cu o seriozitate rece. Nici nu ştiţi ce vă aşteaptă! De aici nu mai plecaţi vii dacă nu spuneţi totul. Haide, haide, ce mai aşteptaţi? Vorbiţi !

Îl apucase pe şofer de gulerul rupt al cămăşii şi-l scutura izbindu-l cu capul de peretele de scânduri.

— Nu da, câine! urlă Dumitrana întărâtat şi se smulse din mâinile lui.

În clipa aceea simţi o lovitură violentă peste faţă. Unul dintre agenţi, cel care-l stropise cu furtunul, bărbatul înalt şi gras, cu o faţă caraghioasă de boxer, oprise şuvoiul de apă şi-l izbise cu bastonul lui de cauciuc. După aceea începu să râdă prosteşte.

— Îţi arăţi colţii! urla Mizdrache. Ţipi la mine?

Ar fi vrut să pară că e scos din sărite, dar în glasul lui se desluşea mai mult teama. Era clar că îi fusese frică mai înainte că îi omorâse pe amândoi.

Ion Petre deschisese ochii, se scuturase puţin, îşi dăduse seama că e plin de apă, dar nu spunea nimic, privind în jur ca şi când ar fi voit să înţeleagă ce se petrece cu el. Ardea

de febră. Clipea des, ostenit de lumina felinarului şi, ca să n-o mai vadă, înţepeni cu privirile în băltoacele de la picioarele sale.

Inspectorul se potoli pe neaşteptate. Le întoarse spatele şi porunci scurt ajutoarelor sale:

— Scoateţi-i afară!

Îi împinseră pe amândoi cu brutalitate pe uşa grajdului. Era noapte, o noapte călduţă, plăcută. Mirosea a flori de tei şi bătea vântul, un vânt uşurel, dulce.

— Mergeţi, spuse unul dintre agenţi, drept înainte.

Simţeau sub tălpile goale ţărâna curţii, praful încălzit încă din timpul zilei, ceea ce însemna că nu se înnoptase de mult.

— Mai repede, mai repede, spunea Ciripoi, grăbit parcă.

— Acolo avem o gură de apă? întrebase după aceea Mizdrache.

— Da, îi răspunse cineva.

— Bine...

Străbătură curtea lungă. Ocoliră clădirea cu două etaje şi li se spuse:

— La stângă...

Se aflau lângă zidul de cărămidă, prăbuşit pe alocuri şi acoperit cu iederă. Mirosea a frunză umezită, a praf vechi, un miros uscat, sufocant şi aţâţător. În urma lor cineva târa furtunul greu de cauciuc.

Ajunseră în faţa unui bazin circular, acoperit cu câteva scânduri. Dincolo de gard erau numai nişte perdele de pomi, tot plopi, cu vârfuri negre, mişcându-se în vântul uşor,

„Ce vor să facă?” se întrebă Dumitrana ameţit, trăgând cu lăcomie aerul nopţii în piept. Ciripoi şi încă unul ridicau pe rând scândurile care acopereau suprafaţa bazinului. Acum îi vedeau bine, şi el şi Ion Petre, marginile de ciment ciocnite pe alocuri.

Mizdrache se apropie şi spuse:

— Ei, v-aţi hotărât?

Nu-i răspunse nici unul.

— Unde-i gura de apă? întrebă după aceea inspectorul.

— Aici, zise Ciripoi.

— Puneţi furtunul!

Se auzi un tropăit şi apoi demontarea unui cilindru de metal. Câtva timp tăcură toţi.

— Funcţionează? mai întrebă Mizdrache.

— Trebuie, spuse unul dintre agenţi.

Potriveau acum gura furtunului în gura pompei aflate la înălţimea suprafeţei bazinului.

— Vorbiţi? mai zise cineva din spatele lor, şi după aceea se treziră iar cu un şuvoi de apă pe faţă.

Dumitrana ridică cu greu palmele în dreptul ochilor. Inspectorul apucase furtunul şi se apropiase de el. Îl lovi sălbatic cu vârful de alamă din care ţâşnea apa, când în sus, când la dreapta, când la stânga, udându-i pe toţi cei din jur. Faţa şoferului se umflă numaidecât. Pielea plesni în câteva locuri.

Îl copleşise o ură neputincioasă. S-ar fi aruncat asupra celui din faţa sa dar nu mai avu puteri. Era sleit, simţi încă loviturile care urmară pe obraz, pe umeri şi pe spate, vru să se întoarcă şi în cele din urmă fu răsturnat, căzu în gol, lovindu-se de un perete dur de beton.

Era foarte frig... De undeva, de sub el se ridica o răceală pătrunzătoare. Încercă să se mişte, dar amorţise. Alături, gemea uşor Ion Petre. Stăteau pe o suprafaţă alunecoasă, acoperită cu paie umede. Dumitrana îşi dădu seama că se aflau într-un depozit de gheaţă naturală, într-o gheţărie primitivă, abandonată de mult. „De aceea ne-au udat. Până în zori vom îngheţa! Chiar dacă va răsări soarele (bazinul era acoperit cu scânduri) căldura lui nu va putea să pătrundă aici.”

Privi în sus şi zări oblonul rar de şipci aşezate una lângă alta. Dincolo de scânduri lucea lumina tulbure a nopţii, o irizare albăstruie. După febra din ajun, şoferul fu cuprins de

un delir fierbinte. Trupul îi înţepenise şi avea impresia că este învăluit într-o crustă subţire de celofan rece. Durerile vechi ale trupului căpătaseră ascuţime, parcă i-ar fi turnat cineva spirt deasupra rănilor, era un chin rece, ceva ce ţinea mai mult de chimie, pentru că avea impresia că sângele îi este infectat. Inima îi bătea mai tare, şi în cerul gurii avea un gust amar de fiere. Întoarse capul şi privi, fără să poată să se mişte. Ion Petre stătea rezemat de peretele de ciment al bazinului. Dârdâia.

Sub el auzea topirea gheţii, o scurgere înceată de apă clipocind rar. Se aflau pe nişte bucăţi mari, informe, câteva blocuri smulse cine ştie când, iarna, din suprafaţa îngheţată a unei ape, nişte bucăţi vinete, cărate probabil cu căruţele şi aruncate la întâmplare aici, fără ca cineva să se gândească la ce vor servi. Peste ele se presărase un strat de paie, macerate aproape, mirosind puternic.

Dumitrana îşi dădu seama că zăcuse într-un somn letargic. şi că numai frigul îl trezise, pentru că altfel oboseala foarte mare, o oboseală toropitoare, l-ar fi făcut să rămână multă vreme nemişcat. Acum îi clănţăneau şi lui dinţii şi-l auzea şi pe celălalt tremurând.

— Ţi-e frig? întrebă şoferul, încercând să se ridice într-un cot.

— Da, simt că nu mai rabd, aş vrea să fac ceva să mă încălzesc, dar nu pot.

Avea o voce uşoară, abia auzită, cum au oamenii istoviţi. În aceeaşi clipă se gândiră amândoi că deasupra, în curte, călăii lăsaseră pe cineva să-i păzească. Bazinul nu, era prea adânc. Dacă avea doi metri. Dumitrana îşi făcu socoteala că fără stratul de paie şi-ar fi rupt gâtul căzând. Şi aşa îl durea umărul drept, trebuie că se julise, dar nu mai simţea nimic altceva decât un frig intens, insuportabil.

Tăcură, pândind respiraţia cuiva, dar nu auziră decât picurarea apei sub ei.

— Crezi că mai scăpăm de aici? întrebă într-un târziu Ion Petre.

— Nu le trebuie morţi, le trebuie oameni vii...

Şoferul simţea cum corpul său îşi pierduse greutatea, ca şi când în locul intestinelor ar fi avut un strat de aer.

— Unul dintre ţărani a vorbit, spuse târziu celălalt, încet de tot.

— Îl cunoşteai?

— Da.

— Unul din cei trei?

— Da.

— Parcă le dăduse drumul...

— Da' de unde! I-au bătut separat.

— De unde ştii?

— I-am auzit pe şmecherii ăştia. Mă credeau leşinat. Şi-acum ce-o să se întâmple?

— Ne vor separa după ce ne scot de aici

Tăcură iar, ascultând dacă nu cumva deasupra lor pândea cineva. Nu se auzea nimic în afară de un foşnet îndepărtat de pomi mişcaţi de vânt.

— Pe dumneata cum te-au prins? întrebă.

— Venisem să controlez dacă bidoanele au fost ridicate. Agenţii au dibuit depozitul chiar în dimineaţa accidentului. Nici n-am apucat să intru bine pe poartă şi m-au şi înhăţat. Au arestat încă vreo zece inşi, ne-au triat şi m-au păstrat pe mine şi pe nenorociţii ăia trei. Doi dintre ei habar n-au de nimic...

— Şi-acum?

— Trebuie să avem răbdare. Vom vedea pe cine mai pun mâna.

Şoferul asculta iar. Deasupra bazinului nu se afla nimeni sau dacă se afla era undeva mai departe, lângă zidul curţii.

— Dacă vom recunoaşte, vor vrea şi numele celorlalţi. N-au să se mulţumească numai cu noi...

Dumitrana auzi râsul celuilalt, un râs crâncen, un râs abia potolit.

— Ştiu, zise el cu amărăciune.

— Şi de la noi ce mai speră să scoată?

— Un fleac. Să mărturisim că ne cunoaştem...

— La ce le foloseşte?

— Ne vor aresta prietenii. Au nevoie să facă să se creadă că suntem o organizaţie mai mare. Nu-i poţi convinge că am lucrat de capul nostru. Nu prind ei în fiecare zi câţiva comunişti care transportă dinamită...

Deasupra se auzi zgomotul unor paşi. Tăcură. Probabil că unul dintre paznici îşi făcea rondul. Urmă ridicarea scândurilor şi în curând lumina unei lanterne se plimbă pe zidurile bazinului. Prizonierii stăteau nemişcaţi, ca şi când ar fi dormit. Strălucirea becului li se plimbă pe feţe câteva clipe, apoi se auziră iar scândurile aşezate la loc. Aşteptară zece minute sau mai puţin, fără să scoată vreun cuvânt. Paşii paznicului se îndepărtară cu un fâşâit uşor. Era foarte frig, ar fi trebuit să se mişte puţin, dar o amorţire dulce le cuprinse trupurile şi un chin ciudat le paraliza voinţa. Se auzi din nou vocea lui Ion Petre, o voce stinsă, leneşă, de om somnoros.

— Ştii ce trebuie să le spui dacă te vor întreba ce ai făcut în ultimul timp?

— Da. Nu e atât de greu.

— Bine. Ai grijă numai să nu te contrazici. Ei sunt mai mulţi şi ţin minte orice cuvânt...

— Am o poveste foarte caraghioasă...

— Nimic nu e caraghios când vrei să scapi viaţa altora. Când e vorba să fii prins, e mai bine să te prindă cu cât mai puţini...

Se auziră iar paşii paznicului.

Nu se mişcară multă vreme, pândindu-l pe omul de deasupra lor, care la rândul său îi pândea. Îi auziră respiraţia un timp, apoi pe şofer îl cuprinse oboseala. Aţipi câteva clipe, într-un timp se trezi zgâlţâit de mâna celuilalt, vru să strige înspăimântat de un vis scurt, dar se opri la vreme. Începea să aibă halucinaţii... Noaptea se lumină dintr-o dată, era numai o nesfârşire albă. Ningea, era parcă gol într-o zăpadă fierbinte, în aceeaşi clipă revăzu un

laborator în care lucrase, demult, pe laborantul-şef îmbrăcat într-un halat foarte curat, de culoarea omătului, şi totul se întuneca dintr-o dată, alerga, copil fiind, pe un drum plin de pulbere, o pulbere alunecoasă, când pe o suprafaţă zgrunţuroasă, ca de sare grunjoasă, când pe ceva lustruit şi rece. Se bâlbâia, spunea o poezie pe de rost, apoi imaginea unui fulg de zăpadă descompus într-un desen stângaci se suprapuse imaginii unei nopţi cu lună argintie, când se afla în faţa unui ţărm neted, poleit de lună, şi simţi o arsură cumplită a trupului şi pe urmă iar o îngheţare dureroasă, ca şi când ar fi fost jupuit de viu. Avea febră, buzele îi erau uscate. Se auzea topirea gheţii de sub el în răstimpuri de luciditate şi vocea lui Ion Petre. „Mişcă-te puţin, arzi, ai îngheţat!” Totul învălmăşit, o sleire totală de energie, o încetare de a înţelege unde se află, apoi câteva mişcări dezordonate, o zvârcolire moale şi urmase liniştea, delirul rece al îngheţului, lung, plăcut, senzaţia de descompunere a trupului ca sub acţiunea morfinei şi apoi nimic în afară de durere şi arsuri, de sete şi de o foame chinuitoare...

Se trezise în câteva rânduri. Era purtat pe o targă, învelit într-o pătură aspră, capul îi ardea, lucrurile din jur erau foarte albe, oamenii ciudat de palizi. Cineva îi vorbea cu glas şoptit, aproape cu blândeţe, dar nu înţelegea nimic. Târziu pricepu că se afla în infirmeria unei închisori, pentru că ştia de mult mirosul acesta de pătură cazonă, puţin putrezită de sudori vechi. Pe bărbie simţea o gâdilitură şi din podele se ridica izul stins de creolină. Deasupra susura un robinet, zgomotul acela unic al închisorilor, stârnind ecourile tăcerii (cum ar face o piatră cercuri din ce în ce mai mari într-o apă liniştită), singurul în stare să măsoare uitarea timpului ce trece greu, un fel de ceasornic al infinitului, tăcerea urmată de altă tăcere, orele scurse încet, din ce în ce mai încet, cinci minutele nu sunt egale cu alte minute...

Şi iar un răstimp de luciditate, în plină noapte, când se aud paşi de santinele pe coridoare pustii, tălpile bocancilor călcând apăsat pe cimentul bine spălat şi de undeva, de sus, de pe zidurile înalte ale puşcăriei, strigăte: „Numărul unu e bineee...”, apoi, după un răstimp, când tăcerea este dureroasă, nefirească: „Numărul doi e binneeee!” Prelung, şi stins, şi îndepărtat, şi apoi liniştea asurzitoare a nopţii, şi de sus pică varul de pe tavan, un var umezit de atâtea respiraţii, un praf de calcar, şi trebuie să-ţi umezeşti buzele şi să înghiţi în sec pentru că beregata ţi se aspreşte ca după ce ai băut o cantitate prea mare un rachiu tare. Şi iar picăturile de apă căzute într-o chiuvetă, zgomotul înşurubându-se parcă pe o ţeavă goală, ecoul unei picături scurse pe un canal strâmt de fontă sau de plumb, pierind undeva într-un fund infinit, într-un haos plin de ecouri.

Dumitrana se zvârcolise. apoi aruncase pătura de pe el. Avea trupul uns cu o grăsime necunoscută. Mirosul de creolină al podelelor îl scotea din sărite. Câteodată se trezea învelit în cearşafuri ude şi se ridica în picioare. Umbla bezmetic şi privea printr-un geam cu gratii ruginite, un zid umed un zid interior, pe care soarele nu poposise niciodată, şi îşi amintea că ştia cum arată un astfel de zid posomorât de pe care cade tencuiala, cum se fărâmiţează din pricina lipsei de lumină, cum sub această porţiune de cărămizi rămâne un fel de mătreaţă, nişte moviliţe de var în care se zbat vrăbiile căutând ceva, ciugulind moleculele de calcar. Şi simţea umezeala zidului în oase, privind numai peretele pe care soarele nu poposise niciodată, strângând atâta umbră în el, încât erai îndemnat să-l crezi de aer, un paravan prin care putea trece o piatră aruncată de aici, şi după aceea urma prăbuşirea într-un somn nesfârşit, un somn plin de vise absurde, fără început şi sfârşit, numai o plutire moale deasupra pământului afinat.

Se trezi într-o dimineaţă şi, când recunoscu cana de metal alb, fără toartă, bancheta murdară, roasă, pe care

aştepta de obicei infirmierul, şi peretele gol, cu desenul vag al zăbrelelor şi al plasei de sârmă ce oprea lumina şi aerul, îşi dădu seama că totul se terminase. Urma o simplă formalitate, procesul, o înscenare comică, şi acelaşi sfârşit: un zid, un pluton de soldaţi beţi, şi apoi câteva împuşcături...

5

Maşina stopase brusc. Se auzise mai întâi un scârţâit, ca şi când cineva ar fi rupt o şipcă, apoi vocea şoferului, mai aproape de fereastra zăbrelită, înjurând cumplit. O voce bărbătească, dogită, îi răspunse celui de la volan. Cuvintele se auzeau desluşit în liniştea nopţii.

— De ce umblaţi cu farurile stinse? întrebă o voce.

— E camuflaj, îi răspunse cineva, răguşit.

— Şi ce dacă e camuflaj? N-aveţi ochi de pisică?

— N-avem!

— Da zile aveţi?

Motorul scrâşni din nou, se simţi acceleraţia, şi cei dinăuntru căzură unii peste alţii. Însoţitorii se ridicară în picioare cu puţină spaimă, strângându-şi mai bine Mauserele negre. Pe asfaltul şoselei se auziră copitele unor cai şi clinchetul limpede al unei bucăţi de fier. „Erau să se lovească de o căruţă”, gândi Dumitrana şi îşi imagină într-o clipă accidentul. Se vede treaba că şoferul era obosit. Lângă el, Ion Petre se mişcă încet, ca şi când ar fi vrut să-şi apropie picioarele de ale lui. „Nu i-o trece prin minte să-mi spună ceva tocmai acum”, şi surâse trist în întunericul vag al dubei. Prin ferestruica îngustă, cu zăbrele, se zărea pulberea nopţii de toamnă, luminată de lună. Mirosea a câmp peste care căzuse bruma, un miros amărui şi trist de lan cules. Bucureştiul rămăsese în urmă. Zgomotele sale se

stinseseră pe rând. Auziseră ultimele clopote de tramvai acum un sfert de ceas, când nici nu era miezul nopţii, şi o dâră iute de benzină arsă îi însoţise până la o barieră. Rumoarea oraşului, cu murmurul vag al mulţimii întârziate care se întorcea de la cinematografe sau de la teatre, cu mugetul mecanic al claxoanelor sugrumate sub prima umezeală a lui septembrie, se stinsese pe nesimţite, o dată cu apropierea de marginile lui.

Urmară cinci minute de aşteptare în faţa unui canton de cale ferată, nu la linia de centură, ci mai înăuntru, în apropierea mahalalelor dinspre care se auzeau scârţâitul unei viori şi câteva voci. Fusese un răstimp chinuitor; cântecul abia desluşit îi irita. Condamnaţii începuseră să se mişte, alarmându-şi paznicii.

După aceea maşina pornise din nou, grăbită, cu un spor de viteză, cu o lăcomie de a înghiţi spaţiul. Podelele dubei, aspre, tocite şi frânte pe alocuri zbârnâiau, caroseria vibra şi oamenii dinăuntru simţiră un gust aspru de rugină pe limbă, un praf de fier vechi plutind în aerul primenit de vântul care intra prin ferestruica cu gratii.

Drumul se strică dintr-o dată. Se auzi mişcarea schimbătorului de viteze şi duba îşi micşoră goana. Dar asta nu dură prea mult, destul însă pentru a-i nelinişti pe condamnaţi. În apropiere erau câteva păduri: Săftica, Băneasa, Andronache, locuri foarte potrivite pentru ceea ce trebuia să urmeze.

Asfaltul se simţi iar sub roţi şi plutirea lină reîncepu. Dumitrana îşi auzi tovarăşul răsuflând adânc şi ghici că se gândiseră cu toţii la acelaşi lucru. Acum simţea lângă palma lui mâna lui Ion Petre, păroasă, uscată şi rece. Îşi frecară un timp degetele unul de altul, ca doi orbi care se recunosc în întuneric după anumite semne neştiute de nimeni, săpate în carnea lor. Nu puteau să-şi spună nimic, pentru că fuseseră avertizaţi încă din clipa când se urcaseră în maşină că le este cu desăvârşire interzis să scoată vreun cuvânt, şi nu îndrăznise nimeni să rupă acest consemn,

pentru că nici unul n-ar fi putut suporta bătaia călăilor tocmai acum, înaintea morţii apropiate. Gândul că ar muri cu semne pe obraz, cu amintirea loviturilor în corp li se părea fiecăruia o insultă. Şi semnul mut, bărbătesc, plin de dragoste şi încredere al celuilalt, îl mişcă pe Dumitrana.

Pe lângă ei treceau tot mai rar alte maşini, cu un vâjâit prelung, mai întâi stins, apoi tot mai violent, ca şuieratul unui obuz de artilerie, prefăcându-se după aceea într-un ţiuit subţire amestecat cu plescăitul cauciucurilor şi scurtele eliminări de gaze care otrăveau aerul. Urmau iar liniştea, monotonia drumului, bâzâitul continuu al camerelor încinse sub anvelope şi foşnetul pomilor din marginea şoselei, parcă mai apropiaţi unul de altul din pricina vitezei cu care duba străbătea noaptea, un freamăt continuu de frunze, smulse din ramuri din pricina aerului spart de botul maşinii, şi zgomotul vârtejului de praf, aşezându-se pe suprafaţa asfaltului lăsat în urmă, şi iar liniştea nopţii nesfârşite. În câmpurile alăturate, şi spaţiile goale, fără pomi în margine, când duba părea că decolează şi că se va înălţa în curând deasupra pământului, pierzându-şi greutatea. După aceea un fel de ameţeală, sentimentul plutirii, mai puternic decât frica ascunsă undeva în suflete, uitată cu premeditare. Încercarea fiecăruia de a nu se gândi la ceea ce va urma, efortul repetat şi reluat cu încăpăţânare de a te agăţa în amintire de ceva plăcut, evocarea unor ceasuri fericite, mulţumirea că vei pieri făcându-ţi datoria, că într-o zi curajul, încercarea de a răsturna un sistem politic odios, lupta neegală cu funcţionarii, comisarii şi călăii lui se terminase deocamdată în ceea ce te privea, dar că dincolo, în noapte, în oraşul lăsat în urmă şi în alte oraşe, alţi oameni la fel de curajoşi, o armată întreagă, continuau lupta, şi ideea sfârşitului inevitabil, străduinţa de a justifica apropierea sau fatalitatea datei, iluzia că totul va fi scurt şi nedureros, un zgomot de gloanţe scăpate pe o ţeavă de pistol automat şi o arsură iute în piele, o spaimă şi apoi nimic. Ei nu erau nici primii şi nici ultimii.

Dumitrana simţi mirosul de gaze arse pătrunzând de undeva, prin găurile caroseriei. Poate se întâmplă ceva, poate momentul *acela* va mai întârzia puţin, poate va gândi exact ce trebuie să facă, atunci, înainte de a nu fi prea târziu, pentru că de încercat, trebuia încercat. Este foarte uşor să spui: acum am fost prins, mi-e indiferent ce se întâmplă, voi muri într-o jumătate de ora sau mai puţin, şi gata. Dar a te lăsa ucis şi stăpânit de gândurile astea numai cu mulţumirea că ţi-ai făcut datoria însemna aproape o trădare. Erau patru. Dumitrana presupunea că din o sută de şanse existau foarte puţine ca unul din ei să scape.

Uite, de pildă, acum. Dacă motorul ar lua foc, dacă maşina ar face explozie, dacă însoţitorii cu Mausere negre, bine unse, s-ar speria puţin şi ar încerca să iasă cât se poate de repede din această cuşcă de fier în care ar arde cu toţii, poate una din şansele acelea puţine s-ar ivi, şi poate n-ar muri toţi, poate unul dintre ei ar reuşi să-şi dezlege picioarele şi mâinile, şi dincolo de marginea drumului ar fi câmpul, noaptea prea luminoasă totuşi pentru o evadare, anume aleasă de călăi.

Dar el ştia bine că motorul nu va exploda, că maşina nu va lua foc, pentru că era absurd să se întâmple aşa ceva. Nu era vorba numai de moartea lor, ci de primejdiile, de moartea posibilă a cine ştie câtor alţii. Îşi aminti de aşazisul proces, de sala Curţii Marţiale, luminată numai de o fereastră foarte îngustă şi înaltă, ca un vitraliu, aşezată foarte sus, cu intenţie, tocmai pentru a crea o impresie de severitate, de justiţie pedepsitoare, unde inculpaţii intrau ca într-un altar despuiat de orice podoabă, numai nişte ziduri reci, drepte, cenuşii, fără nimic altceva decât urmele de râmă ale tencuielii *calcio-vecchio*, unde stăpânea aerul cernit, umed, friguros, o sală de crematoriu aproape, tristă ca o capelă din Spania, cu bănci joase, de lemn tare, dintr-o esenţă durabilă, creând impresia de soliditate, de luciu imperisabil, de veşnicie, sală dominată de un podium pe care se aflau o masă lungă de stejar şi câteva scaune cu

spătar înalt. Un fascicul de praf cădea peste crucea aşezată la mijloc, luminând numai hârtiile albe ale dosarelor şi ţinând astfel în umbră chipurile judecătorilor. Aceştia erau trei bărbaţi trecuţi de jumătatea vieţii, în uniforme bleumarin. Cel din mijloc, mai înalt decât ceilalţi, fără un fir de păr pe capul lustruit, cu pumnul strâns sub bărbia ascuţită, privise tot timpul spre dreapta, la sergentul tânăr, grefierul care scria direct la maşină cele ce auzea. Ceilalţi tuşeau din când în când fără să scoată vreun cuvânt, uitându-se rar la ceasurile de la mână. Se vedea bine că se plictiseau, că redactarea procesului-verbal de şedinţă le răpea un timp preţios. Afară ploua, o ploaie apăsătoare, monotonă, de început de toamnă, auzită de toţi în răstimpul de linişte când grefierul aştepta cuvintele preşedintelui. Sala era aproape goală. Pe băncile înguste stăteau trei sau patru soldaţi şi, mai într-o margine, doi agenţi în haine ponosite, necălcate, umezite. Lemnul balustradei ce-i despărţea de restul sălii lucea stins, de undeva de afară, de pe coridorul lung pe care-l străbătuseră şi ei, se auzeau paşii rari ai unei santinele. Bocancii cu ţinte loveau cimentul şi scoteau un sunet egal, sâcâitor. Oamenii din boxă aproape ghiceau: soldatul făcea cinci paşi spre stânga, apoi se întorcea, ajungea în dreptul uşii care da spre sala de şedinţe, se oprea o secundă şi pornea spre dreapta cu acelaşi pas. Vocea colonelului era acoperită de ţăcănitul maşinii de scris.

Dumitrana se silise să n-aţipească. Privise din când în când chipul celui de lângă el şi se întrebase de unde-l cunoaşte. Tânărul, palid, cu buze albe, îşi frământa cu nervozitate degetele asudate. Numele îl auzise cu câteva minute înainte: Lupu Marcel, dar nu-i spunea nimic. Lupu Marcel, Lupu Marcel, îşi repetase de câteva ori în gând şi pe urmă se certase singur: nu era bine, trebuia s-o ia sistematic, că altfel nu mergea. În casa Terezei nu-l cunoscuse, poate la întrunirile de demult să-l fi văzut vreodată. Îl mai privise o dată. Lupu Marcel avea părul decolorat parcă cu

apă oxigenată şi ochelari cu rame metalice subţiri. Pielea albă îi era umedă de sudoare. „Un intelectual, gândise cu dispreţ la început, un intelectual căruia îi era frică...” Se vedea bine că era la primul său proces şi simţise nevoia să râdă, să-i dea un cot în coaste, să-l facă să tresară, să-şi îndrepte spatele adus. Lupu Marcel ascultase cu încordare cuvintele preşedintelui, ca şi când ar fi vrut să memoreze actele de acuzare ale celorlalţi. Din când în când îşi umezea buzele uscate şi îşi strângea una într-alta mâinile subţiri, cu degete lungi, palide şi crispate, „Îi e frică, prostul dracului!” îl certase în gând, şi după aceea nu-l mai privise pentru că îşi spunea că un om căruia îi era teamă n-avea ce să caute acolo, în boxa joasă, lângă ei. Se întrebase cu amărăciune: „Adică ce-şi închipuia, că merge la nuntă? Că poliţia mareşalului doarme, că, în loc de bătaie, la Siguranţă or să-l mângâie în creştet şi-or să-i spună: «Ei bine, de data asta ai greşit, te iertăm, dar să nu mai faci...»?” Şi pe urmă iar se înfuriase: „Ăsta-i un mic anarhist, nimerit fără să vrea în rândurile partidului. Citeşte probabil pe Stirner şi visează să aşeze bombe sub Parlamentul din Dealul Mitropoliei, dar când e vorba să-l pui la treabă, face pipi în pantaloni. Cine ştie ce vorbuliţă o fi scăpat, şi acum tremură ca o fetiţă. Revoluţionari din ăştia, cărora le plăcea să se joace numai cu chibriturile, mai văzuse el, puteai mai curând să te spânzuri decât să răstorni burghezia cu ei...” Şi fără să se mai gândească mult îl înjurase crâncen în gând, spunându-şi că dacă l-ar fi căutat la spate...

Dar toate acestea duraseră numai câteva minute, pentru că Dumitrana ascultase actul acuzării citit de preşedinte. În el se stabileau vinile pentru care trebuia condamnat mai apoi acuzatul Lupu Marcel.

Acesta închisese ochii pe jumătate, şi nu mai privea nicăieri. Era poate puţin mai palid, apoi se roşise de câteva ori, buzele albe i se mişcară ca şi când ar fi vrut să protesteze, dar se oprise la timp, frământându-şi degetele lungi, osoase. Dumitrana află că tânărul pe care nu dăduse până

în clipa aceea doi bani aruncase în aer, cu încă doi tovarăşi, un tren german cu muniţii şi că fusese prins numai pentru că o schijă îl doborâse în apropierea locului unde se petrecuse explozia. Şoferul căuta acum să-şi aducă aminte cum îl chema într-adevăr pe Lupu Marcel, pe „anarhistul” lui.

Interiorul maşinii se lumină din ce în ce mai mult. Luna bătea din stânga, se afla undeva deasupra copacilor de pe marginea şoselei şi strălucirea ei pătrundea prin deschizăturile înguste de aerisire: nişte dâre argintii, străbătând întunericul dubei, mişcându-se o dată cu distanţa parcursă, mutându-şi fasciculele albe către peretele de care se sprijineau însoţitorii. Unul dintre ei fuma, cu arma între picioare. Urma iute de ţigară se ridica spre tavanul jos de tablă vopsită demult, cu coaja ei chimică, crăpată, mirosind încă a spirt vechi. Ciuperca albicioasă de fum se împrăştia, destrămându-se şi lua drumul de aer al ferestrei. Înăuntru rămânea numai o ceată albastră, cu miros aţâţător. „Asta trebuie că-l scoate din sărite pe Ion Petre, el e fumător”, gândi Dumitrana. Şi repetându-i numele se întrebă pentru a doua oară în noaptea aceea: cui trebuia să-i spuie ce avea de spus la coborârea din maşină în aşa fel încât să nu fie auzit de către ceilalţi, de păzitorii ursuzi din fundul dubei? Socoti meticulos că, dintre ceilalţi trei, singurul pe care ar fi trebuit să se bizuie era tot Lupu Marcel. Acesta era mai tânăr, ar fi putut să se mişte mai uşor, numai dacă nu cumva bătăile căpătate la Siguranţă nu-l schilodiseră. Ion Petre mai mult decât probabil nu putea să fugă, pentru că era rănit la picioare, şi fiecare pas pe care-l făcea însemna pentru el o suferinţă. Rămânea paznicul depozitului. Dumitrana se gândi că are peste 50 de ani. Părea mai înalt decât ei toţi, vorbea cu greutate şi se mişca aşa cum se mişcă un animal mare, dar dacă i-ar fi spus...

În clipa aceea înţelese că de fapt trebuia să le strige tuturor, nu numai unuia, să fugă când îi vor dezlega şi li se

va spune să meargă în întuneric pe şosea, drept înainte, fără să se abată în vreo parte... Era singura încercare pe care trebuiau s-o facă, o încercare aproape fără speranţă, pentru că altfel nu va scăpa nimeni...

Lumina lunii cădea acum mai de sus şi zăbrelele păreau mai scurte. Dumitrana văzu pantofii fără şireturi ai lui Ion Petre şi ghetele greoaie ale paznicului, „ăstuia o sa-i vină greu să fugă", îşi spuse. Lupu Marcel avea numai nişte pantofi de tenis, albi, pătaţi de ulei, i se vedea o gleznă umflată caraghios. Nu purta ciorapi, lui îi lăsaseră şireturile... Erau nişte şireturi roase, subţiri, destrămate. „Numai de l-ar ţine, de nu l-ar împiedica să fugă..." Şi pe urmă gândul reveni: pe Ion Petre îl vor găsi mâine dimineaţă desculţ. Într-o baltă de sânge, ca şi pe mine, pentru că şi mie mi-au luat şireturile, şi primul lucru pe care trebuie să-l fac dacă fug este acela de a lepăda perechea asta de pantofi cu tălpile sparte, pentru că altfel mă voi împiedica, şi asta înseamnă moartea mea..."

Se auzea fâşâitul copacilor, freamătul stins, continuu, al frunzişului ars, mirosind amărui. Luna, aflată undeva deasupra acoperişului de tablă al dubei, nu se mai vedea. Înăuntrul maşinii era mai întuneric şi Dumitrana încercă să-şi închipuie cum trebuie să fie afară, pe drumul neted şi pustiu, cum strălucea banda de asfalt, acoperişul de tablă vopsit demult, cu găuri mici, cu suprafaţa turtită pe alocuri, şi apoi copacii aceştia pe care nu-i vedea, cu coroanele lor arămii, roşii în văpaia nopţii de septembrie. Şi desluşi în depărtare o chemare stranie de dragoste a unui animal de câmp sau a unei păsări sălbatice, un strigăt prelung, impudic, tulburător, care-i aduse aminte de o noapte caldă de vară de demult, când se afla pe marginea unui lac şi auzise un cor de broaşte, orăcăitul unor masculi care-şi chemau femelele de sub apă la lumina lunii, şi revăzu faţa acelei bălţi, plină de lintiţă, mirosind puturos, şi auzi iar mişcarea domoală, fărâmarea malurilor de lut.

Ca să nu se mai gândească la ceva, la locurile liniştite, la luminişurile pustii, unde la vremea asta bate primul vânt rece de toamnă, mişcând crengile uscate pretimpuriu, care scot un zgomot sec, trist – privi faţa celui de lângă el. Acesta fuma nepăsător. La lumina ţigării – un foc mic, roşu, un punct ce se mişca în sus şi în jos – Dumitrana îi văzu obrazul şi ochii întunecaţi. Lângă el stăteau alte trei umbre nemişcate, nişte chipuri palide, cu un contur alb, ca într-o biserică observată din depărtare, printr-o uşă deschisă, când afară este soare şi înăuntru e penumbră şi nu mai distingi decât ovalul feţelor pictate. Mai jos, la înălţimea unde se aflau ei, se zărea lucirea stinsă a cizmelor, nişte cizme lungi, până sub genunchi, însoţitorii nu erau îmbrăcaţi în uniforme, aveau nişte scurte de piele. La câte o adiere mai tare de vânt, condamnaţii le simţeau respiraţiile grele, cu iz de rachiu. Băuseră înainte de asta, nici nu se putea altfel, dar nu spuneau nimic, ca şi când alcoolul nu reuşise să le clatine indiferenţa, încremenirea chipurilor în întuneric.

În faţă, lângă şofer, stăteau alţi doi. Dumitrana abia le zărise feţele în lumina săracă a curţii interioare a închisorii. Acolo, toţi şase le vorbiseră cu o veselie curajoasă, nervoasă. Nu se putea înşela. Era limpede, oricât ar fi vrut să se mintă, că paznicii erau prea mulţi pentru acest transport nocturn. Transferul la altă închisoare se făcea de obicei ziua şi fără atâţia oameni. Fiecare dintre condamnaţi ştia că peste câteva ceasuri vor fi „scăpaţi de sub escortă”.

Dumitrana nu auzise vocile celor doi din faţă, comandanţii prin peretele subţire care-i despărţea de cabina şoferului, şi asta-i dăduse încă de la plecare siguranţa că îi duceau la execuţie. Însoţitorii se temeau parcă de liniştea nopţii, de ceea ce trebuiau să facă, şi tăcerea sinistră a dubei începu să-l enerveze. Se mişcă intenţionat, ca să atragă atenţia paznicilor, dar aceştia nu se ridicară în picioare şi nu spuseseră nici măcar: staţi liniştiţi! Nu se desluşeau decât fâşâitul şi frecarea cauciucului de supra-

faţa lustruită a asfaltului. Dacă motorul ar fi tăcut, condamnaţii ar fi putut să distingă sfârâitul focului lunar în atingerea cu suprafaţa acoperişului.

Cel care fuma îşi mai aprinse o ţigară, ridicând chibritul deasupra capului ca să-i privească pe condamnaţi. Interiorul dubei păstră puţin pe pereţii cenuşii lumina palidă, şovăitoare. Dumitrana se uită o clipă la chipurile tovarăşilor săi, aşezaţi cu spatele la uşile metalice. Ca şi el, aveau pupilele mărite din pricina luminii neaşteptate şi gurile strânse, nişte linii vinete, uscate. Ion Petre, cu capul aplecat puţin, părea resemnat, împăcat, căzut într-o amorţire somnolentă, deşi tresărise o secundă la zgomotul chibritului. Privirile lui Dumitrana căzură pe mâinile legate în faţă, atârnând în deschizătura picioarelor întinse pe podelele murdare. Chibritul se stinse şi în momentul acela îi zări ochelarii cu lentile groase, cu rama lor subţire, de metal ieftin, şi genele gălbui, ca şi părul lui Lupu Marcel. Nu mai exista nici o îndoială: „anarhistul” lui era fiul stămbarului Haim din Calea Griviţei.

Maşina claxona îndelung, încetinindu-şi mersul. În cele din urmă se opri şi auziră cu toţii zumzetul înfundat al nopţii de toamnă. Răcoarea unei păduri din apropiere se simţea până în interiorul maşinii. Aşteptau în faţa altei bariere. Şoferul claxona întruna, voind să-l silească pe cantonier să ridice braţele de lemn ca să treacă. „Nu mai au răbdare, au început să se enerveze, gândi, vor să termine mai repede, aşteptarea îi oboseşte, ca şi pe noi.” Se scurseră câteva minute. Nu se auzea nici o mişcare dincolo de pietrişul rambleului. Numai un foşnet apropiat de salcâmi, care răspândeau în jur mirosul lor amărui. Din faţă, printr-o fereastră deschisă a cantonului, se auzea glasul unui crainic, citind ultimul radiojurnal, cel de la orele 24. Se desluşi zgomotul îndepărtat al unui tren ce se apropia. Osiile garniturii scoteau un zgomot de fier frecat. Se auziră izbiturile tampoanelor nelegate bine cu ancorele de fontă şi scârţâitul lemnăriei vechi. Pe ferestruică se prelinse lumina

unui felinar, dar numai o clipă, apoi trecu şi iar se auziră vagoanele ciocnindu-se unul de altul în mers. Dumitrana le număra în gând dintr-o veche obişnuinţă. Erau peste treizeci. Transportau cherestea. În nări simţise mirosul de brad proaspăt, de şipci abia tăiate de fierăstrău.

Trenul se îndepărtase, bariera scârţâi şi felinarele legate de ulubele ei se ridicară mai sus de fereastra zăbrelită, zăngănind, şi maşina trecu repede peste şinele de fier. Drumul nu mai era asfaltat. Viteza dubei crescu. Dumitrana îşi spuse că din momentul acela nu trebuia să se mai gândească la nimic altceva decât la ce avea de făcut când vor coborî din maşină. După câte ştia, li se vor dezlega mâinile şi picioarele şi vor fi lăsaţi liberi, de-a lungul unui drum pustiu. Vor merge cinci sau zece paşi, şi pe urmă se vor auzi închizătoarele armelor automate. Atunci, dacă nu-i vor fi înţepenite încheieturile, va trebui sa fugă cât poate în stânga sau în dreapta drumului, în zigzag, aplecat înainte, culcându-se în primul tufiş, dacă va fi un tufiş în apropiere, şi după aceea imediat va trebui să se ridice şi să alerge unde o vedea cu ochii, fără să mai privească înapoi, aşteptând numai să simtă arsura glonţului în spate...

Sângele i se urcă în cap, un val fierbinte, zvâcnind sub tâmple. Însoţitorii bătură cu degetele în peretele subţire de tablă care-i despărţea de cabina şoferului. De dincolo răzbătură câteva ciocănituri de răspuns. Condamnaţii îşi simţiră sudoarea alunecând de-a lungul spatelui. Se stârnise vântul, şi pomii mari şi negri acopereau luna. În interiorul maşinii se făcu întuneric. Nu se mai desluşi decât focul mic al ţigării celui din faţa lor. Unul dintre ei umblă sub haina scurtă de piele şi îşi dădu seama că se deşurubează un dop de ebonit. În dubă se răspândi un miros de spirt. „Rom”, gândi Dumitrana, un rom prost, din acela care se găseşte în birturi mărginaşe, un rom ieftin. Călăii nu erau plătiţi cum se cuvine. La un asemenea eveniment se cerea măcar puţin coniac. Urmă un plescăit

scurt, şi sticla trecu din mână în mână. Însoţitorii băură pe rând câte un gât. Un glas spart întrebă:

— Mă bolşevicilor, care vă e frig, mă, să beţi o gură de rom?

Nu răspunse nimeni. Dumitrana simţi mâna lui Ion Petre aproape tremurând uşor, şi înţelese că el ar fi vrut, dar ceva mai puternic, o scârbă neînfrântă, îl oprise la timp.

— Luaţi, mă, se auzi iar vocea, că vă face bine, dă curaj...

Omul cu ţigara râse scurt şi spuse pentru toţi:

— Lasă-i, dă-mi mai bine mie...

Urmă un plescăit şi frecarea cauciucurilor de pietrele ascuţite care săreau într-o parte şi alta a şoselei. Maşina îşi încetinise mersul. Se aflau pe un drum strâmt de care, cu maluri neregulate. Lui Dumitrana îi amorţiră genunchii şi începu să şi-i mişte pentru ca să-şi simtă circulând mai bine sângele. Aerul din maşină se rărise, fumul gros de ţigară se lăsa din ce în ce mai jos. Fereastra cu zale de metal nu reuşea să-l absoarbă, şi ceilalţi însoţitori începură să tuşească zgomotos.

„Câte minute încă?” se întrebă încordat, cu o durere ascuţită sub genunchi. Maşina frână brusc. Deasupra ţipa o pasăre. Cineva coborî şi condamnaţii simţiră frica ascunsă până atunci sub o nepăsare aparentă sau sub osteneala ultimelor zile. Dumitrana aşteptă să audă cheia în broasca uşilor de metal şi vocea comandantului, spunându-le simplu: „Daţi-vă jos!”

Trecură câteva clipe. Cel care fumase până atunci îşi strivi ţigara. Se auzi clănţănitul Mauserelor, alunecarea încărcătoarelor în teaca lor metalică. Mirosea a ulei de armă şi a câlţi, a fier ruginit, şi dincolo de pereţii dubei foşnea talazul de frunze mişcate de vânt, parcă o cădere de apă de la mare înălţime. Cineva umbla în jurul maşinii, alegând probabil locul execuţiei. Trecură cinci sau şase minute, apoi uşa se trânti din nou. Simţiră cum cel care cercetase împrejurimile se aşază pe banca de piele şi motorul bâzâi uşor. Duba se mişcă încet, parcă cu prudenţă, înainte. Se

mergea cu zece sau cincisprezece kilometri pe oră, evitându-se gropile drumului de pământ, deasupra căruia fusese aruncat pietriş. Nu spunea nimeni nimic, ca şi înainte, dar în tăcerea aceasta se ghiceau încordarea şi disperarea.

După încă cinci minute, maşina se opri din nou. Uşile metalice fură deschise şi, întorcându-se instinctiv, văzură feţele celor doi: comandantul şi doctorul militar. Nu spuneau nimic. Priveau numai interiorul negru al dubei. Însoţitorii se ridicară de pe banca lor şi aşteptară. Urmă un minut de tăcere, în care nu se mai auzi decât radiatorul încins, lepădând puţină apă pe pietrişul drumului.

— Coborâţi! zise înăbuşit comandantul, cu o linişte nefirească.

Coborâră. Aveau picioarele legate cu o frânghie subţire care le permitea mişcarea. Stăteau cu mâinile atârnând în faţă, una lângă alta. Aveau genunchii amorţiţi şi, la atingerea pietrelor, tălpile le tresăriră dureros. Dumitrana avu grijă să piardă unul din pantofii largi, fără şireturi. Spera să nu fie observat, deşi călca aproape şchiopătând. Făcură câţiva paşi în spatele dubei uitate cu uşile larg deschise. Şoferul nu coborâse. Lăsase motorul să duduie. Îşi cunoştea, după cum se vedea bine, rolul, pentru că voia să producă zgomot cât mai mult.

Se aflau într-un luminiş aproape rotund. În marginea drumului de ţară, neregulat, cu gropi, presărat cu pietre mari de cale ferată, nişte pete albicioase în noaptea limpede de septembrie. Aerul era pur, rece. Acolo unde talpa lui Dumitrana găsi iarba, simţi prima rouă a zorilor încă îndepărtate. Nici nu-i veni să creadă. Poate erau numai urmele unei ploi vechi, strânse în găurile de lut ale drumului prost.

Însoţitorii se adunaseră în faţa lor. Erau şase umbre neliniştite în lumina lunii, lăsând urme lungi pe drumul stricat de care. Unul se apropie. Râdea tare, fără motiv, cu un fel de bunăvoinţă care cerea mila condamnaţilor, o

scuză nejustificată, ceva absurd ca un cântec la o înmormântare, un cântec indecent, porcos. Călăul mirosea a rom. Un miros de etil, care aducea cu parfumul puturos al benzinei, al gazelor strecurate prin găurile caroseriei. Nici nu se uitară la faţa lui. Bolborosea ceva neînţeles. Îi era frică, îi tremurau mâinile când le desfăcu legăturile pe rând. Dumitrana îşi spuse că o să vadă că-şi pierduse un pantof, dar se înşelase. Le dezlegase mâinile şi strigase paznicului, matahală nemişcată, bărbat puternic cu braţele libere, să se aplece la glezne şi să-şi deznoade singur legătura, să poată umbla, şi acesta se aplecase cu o resemnare tristă, dar fără frică acum, cu o împăcare şi o amânare a gesturilor ce nu mai înşela pe nimeni, pentru că era vorba de câştigat câteva secunde de viaţă, atât cât să ai timp să contempli luminişul bătut de lună şi drumul de asfalt care se vedea undeva în stânga, departe: o linie argintie sub focul selenar, ca ţărmul unei ape, ca linia fixă, metalică, oxidată a unui ocean liniştit.

Ceilalţi cinci, comandantul mai într-o parte, nemişcat, atent, supraveghind operaţia meticuloasă, enervantă a celui de-al şaselea, şi restul, patru umbre fără chip, ca nişte siluete de tir, înalte, păpuşi în haine, numai conturul unor oameni fără nume, aşteptau într-o tăcere tristă. Stătuse şi vântul. Condamnaţii se strânseră unul lângă celălalt cu umerii foarte apropiaţi. Dumitrana reuşise să-şi scoală şi celălalt pantof din piciorul încălţat, şi acum aştepta încordat ceea ce avea să urmeze. Simţea un gol în stomac, ca după o lovitură în plex; într-o clipă îşi aminti de o mie de lucruri risipite, trase cu lăcomie aer în piept, îşi mişcă uşor picioarele pentru ca să-şi dea seama dacă nu-i sunt amorţite încheieturile, ca înaintea unei alergări pe care voia s-o câştige. Dacă nu s-ar fi gândit să fugă, peste câteva clipe numai, şi-ar fi ales un cuvânt grosolan, o înjurătură pentru călăi, înainte de a simţi arsura morţii, dar acum i se părea absurd să facă aşa ceva. Unii muriseră cântând *Internaţionala*, poate numai câteva măsuri, cine ştie, dar

aceşti patru: el, paznicul depozitului de lapte, Lupu Marcel şi Ion Petre, poate puţin înspăimântat, fără s-o arate, vor muri în tăcere.

Dumitrana îşi simţi ochii umeziţi. Era numai un protest mut în faţa absurdităţii acestei situaţii fără ieşire, necazul nu că în curând totul se va sfârşi, ci că e neputincios ca şi tovarăşii săi în faţa acelor arme, lucind în lumina nopţii.

— Gata? întrebă comandantul.

Cel de-al şaselea se îndepărtase cu paşi mari, fericit că a terminat cu o treabă stupidă, neplăcută, asigurat că nu i se poate întâmpla nimic, aflat lângă ceilalţi.

— Întoarceţi-vă! spuse ofiţerul, aspru.

Condamnaţii se întoarseră. Erau acum cu spatele spre luna nevăzută, ascunsă undeva după frunzişul pomilor înalţi, câţiva stejari bătrâni, cu coroanele neregulate, ca nişte baloane antiaeriene, negre şi foşnitoare. Îşi văzură umbrele în iarba umedă, aplecate spre stânga, dincolo de malul de lut al drumului îngust, într-un rând rărit, ca şi când le-ar fi fost frică să nu cadă unul peste celălalt când vor fi doborâţi. Agenţii rămaseră pe loc. La câţiva metri depărtare, într-un con de umbră, dudui motorul încălzit la maximum. Deodată se auzi claxonul, un strigăt continuu, metalic, umplând aerul de vibraţii.

Dumitrana spuse fără să întoarcă capul:

— După cinci paşi, fugiţi! Cât mai departe unul de celălalt!

Nu răspunse nimeni. În marginea din dreapta a drumului era paznicul, la mijloc Lupu Marcel, şi Ion Petre lângă Dumitrana, aflat la stânga.

— Mergeţi! porunci comandantul.

Se urniră, rărind instinctiv rândul, depărtându-se unul de altul, ca să ofere o ţintă cât mai proastă celor din spate. Dumitrana privi înainte, înţelegând de ce agenţii aleseseră locul acela. Peste şapte sau opt metri se afla o răspântie. Drumul se bifurca, urcând. Dincolo de acest orizont apropiat se zărea cerul: o mare fâşie goală, albăstrie, cu

stele galbene clipind mărunt. Simţi în urechi un ţiuit, ceva aducând cu senzaţia celor ce se îneacă, o astupare a urechilor, o apăsare aproape dureroasă pe timpane. Făcuseră cinci paşi, număraţi de fiecare. „Acum trebuie să tragă”, îşi zise Dumitrana. Nu se auzi nimic, şi ştiu că, dacă ar fi pierdut orice speranţă, în clipa aceea ar fi trebuit s-o piardă, când fusese nehotărât, când o lene ucigătoare îi înmuiase voinţa.

Se opriseră toţi patru fără să vrea, nedumeriţi, ezitând, aşteptând ca unul dintre ei să fugă primul. Dar nu numai aceasta era pricina ezitării lor. Tresăriră în acelaşi timp pentru că auziseră alt zgomot de motor venind din faţă, de pe porţiunea acoperită a drumului care se bifurca, şi nu ştiură câteva secunde de unde anume sosea într-o viteză redusă un alt vehicul alarmat de claxonul dubei trase într-o parte. Dumitrana ghici că însoţitorii nu auziseră acest duduit înfundat de motor şi îşi făcu repede socoteala că într-o secundă se vor vedea farurile celeilalte maşini şi vor fi pierduţi dacă nu fug exact în momentul în care luminile puternice din faţă se vor proiecta pe chipurile călăilor surprinşi.

— Mergeţi înainte! se auzi iar vocea poruncitoare a comandantului şi auziră clănţănitul metalic al armelor.

— Acum! strigă Dumitrana. Fugiţi, tovarăşi!

În aceeaşi clipă văzură dârele albe ale farurilor maşinii din faţă. Săriră într-o parte; întâi Lupu Marcel, aruncându-se aproape pe burtă atât cât să nu fie atins de prima salvă, pe urmă Ion Petre, greoi, prăbuşindu-se imediat, lovit în spate, strigând scurt, zvârcolindu-se puţin, şi ceilalţi doi: paznicul depozitului făcând doi sau trei paşi înainte, lovit şi el, împiedicându-se, târându-se şi Dumitrana, cu o arsură în muşchii spatelui, ajungând dincolo de locul luminat puternic acum de farurile maşinii necunoscute care frână brusc.

Se auzi un zăngănit de geamuri sparte de gloanţele trase la înălţimea motorului, ţipătul comandantului, care nu

găsea altceva mai bun de făcut decât să spună aproape tânguitor:

— Înapoi! Înapoi !

În clipa următoare, Dumitrana se afla dincolo de un şanţ, bâjbâind între doi copaci. Simţise glonţul pătrunzându-i în piele şi îşi făcu socoteala că poate avusese noroc să fie atins numai superficial. Înţelese că vor fi urmăriţi şi hăituiţi şi el şi Lupu Marcel, deşi apariţia neaşteptată a celeilalte maşini îi încurca pe călăi. Se auzeau voci amestecate, înjurături şi vaiete. Un nor de praf se ridică deasupra locului. Un far se stinsese. Celălalt arunca un şuvoi de lumină argintie între copacii de peste drum. Se auzeau foarte aproape cizmele călăilor călcând şi rupând nişte crengi. Cineva alerga bezmetic prin apropiere. Dumitrana nu simţi nici o durere, doar sângele scurgându-se pe sub omoplat. Începu să alerge cu prudenţă, aproape târându-se, îndepărtându-se de cele două maşini. Răsunară focuri răzleţe. Nu era o serie de armă automată, ci împuşcăturile trase una după alta de către comandant. „Poate îl vânează pe Lupu Marcel”, gândi Dumitrana, şi după aceea desluşi paşii urmăritorilor. Se aplecă, luă un bolovan de pământ, greu şi aspru, abia umezit la suprafaţă de roua nopţii, şi îl aruncă în direcţia de unde plecase. Urmă un trosnet. Comandantul strigă:

— Pe aici! Pe aici!

Dumitrana se întoarse şi se îndepărtă cu paşi neauziţi. Alergă cât putu de repede, privi răspântia aflată în întuneric şi mai văzu umbra unei autocamionete, aproape răsturnată într-o parte: maşina salvatoare apărută pe neaşteptate. Îşi făcuse o socoteală simplă: ştia întâi că îi vor căuta în pădure, pentru că era firesc să se ascundă într-un loc acoperit, dar pădurea era întinsă şi urmăritorii aveau să piardă cel puţin un sfert de ceas până îşi vor da seama că au fost păcăliţi.

Se afla la aproape cincizeci de paşi de ei. Apucase în direcţia opusă, dar, părăsind liziera şi umbra ei, putea fi

văzut de cineva. Trebuia să se târască cât putea de repede până la limba argintie de asfalt.

Fără să ezite, străbătu o porţiune luminată de lună. În goană, aplecat înainte. În urmă se auziră împuşcături repetate, dar în altă direcţie. Voiau să-l înspăimânte, crezând că folosise drumul prin pădure, dar nu făceau altceva decât să-şi trădeze locul unde se găseau. Străbătu un ogor arat de curând şi căută din ochi umbra celuilalt, pentru că avea presimţirea că şi Lupu Marcel scăpase, dar nu văzu nimic.

Ostenise. Simţea umezeala sângelui scurs de-a lungul spatelui. Nu se opri. Mai avea cincizeci de metri şi ajungea într-un lan de porumb cules de curând. Se grăbi. În spate auzi claxonul cunoscut al dubei. Călăii se dumiriseră ieşiseră la răspântie, şi acuma cercetau cu farurile maşini câmpia. Se culcă la pământ, gâfâind. Distinse clar vocea comandantului, spunându-i şoferului:

— Ia-o la stânga! Vezi dacă n-a fugit pe drum!

Maşina ambreie, făcu o întorsătură şi porni în goană pe şoseaua de lut, deasupra căreia se ridică un nor de praf. Dumitrana mai aşteptă câteva minute, deşi ştia că timpul este foarte preţios. Când auzi alte împuşcături în pădure, se ridică şi străbătu aplecat cei cincizeci de metri care-l despărţeau de lanul de porumb.

Ajunse. Era istovit. Începea să simtă o oboseală sufocantă şi porni orbeşte, cu ochii la linia de asfalt. Se apropie. Îşi văzu de câteva ori umbra între grămezile de pământ, uitate la ultima praşilă, şi recunoscu locul: se afla la câţiva metri de magistrala nemţească a petrolului, între drumul strategic aflat în construcţie, pe unde fuseseră aduşi, şi autostrada de camioane. La o distanţă bună de aici, trebuia să dea de casa Terezei, o veche gazdă unde dormise într-o noapte cu doi ani în urmă. Mai avea două sau trei sute de metri şi ajungea lângă şosea.

În depărtare văzu un felinar cu lumina mică, bălăbănindu-se sub o căruţă încărcată cu fin. Se grăbi şi,

sleit, aşteptă în şanţul plin de buruieni. Între hulube şedea un ţăran tânăr, moţăind. Caii mergeau în trap. Dumitrana se ascunse mai bine, lăsă căruţa să treacă şi o urmă. Îi veni să râdă sălbatic când simţi asfaltul rece sub tălpile goale. Se agăţă de coada unei furci înfipte în grămada de fân şi fu cât pe aci să cadă pe spate. După aceea se prinse de o prăjină înaltă şi cu încă un efort ajunse sus căzând cu faţa în fân, moleşit, cuprins de o oboseală dulce...

6

Aţipise de câteva ori, tresărise apoi speriat, ridicându-se în coate, şi privise dunga argintie a şoselei asfaltate, radiind lumina ca o rampă de teatru: o vâltoare rece, albă, îngheţată, un strat moale de metal topit, deasupra căruia era noaptea, o perdea violetă, cu umbre, ciuruită ici şi colo de stele.

Sângele prelins de-a lungul spatelui, oprit de o scoarţă umedă pe dedesubt, tare ca o crustă la suprafaţă, continua să se scurgă din trup, şi tot ce-l înconjura, toată liniştea acestei nopţi, căpăta alt înţeles.

Din când în când se trezea, ca şi când cineva i-ar fi pus o mână pe umăr şi l-ar fi scuturat brusc. Se aştepta să audă o voce poruncitoare, să-şi simtă iar mâinile legate cu o frânghie subţire, care să-i taie carnea, să-i apese vinele. Încheieturile. Ar fi trebuit să-l ia cineva de gât, să-l arunce de la înălţimea grămezii de fin pe care sta. Întins cu fata în jos, cu spatele la lumina dureroasă a lunii de deasupra – descoperind lucrurile din jur. Învelindu-le parcă cu o foiţă transparentă, strălucitoare, cum se ambalează jucăriile de sărbători – pentru ca să-l trezească. Zări marginile pădurilor din apropiere, câteva contururi moi, ondulate, coborând şi urcând la jumătatea cerului, cum s-ar juca un copil cu

creionul pe o hârtie, desenând fără să se gândească, o linie frântă ce despărţea orizontul în două: o jumătate luminoasă şi o jumătate întunecată, neagră, totul atât de ciudat, că se putea întreba dacă luna nu era dincolo de copacii fără formă, luminând de jos partea de deasupra, fâşia de cer tulbure, ca o apă închisă într-un acvariu cu pereţii groşi de sticlă.

Pe pleoape simţea arsura somnului, o moleşeală dulce, o lene asemănătoare aceleia ce urmează după o baie prea fierbinte. Se lupta să fie treaz, pentru că nu ştia cât va mai merge. Ar fi vrut să-şi ciupească faţa abia ridicată din fân, cu urme umede de iarbă, nişte crestături moi, abia desenate în piele, simţite însă la cea mai uşoară atingere a palmei. Braţul drept îi era încă amorţit, înţepenit şi inutil, ca o bucată de lemn. Din când în când mici înţepături îl făceau să înţeleagă adevărul: o bucată de carne, un fascicul de muşchi fusese perforat. Va urma o ameţeală şi mai mare, o dată cu scurgerea continuă a sângelui, o somnolenţă ucigaşă. Va trece de pompa de benzină şi se va trezi cine ştie unde cu ţăranul acela tânăr în faţă, strigând speriat, şi atunci va fi prea târziu ca să mai facă ceva, îl vor da jos ca pe un sac, îl vor izbi iar cu patul armelor, cu bucata aceea de fier ca o limbă de pantofi, peste faţă, îl vor arunca într-un camion poate sau într-o dubă de-a lor şi-l vor chinui iar până la leşin, ştiind că nu pot să mai păţească nimic, nici el, nici ei, pentru că în realitate chinuiau un mort scăpat ca prin minune din imperiul nefiinţei. Călăii vor avea de îndeplinit numai o formalitate, nu va mai fi nevoie de nici o ceremonie, de transportul până în pădure. Aveau două sau trei cadavre, le lipsea numai al lui. Poate că groapa era gata făcută de nişte oameni indiferenţi, pentru care îndeletnicirea aceasta semăna cu oricare alta, acolo sub zidul de cărămidă roşie, umedă, plină de igrasie. Dincolo de acest zid nu priviseră niciodată, e drept, dar ştiau că acolo o să-i înmormânteze, ca pe ceilalţi, şi nu avea să rămână decât o grămadă de pământ, câteva lopeţi de ţărână uscată

numaidecât la soare, a doua zi, pe lângă care vor trece, fără vreun sentiment, paznicii îndobitociţi ai închisorii, fumându-şi ţigara de fiecare zi cu nepăsare, tuşind şi scuipând cu plictiseală.

Şi somnul îi trecu dintr-o dată, ca şi când cineva i-ar fi turnat o căldare de apă foarte rece pe spate. Ştia că era departe de locul execuţiei, că îl căutau încă turbaţi în noaptea asta prea luminoasă pentru a putea scăpa de moarte. Era de necrezut, dar adevărat, el se afla aici, deasupra unei grămezi de fân, într-o căruţă abia mişcându-se spre marginile Bucureştiului, poate spre bariera unde se oprise camionul, pe Şoseaua Nordului, o linie de asfalt între două rânduri de copaci. Într-o noapte de septembrie, încolţit, rănit, dar viu, având încă putere, salvat pentru cine ştie cât timp. Viu, singur, ascultând trapul cailor osteniţi şi îndemnul somnoros, rar al ţăranului amorţit între hulubele căruţei... Îşi aminti fuga scurtă şi caraghioasă a lui Ion Petre, căderea lui, saltul lui Lupu Marcel, fuga sa deznădăjduită şi trupul mare al paznicului, căzând stupid, moale, în glodul drumului de care, presărat cu grămezi de pietriş, şi zăngănitul mărunt de geamuri sparte, strigătele celor din autocamioneta sosită pe neaşteptate din faţă, înjurăturile comandantului, urletul său răguşit, disperat: „Înapoi! Înapoi !”

Luna coborâse într-o parte. Umbra roţilor se scurtase. Rar se auzeau motoarele unor maşini ce se apropiau. De fiecare dată îşi ridica privirile şi căuta să ghicească din depărtare dacă luminiţele galbene, palide erau ale dubei în care se aflau călăii. Ştia bine că ei nu vor renunţa să-l caute şi se bucura la gândul că trebuiau să raporteze că nu s-au întors decât cu două sau trei cadavre în loc de patru. Poate acum trimiseseră patrule numeroase şi împânziseră locurile, căutând metru pătrat, cu metru pătrat...

Autocamioanele treceau într-o viteză potolită. Dumitrana vedea chipurile şoferilor moţăind la volan, nişte feţe necunoscute luminate de focul mic al unor ţigări uitate

aprinse între buzele uscate de oboseală. În urma maşinilor rămânea mirosul de benzină arsă, un nor prelung şi greţos ce se destrăma, o pânză de gaze căzând lent pe suprafaţa de asfalt.

Autovehiculele se îndepărtau. Umbrele lor negre nu se mai vedeau, rămâneau numai un punct mic, ca vârful unei sârme înroşite, apoi doar cele două linii ale şoselei, apropiindu-se până deveneau una singură, şi, în faţă, cupola albastră a cerului, orizontul aproape rotund. Dumitrana cădea într-o somnolenţă din care pierea orice urmă de veghe. Era mai frig, simţea în spate, sub cămaşa ruptă, sângele. Avea puţină febră. Trase de câteva ori aer în piept ca să se convingă încă o dată că nu-i fusese atins plămânul. Nu mai simţea nimic în afară de oboseala dureroasă, plăcută. Mirosul dulceag de fân îl sufoca. Socoti cât timp să fi trecut de când se urcase în căruţă şi nu reuşi să stabilească dacă se scursese o oră sau două...

Zorile erau încă departe. Nu se vedeau nici umbrele caselor din marginea Bucureştiului. Deasupra se auzea zgomotul unui avion în zbor. Somnul îl învinse de câteva ori. Amorţi. Tresări. Deschise ochii. I se păru că trecuse vreme prea multă. Privi în jur. Şoseaua Nordului era tot pustie: un fluviu de asfalt pe care juca lumina lunii. În somnul scurt avu coşmaruri, şi îşi pipăi trupul cu spaimă, muşcându-şi buzele de câteva ori, ca să nu ţipe, alarmat instinctiv de o celulă neadormită, veghind încă fără să ostenească. Abia trezit, luând cunoştinţă de realitatea din jur, cădea iar într-o letargie plină de spaime. Se visa vânat, alergând, căzând, ridicându-se şi iar împiedicându-se, plin de sânge, cu răni mari, negre în trup, gâfâind bezmetic şi auzind strigătul călăilor în urmă. Zăngănitul unei bucăţi de fier, agăţată sub căruţă, o şină scobită dintr-acelea care se aşază sub o roată la coborâre pe un drum prea abrupt îi amintea hurducăiala dubei, zăngănitul caroseriei vechi, şi mai apoi alunecarea închizătorilor, îmbucarea fierului în fier, trecerea cartuşului din magazia Mauserelor în ţeava ghintuită, scurtă,

scânteind în lumina lunii, şi avea încă în gură cocleala, gustul de rugină, simţite cu câteva ceasuri înainte în dubă, privind de jos, cu mâinile legate în faţă, atârnând între picioare, cizmele călăilor, lucind stins în întuneric.

Ultima oară se trezi în fata unui canton, auzind un glas somnoros:

— Mă, nu dormi mă, că dă trenul peste tine!

Îşi ridică privirile şi văzu o barieră tărcată, scrijelată într-o parte. Caii se opriseră speriaţi în faţa braţelor grosolane de lemn, foarte aproape de felinarul galben, unsuros, legat cu o sârmă la mijloc. Căruţaşul adormit şi el, înjura animalele, trăgând de hăţuri. Acoperişul cantonului de tablă părea alb, avea o scânteiere mată, ca şi când cineva ar fi turnat var pe el. Metalul ruginit de ploi nu mai purta nici un luciu, era numai o crustă moartă, care nu mai reflecta nimic. Alături se mişcau doi salcâmi piperniciţi, în bătaia vântului de noapte. La câte o bufnitură mai violentă, din pomii uscaţi, cu coroane sărace, zburau frunze şi crengi, un stol de umbre negre, lovind acoperişul micii clădiri, frecându-se cu zgomot şi căzând apoi undeva pe pietrele albe, mari, de cale ferată, aşezate în grămezi lângă rambleu, nişte grămezi fără formă, ca movilele de guano. Poate se afla în faţa aceluiaşi canton, în faţa aceleiaşi bariere unde se opriseră cu puţin înainte de miezul nopţii, ascultând într-o tăcere deplină ultimul buletin de ştiri. Aşteptau un tren întârziat, şi Dumitrana privi peste umăr şoseaua goală din spate. Timpul pierdut în faţa barierei i se păru nesfârşit de lung. Poate ar fi trebuit să coboare, să umble de-a dreptul pe câmp, să scurteze drumul spre casa Terezei, dar locuinţa ei era încă departe. Exista primejdia ca să ajungă prea târziu, adică nu înaintea zorilor, ci când s-ar fi făcut lumină şi ar fi întâlnit pe drum lucrătorii plecând spre fabricile din apropiere. Era desculţ, cu cămaşa sfâşiată, năclăită de sânge în spate, şi cine l-ar fi văzut s-ar fi mirat şi ar fi alarmat şi pe alţii. Mai trebuia să aibă norocul ca femeia să nu lucreze în schimbul de noapte şi îi fu frică câtva timp că

nu o va găsi acasă, întrebându-se ce avea de făcut în cazul acesta, pentru că în altă parte nu ştia unde să se ducă.

Din depărtare se auzi un bâzâit uşor de motor. Dumitrana tresări. Se uită înapoi şi văzu două luminiţe şovăitoare apropiindu-se. Şoferul unei autocamionete claxona, caii se speriaseră, se auziră iar înjurături, şi îşi ascunse capul în fân, căutând să-şi îngroape cât mai bine trupul în grămada moale de ierburi. Acum lumina farurilor camuflate se apropia. Cineva din spate l-ar fi putut zări, şi câtva timp, minute întregi se scurseră într-o încordare dureroasă, pentru că Dumitrana nu ştia dacă nu cumva în urma căruţei nu se afla duba călăilor.

În faţă, în partea cealaltă a barierei, se strânseseră alte vehicule. Trenul aşteptat nu mai sosea, şi urmă un cor de claxoane, întrecându-se unul pe celalalt, un muget mecanic prelung, aprinzând parcă aerul, asurzind pe cantonier şi speriind caii, care se smuceau în hamuri. Dumitrana privi în stânga drumului şi văzu că de la barieră începea al doilea drum abia săpat, un fel de uluc de pământ sub câţiva pomi. Aici se despărţiseră, cu câteva ceasuri înainte, de Şoseaua Nordului, duba apucând pe drumul strategic, aflat în construcţie. Poate călăii o luaseră înainte şi se aflau undeva la a doua barieră, la a doua linie de cale ferată, poate nici nu bănuiau, că el se întorsese pe aici, cine putea să ştie?

Se auzi în sfârşit trenul. Trecu un automotor cu două vagoane, un fel de săgeată neagră, făcând să zbârnâie ca nişte coarde ciupite sârmele telegrafului aşezate la înălţimea rambleului. Bariera se ridică după un timp, scârţâind, şi căruţa porni în trapul mărunt al cailor. Maşinile îşi încrucişară ochii de pisică şi el se scufundă şi mai mult în ascunzătoarea de fân, aşteptând să se facă întuneric sau aproape întuneric, pentru că noaptea nu-şi pierduse strălucirea.

Se lumina, zări casele mici de lut, cu acoperişuri de tablă ruginită, curţile largi cu pomi ale căror frunze prăfuite începuseră să îngălbenească în margini. Deasupra

mahalalelor din periferia aceea a Bucureştiului plutea ceaţa. Şoseaua nu mai strălucea, era numai un drum violet de asfalt, cu resturi de paie, pierdute de alte căruţe, grămezi mici de fire strivite sub copite, şi pete cafenii, proaspete, de bălegar moale. În depărtare, de sub streşinile joase ale caselor, zburau leneş porumbeii, nişte bulgări vineţi în lumina murdară, nehotărâtă. Se auzeau cocoşii, şi vântul de dimineaţă foşnea într-un lan de porumb, scoţând un zgomot de hârtie arsă.

Dumitrana zări braţul unei pompe de benzină, un stâlp galben, pătat de unsoare, şi pârghia de alamă a cadranului, scurt şi lucios ca un castravete de metal. Ciuperca de lemn a adăpostului pentru şoferi avea cartonul smuls în câteva locuri. Vântul ridica suprafaţa gudronată, şi avu senzaţia că cineva îi face semne cu mâna. Nu era nimeni. Trebuia să se grăbească totuşi, pentru că pe aici oamenii se sculau devreme şi nu avea chef să se întâlnească cu cineva.

În dreapta drumului se zărea gardul de sârmă ghimpată al unui aerodrom. Într-o cuşcă înaltă de lemn, neagră, cu scândurile putrezite de ploi, se mişca o umbră: capul unei santinele abia trezite din amorţeala somnului. Mai în fund, în ceaţă, se vedeau uşile înalte, cu rame de metal, ale hangarelor. Erau încă închise: pe larga câmpie de zbor nu se afla decât un aparat demodat, alb, cu două aripi scurte. Către poarta dublă pe care intrau camioanele cu aprovizionarea se zăreau butoaiele de benzină, nişte mosoare mari de tablă, lucioase. Deasupra unui acoperiş se învârtea punga de pânză care capta vânturile, şi o rozetă metalică. Spre Bucureşti, pe drumurile laterale, treceau căruţe încărcate cu pepeni. Se auzeau voci, undeva păcănea o pompă de apă scoţând un zgomot sec la intervale regulate, şi, dincolo de linia orizontului şters, fumegau uşor coşurile înalte ale oraşului sub cerul decolorat.

Coborî.

De-a lungul şoselei nu era nimeni. Îşi simţea braţul drept anchilozat, mergea cât putea de repede, şi când ajunse în

dreptul pompei de benzină se uită în adăpostul şoferilor, cu teamă, să nu găsească pe cineva dormind pe banca putredă de lemn. Trecu cu picioarele desculţe printr-o baltă unsuroasă de ulei, să scurteze drumul, şi se trezi în câmp. În spatele caselor de lut şi bălegar. Pentru a ajunge la locuinţa Terezei trebuia să sară gardul unei uscătorii de stuf, un gard scund, spart pe alocuri. Se auzeau nişte câini, şi Dumitrana se strecură prin dosul piramidelor de trestie.

Se luminase bine. Toată curtea era plină de praf. O femeie grasă, îmbrăcată într-o rochie roşie, mătura poteca de cărămizi. În faţa unei uşi ardea încă un felinar în care se afla o lampă. Dumitrana cunoştea bine locurile, se mira numai că nu se schimbaseră prea multe pe aici. Stivele erau aşezate cu faţa spre răsărit, un fel de tabără formată din corturi galbene, uscate şi foşnitoare. Mirosea a baltă şi a plantă putrezită, a gunoi şi a bălegar uitat la soare. Trecu de grajduri şi auzi bătaia unor copite într-un pământ umed şi mişcarea înceată, lentă a unui cal. O frânghie se rodea de ceva tare, probabil de un stâlp lustruit de atâta frecare.

Ajuns în marginea cealaltă a curţii, trecu dintr-o dată gardul la fel de jos şi dărăpănat. Se afla în spatele curţii Terezei. Văzu calcanul de lut al casei cu mai multe încăperi, prăjinile din margine, ţinând acoperişul şi pomii mărunţi. Ştia că nu trebuie să-l trezească pe proprietar, aşa încât închise uşor poarta, abia strecurându-se înăuntrul curţii nepietruite. O străbătu privind ferestrele odăilor aşezate una lângă alta, fiindu-i frică să nu greşească. Îi veni să râdă la ideea că, dacă l-ar fi zărit cineva la ora aceea bătându-i în fereastră Terezei. ar gândi cine ştie ce.

Recunoscu florile roşii, aşezate în câteva vase smălţuite, dincolo de geamurile bine spălate. Ciocăni scurt de două ori în geamul luminat de primele raze de soare.

— Cine-i? întrebă un glas dinăuntru.

— Tereza, Tereza, eu sunt, Dumitrana, răspunse scurt, privind curtea pustie, grăbit să intre odată.

Uşa se deschise. Femeia înaltă, din prag, îl privi o secundă bănuitor şi când îl recunoscu îi făcu loc, întrebând:

— Ce-i cu tine? De unde vii?

— De pe lumea ailaltă! zise încet bărbatul, abia râzând şi privind peretele care despărţea odaia Terezei de cea a proprietarului.

— Nu-i acasă, ai avut noroc, spuse. A plecat de o săptămână la nişte rude la ţară. Mai răsuflu şi eu...

Bărbatul se aşeză pe un scaun, fără să mai aştepte să fie poftit. Privi interiorul odăii scunde de paiantă, cu tavanul cârpit pe alocuri, şi pereţii acoperiţi cu preşuri lucrate de mână. În cui mai ardea încă o lampă cu lumină mică. Sticla i se afumase într-o parte şi mirosea a gaz. Pe patul jos, cu cearşafuri albe, curate, abia desfăcute dormea fetiţa femeii, cu un braţ sub cap, răsuflând uşor.

— Ce ţi s-a întâmplat, omule? mai întrebă o dată femeia.

Dumitrana o măsură câtva timp. Vechea lor gazdă de vremuri grele era neschimbată, poate puţin mai îmbătrânită, poate mai slabă, dar cu aceeaşi energie în priviri, în ochii ei verzi, frumoşi.

— Mai nimic, ai puţină apă caldă?

— Am. Tocmai îmi făceam ceaiul. Trebuie să mă duc. Vrei să rămâi aici?

— Da, nu pot să plec în altă parte. Sunt rănit. Trebuie să dai de Ina.

Femeia nu spuse nimic. Îl privi şi-i văzu cămaşa murdară, pantalonii şi picioarele desculţe.

Nu se auzea decât tic-tacul unui ceasornic aflat pe o masă acoperită cu o pânză verzuie, decolorată de atâta spălat. Pe maşina de gătit cu plită neagră, lucioasă, ca un automobil nou, sfârâia apa pusă pentru ceai.

— Unde te-au lovit? întrebă Tereza.

— În spate. Au omorât doi sau trei, eu am reuşit să fug.

— V-au scăpat de sub escortă?

— Cam aşa ceva.

— Cum s-ar zice, ar fi trebuit să fi ajuns în zori la Dumnezeu-tatăl!

— N-a lipsit prea mult. Pe Ion Petre îl ştiai?

Tereza se gândi un minut sau două.

— Parcă.

— Cu el au terminat.

Femeia se prefăcu că nu găseşte ceva. Voia să-şi ascundă tremurul mâinilor. În cele din urmă, când se stăpâni bine, se apropie.

— Cu cine ai mai fost în lot? întrebă aproape cu indiferenţă, aşa cum ar fi vorbit despre ceva străin, despre oameni pe care nu-i cunoştea decât întâmplător.

— Cu unul Lupu Marcel şi cu un ţăran, unul Cojocaru...

Bărbatul privea florile roşii de toamnă în glastrele lor sărace, de lut smălţuit. Aveau tulpini crude, verzui, devitalizate, străvezii, prin care trecea lumina de afară ca printr-o eprubetă foarte subţire, şi petale mici, aprinse; şi frunzele toate, de un verde sălbatic, strigător, totul se îndrepta spre geamurile curate în care se răsfrângeau primele raze ale soarelui, într-o emanare chinuitoare către căldura de afară.

Tereza ridică de pe maşina de gătit cana cu apă de ceai, clocotind cu un şuierat scăzut.

— Poţi să mişti braţul? întrebă după aceea.

— Nu, e înţepenit.

— Lasă! Scoate cămaşa! Ar fi bună nişte apă oxigenată, dar n-am. Trebuie după aceea să stai în pat. Pe urmă o să vină Ina, ea se pricepe la chestiuni din astea... După aceea aşează o palmă pe fruntea bărbatului.

— Ai puţină temperatură. Poate să fie şi din pricina oboselii. Trebuie să-ţi găsim un adăpost. Aici nu eşti în siguranţă. Te vor căuta în toate părţile.

Lui Dumitrana îi veni să vomite pe neaşteptate, dar se stăpâni.

— Ţi-e rău? întrebă femeia, îngrijorată.

Bărbatul nu-i răspunse. Simţi numai apa fierbinte curgându-i de-a lungul spatelui. Era gol până la brâu şi îşi simţea încă braţul drept anchilozat.

— Cred că mi-au lovit un muşchi.

— Te-a durut?

— Puţin! Am fugit şi n-am simţit nimic.

— Cum de nu te-au găsit?

— Am avut puţin noroc.

Femeia îi trecea acum o bucată de vată cu apă fierbinte deasupra rănii, îi spuse cu intenţie, ştiind că el n-o să simtă durerea:

— Dacă nu te-aş cunoaşte bine, te-aş bănui de cine ştie ce. Nu prea scapă oamenii cum ai scăpat tu.

Dumitrana îşi întoarse puţin faţa, simţind sub omoplatul drept o durere ascuţită.

— Ce vorbe-s astea? se încruntă, şi pe urmă râse cu bunăvoinţă. Nu-i nimic. Când or să te prindă şi pe tine, cel puţin vei şti şi din pricina cui te-au înhăţat.

Bărbatul simţea acum o arsură în tot spatele. Avu un moment de slăbiciune, dar se stăpâni. Tereza îi trecu de câteva ori bucata de vată încălzită în apă fierbinte pe deasupra rănii.

— N-ai nimic, spuse după câtva timp. Ţi-au zdrelit numai pielea.

— Ce mai e nou? întrebă Dumitrana ca să nu fie atent la pişcăturile apei prea fierbinţi.

— De când lipseşti?

— De câteva luni.

— Nu-i aşa mult. Cum ai căzut?

Bărbatul scutură din cap.

— E o poveste caraghioasă. Credeam că ştii câte ceva...

— Nu ştiu nimic.

— Am să-ţi spun după ce am să dorm.

— Bine, primi femeia.

— Cum merge frontul?

Abia atunci băgară de seamă că vorbeau destul de tare.

Tereza îl lăsă o clipă şi se apropie de uşa acoperită de o perdea deasă, scrobită.

— S-au sculat găzarii ăştia din curte, şi pot să ne audă. N-aş vrea să-mi iasă vorbe...

Dumitrana râse iar, încet:

— Tot la asta mă gândeam şi eu când ţi-am bătut în geam.

Femeia nu-i răspunse. Îi curăţa mai departe rana, cu apă fierbinte.

— Nu mi-ai spus cum stăm cu frontul...

— Voi n-aţi auzit nimic?

— Ba da, câteva zvonuri vagi. Vreau să ştiu ce se întâmplă...

Prin curte tropăiau bocancii unor bărbaţi, călcând greoi. Erau găzarii proprietarului, strigându-se unul pe altul, căscând şi înjurând mahmuri. Bidoanele lor goale se loveau de pereţii joşi, scoţând un zgomot de tablă lovită.

— Nemţii înaintează încă, dar se simte apropierea iernii. Comunicatele lor mint ca mai înainte.

— Şi aici?

— Săptămâna trecută au mai căzut trei. Nu le ştiu numele. Tereza aduse un lighean de tablă în care arunca pe rând bucăţile de vată întrebuinţate. Pielea rănitului se albise puţin câte puţin şi se ivi rana.

— Dacă nu faci o infecţie, scapi uşor.

— Să sperăm.

În glasul bărbatului se simţea o bucurie vagă.

— Ai să întârzii din cauza mea, adăugă,

— Nu-i nimic. Nu mi se întâmplă în fiecare zi astfel de lucruri.

— Şi cu fetiţa ce faci?

— O iau cu mine. Dormi până diseară. Eşti obosit. Te încui pe dinafară. Dacă auzi zgomote dincolo, să nu te mişti. Proprietarul n-o să se întoarcă atât de curând, după câte ştiu eu, dar dacă se întâmplă...

— Nu-ţi face nici o grijă. Voi dormi neîntors.

— Sforăi?

— Puţin.

Tereza căută în şifonierul scund şi scoase o fâşie lungă, albă.

— N-am pansament, dar am să te leg cu ceva... Cu puţină vată şi cu legătura asta, cred că ai să te simţi bine... Şi-acum să-ţi fac un ceai. Ţi-o fi foame, să ştii că nu am decât o bucată de pâine neagră şi o farfurie de fasole...

— Bună şi aia.

— Ţi-e foame?

— Da, recunoscu Dumitrana.

— Atunci e bine, înseamnă că eşti sănătos...

Ridică ligheanul, se uită în curtea pustie şi aruncă apa murdărită de sânge într-un şanţ, după ce strânsese bucăţile de vată şi le azvârlise în sobă. Aduse apoi de la pompa din curte altă apă curată, întrebându-l:

— Nu vrei să te bărbiereşti?

— Ai un brici?

— Da, briciul bărbatului meu.

Dumitrana se uită afară. Fetiţa scânci în somn şi se întoarse pe o parte. Femeia căută într-un dulap şi scoase un săculeţ de piele tăbăcită, grosolană, în care se găsea un brici ştirb, o piatră lustruită de atâta întrebuinţare şi o bucată de curea.

— Săpun de bărbierit n-am, mai zise Tereza. Dar poţi să te săpuneşti cu bucata-asta...

Îi întinse un săpun roz, ieftin, leşios, fărâmicios.

Dumitrana privi obiectele acelea străine şi nu spuse nimic. Din fundul sacului de piele femeia mai scoase şi un pămătuf rărit, cu fire de cal, tocite cu anii, înfipte într-un lemn murdar, de pe care se luase vopseaua.

— Când a murit? întrebă bărbatul, stăpânindu-se cu greutate.

— În prima zi de război. Mi-au trimis lucrurile lui şi o scrisoare de mulţumire.

Tereza îi întinse sacul în care aruncase la un loc pămătuful, briciul, cureaua şi piatra lustruită.

— Poftim. Dacă vrei apă caldă, aşteaptă puţin. Ai o barbă aspră?

— Nu tocmai, răspunse Dumitrana şi vru să ridice mâna dreaptă.

Braţul nu-l ascultă, şovăi dureros şi faţa i se schimonosi de durere.

— N-ai să poţi, spuse încet femeia şi izbucni deodată în plâns. Va trebui să te bărbieresc eu...

Dumitrana se apropie şi-i luă umărul cu mâna stângă:

— Taci, Tereza! Mai este foarte puţin...

Ea ridică ochii umeziţi, privindu-l.

— Cât încă? Nu mai pot, sunt singură.

Bărbatul nu spuse nimic. Aşteptă s-o vadă ştergându-şi ochii cu dosul palmei, şi când în privirile ei nu mai rămase decât o tristeţe ascunsă, depărtată şi buzele i se strânseră încet, iar în obraz i se ivi o dungă adâncă, se întoarse cu faţa spre fereastra curată, luminată puternic de soarele zilei abia începute.

— Trebuie să crezi, Tereza, zise mai mult şoptit, ca şi când s-ar fi temut să nu-i trezească fetiţa. Nu e prea uşor. Şi mie mi-e frică câteodată că n-am să ajung ziua aceea, pe care o aştept de atâta vreme, dar mă încăpăţânez să cred că o voi apuca.

Şi după aceea se întoarse iar spre ea, privind-o cum ţine încă în mână săculeţul de piele.

— Lasă bărbieritul! Acum trebuie să-ţi scoli fetiţa şi să-mi faceţi loc să dorm, că nu mai pot, sunt ostenit, ostenit... Şi de mâine avem atâta treabă de făcut...

7

Inspectorul Mizdrache din Siguranţa Generală a Statului avusese o noapte grea, adică băuse până în zori, la Colorado, cu câţiva prieteni, şi după aceea sărbătorise împlinirea a 40 de ani într-o garsonieră din strada Doamnei, împreună cu două femei necunoscute, culese atunci dintr-un bar, bete moarte, înjurând birjăreşte până adormiseră de-a buşilea, dar nu mai înainte de a face tot ceea ce sunt în stare să facă două astfel de fiinţe pornite pe petrecere şi desfrâu, adică să spargă pahare, să cânte în gura mare cu geamurile deschise, să se despoaie una pe alta şi să se ia de păr, să ragă mai rău decât animalele şi în cele din urmă să zacă până spre ora unsprezece de dimineaţă pe covoarele lui; le sculase mai apoi cu picioare în spate şi le aruncase pe scări, cu rochiile îmbrăcate la repezeală peste rufăria sumara, spre groaza lui, căci trebuia să-şi primească prietena, poate peste un ceas sau două, când aceasta intră aproape smulgând uşa din ţâţâni şi trăgând pe nas mai totdeauna un parfum străin.

Acum, singur de aproape un ceas, cu capul încă plin de alcool, auzea un sunet insistent de sonerie şi nu-şi dădea seama dacă e vorba de telefonul ascuns sub o plapumă galbenă sau de apelul unui om aflat dincolo de uşa de la intrare.

În odaia spaţioasă bătea soarele unei zile frumoase de toamnă, senină şi rece, cum sunt atâtea şi atât de frumoase în Bucureşti, şi prin ferestrele lăsate larg deschise nu ieşise încă tot fumul de ţigară.

Mizdrache se trezi dintr-o dată privindu-şi ceasul de la mână. Era 12 şi un sfert. Ziua nu se anunţa prea aglomerată, aşa că lăsă telefonul să sune, pentru că telefonul suna, străbătu norul uşor de fum verzui şi deschise uşa de la baie. contemplând faianţa azurie, bine lustruită, căscând

vesel la un gând numai al lui, când descoperi pe o sfoară ceva mătăsos, moale şi cald încă, pe care-l aruncă în cupa de faianţă a closetului, trăgând de lanţ cu un gest definitiv şi eliberator...

Deschise mica ferestruică care dădea spre o stradă pustie, înălbită de soarele violent şi tragic de-afară, privi trotuarele pustii un minut şi se aruncă sub duşul rece. Apa îl înţepa plăcut şi-i făcea bine, se privi în oglindă şi constată cu îngrijorare că începe să se îngraşe. După ce se frecă bine cu un imens prosop pe tot corpul vlăguit, ridică dintr-un colţ două haltere şi făcu puţină gimnastică. De alături telefonul suna insistent, dar se prefăcu că nu-l aude. Ştia el despre ce era vorba. Se spălă deci pe dinţi după ce termină cu obligaţia neplăcută de a încerca să-şi pună sângele în mişcare, scuipând cu voluptate în chiuvetă, îşi bărbieri rapid, după o veche îndeletnicire, obrazul dur, plin de riduri şi simţi în dreapta înţepătura statornică a ficatului periclitat de atâtea coniacuri repetate. Avea cearcăne, începuse să încărunţească, gura i se veştejise puţin de atâta fumat, numai în ochi îi mai sclipea un rest de inteligenţă, cum o numea, inteligenţă căreia ştia că-i datora totul şi pe care unii o numeau, pe drept cuvânt, cinism.

Se îmbrăcă mecanic, căutându-şi o cămaşă albă, bine apretată, apoi costumul de lână moale, se necăji că nu găsea o cravată potrivită, îşi înjură în gând şeful pentru că avea idei stupide ca aceasta de a-l obliga să treacă în fiecare zi, până în unu, pe la birou, se mai uită deci la ceasul de aur de la mână şi când socoti că poate răspunde la telefon îl căută sub cearşaful alb, mototolit.

Apelul încetase. Dădu din umeri nepăsător, se mai învârti o dată prin odaie, se uită în oglinda şifonierului şi mai strânse un furou, uitat după o canapea, mic cât să intre într-un plic. Privi afară, în faţa intrării aştepta Buickul său negru, turtit ca un batracian, văzut de aici, de sus, de la etaj. Ah, de n-ar pica Dora tocmai acum, că o ştia de ce e în stare dimineaţa! Nu avea nimic sfânt, şi mai puţin de o

jumătate de oră tot trebuia să întârzie cu ea, deşi o să-l simtă şi iar o să-l zgârie şi-or să-l vadă subalternii, râzând în barbă, ca dobitocul de Ciripoi!

Cel mai bun lucru era s-o şteargă şi chiar în minutul acela, până n-apuca nebuna să pătrundă aici, că dacă intra, într-un minut era goală puşcă şi pe urmă, cum să invoci serviciul, şefii tiranici şi aşa mai departe? Mai inspectă o dată odaia, actele le ţinea încuiate într-un seif, nu le aducea acasă, din motive lesne de înţeles, trebuia numai să-şi schimbe batista, s-o arunce pe asta, plină de ruj ieftin, s-o ascundă undeva în sacul cu ciorapi de unde spălătoreasă culesese şi alte dovezi ale infidelităţii lui faţă de prietena sa cea mai bună, pe care, la drept vorbind, o iubea, dar de înşelat nu se putea să n-o înşele, fiindcă asta aproape intra în obligaţiile meseriei lui.

Atunci se auzi din nou telefonul. Mizdrache vru să-l lase să sune, dar prea era insistent, sunând a alarmă. Se aruncă îmbrăcat de-a curmezişul patului şi ridică receptorul.

— Alo...

Întâi nu se desluşi nimic la capătul celălalt al firului. Parcă cineva ar fi vrut să-i facă o farsă.

— Alo! repetă insistent şi enervat Mizdrache.

— Dormi, dobitocule? gâfâi o voce atât de furioasă, încât inspectorul se ridică într-un cot.

— Cine e? Ce-i porcăria asta?

— Nu mai laşi curvele de la Continental, ai? se auzi iar grohăitul acela atât de ameninţător, pe care Mizdrache nu voia încă să-l recunoască, deşi-l ştia bine. Cretin, neam de scroafă înţărcată! Acum am să te văd ce-ai să-mi răspunzi!

— Domnule inspector-şef, să ştii...

— Ce să ştiu, mă dobitocule? Ce să ştiu? Tu trebuie să ştii, nu eu!

— Domnule inspector-şef, nu permit să-mi vorbiţi altfel, nu înţeleg şi ar fi bine să-mi explicaţi despre ce este vorba

Celălalt, pentru că Mastacan era, se monta, furia lui creştea din ce în ce, asta se simţea prin telefon, omul nu

mai poruncea, nu mai reproşa nimic, mugea, era indignat, nu se mai putea stăpâni.

— Te caut de azi dimineaţă, sun şi nu răspunzi de parcă te-au înmormântat de viu. Ce p... mă-tii faci tu dimineaţa, mă? Când ar trebui să fii treaz, să afli ce se întâmplă pe lumea asta?

Mizdrache asudă dintr-o dată, simţindu-şi cămaşa leoarcă. Se întâmplase ceva grav, nu mai mergeau falsele demnităţi jignite, falsa indignare. Erau în poliţia secretă amândoi şi aici când dai un chix nu poţi să spui pardon! şi cu asta gata, totul s-a încheiat.

— Domnule inspector-şef, îmi permiteţi...

— Să-ţi permită mă-ta! Nu ştii nimic?

— Pentru Dumnezeu, ce să ştiu, domnule inspector-şef?

Se făcu un minut greu de tăcere. De dincolo se auzi iar gâfâiala greoaie a lui Mastacan care-şi rumega lovitura.

— N-ai aflat că azi noapte în timp ce erau duşi la execuţie patru comunişti, doi au încercat să evadeze?

— Nu ştiu nimic, domnule inspector-şef! Şi...

— Şi... urmă o înjurătură teribilă, una din acele vorbe imense care te acoperă de murdărie pe o zi, dacă nu pe mai multe, o vorbă pe care ani de zile n-o mai spală nimic.

— Şi... unul n-a mai fost găsit. E liber!

— Dar îmi permiteţi să raportez, asta ţine de serviciul penitenciarelor, eu nu-mi pot asuma răspunderea ducerii la capăt a unor acţiuni, cu care, aşa cum v-am mai spus în câteva rânduri, nici nu sunt măcar de acord... Eu, dumneavoastră, facem parte din serviciul de cercetare, de anchetă, or, ce aud e o altă bucătărie; ei sunt organe militare, tribunale, organe executive, noi, ce amestec avem noi în treaba asta?

— Nu mai întreba nimic, urcă-te-n maşină şi să-mi fii aici într-un sfert de ceas! La vaci am să te trimit, băga-te-aş!

— Îmi permiteţi, am o idee!

— Ideile nu stau în capete seci ca ale tale, mişcă!

Celălalt închisese telefonul şi Mizdrache se trezi năuc în mijlocul odăii pline de soare, privind uluit la femeia care tocmai intrase pe uşă într-un taior mov de lână, foarte strâns pe corp, cu o pălărie cu voal pe chipul brun, mic, strâns ca o alună, din care scânteiau nişte ochi verzi, geloşi, pentru că nările avântate ale musafirei presimţiseră totul şi-acum scotocea cu privirile în jur şi se pregătea să-şi joace mica scenă zilnică:

— Iar au fost femei la tine!

Mizdrache nu-i răspunse, privind-o ca pe un obiect şi ea vru să spargă ceva, ca să-i atragă atenţia că intrase, că există, şi încă cum exista!

— Gemy, nu-mi răspunzi? Au fost sau n-au fost femei la tine?

Bărbatul se apropie, îi ridică parcă meticulos voalul de pe ochi şi îi dădu două palme la repezeală.

— Şterge-o repede la bărbat-tău, că dai de dracu, m-auzi tu?! Să nu te mai prind pe-aici că m-am săturat de atâtea istericale!

O întoarse cu spatele la el, deschise larg uşa şi mai că nu-i făcu vânt pe scări. O găsi jos, pe ultimele trepte plângând mototolită, dar n-o privi, n-avea timp, şi se urcă în maşina care-l aştepta.

— Să trăiţi! spuse şoferul Costea. Unde mergem?

— La inspectorul-general, dar repede, c-am rupt-o-n fericire!

— Ceva în neregulă?

Omul nu întreba prea des, era obişnuit să tacă, dar acum Mizdrache nu mai avu timp să se mire de curiozitatea însoţitorului său tăcut şi discret.

— Nu mai scap de curvele astea păguboase! se scuză inspectorul fără să ştie de ce.

— Sunt şi bărbaţi puţini, domnule inspector, şi apoi cineva *şic* ca dumneavoastră are căutare...

Un vechi reflex de poliţist înnăscut îl făcu pe Mizdrache să ciulească urechile.

— Mă, tu te-ai dezlegat la limbă? De când ai învăţat să faci complimente?

— Câte nu învaţă omul! se miră celalalt cu o veche naivitate.

Costea se angajase în '40 la ei, adus nu se ştie de cine cu recomandaţii şi de doi ani îl căra unde era nevoie pe inspector, fără un protest, fără să pară obosit, deşi uneori conducea câte 32 de ore în şir, noapte şi *zi,* acolo unde cereau nevoile serviciului. Nu întreba niciodată nimic, nu zâmbea când auzea glumele celor din maşină, părea surd şi orb la toate câte se petreceau alături, deşi Mizdrache îl bănuia că e un spion de-al lui Mastacan, fapt pentru care se purta cu el cu mănuşi, adică fără să-i poruncească, fără s-o facă pe autoritarul cum făceau alţi deştepţi ce-şi pierduseră pâinea de multă vreme, încercând chiar din când în când să se împrietenească cu omul de la volan, avansându-i mici confidente sau lăsându-i bacşişuri pe perna automobilului, totdeauna restituite de celălalt, fără o urmă de ironie în glas: „Mi se pare că v-aţi uitat nişte bani aseară în maşină...” Mizdrache credea despre el că e adventist, şi i-o spusese mai în glumă, mai în serios, dar Costea negase: „Nu-i adevărat!”

Dar nimic mai mult. Nu bea la nici un popas, nu primea decât o mâncare ieftină şi atât. Intrigat, într-o vreme, inspectorul făcuse la rândul său o anchetă discretă, voise să ştie unde locuieşte omul de lângă el; aflase că avea nevastă, doi copii şi că şedea undeva la Străuleşti, pe o stradă dosnică, cu nume de preot ori de arhiereu. Avea rude undeva în provincie, la Craiova, cu care nu se prea vedea. Lucrase la Malaxa, tot ca şofer, părea un om econom şi cam atât...

Ajunseseră. Mizdrache urcă scările de la intrare în goană. Clădirea sumbră cu mai multe etaje i se păru îngrozitoare în dimineaţa asta strălucitoare de toamnă. Îl întâmpină Ciripoi, numai miere şi ochi dulci, cum e orice subaltern într-o situaţie gravă.

— Să trăiţi! spuse uşor, căutând dreapta inspectorului

— O feştelirăm, Ciripoi!

— Şucăr mare?

— Şeful m-a trimis în aia mamii de-am crezut că-l înjur şi-mi dau demisia. Ce facem?

— Îi strâng pe toţi comuniştii, îi bat măr şi îl aflăm noi pe ăla care a întins-o!

— Îi bat, îi strâng, îi snopesc! Idiotule! Asta-i poliţie ca pe vremea lui Gavrilă Marinescu. Cretinule! Uite că de bătut i-am bătut, şi ce-am făcut? Am aflat ceva de la ei, că n-am aflat...

— Atunci? Să-i iertăm, să ne facem că plouă?

— Mă Ciripoi, ce nu-mi place mie la tine e faptul că n-ai ieşit încă din găoacea mă-tii, mă! Tu eşti făcut la şapte luni, mă! Tu nu gândeşti, mă! Cum o să-i iertăm? Dar nu-mi place, mă, brutalitatea. Eu lucrez cu inteligenţa, mă! Acum te las, mă duc să dau ochii cu balaurul. Roagă-te pentru mine!

Mastacan îl lăsă însă să aştepte zece minute în faţa uşii sale capitonate, şi asta în mod intenţionat, pentru a-l înspăimânta şi mai mult, deşi, la drept vorbind, lui Mizdrache îi cam trecuse frica. Când, în sfârşit, i se permise să intre, era calm, aproape obraznic, pentru că încă de multă vreme se ştia indispensabil.

— Să trăiţi! spuse, cum mai devreme puţin spusese Ciripoi, dar fără acea umilinţă a gradului inferior.

De dincolo de biroul de stejar, acoperit cu un cristal verzui, celălalt nu-i răspunse. Nu dormise, se vedea bine, avea ochii tulburi, grăsimea ameninţa tot mai mult să-l îngroape într-o masă de carne, umbla puţin, hainele trebuiau date mereu la refăcut, părul cărunt, tuns scurt îi împrumuta înfăţişarea unui buldog. Gura pungită şi vânătă îl făcea antipatic, dar ei chefuiseră de multe ori împreună, Mizdrache îi procurase femei, şi încă ce femei, şi un fleac de evadare nu avea să strice o prietenie veche şi încercată în

care numai aparenţele şi o anumită ierarhie mai puneau niţică ordine.

— Deci! tranşă inspectorul direct, să intrăm în subiect. Nu mi s-a spus încă nimic, voi afla totul de la dumneavoastră...

Vremea injuriilor trecuse. Mastacan scoase o ţigară imensă de foi dintr-un sertar. Îi aruncă lui Mizdrache o scurtă privire ce s-ar fi vrut cât mai supărată şi-i zise rece:

— Stai dracului jos!

Celălalt se aşeză într-un imens fotoliu de piele, privi figura tristă a Mareşalului Antonescu din perete şi făcu să scânteie o brichetă de argint, tocmai la timp ca să-i aprindă trabucul lui Mastacan.

— Chestiunea nu-i chiar atât de simplă... Evident că pe noi nu ne priveşte cum l-au scăpat de sub escortă pe individ. Dar ne priveşte altceva. Ministrul întreabă dacă nu cumva evadarea a fost organizată, dacă nu cumva aici există complici... Pe cei patru îi cunoşti?

— Evident, sper ca eu să fi contribuit cel mai puţin la condamnarea lor, pentru că aşa, cum v-am mai spus, sunt împotriva execuţiilor. Bătăile, chestiunile astea de serviciu, fac parte din nefericirile meseriei noastre, dar execuţiile nu-mi plac! Militarii sunt nişte idioţi îndeobşte cunoscuţi!

— Lasă aprecierile şi-ascultă. Pe baza unui ordin legal, în urma unor vini bine stabilite...

— Să lăsăm fleacurile, domnule inspector-şef! Care vini recunoscute? Doar eu i-am anchetat. Nu s-a stabilit nimic. Sentinţa era hotărâtă dinainte. Tot noi trebuia să-i lichidăm, evident, cu mijloacele noastre. În fond e vorba de o acţiune de intimidare. Aşa cred organele noastre de represiune că îi vor opri pe comunişti din acţiune? Permiteţi-mi să vă spun că e o prostie... În timpul Revoluţiei Franceze...

Mastacan îi tăie vorba cu un gest:

— Lasă-mă cu rahaturile tale din cărţi. Mă piş pe Revoluţia Franceză şi pe toate fleacurile! Ministrul mă chinuie de azi dimineaţă cu telefoanele, mi-a scos sufletul. Trebuie să-l prindem viu sau mort pe evadat.

— Cine e?

Mastacan scotoci în sertarul biroului şi scoase de acolo o fotografie, aruncând-o pe cristalul strălucitor.

— Îl cunosc. Dar vorbeaţi parcă de încă unul...

— Celălalt, Lupu Marcel, a fost găsit rănit într-o porumbişte şi i-au făcut felul, i-au îngropat pe toţi trei în zorii acestei zile. Pe-al patrulea, parcă l-a înghiţit pământul. S-a dat alarma, jandarmii bat satele pas cu pas, nici o urmă. Telefoanele sună din jumătate în jumătate de oră. Ciripoi al dumitale e bun pe varză, dar numai atât. Mie îmi trebuie omul, viu sau mort. Ministrul mi-l cere în 24 de ore...

Mizdrache înjura gospodăreşte în gând pe ministru cu liota lui cu tot. Ce ştiu idioţii ăştia cum se prinde un om şi încă unul care a scăpat de sub gloanţe.

Mastacan tot mai vorbea:

— Însoţitorii au fost înaintaţi Curţii Marţiale în frunte cu comandant cu tot. Asta e o chestiune care-i priveşte pe ei, nouă ne revine sarcina să descoperim pe complicii acestei evadări...

— Nu e prea mult spus complici?

Mastacan îi povesti cu răbdare împrejurările în care avusese loc evadarea celui de-al patrulea condamnat. Ceea ce rămânea suspect era faptul că în maşina care apăruse întâmplător sau nu în luminişul unde avea loc execuţia nu fusese găsit nimeni, şoferul acestui vehicul dispărând şi el.

— Nu ţi se pare nimic curios în asta?

— Dacă mă gândesc bine, parcă da, acceptă Mizdrache. Prea multe întâmplări de genul ăsta la un loc fac un roman poliţist prost, dar aici e vorba de o afacere serioasă. O să mă gândesc...

— Încurcătura e alta, că ministrului nu-i convine să existe un martor în viaţă al acestei nopţi şi de aici furia, ordinele şi toate neplăcerile pe care o să le am!

— Bizuiţi-vă pe mine!

Celălalt rânji cu gura lui mare, plină de dinţi de aur.

— În meseria noastră nu te poţi bizui decât pe tine însuti, lasă fleacurile, Mizdrache. Dacă nu-i dăm omul pe tavă, ministrul ne trimite pe front ca ofiţeri de rezervă şi n-am nici un chef să-mi pun pielea în saramură numai pentru că s-a găsit un individ, un şef de gardieni care a dormit pe el când trebuia să facă o treabă bună...

Mizdrache căzuse într-un fel de somnolenţă, închisese ochii şi se gândea la ceva foarte îndepărtat şi nedesluşit. Nu era obosit, convorbirea asta îi dădea idei.

— Domnule inspector-şef, spuneţi-mi de unde porneşte cu adevărat toată chestia cu execuţiile? În general sentinţele capitale s-au evitat până acum, deşi ne aflăm în al doilea an de război. Trebuie să existe o explicaţie reală, de ea am nevoie. Ştiu ca şi dumneavoastră unele lucruri, dar ar trebui să aflu totul.

Mizdrache îi cerea un lucru destul de greu, dar situaţia era fără ieşire dat fiind termenul scurt, pentru rezolvarea cerută de ministru. Ezită puţin, dar cum nu bănuia că celălalt e chiar străin de unele realităţi ale afacerii, preferă să vorbească deschis, recunoscând astfel că fără acest subaltern preţios, pe care-l înjurase şi-l făcuse de două parale la telefon, e ca şi mort.

— Ştii bine că între comunişti avem un om de-al nostru. Mai cunoşti că grupul ultim ne-a fost dat pe tavă de către omul despre care-ţi vorbesc. Ceea ce nu ştii e de ce am ales tocmai acest moment pentru a trimite pe lumea cealaltă câţiva...

— Bănuiesc...

— Eşti băiat deştept. Războiul nu merge tocmai cum trebuie. Mareşalului îi e frică de o rezistenţă internă. Or, cine să opună această rezistenţă decât elementele cele mai active: comuniştii. În partidul lor s-a ivit chiar ideea rezistenţei, avem informatori care ne-au vorbit direct despre treaba asta, numai că noi, prin omul pe care-l ştii, am infiltrat părerea de a se opune cineva creării de grupuri de sabotori, de oameni care să ne dea bătaie de cap. Cunoşti

că o poliţie bună, şi aici nu e vorba de găinari, de curcani, e vorba de poliţia secretă, evită atât cât poate dificultăţile mari. Care ar fi acele dificultăţi? Angrenarea lucrătorilor şi în general a populaţiei în acţiuni ostile regimului. Circulă destule anecdote, războiul, cu toată Transnistria asta, nu e popular, oamenii au rude care mor pe-acolo, prin Rusia, au surori care rămân văduve... Şi atunci, ajunge o scânteie, şi gata tămbălăul.

— Înţeleg. Dar comunicatele privitoare la execuţiile elementelor antinaţionale nu vor avea un efect invers decât cel pe care-l scontăm noi?

— Propaganda face restul. E vorba de *cauza românismului*, de *neamul nostru,* domnul Mihai Antonescu e un om priceput în astfel de baliverne...

— Îmi permiteţi să cred că anecdotele fac mult rău propagandei domnului Antonescu, chiar un rău mai mare decât tunurile. Atâta timp cât nu e mălai pe piaţă, aceşti executaţi apar în ochii mulţimii ca eroi ce luptă pentru o masă ca lumea, pentru pace, pentru linişte, iată de ce sunt împotriva exceselor...,

Mastacan îşi tăia alt trabuc cu foarfeca.

— Eu cred că tu ai dreptate, Mizdrache, dar noi am organizat acest ultim proces tocmai pentru ca să-i intimidăm pe comunişti...

— Îmi scapă scopul...

— Fiind două tendinţe în partid, una pentru rezistenţă organizată şi alta pentru o convieţuire, oricum trebuie să facem ca balanţa să încline spre cei mai paşnici...

— Da, înţeleg. Deci omul nostru va demonstra că, mergând pe calea rezistenţei, partidul va pierde cele mai bune cadre ale sale. Şi de aici linişte şi pace. E niţel cam simplist, dar merge!

Mastacan nu părea mulţumit de cele ce auzea.

— Ai vreo bănuială?

— În general, trădările merg până la un anumit punct şi numai o vreme...

— Ştiu asta, dar ce putem face?

— N-ar fi mai firesc să aflăm de la omul acesta, care după câte ştiu eu cunoaşte pe mulţi dintre conducătorii de partid, numele celor mai bune cadre şi să le distrugem deodată, fără multe scrupule?

— M-am gândit la asta, dar situaţia e foarte curioasă. Unii sunt în închisori, au fost strânşi la vreme. Numai că acest partid, ca orice organism, a crescut la loc, ajutat poate şi de împrejurări de război, chiar de cei care au murit pentru el... Pe cei mai noi, datorită măsurilor luate, omul nostru nu-i cunoaşte îndeajuns, şi la el orice mişcare suspectă se termină cu moartea. Nu avem nici un interes să-l pierdem. Ştii bine ce greu se recrutează un astfel de element şi de câtă vreme e nevoie! Mi-este greu să risc să-l pierd.

— Vă înţeleg, făcu Mizdrache atent la praful uşor şi alb care intra pe o fereastră deschisă.

— N-am stabilit însă ce facem cu cel care ne-a scăpat. El este un martor foarte periculos, şi mai târziu un acuzator al omului care ni l-a dat pe mână...

— Mai târziu, când?

— Mai târziu, când va înţelege că a fost trădat..

— Pricep...

— Şi ce-i de făcut?

Mizdrache tăcu puţin, rozându-şi o unghie.

— Nu există decât două căi: ori să-l facem să dispară dacă punem mâna pe el, ceea ce e puţin probabil, ori să-l compromitem...

— Mă, tu nu eşti prost, mă Mizdrache, nu eşti prost deloc! constată deodată, senin şi înveselit, Mastacan.

— Vedeţi, şi azi-dimineaţă îmi vorbeaţi atât de urât!

— Furia, mă, furia, am şi eu un ministru pe cap, mă freacă şi pe mine, ce vrei, suntem robii administraţiei, scuză-mă şi tu dacă am exagerat!

Şi pentru ca să uite amândoi neplăcerile acestei dimineţi atât de agitate. Mastacan sună să i se aducă o sticlă de coniac vechi.

8

„Toţi cei care intră în biroul meu, gândea cu voluptate Mizdrache, îşi pierd imediat personalitatea.” La drept vorbind, ce fel de personalitate putea avea cel din faţa lui, cu faţa asta galbenă, cu privirile şterse de şobolan încolţit, cu tremurul abia perceptibil al mâinilor, cu mereu căutatul batistei în buzunarul de la piept, care trăda şi mai bine neliniştea ce-l stăpânea. Mizdrache vorbise de câteva ori cu el, şi numai în câteva probleme secundare omul *nu-i aparţinea*. Acum, Mastacan, *i-l dăruise.* Şi celălalt ştia asta şi căuta de la început să capete un dram de independenţă, o cât de mică libertate, cu ajutorul căreia să-şi mai salveze ceea ce se mai putea salva dintr-o demnitate terfelită de atâtea ori. Inspectorul-şef se purta altfel, oaspetele lui Mizdrache simţise de la început. Mastacan îl ţinea totdeauna în picioare, nu-l înjurase niciodată, îl trata ca pe un funcţionar al lui cu care lucra mai rar, dar tocmai curiozitatea politicoasă a noului partener de lucru îl îngrijora. Stătea de un sfert de ceas în fotoliul inspectorului şi privea cum Mizdrache se joacă cu ascuţitoarea sa verde ce închipuia o broască cu ochii bulbucaţi, ţopăind mecanic pe deasupra dosarului răvăşit, cu hârtii numeroase scrise cu mâna sau bătute la maşină, hârtii ce conţineau, oaspetele era sigur, viaţa sa, în amănunţime. Mâinile fine ale inspectorului întorceau meticulos cheiţa de aluminiu şi o ascundeau, pe urmă palmele se deschideau şi jucăria aceea începea să funcţioneze, şi el nu mai era în stare să judece exact, gândurile i se învălmăşeau parcă, i se lăsa o pâclă pe ochi şi-i venea ameţeală. Vizitele acestea la Siguranţă aveau loc totdeauna seara târziu, ca şi acum, şi se făceau rar. De obicei, când era ceva important de raportat, informatorul scria câteva scurte rânduri adresate unui necunoscut oarecare şi, dacă existau dubii şi cerinţe de

amănunte suplimentare, i se răspundea la post-restant, la o căsuţă poştală. Invitaţiile la Siguranţă îi creau totdeauna o indispoziţie firească, şi de cele mai multe ori bănuia că nu se va mai întoarce acasă, şi îşi lua unele măsuri, inutile de altfel. Era însurat, soţia lui nu bănuia ce meserie murdară avea, când lipsea fusese sfătuită să nu întrebe unde se duce, aşa încât din punctul acesta de vedere omul credea că trăieşte oarecum liniştit. Avea bani destui, dar n-o arăta; Mizdrache ştia totul despre el: îi plăcea să bea, era laş ca un şoarece, şi fusese de-ajuns să fie prins o dată cu un lucru inconvenabil ca să se arate dispus să facă orice: la început, un timp, trădând bineînţeles lucruri mici, şi pe urmă, pe măsură ce primejdia de a fi descoperit se mărea, să caute să afle şi să divulge, chiar mai multe, totdeauna mânat de ceea ce face regula trădării: creşterea vinei în timp şi spaima de a fi descoperit.

Lui Mizdrache, informatorul îi convenea din toate punctele de vedere. Fusese pe vremuri un orator mijlociu, folosit la unele întruniri, pentru că sub cumsecădenia şi mediocritatea lui de fost funcţionar se ascundea şi un oarecare umor, şi grupurile acelea de oameni îndârjiţi, adunate în săli întunecoase şi înghesuite, pline de fum, reacţionau pe loc la glumele usturătoare pe care le făcea la adresa autorităţilor, şi asta îi crease un ascendent în partid. Odată interzisă activitatea legală şi începute arestările, vigoarea şi umorul dispăruseră de pe aceste buze, omul şovăia şi Siguranţa simţise unde se află trădătorul căutat. I se crease situaţia în care trebuia să greşească, fusese prins, bătut bine şi pus în alternativa de a pârî pe organizatorii unei întruniri clandestine. La început rezistase şi bătăilor, şi presiunilor morale, pentru că un rest de demnitate păstrează chiar şi asemenea indivizi, şi într-o trădare cel mai greu lucru este începutul, adică renunţarea la acest rest de demnitate.

Omul fusese deci înfometat. Căutase de lucru doi ani şi nu găsise. Nevasta era gata-gata să-l lase, se obişnuise cu

un fel de a trăi, modest pe atunci, la care cu greu se putea renunţa, aşa că, în momentul când fu chemat de un necunoscut la o discuţie confidenţială, se duse pe jumătate convins că nu va mai rezista ofertelor.

Cel însărcinat cu recrutarea lui avea ordin să nu se grăbească. I se cerură mici informaţii şi i se dădu o sumă considerabilă pe care fu sfătuit s-o cheltuiască cu prudenţă, adică puţin câte puţin, ca să nu aibă neplăceri. Inventă pentru tovarăşii cu care mai lucra pe atunci şi care aveau încredere în el o mică antrepriză ce-i aducea câte ceva şi îi ajută pe unii dintre ei. Nu-l bănuia nimeni şi răbdarea îi aduse foloase însemnate. Avea reputaţia unui om cinstit i se încredinţă de către partid dirijarea unor fonduri pentru cei din închisori şi, sfătuit de cel care-l recrutase, spori sumele fără să arate cum şi le procurase, făcându-şi din asta un merit deosebit. Cât se putu, află pe cei care ajutau partidul şi pe cei ce primeau ajutorul lui, dar fără mari eforturi care să-l trădeze. În general, cei ce cotizau nu se foloseau de evidenţă, pe vremea aceea hârtia era duşmanul cel mai mare al ilegaliştilor, aşa încât el nu putea procura decât numele celor ce strângeau şi predau cotizaţiile de partid; aceştia erau urmăriţi şi, din când în când, câte unul era surprins ca din întâmplare, arestat şi dat la fund pe veci. Siguranţa avea grijă ca nu cumva vreo urmă de bănuială să atingă reputaţia acestui om care îşi vedea mai departe de treburile lui, distribuind sumele adunate cu o cinste exemplară. Într-o asemenea meserie trebuie să te mulţumeşti cu triumfuri mici, dacă vrei să ai mai târziu triumfuri mari. Cineva veghea ca acest informator discret, prezentând atâta încredere, să fie ocolit de greutăţi şi de capcane, împreună cu cei ce lucra, dar despre care se ştia totul.

Odată pornit pe acest drum, omul îşi dădu seama că nu mai poate face nimic, aşa încât primi să ia de la viaţă tot ceea ce se putea lua. Apărură femeile, totdeauna în locuri discrete, neştiute de nimeni, pentru că reputaţia că e un soţ

cinstit şi un om serios trebuia apărată cu străşnicie; chefurile, amicii, toţi veniţi de unde trebuia, cu urechi foarte atente, gata să desluşească şi unele nuanţe ce scăpau mai greu la spovedaniile rare din aceste birouri unde spaima, prezenţa şefului Siguranţei însuşi creau o anumită timiditate greu de învins.

Apropierea războiului înăsprise colaborarea dintre el şi poliţie. I se cerea mai mult, şi el făcea totul ca să afle mai multe, dar şi în partid metodele se perfecţionaseră, unele căderi avertizaseră pe cei aflaţi în libertate că exista un trădător, şi atunci posibilităţile de a şti totul sau aproape totul se reduseseră considerabil, şi la presiuni omul răspundea cu bâlbâieli penibile şi cu o spaimă mereu în creştere, pentru că atâta lucru învăţase şi el: atunci când nu mai eşti bun, un accident oarecare curmă orice activitate şi nu e vorba de un accident obişnuit: nu, eşti lăsat în ghearele celor pe care i-ai vândut şi ei au grijă de tine; or, această spaimă te făcea zelos, te făcea inventiv, te făcea activ, şi de asta avea nevoie acum Mizdrache, de zelul şi de inventivitatea omului din faţa lui.

Convorbirea începuse în urmă cu un sfert de ceas şi, ca de obicei în asemenea ocazii, inspectorul îl întrebase cu cine se măi văzuse, când anume şi dacă existau bănuieli împotriva lui. Bănuieli existau. Mai ales după căderea ultimului grup.

— Credeam, spusese el cu o remuşcare accentuată, că treburile nu se vor termina aşa. Nu înţeleg de ce aveţi nevoie de asemenea excese? se mirase el cu o naivitate jucată, pentru că de fapt, într-o discuţie anterioară cu Mastacan, acesta îl prevenise pe ocolite că-i trebuiau nişte victime care să-i intimideze pe ceilalţi. Aş vrea să vă rog să vă lipsiţi pe viitor de serviciile mele, nu pot accepta aşa ceva...

Inspectorul surâsese secret. Chiar cele mai mari lichele îşi închipuie că pot face orice sub masca respectabilităţii,

aşa că nu spuse nimic, întoarse mai departe cheiţa în ascuţitoarea de tablă, privind-o cu atenţie.

— Sunt bolnav, nervii mei încep să slăbească, nu mai pot rezista... spunea cât se poate de umil informatorul, îndreptându-şi cu degetele lui galbene de tutun o meşă rebelă care-i tot cădea pe frunte. Gândiţi-vă apoi şi la soţia mea, mereu mă întreabă de ce nu dorm acasă şi ce fac la urma urmelor?! Chestia cu lucrările particulare pe care le am a căzut, a trebuit să inventez altceva. E greu de închipuit că se mai poate construi ceva în timp de război, acum totul se dărâmă. Afirm cunoscuţilor mei că trăiesc din vechi economii, dar ei bănuiesc că fur din cotizaţiile pentru partid...

— De ce nu laşi pe altul să facă treaba asta, ca să nu mai fii suspectat? zise moale Mizdrache, parcă indiferent, atent la zgomotele nopţii de-afară şi având grijă să-i aşeze şi mai bine becul veiozei drept în faţă, ca să-l aibă tot timpul sub observaţie, să vadă ultimele reacţii ale chipului obosit şi înspăimântat.

— E în interesul tuturor să nu fiu bănuit, pentru asta trebuie să mă dau la fund, altfel nu se poate, stărui celălalt.

Mizdrache apăru în cercul de lumină al lămpii, pentru că până atunci nu lăsase să i se vadă decât mâinile fine, chinuind broasca de metal.

— Spune-mi ce se întâmplă practic într-o asemenea catastrofă în partid, când patru oameni sunt prinşi...

— Se taie orice legătură cât de mică a celor care aveau contacte cu ei, se părăsesc vechile adrese şi se schimbă identităţile.

— Până aici e bine.

Mizdrache îl fixa cu ochii lui vii, arzători.

— Ai putea să-mi procuri pe unul dintre aceştia care fabrică buletine oficiale, scutiri de front, adeverinţe şi certificate medicale, nu să-l arestăm, vreau ceva mai mult de la el, să-l facem prietenul nostru.

— Înţeleg, dai mi-e foarte greu. De la începutul războiului liniile de activitate s-au separat. Eu am rămas într-un sector periferic.

— Păcat că nu ne-am gândit mai demult la asta, cotizaţiile sigur că sunt foarte importante, dar... Apropo, domnul Malaxa şi domnul Auschnitt mai cotizează pentru partidul comunist?

Celălalt râse scurt, crâncen, cu spaimă, dar sincer:

— Ei au cotizat şi pentru legionari şi pentru partidul domnului Maniu, probabil că dau mită şi miniştrilor dumneavoastră. Este o ocupaţie obligatorie pentru un om cu bani.

„Nu e prost, nenorocitul!” gândi inspectorul. În general, pe oamenii de genul acestuia mai mult îi admira decât îi dispreţuia, pentru că-i semănau şi undeva se întâlneau în îndeletnicirile lor. Ba, mai mult, dacă se gândea bine, informatorul se descurcase bine timp de aproape zece ani, nelăsând urme şi făcând servicii importante poliţiei secrete.

— Dar vorbeam de retragerea mea, domnule inspector, reluă el destul de hotărât, pe neaşteptate.

— Ţi s-a făcut frică?

— Cred că da.

— Asta-i foarte prost pentru dumneata. După câte ştiu eu, în meseria pe care o ai nu se scot pensionari. Sunt două posibilităţi de a o termina, cianura sau confruntarea cu propriii prieteni. Sper că nu doreşti nici una, nici alta...

Celălalt asudase. Ştia că cererea lui nu va găsi nici o milă la inspector, dar dintr-o speranţă absurdă încercase să audă măcar o încurajare. Deveni pe neaşteptate patetic:

— Domnule inspector, dar n-am vrut să-i trimit la moarte, dumneavoastră ştiţi că nu mai dorm de când am aflat? N-am omorât un pui de găină – şi-a-acum?

Voia să plângă, să-şi dea palme, să facă câteva gesturi definitive, dar braţele parcă-i încremeniseră. Era rece ca un sloi de gheaţă pe dinăuntru şi, pe urmă, celălalt zâmbea atât de ironic!

— Vreau să te liniştesc, zise Mizdrache, oamenii dumitale au fost executaţi acum două nopţi...

— Nu! urlă omul sărind de pe scaun. Nu, nu se poate?

Acum îi era frică cu adevărat, o fiică de moarte, o frică fără măsură, care-l făcu să se zbată pe duşumelele pe care se prăbuşise cuprins de un acces de isterie.

Apăru ca din pământ Ciripoi cu încă un agent, îl pălmuiră, îl udară cu apă, şi Mizdrache îi întorsese spatele, privind prin fereastra deschisă într-o curte neagră şi pustie deasupra căreia stăpânea întunericul dens al unei nopţi reci de toamnă.

Îl cărară afară, inspectorul făcu numai un semn cu mâna şi-l readuseră după un sfert de ceas, parcă micşorat în propriul trup, scurs ca o rufă stoarsă, palid fără viaţă, cu mâinile tremurând ca de friguri, cu buze vinete pe care şi le muşca cu furie încă, bolborosind ceva neînţeles, terorizat, căzut, prăbuşit, nemaiavând nimic omenesc în el, pentru că era foarte uşor să te gândeşti că ai săvârşit o mârşăvie, dar nu să şi afli că ea se terminase ca această afacere, adică cu patru oameni ucişi.

— Dă-i puţin coniac, ceru Mizdrache, şi Ciripoi deschise un sertar întunecat, turnă în trei păhărele, unul şi pentru el, făcu un semn agentului care-l ajutase s-o şteargă pentru că nu mai avea nevoie de el şi, dându-şi importanţă, le întinse pe rând băutura roşcată.

Mizdrache nu bău. Informatorul se uită lung la păhăruţul din faţă şi în cele din urmă sorbi, întâi fără poftă, abia stăpânindu-şi tremurul degetelor, apoi cu o sete repetată. Într-adevăr, Ciripoi îi mai turnă de două ori la rând coniac, făcându-i cu ochiul:

— Haide, nu mai fă pe muierea cu noi, că aici nu suntem la pension. Este, dom´şef?

Mizdrache îl găsea mitocan pe subaltern, deşi cu un oarecare haz. Acum Ciripoi spunea gugumănii, dar ele erau foarte bine venite, pentru că nu putea suferi astfel de scene care aveau în ele ceva trivial, de nesuportat.

— E chiar adevărat? întrebă cu ochii cârpiţi, plini de lacrimi, oaspetele.

Inspectorul se cabră, era încă lângă fereastră privind noaptea neagră şi ascultând tainicul zgomot al unui copac ce-şi mişca frunzele ca în somn, alături de ferestrele luminate. Se întoarse şi-l concedie pe Ciripoi cu un gest. Acesta ieşi în vârful picioarelor, cu ochii încă la sticla de coniac la care râvnea sincer.

— Să fac şi două cafele? mai întrebă din uşă.

— Nu e nevoie! încheie brutal Mizdrache. Lasă-ne!

După aceea ocoli ca o fiară scaunul în care se afla prăbuşit informatorul şi-i spuse:

— Uite ce e, să încheiem cu scenele astea de prost-gust. Nu-mi plac zdrenţele, şi dumneata eşti o zdreanţă. Noi te plătim aici pentru ce faci, şi nu ne putem permite să avem milă, chit că ce plătim e sânge omenesc!

Adevărul îngrozitor fusese spus cu o răceală care-i îngheţă spinarea celuilalt.

— Nu-mi plac lacrimile şi toate smiorcăielile astea. Pentru mine nu reprezinţi mai mult decât fotoliul în care stai. Iată ce am să-ţi spun: am nevoie de dumneata, cum ai şi dumneata nevoie de noi, mai mult decât oricând, şi vei vedea de ce. Trebuie să vorbim deschis, fără ascunzişuri. Noaptea trecută, unul dintre cei patru oameni care erau duşi la execuţie a evadat!

Se făcu tăcere. Informatorul înlemnise. Mizdrache crezu că se va repeta criza de epilepsie de adineauri, dar celălalt nu se mişcă. Privea fix covorul vişiniu cu desene orientale, căutând să desluşească ceva de neînţeles.

— Nu se poate, rosti încet, cu o îndoială prelungită, convins că bănuiala i se va confirma, nu se poate, cum o să scape cineva dintr-o asemenea situaţie?

— Uite că s-a putut! Toată poliţia şi jandarmeria îl caută la ora asta, dar n-a putut fi găsit.

— Nu cred o iotă din ce spuneţi!

Omul ridică privirile lui de şobolan încolţit căutând în ochii celuilalt ceva, o urmă de şiretenie, dar nu găsi nimic.

— Nu e adevărat, nu e adevărat! repeta îndobitocit, nevrând să creadă în cele ce auzea, pentru că prea ar fi fost teribil. Şi curiozitatea de a şti numele evadatului se ivi abia mult mai târziu.

— Cine a scăpat? întrebă în cele din urmă, cu voce pierdută, şovăitoare.

Mizdrache spuse numele şi iar se făcu o tăcere înfiorătoare, lungă, interminabilă.

— Nu se poate, nu se poate, repeta întruna informatorul din fotoliu. Nu se poate, doar o execuţie e o execuţie, cum poate scăpa cineva de o execuţie?

Avea pe faţă jumătate din nebunia care trăieşte în fiecare om şi care iese la suprafaţă în momente ca acestea.

— Nu-i adevărat, spuneţi-mi că n-a scăpat nimeni, că au murit cu toţii...

Inspectorul se aşează iar în umbra veiozei, şi parcă scuipă cuvintele care urmară:

— Parcă îţi părea rău după ei, şi-acum i-ai vrea cu ţărâna în gură. Să mai crezi în remuşcările oamenilor!

Nu spunea toate astea cu tonul teatral pe care îl avea câteodată, era în glasul lui un dispreţ sincer, total şi nedisimulat. Omul din faţă, de multă vreme, încă înainte de această convorbire, căzuse într-o altă condiţie decât cea umană. Mizdrache avea senzaţia că discută cu un câine de circ, aşa încât urmă rece şi indiferent:

— Pentru dumneata nu rămâne să joci decât o carte. E ultima dumitale carte. Nu-ţi ascund că poţi să-ţi frângi gâtul, şi în cazul acesta noi nu putem să intervenim cu nimic, pentru că te-am trăda. Ai avut ghinion, şi-atâta tot. Iată despre ce este vorba. Anumite interese cer ca să apari în postura celui ce protestează împotriva actelor nebuneşti săvârşite de către unii membri ai partidului căruia i-ai aparţinut, pentru că, o dată aflat aici, îmi închipui că nu-i

mai aparţii decât formal. Înţelegi despre ce vreau să-ţi vorbesc?

Celălalt înţelesese foarte bine. Acum toate faptele se legau logic între ele. I se ceruse la început un lucru obscur. Numele celor care se arătau cei mai dispuşi la o rezistenţă violentă împotriva autorităţilor, pentru că poliţia ştia că în partid existau atunci două tendinţe. El era cunoscut ca un pacifist, ca unul ce sfătuia pe toţi să lase aventurile şi să-şi vadă de treburi până când timpurile se vor mai linişti. Căderea acestui grup avea să-i înveţe minte pe ceilalţi să se astâmpere, restul era foarte simplu. Se găsise pretextul, numele celor condamnaţi dinainte le furnizase fără să-şi dea seama spre ce sfârşit îi împinge aventura, acum totul era încheiat, numai că se ivise ceva neaşteptat: salvarea unuia dintre cei aruncaţi în braţele morţii şi anume a celui de care se temea cel mai mult, pentru că era unul dintre cei mai neînfricaţi oameni pe care-i cunoscuse.

Mizdrache se juca iar cu broscuţa de metal, părea amuzat sincer de salturile jucăriei şi vorbea cu pauze, căutându-şi mereu cuvintele.

— Dacă noi îl prindem pe omul care a evadat e foarte bine pentru dumneata, ultimul martor al acestei afaceri va dispare. Ai tot interesul să afli unde se ascunde şi să ni-l dai în mână, dar eu ştiu foarte bine că e foarte greu, pentru că îi cunosc pe oamenii aceştia poate mai bine decât dumneata.

— Şi-atunci? făcu celalalt distrus, fără vlagă, fără speranţă, chinuit de o spaimă ce creştea o dată cu scurgerea minutelor interminabile ale conversaţiei lor.

— Atunci, mai există o şansă. Omul acela trebuie să fie împiedicat să ajungă iar în rândurile partidului, să-şi pledeze cauza, să explice, să-şi găsească dreptatea. Dumneata trebuie să-l calomniezi, să arăţi că el nu a putut să scape de sub gloanţele plutonului decât cu voia noastră, că între el şi noi a existat o înţelegere, că ştii bine că omul

acesta i-a vândut pe ceilalţi în schimbul vieţii pe care noi i-am dat-o!

— Totul era atât de simplu. Doamne, Dumnezeule!

Omul din fotoliu vru să se prăbuşească la picioarele lui Mizdrache, dar se stăpâni.

— Domnule inspector, cum să vă mulţumesc? Cum să vă mulţumesc?

— Stai, că n-am terminat. Nu eşti atât de naiv încât să crezi că lucrurile vor merge ca pe roate. Lor, celor din puşcărie, pentru că şi ăştia ştiu tot, nu am aflat încă cum, dar ştiu tot, şi celor de-afară le trebuiesc dovezi. Omul va fi ucis dacă nu dovedeşte că nu a trădat, după cum dumneata vei fi ucis dacă nu vei dovedi că el a trădat. E o chestiune de viaţă şi de moarte, şi mila, fleacurile, lacrimile nu folosesc la nimic, pentru că eu îţi cer ceva şi mai mult. Îţi cer să-l calomniezi şi pe Ion Petre.

— Nu se poate! exclamă automat informatorul. El era un sfânt, un om în care toţi cei din partid credeau ca în lumina zilei. Nu are nimic pe conştiinţă, a muncit de mic, şi-a ţinut fraţii prin şcoli, a ajutat pe toţi cei lipsiţi de mijloace, s-a zbătut, era cel mai frumos om pe care l-am cunoscut...

Mizdrache auzea un glas nou, neobişnuit la indivizi de genul acestuia.

— Cu atât mai bine! zise.

— Nu pot, cereţi-mi orice! El mi-a dat pâine să mănânc, s-a zbătut să mă angajeze când n-aveam de lucru, m-a cununat chiar, el m-a cununat, dacă aş fi ştiut că-l trimit la moarte m-aş fi lăsat mai curând ucis decât să vi-l dau. Am crezut că veţi proceda ca şi altă dată, doar cu intimidări, chiar mă bucuram că în felul acesta îl feresc de un rău mai mare. Stând în închisoare, nu mai făcea cine ştie ce grozăvii. De altfel, nici până acum n-am aflat de ce au fost condamnaţi.

— O să afli mai târziu amănuntele. Deocamdată mă interesează memoria omului despre care ţi-am vorbit. Ea trebuie terfelită, pentru că îţi dai seama că n-avem nici un

chef să facem din nişte cadavre eroi. Nu este logic şi nici moral...

— La ce vă foloseşte distrugerea reputaţiei unui om, tot nu înţeleg?

Mizdrache abandonase jucăria de tablă şi se apropiase iar de fereastra deschisă.

— Ce suflet ciudat au unii! reflectă el cu glas tare. Ţi-a venit foarte uşor să nu ţii seama de nimic atunci când a fost vorba să dai patru nume, ba chiar ai făcut şi ceva mai mult, şi-acum, când e vorba despre ideea celorlalţi, despre unul care a murit, ai îndoieli, remuşcări, prostii! Să încetăm! N-am chef deloc să mă tocmesc cu dumneata, tocmai pentru că eşti puţin rudă cu el, tocmai de aceea vei fi mai convingător! Asta o să potolească multe elanuri. Cât despre rest, nu mă priveşte. Tot ce mă interesează e să n-o termini prost. N-avem nici un interes, crede-mă!

— Nu-i cunoaşteţi pe comunişti, spuse el rar, parcă vrând să dea un avertisment. Cred că nu-i cunoaşteţi deloc. E foarte uşor să minţi, dar e foarte greu să-i minţi pe ei. O să credeţi că vreau să mă apăr. Mi-am dat seama că scăpare pentru mine nu mai există din momentul acesta, decât dacă reuşesc sau nu cu minciuna mea, aşa că sunt legat de ea prin viaţă sau prin moartea mea şi n-am să renunţ atât de uşor la viaţă. Voiam numai să vă spun că uneori, în toată murdăria în care poate trăi un om ca mine, există un prag peste care nu poţi trece...

— Fleacuri, replică inspectorul. Dumneata bănuieşti că am timp să mă înduioşez, ba mai mult, să cred ceea ce spui? Calomnia e tot o formă de a ucide, şi de îndată ce ai omorât o dată, restul vine de la sine. Bea mai bine un păhărel de coniac cu mine, în cinstea acestei afaceri, pe care să sperăm că o vom duce cu bine la capăt...

Nu mai trebuia decât gestul final, o strângere de mână, ca la încheierea oricărui pact, dar el lipsi, pentru că erau amândoi atât de ticăloşi, încât din oroare unul faţă de ce-

lălalt nu se mai priviră, băură ca doi străini într-o gară şi se despărţiră fără un cuvânt.

9

Dumitrana visa că nu-şi mai găsea camera de la hotel Adlon, din Berlin. Nu mai ştia în ce an se află şi avea impresia că din clipă în clipă, doi civili îmbrăcaţi în haine negre de piele aveau să-i bată în uşă şi să-l poftească la sediul Gestapoului. Revăzu lungile coridoare luminate numai de o lampă gălbuie, sus, în tavan, şi uşile nesfârşite de la etajul II sau III, asemănătoare între ele, aceleaşi uşi roşii de lemn de cireş sau de stejar, lustruite, şi bara scării, de alamă, treptele reci şi înguste, şi simţi că asudă abundent de câteva ori. Intrase pe rând în câteva odăi necunoscute care semănau între ele în mod ciudat şi toate aveau ferestrele deschise spre peluzele din jurul porţii Brandenburg, şi el vedea clădirea sinistră cu vulturi şi cvadrige, a Reichstagului, şi parcă auzea pe scările de fier urcând paşii grei ai agenţilor. Se ascunsese într-o baie cu aer înăbuşitor, plină de aburi, şi în oglindă zărise prin uşa întredeschisă chipurile urmăritorilor şi pe urmă intră într-unul din acele dulapuri imense între două rânduri de haine de seară, dar ei scotoceau la nesfârşit şi-i venea să ţipe de spaimă, dar se abţinea. Pe coridoarele abia luminate de becurile palide se auzeau paşii încurcaţi ai unei mulţimi care năvălea spre paliere, ar fi vrut să sară de la fereastra prin care intra aerul rece al parcurilor din apropiere, şi se pomeni pe Unter den Linden în mulţimea nepăsătoare din faţa vitrinelor şi revăzu într-o clipă parada cămăşilor brune, cu facle, pentru că noaptea asta nu se mai sfârşea, şi totul se strângea iar în jurul său, absurd; dar primejdia nu scădea şi reîncepu urmărirea pe coridoarele nesfârşite de la Adlon,

obsesia paşilor târşiţi pe covorul roşu, măturat cu grijă, apoi reapărură candelabrele micului bar de la mezanin, nenumărate lumânări gălbui, ascuţite, arzând intens şi obscur, în acelaşi timp lăsând umbre pe pereţii albaştri-palizi. Sta la o masă cu Werner, un tovarăş german cu care luptase mai apoi lângă podul Toledo, parcă într-un timp imemorial. Auzea focurile rare ale artileriei şi vedea micile autocamioane sovietice care urcau o coastă pietroasă, şi de undeva se trăgea cu mitraliera şi ei se ascundeau după nişte tufe. Apoi imaginea se umbri şi se trezi tot sub candelabrele Adlonului, sub privirea severă a unor chelneri cu mutre de poliţişti care îl ascultau atent, şi ei încercau să vorbească foarte încet, dar nu reuşeau, şi aveau impresia că din clipă în clipă vor fi înşfăcaţi de gulere şi aruncaţi într-o maşină. Luminile se stingeau unele după altele, şi nu se ridicau de frica acelor oameni îmbrăcaţi în smochinguri, rânjind în spatele perdelelor...

O sudoare rece îl inundă şi i se păru că se trezeşte acasă, într-una din numeroasele case în care locuise în ultimii ani. Ina răsufla uşor, de afară venea o lumină puternică de vară prin perdelele rărite. Stătu câteva clipe cu faţa în sus, vru să fumeze şi se răzgândi. „Iar o iau de dimineaţă cu luleaua...” se dojeni. „De unde dracu obsesia asta a Adlonului?” Locuise o singură noapte acolo, sub un nume fals, e drept, suspectând pe toţi chelnerii că sunt agenţi ai Gestapoului, dar de atunci trecuseră câţiva ani...

Delira.

Într-un minut se revăzu în mica şi uscata cafenea Benito din Madrid şi simţi boarea râului Jarama, lângă care dormise o noapte sub pânza unui cort; totul se învălmăşea, avea fierbinţeli, îi era sete, ar fi vrut să fugă undeva pentru că auzea iar trosnetul puştilor şi acele gloanţe ce trebuiau să-l ucidă venind din spate spre el, şi se întreba încă nedumerit: asta să fie moartea? O muşcătură fierbinte sau rece în carne, şi pe urmă nimic, sau o lungă agonie?

Cineva îi aşeza o pânză rece pe frunte, gemea înăbuşit încă cu spaimă să nu fie auzit de către vecinii Terezei. Într-o semiconştienţă îşi dădu seama că se află iar în casa Terezei, şi nu înţelese nimic. Timpul şi spaţiul se amestecau, retrăia zile trecute, ceva apăsător şi implacabil îl urmărea, nu scăpa de obsesia că va fi în cele din urmă înhăţat şi dus iar într-o pădure care n-avea semeţia, liniştea şi mirosurile subtile ale crângurilor de pini, aflate unde? A, da. Spania, răcnetele marocanilor fioroşi, atacând, ca într-un război de operetă, dar, vai, atât de real...

— Te-ai trezit?

Era glasul nevesti-sii, şi chiar o văzu, puţin mai slăbită, cu acea pecete vânătă a grijii pe faţa încordată, privindu-l cu grijă şi cu o dragoste severă. Apoi totul prinse contur, florile de toamnă din odaia Terezei, părul negru al Inei, privirile ei puţin îndepărtate parcă de lume, de unde ea parcă sosea totdeauna târziu spre lucruri, spre ceea ce o înconjura.

— Ina, spuse mai mult şoptit, când ai venit?

— Taci, încearcă să mai dormi!

— Ei, asta-i bună! se oţărî el cu o bărbăţie revoltată, dar simţi un junghi sub omoplat şi recăzu pe perna încălzită. Din mica încăpere alăturată se auzeau un mers furiş de copil şi chiar şoapte. Tereza vorbea cu fata ei, şi în cele din urmă o văzu şi pe ea, aducând un ibric roşu şi întrebând din priviri ce se mai întâmplase.

Lui Dumitrana i se făcu dintr-o dată frică, tresări şi se ridică într-un cot, luând mâna femeii de lângă el:

— Spune-mi, de când eşti aici?

— De două zile! Puteai, s-o păţeşti dacă mai întârziam.

— Singură?

— Doar atâta lucru am învăţat şi eu!

— Nu te-a urmărit nimeni?

— Fii liniştit! de când te-au prins, am schimbat trei adrese.

— Cum te-ai descurcat în timpul ăsta?

— Nu mă întreba!...

Tereza zâmbea mulţumită lângă ei.

— Înseamnă că e sănătos, bucură-te!

Dumitrana o îmbrăţişă pe Ina. Totul fusese atât de învălmăşit şi neaşteptat! Dar acum trecuse şi primejdia, şi boala, şi stătură câteva minute aşa, tăcuţi, căutând cuvintele, care trebuiau să vină.

Cu simţul special al oamenilor care au făcut războiul şi au trăit aproape toată viaţa lor în primejdie, bărbatul privi calendarul din perete.

— De cât timp sunt bolnav? întrebă înfrigurat, sugrumat de o neaşteptată frică.

— De-o săptămână. Făcuseşi o infecţie.

— O săptămână... Şi tu de ce-ai venit atât de târziu?

— N-am găsit-o mai devreme, răspunse în locul Inei gazda.

— Poate e mai bine aşa...

— Acum vă las singuri, am treabă, mai zise Tereza şi dispăru, luându-şi fetiţa.

Afară era înnourat, parcă se căznea să plouă, ceva străin se aşezase între ei. E drept că niciodată după întâmplări extraordinare oamenii nu mai seamănă cu cei care au fost, dar asta nu putea înţelege Dumitrana.

— S-a întâmplat ceva, de ce nu mă priveşti în ochi?...

— Da, s-a întâmplat ceva foarte neplăcut...

Femeia îl fixa, fără urmă de bănuială.

— Spune-mi despre ce este vorba...

— *Ei* nu ştiu unde te afli. Am venit aici fără ştirea lor...

— De ce?

Ina tăcu, bărbatul o cunoştea bine, nu putea minţi, avea să-i spună foarte repede şi foarte deschis adevărul.

— Te bănuiesc de trădare...

Asta era! Dacă nu pot să te omoare, atunci te distrug în felul acesta. Ce simplu, ce idiot de simplu... La început încă nu-şi dădu seama de imensitatea nenorocirii sale, nu putea încă să-şi închipuie că oamenii cei mai apropiaţi lui puteau să creadă într-o astfel de minciună. Tăcu o vreme, judecând

soldăţeşte. Învăţase atâta lucru în viaţa lui: în clipele când trebuie să iei mari hotărâri sau când simţi că pielea ta nu mai face doi bani, e necesar să stai puţin să te gândeşti, dar nu înainte de-a nu te gândi la nimic o clipă lungă, imensă, grea şi tocmai de aceea foarte preţioasă. Îşi aminti de traversarea unui câmp de mine, noaptea, lângă Irun, când grupul său fusese aproape în întregime nimicit, când în dreapta şi-n stânga auzea cum moartea smulgea pe neaşteptate, violent şi triumfător, maţele din oameni, din prietenii lui, încăpăţânaţi şi tenaci, dar fără cel mai mic instinct de conservare. Poţi să te fereşti de orice, de glonţ, de schije, de mine (iată, el scăpase, ocolind moartea în noaptea aceea parfumată, privind la moartea altora), dar acum o senzaţie de primejdie totală şi fără scăpare îl făcea să se clatine.

Femeia îi luase mâinile între ale ei şi i le strângea încet, parcă timid, privindu-l neclintit în ochi, bărbăteşte.

— Spune-mi, Ina, şi tu crezi lucrul ăsta?

— Dacă l-aş fi crezut, nu eram aici.

Parcă se liniştise. Ştia că ei îl vor căuta la rândul lor. De când călcase pragul casei Terezei, însemna că-l socoteau trădător, şi asta ora mai rău decât moartea.

— Poate că n-ar fi trebuit să vii să mă vezi, spuse cu o îndoială dureroasă Dumitrana.

— Nu se putea altfel. Eu te cunosc mai bine decât ei. Şi ei te cunosc bine, dar le e frică de tine, şi asta mi se pare foarte firesc. Şi-acum, spune-mi cum s-au întâmplat toate. Vreau să ştiu...

Bărbatul nu putea să povestească nimic, era enervat, şi scârba şi ura pentru cineva necunoscut, mare şi puternic, izbucniră pe neaşteptate.

— N-am să stau aici în pat, să zac! N-am să întârzii un minut, să ştii! Şi pe acela care mi-a dorit moartea şi n-a reuşit să mi-o dea şi care acum mă murdăreşte îl voi găsi şi-am să-l strivesc.

Îl durea îngrozitor umărul, dar se stăpâni, strânse din dinţi şi vru să se îmbrace. Femeia îl potoli.

— Ai răbdare. Trebuie să mai rămâi câteva zile în pat. Până se vindecă rana. După aceea vom vedea ce mai e de făcut...

Erau singuri, trebuia să se descurce cum or şti. Cel mai important lucru rămânea ca el să găsească pe cineva căruia să-i mărturisească totul şi care, mai ales, să-l creadă. Loviseră bine, nu se putea închipui ceva mai josnic şi mai laş.

Rămăseseră împreună până spre prânz, şi el îi povesti totul, simţind puţin câte puţin cum îi trece enervarea. Când termină, mângâie obrazul femeii, spunându-i:

— Doi oameni pot să dovedească adevărul. Unul a fost lângă mine cu câteva minute înainte de a fi prins, şi-al doilea s-a împotrivit acţiunii în care noi am căzut. Cel care mă murdăreşte cu noroi şi care ar fi vrut ca eu să dispar este unul din ei. Îmi va trebui foarte mult timp ca să mă conving care a trădat şi cu siguranţă că şi cel care m-a trădat mă caută. Nu ştiu ce am de făcut de aci înainte, trebuie să mă gândesc foarte mult. Ina, acum trebuie să pleci. O vreme o să trăim despărţiţi. Ştiu, ştiu, n-o să vrei, dar aşa e mai bine pentru amândoi. Dacă te cheamă la ei, spune-le ce crezi despre mine, nu-i minţi. Spune-le că până nu-mi voi dovedi nevinovăţia n-am să-i caut, dar să aibă încredere în mine, aşa cum ai avut tu... Dacă se iveşte ceva, caut-o pe Tereza. Ea o să mă găsească. Sunt într-o mare încurcătură. Niciodată nu mi-am închipuit că lumea poate fi atât de neîncăpătoare pentru mine. Acum, te rog să pleci fără lacrimi şi fără alte cuvinte. Vorbele n-ajută la nimic.

Femeia plecase. În odăiţa de paiantă era linişte. Începuse să plouă. Tereza nu se întorsese. Privi o vreme florile sărace din ferestre şi ascultă ţârâitul burlanelor. Prin curtea plină de chiriaşi nu mai trecea nimeni. Nu adormi, nu era obosit, se gândi mult şi îndelung la viaţa lui, la tot ce lăsase în

urmă, şi se întrebă unde greşise, în care moment al vieţii şi mai ales se întrebă asupra cărui om se înşelase atât...

10

Telefonul suna îndepărtat şi rece, străin, un zgomot venit parcă de departe, iscodind îndelung şi cu brutalitate tăcerea acelei case pe care Dumitrana nici măcar n-o ştia, dar putea să şi-o închipuie, ascunsă undeva în vreo grădină plină de pomi. Era târziu, lumea se culcase poate, nu răspundea nimeni, dar el n-avea dreptul să descurajeze. Prin faţa cabinei treceau ultimii spectatori ai filmului „Asediul Alcazarului”, o mulţime neagră, obosită, alergând fără convingere să mai prindă un ultim tramvai. Bărbatul privi holul care se pustia, gândind că era un adevărat noroc că becul din strâmta încăpere de sticlă era stins şi dacă în acest hol ar fi întârziat vreun agent, poate că nu l-ar fi băgat de seamă. Îşi luase toate măsurile, era îmbrăcat cu haine foarte bune (cărate pe furiş de către nevastă-sa, de la ultimul ei domiciliu), cu un pardesiu cu o tăietură modernă. Borul lat al pălăriei îi ascundea trăsăturile. O scurtă mustaţă lăsată în cursul convalescenţei modifica uşor o fizionomie care pentru un agent bun n-ar fi prezentat dificultăţi prea mari la recunoaştere.

Telefonul suna insistent, monoton, sfâşiind tăcerea acelei case îndepărtate şi străine. Poate că inginerul era plecat, poate că ştia că el vrea să-l vadă şi nu voia să răspundă, cum era cel mai firesc. Ina îl căutase la întreprinderea la care lucra, el abia acceptase să schimbe câteva cuvinte cu ea. Convorbirea fusese violentă, şi femeia îl acuzase de cruzime, de lipsă de curiozitate în a se convinge de adevăr, dar Comşa îi răspunsese că, dacă n-ar fi cunoscut-o de atâta vreme, s-ar fi prefăcut că este o străină şi nici măcar

nu i-ar fi întins mâna. Legile conspiraţiei erau dure şi nu exista posibilitatea să le calce, adăugase el aspru, şi Dumitrana îşi repeta aceste cuvinte incredibile: „Nu am până acum nici o dispoziţie de la partid în privinţa lui, dar dacă aş fi avut te-aş fi întrebat unde-l găsesc şi l-aş fi dat pe mâna celor pe care i-a trădat!”

Infamia crescuse în proporţii, ca un val. Încă nu i se hotărâse soarta, dar ea era una singură, şi el o ştia bine...

Lăsă receptorul în furcă. Nu răspundea nimeni. N-avea nici un rost să mai încerce şi să întârzie în acest hol de cinematograf. Vru să plece, dar îi veni o altă idee, făcu numărul Centralei şi ceru explicaţii de ce nu primea răspuns la apelul său. I se răspunse de către o funcţionară somnoroasă şi obraznică ceva ce semăna cu „sunteţi ne-bun, poate cel pe care-l căutaţi s-a culcat, ori a scos tele-fonul din priză!”, dar Dumitrana nu se supără şi rugă să i se dea adresa. „O găsiţi în cartea de telefon!” bombăni vocea de dincolo cu o egală insolenţă. Nu dezarmă, funcţionara era pe punctul de a-i închide. Mulţumi pentru sfat, glumind pe neaşteptate, şi explică faptul mărunt că se afla într-un loc unde nu exista aşa ceva. Femeia spuse că n-avea voie să dea adresele abonaţilor, dar el insistă: „Dumneata nu ţi-ai trezi un prieten din somn ca să-i comunici că a câştigat la Marea Tragere de azi?” Nu era nici o Mare Tragere, citise ziarele de seară şi cele de dimineaţă, dar ideea fu salvatoare. I se spuse numele unei străzi din cartierul Cotroceni şi se aruncă într-un taxi hodorogit, scăpat de rechiziţii pentru front mai ales din pricina înfăţişării lui ce ţinea de începuturile istoriei automobilului. Un şofer bătrân, placid, îi făcu loc lângă el, în faţă, pe bancheta roasă de vreme, şi într-un sfert de ceas se afla în faţa unei curţi fără nici un fel de vegetaţie (ah, imaginaţia!), împrejmuite cu un gard scund de fier pe care-l sări fără să mai încerce dacă poarta era deschisă sau nu. Sună îndelung, privind ferestrele întunecate: imobilul n-avea etaj – firesc – pe vremea aceea inginerul trebuia să închirieze o astfel de

casă, oricât ar fi costat chiria lunară. Devenise nerăbdător; dacă era cazul ar fi procedat ca un spărgător, nu era cel mai liniştit musafir pentru o astfel de oră. În cele din urmă se auzi un zgomot încet, paşii unei bătrâne străbăteau micul vestibul.

— Cine e? întrebă o voce răguşită de somn.

— Poşta, o telegramă urgentă.

Femeia ezită puţin, apoi întredeschise uşa. Dincolo – un întuneric dens stăpânea totul. Nu mai ezită, pătrunse înregistrând spaima abia stăpânită a gazdei.

— Unde este domnul inginer?

— Nu s-a întors încă din oraş.

— Perfect, îl voi aştepta.

Caută comutatorul, îl găsi, totdeauna se afla în dreapta uşii, rareori în alt loc. Se şi instalase într-un fotoliu, cu înfăţişarea unuia care n-are de gând să plece nici mort din acel loc.

— Cine sunteţi? întrebă bătrâna.

— Un prieten de-al lui...

— Spuneaţi că are o telegramă...

— E la mine, o să i-o predau personal...

Spaima femeii trecuse puţin, îl privea încă nedumerită. Dumitrana inventarie mobila din priviri. Totul vechi, ţeapăn, sănătos, aproape inutil pentru un om cu o existenţă aventuroasă, căruia mai curând i se potrivea un cort decât apartamentul acela burghez.

— Vine târziu? mai întrebă într-o doară, mai mult ca să-i arate că nu e un hoţ sau un om pus pe fapte rele.

— Niciodată nu întârzie peste 12, dimineaţa se scoală devreme, are serviciu...

— Perfect!

Se uită la ceas. Era 23,30. Luă o carte din raft: „Cum au distrus iudeo-masonii cultura europeană”. Surâse şi începu să citească. Avea haz Comşa ăsta! Trecu un sfert de ceas, şi afară se auziră paşii grei ai celui aşteptat. Intră, mirat, neliniştit puţin, un bărbat de 50 de ani, cu părul sur pe la

tâmple, îmbrăcat într-un costum gri-închis, peste care se înfăşurase într-un loden, bine croit pe trupul masiv. Ţinea încă mâinile în buzunar. Dumitrana ştia de ce.

— A, dumneata erai? făcu fără mânie, stăpânit, dar cu o privire ce te îngheţa, cercetătoare, plină de bănuială, ca şi când atunci l-ar fi văzut pentru prima oară, şi voia să stabilească exact cu cine are de-a face. Ochii albaştri, metalici, îl ţintuiră un minut lung, nesfârşit. Celălalt îl înfruntă, ridicat în picioare, cu o expresie ameninţătoare a fălcilor strânse şi a buzelor vinete de încordare.

— Lasă-ne! spuse inginerul femeii care asista în tăcere la confruntare.

Aceasta dispăru târşâindu-şi paşii pe parchetul vechi şi scârţâitor. Comşa îşi aruncă pălăria pe un fotoliu, îşi scoase lodenul şi rămase în hainele bine croite.

— Ei?

— N-am venit să mă dezvinovăţesc, începu Dumitrana cu răceală. Şi după o clipă de tăcere adăugă incredibil pentru urechile celuilalt. Eşti unul dintre cei doi pe care-i bănuiesc că m-au trădat!

Inginerul se făcu palid, stăpânindu-şi cu greu surpriza.

— Eşti nebun, atâta pot să-ţi spun!

— Nu sunt deloc nebun! şi cu un gest îşi scoase haina şi cămaşa (pardesiul şi-l aruncase mai devreme într-un cuier de alături). Priveşte! Asta e o urmă de glonţ adevărat, ai fost militar: ştii când se trage cu gloanţe oarbe şi când nu. Mai am o rană primită în Spania, dar aia abia se mai vede. Ce crezi despre asta? Dar să-mi răspunzi repede...

Inginerul privi într-adevăr spatele şi rana abia vindecată. Era urma unei răni superficiale, dar urma adevărată a unui glonţ, nu încăpea nici o îndoială.

Urmă o lungă tăcere. Dumitrana se îmbrăcă cu gesturi leneşe şi privi spre celălalt,

— Cred că ai făcut bine că ai insistat. Eu, la început, am fost împotriva transportării de dinamită de la depozitul

acela de lapte. Nici nu ştiam data exactă a efectuării lui. E limpede?

— Puteai s-o afli.

— Greu de presupus, dar în sfârşit! Vreau să-ţi mai spun că, indiferent de bănuielile pe care le ai, eşti căutat de către tovarăşii noştri, şi nu e bine să te mai arăţi, pentru că unul care te-a cunoscut mai puţin decât mine e în stare să te prindă şi să te predea. Personal n-am crezut niciodată că eşti un trădător, dar astea-s chestiuni sentimentale. Insistenţa soţiei tale e firească. Eu sunt convins că nu eşti vinovat, dar trebuie s-o şi dovedeşti! Nici măcar să te ajut nu pot. Deci, cine-i al doilea?

— Focşa!

— Nu se poate!

Surpriza celuilalt era totală şi se vedea bine că evidenţa acestui adevăr îi făcea să simtă o uşoară ameţeală.

— Nu se poate! repetă ferm.

— Dacă nu eşti dumneata cu adevărat, el este! spuse cu siguranţă Dumitrana. Sunteţi singurii care ştiau despre transport.

— În ultimul proces au fost patru condamnări. Poate unul dintre ceilalţi 3 a vorbit sau a trădat...

— Ştiu: doi au murit lângă mine: un ţăran pe care nu-l cunoşteam şi Ion Petre. Ei nu au putut să trădeze. Celălalt, Lupu Marcel, a încercat să fugă, nu ştiu dacă a scăpat sau nu...

— N-a scăpat, e mort. I-au înştiinţat familia că a încercat să fugă de sub escortă. L-au curăţat deci...

— Şi despre mine au spus că...

— N-au spus nimic, tocmai asta e îngrozitor... Dumitrana, nu face cineva tot ce-ai făcut tu toată viaţa, ca să ducă la zid trei tovarăşi de luptă. Îţi repet, eu sunt convins de nevinovăţia ta, dar trebuie s-o dovedeşti, pricepi? Lasă-mă şi pe mine să discut cu alţii ce avem de făcut. Venirea ta aici o să mă silească să mă mut chiar mâine. Nu mai mă căuta nici la întreprindere, şi n-o mai trimite nici pe

nevastă-ta după mine. Eşti singur, vei rămâne singur până când o să produci dovada că nu lucrezi pentru Siguranţă, dar nu mai primejdui pe nimeni. Eşti urmărit, căutat, îţi dai seama? Te vor ucide dacă pun mâna pe tine. Stai o vreme la pământ. O să cercetăm şi noi. E îngrozitor ce-mi spui, dar în astfel de vremuri orice neglijenţă se plăteşte cu viaţa, şi nu ne putem permite să stăm cu gura căscată. La ora asta să fii sigur că cineva se ocupă şi de tine, urmărind atent izvoarele acestei presupuse trădări. Eu cred că nu vor descoperi nimic, dar lasă-ne timp, fugi din calea noastră, nu putem să-ţi mai dăm nimic să faci, înţelegi?

— Înţeleg.

— Nu fi imprudent, nu-l căuta orbeşte pe celălalt, pentru că probabil şi el te caută pe tine, şi ghiceşti de ce. Eu cred că, dacă într-adevăr el este trădătorul, va veni singur spre tine, n-ai decât să-i întinzi o cursă, n-ai decât să-l verifici. Şi-acum, să-ţi spun un lucru care te va elibera de bănuieli în ce mă priveşte: dacă eu aş fi cel care a trădat, nu ţi-aş fi vorbit astfel. Te-aş fi chemat aici când mi-ai trimis-o pe soţia ta şi te-aş fi aşteptat cu poliţia sub canapea, crede-mă: un martor ca tine, pentru un presupus trădător ca mine, era exact ce-mi trebuia!

Râse scurt, şi celălalt îi privi faţa ciupită uşor de vărsat, urme ale unei boli de demult. Era limpede, Dumitrana aflase adevărul, într-un mod nebunesc, e drept, dar singurul.

— Un lucru nu pricep, spuse apoi îngândurat. De ce a mers cu mine când am luat dinamita aceea?

— E limpede, ca să fie bănuit ultimul!

— Dar dacă era rănit ca şi mine şi nu scăpa, cum a scăpat?

— Accidentul a fost pus la cale. Poliţia secretă ştie ce-i aceea regia unei asemenea căderi. Tu nu puteai să-i pretinzi să se lase prins o dată cu tine, aşa că dispariţia a fost foarte justificată. E acoperit din acest punct de vedere...

— Bine lucrat...

— Foarte bine lucrat. Dar eşti sigur de cele ce-mi spui?

— Nu există nici o altă posibilitate.

— Părea un om aşezat, un om grijuliu de soarta celorlalţi. Cei din închisoare îl numeau părintele lor, le trimitea pachete, bani, ziare, punea umărul, cum spunea, oriunde era nevoie, le înlesnea întrevederi cu familia – cum ne-a mai prostit!

— Sub aparenţele celei mai mari cumsecădenii se ascund adesea cei mai periculoşi indivizi. Niciodată nu mi-a fost frică de oamenii sinceri, deschişi, gălăgioşi! Acestora le vine mult mai greu să se prefacă... Şi te rog să mă crezi, am avut de-a face cu financiari, cu spioni, cu contrabandişti şi agenţi ai poliţiilor internaţionale...

Convorbirea devenise aproape prietenească, dar Dumitrana înţelese că de aici înainte nu mai aveau multe lucruri să-şi spună.

— Poate-mi dai un sfat, unde să-l găsesc?

— Nu-i cunosc adresa şi, din fericire, nici el n-o ştie pe-a mea. Altfel eram şi eu cu pieptul găurit de un glonte la ora asta!

— Am lucrat cu el, îi ştiu adresa, dar cred că nu locuieşte cu familia. Niciodată nu era de găsit acasă la propriul domiciliu. Soţia lui spunea mereu că e plecat în provincie după lucru...

— Important mi se pare nu să-l găseşti pe el, ci dovada că e agent al Siguranţei...

Dumitrana râse silnic:

— Dovada o am în spate, să ţi-o mai arăt o dată? Spune-le celor ce nu se arată dispuşi să mă creadă că-l voi găsi şi-l voi omorî cu mâna mea, fără nici o şovăire. După aceea pot să mă judece cum or vrea. Răspund de faptele mele...

— Nu e bine, zise Comşa clătinând obrazul lui roşu, ciupit de vărsat. Nu te sfătuiesc să procedezi aşa. Pune mâna pe el şi îl vom judeca noi. Va spune totul fără multă osteneală. Nu-ţi dai seama că e important şi pentru tine şi pentru partid să aflăm de unde şi când a început această trădare?

Celălalt tăcu, se ridică, îşi luă pardesiul îl îmbrăcă şi se apropie de inginer:

— Îţi mulţumesc că m-ai ascultat.

— Nu ai pentru ce, chiar dacă n-aş fi vrut, tot ai fi reuşit să mă faci să te ascult. Te cunosc, eşti un om hotărât, totul îţi merge.

Îi întinse mâna, şi Dumitrana atunci îşi dădu seama că până atunci stătuseră faţă în faţă ca doi duşmani

— Îţi doresc mult noroc! Cât mă priveşte, am şi eu sistemul meu de a afla adevărul. Spatele tău rănit îmi spune de-ajuns, dar mai mult mi-a spus curajul de a veni aici!

În clipa următoare, vizitatorul se afla pe un trotuar de asfalt, privind liniştita noapte de toamnă, plină de zgomote uşoare de frunziş. Ah, aceste nopţi de toamnă bucureşteană. Ce linişte! Oamenii dormeau, undeva pe front alţii mureau departe de ai lor. De aproape şapte ani cunoştea acest regret că trăieşte într-o lume agitată, înfruntându-se cu atâta înverşunare, fără milă, necruţătoare şi violentă...

Dinspre Dâmboviţa veneau efluvii reci şi miros amărui de grădini prăfuite. Trecu curând pe lângă vechea arenă Venus, scârţâind din pilonii ei putrezi, şi abia în secunda aceea îşi dădu seama de adevărul celor spuse de către inginer: „Dacă eu eram presupusul trădător, te aşteptam cu poliţia sub canapea!”

Şi gândurile se învălmăşiră din ce în ce mai mult, fără sfârşit. Dacă era Focşa, atunci ce căutase cu el, de ce-şi pusese pielea în saramură pentru un fleac ca ăsta? Ce urmăreau în fond oamenii Siguranţei? La ce le trebuiseră cele patru cadavre ale lor? Era ceva nedesluşit, ceva fără logică, o nebunie a unui ministru apucat de strechea puterii sau de o întâmplare şi ea fără logică, o absurdă aglomerare de incidente fără noimă...

Focşa, Focşa, de când îl cunoştea? De multă vreme, de mulţi ani, memoria parcă îl părăsea. Om cu familie,

nevastă, copii, fără vicii, nu bea, un fel de adventist, curat la suflet. Poza asta umanitară, grija pentru cei închişi... Dar n-ar fi trebuit să le dea de gândit tocmai faptul că avea atâtea relaţii, că reuşea atât de rapid să facă atâtea lucruri?

Ce uşor ne explicăm reuşita altora, ce simplu credem că pe lume există o bunăvoinţă chiar la cei împotriva cărora luptăm... Dar era şi foarte greu să crezi că într-un astfel de regim corupt era dificil să convingi pe unul şi pe altul să primească un bacşiş pentru un mic serviciu... Şi el, Dumitrana, ce avea de făcut?

Întâi să-l găsească şi, după ce o să-l găsească, să se ducă la el şi să-l ia de gât şi să-l sugrume, dar nu înainte de a-l face să mărturisească adevărul... Nu, nu era simplu, asta într-adevăr n-ar convinge pe nimeni. Trebuia altceva, o idee fericită, una din acele scânteieri ale minţii, în stare să te scoată singură dintr-o situaţie fără ieşire Dar unde să găseşti pe un om care, ştiind ce face, se ascunde şi el, şi are şi el idei, şi vrea şi el să te prindă mai întâi pe tine ca să scape de un martor supărător, de singurul om în stare să-l acuze...

Privi clădirile întunecate, străzile pustii, negre... Cât timp avea să fie hăituit şi de propriii lui tovarăşi de idei, şi de Siguranţă?

Începea cea mai întunecată, cea mai primejdioasă şi mai lipsită de perspectivă perioadă din viaţa lui, şi aşa destul de aventuroasă şi plină de surprize. Cel ce avusese ideea de a-l compromite – pe el şi pe ceilalţi prieteni ai lui, înmormântaţi acum într-un cimitir anonim şi îndepărtat – era un om de care trebuia să te fereşti, dacă nu ţi-ar fi trecut prin cap, cum îi trecuse lui, ideea de a-l înfrunta.

II

1

ŞOFERUL COSTEA AŞTEPTA ÎN MAŞINĂ, INDIFERENT CA totdeauna, cu chipul său impenetrabil, rece, dincolo de care Mizdrache nu desluşea nimic. Altul ar fi protestat că trebuie să meargă tocmai la mama dracului, în sfânta zi a învierii Domnului, a anului 1943, dar el nu spusese nimic aseară când aflase vestea, aşa cum face orice bun şofer, aflat în slujba unui important funcţionar al statului.

— Dă-i drumul! zisese Mizdrache, aşezându-se lângă el pe canapeaua moale de piele a Buickului, şi maşina porni întâi lin, apoi izbucnise pe străzile pustii, luminate de soare.

Obloanele prăvăliilor erau lăsate, în ziua aceea, ziare nu apăreau, inspectorul ar fi cumpărat câteva, să citească mai ales comunicatul Comandamentului de Căpetenie, cu situaţia frontului, dar pentru că tot îl mai durea capul se mulţumi să se lase pe spate, abia privind înainte la şoseaua apărută pe neaşteptate în ecranul de sticlă al parbrizului.

— Ce-o să zică nevastă-ta că ai plecat la drum tocmai astăzi? întrebă după o vreme inspectorul.

— E obişnuită. Şoferul e izmană pe călător, nu stă într-un loc. Asta a vrut, asta a luat...

— Când crezi să ajungem?

— Acuşic! râse celălalt accelerând.

Maşina nu ieşea din 100 km la oră, şi la trei şi jumătate se aşezară la masă, iar spre seară orăşelul de provincie pe care-l căutau se arătă bine desenat sub cerul curat.

— Tu ce le-ai spune unor comunişti cărora le dai drumul acasă?

Mizdrache era mai bine dispus, mâncase pe săturate, băuse bere rece, şi nevralgia barbară trecuse. Îşi făcuse socoteala să tragă la hotel, să doarmă pe săturate, cât mai departe de închisoarea sinistră, aflată în marginea cealaltă a târgului, şi abia mâine de dimineaţă să meargă la administraţie, să prezinte directorului actele aduse cu ei: de fapt nişte scutiri meschine şi reduceri minime de pedepse: câte şase sau opt luni, şi asta „în numele blândeţii, al înţelegerii organelor conducătoare de stat care, în înalta lor cumpănire a situaţiei” etc., etc...

Şoferul dăduse din umeri, indiferent.

— Ştiu şi eu, domnule inspector?

— Tu nu ştii nimic, mă Costeo, cum dracu te-ai descurcat în viaţă până acum?

— Mare-i Dumnezeu, vede el şi de-un păduche, dar de mine!

Mizdrache râse, scuturând din umeri

— Tu o faci pe prostul, şi eu te cred. Dar, la drept vorbind, nu-mi plac astfel de afaceri: după ce-l ţii pe un om închis atâta vreme, îi mai şi umpli capul cu vorbe când îi dai drumul...

— Aşa o fi situaţia, domnule inspector...

Maşina încetinise, ocolea nişte căruţe cu paie şi-şi căuta loc prin mulţimea de ţărani.

— Adică cum?

— Parcă dumneavoastră nu citiţi ziarele?

Şoferul nu ridica ochii, atent la bivolii care umpluseră pe neaşteptate şoseaua, venind din sens invers, o cireadă informă, agitându-se de colo-colo, îndemnată cu bâtele de bouari zgomotoşi, murdari şi băuţi. Mizdrache nu mai întrebă nimic, simţind că ceva îi scapă şi nu pricepe.

Cam indispus, cam obosit, îi spuse şoferului să oprească în faţa hotelului părăginit din centru, îl chemă şi pe el să mănânce după un ceas, după ce se va spăla într-un lighean,

pentru că baie n-avea pârlitul ăsta de stabiliment şi ca să se dreagă niţel, ajuns sus, după o scurtă conversaţie cu hotelierul, care-l cunoştea şi-i rezervase camera încă de ieri, când cineva în numele lui Mizdrache o ceruse, în timpul cinei bău trei coniacuri mari, o sticlă de vin, înfulecă o friptură slabă, bine prăjită, şi adormi după aceea neîntors, zicându-şi că un aşa Paşte puturos nu petrecuse de mult.

În dimineaţa celei de-a doua zi, se sculă devreme, ca să termine devreme, şi se bărbieri iar, înjurând lipsa de confort a hotelurilor de provincie, fără apă caldă, şi pline de ploşniţe; cu toate asigurările speriate ale proprietarului, plăti nota, luând în portbagaj micul geamantan în care-şi ţinea schimburile, şi la ora opt, maşina sună în faţa porţilor grele de metal ale închisorii, aflate într-o vâlcea, bine ascunsă vederilor de pe şoseaua apropiată. Totul în jurul cazematelor era înflorit şi strălucea de verdeaţă. Mirosea a salcâm şi bătea un vânticel bun. Pe zidul crenelat şi gros de piatră veche, mâncat de ploi şi ninsori, patrulau santinele înarmate. Din depărtare, de sub pădurile din apropiere unde se afla un foişor, se auzeau glasuri bărbăteşti.

Inspectorul înjură nervos că poarta nu se deschisese încă, pentru că gardianul de serviciu abia telefona cuiva dinlăuntru să vină cu cheile, şi-acela sosea încet, iar el pierdea timp, şi asta îl scotea din sărite.

Închisoarea începea de sub pavilioanele de la poartă, acoperite cu tablă, ţuguiate şi ridicole, dincolo de care se desfăşura un drum bine pietruit, mărginit de tufe, protejate de un gard scund, vopsit în albastru, pedanterie de militari. Se vedea că potecile de alături fuseseră de curând măturate cu târnurile de lemn de vişin şi, undeva sus, pe la etajul al doilea, se zăriră chipuri palide de deţinuţi, privind cu curiozitate la maşina ce strălucea în soare.

Se auziră în sfârşit cheile, Buickul dudui sec şi trecu de poartă. Se zăreau reduitul de pământ şi curtea strâmtă a puşcăriei, locul unde se făcea plimbarea zilnică de o oră, un ochi obişnuit vedea şi uşa cancelariei, aflate mai sus,

deasupra unei scări mucede şi întunecate. Mizdrache urcă sprinten şi după câteva secunde îl întâmpină directorul închisorii, Stănculescu, un bărbat mărunt, cu obrazul negru, cu priviri de şobolan, puţin aplecat de umeri, dar de o vioiciune comună celor siliţi să stea multă vreme în astfel de locuri.

— Bine-aţi venit, domnule inspector, să ne trăiţi! Ştiu tot, aţi dormit la hotel, aţi băut coniac Extra şi o sticlă de Drăgăşani. Friptura n-a fost prea bună, hotelul are insecte şi proprietarul, ulcer la stomac. O să luăm măsuri, o să luăm măsuri...

Îşi strânseră mâinile, directorul închisorii nu mai termina cu complimentele:

— Tot verde, tot verde!

— Nu mai pot, muierile mă bagă în mormânt, nu alta, trebuie să rup cu ele...

— Nu spuneţi vorbă mare, domnule inspector, nu spuneţi vorbă mare...

— Tu eşti fericit, mă, habar n-ai, nu te aia la cap nimeni, nu tu telefoane de la minister, nu tu papară de la şef, eşti domn aici, ascultă-mă pe mine...

Celălalt înţepenise lângă biroul de lemn pe care se aşezase Mizdrache. Mâinile îi atârnau ţepene de-a lungul trupului într-o înclinare respectuoasă de subaltern:

— Domnule inspector, dacă mă iubiţi, dacă ţineţi la mine, dacă vreţi să faceţi ceva folositor pe lumea asta, luaţi-mă cu dumneavoastră. Vă car ce vreţi, luna de pe cer, mătură mă fac, preş, numai scăpaţi-mă de aici. Uite, stau aici de unsprezece ani. Mi-ajunge, până în gât! mi-am spart bojocii cu ei, s-au înrăit, s-au făcut ai dracului. Îmi fac propagandă, discută cu santinelele, nu mai am somn, ies ca huhurezii la miezul nopţii să-i prind, nu reuşesc, sunt înţeleşi.

— Şi eu care venisem dup-un *scatiu* mai ales. Unul mai nou, pe care nu l-au dibuit încă... Îl întrerupse inspectorul.

— Greu, din ce în ce mai greu, să ştiţi. Cozile mele de topor dârdâie de frică şi îmi spun că nu mai află nimic de la

ei. Nu-mi iese pasenţa, domnule inspector, ăştia mă bagă pe mine în locul lor. Am nişte ţărani de la coada vacii, aici, de-i păzesc pe comunişti, universitate au făcut cu ei. Le vorbesc *despre exploatare, despre patroni, despre moşieri*, vă daţi seama că asta nu mai e puşcărie, e salon, să mă iertaţi. Dar mă luai cu vorba, şi nu v-am dat un coniac...

Stănculescu alergă scurt spre un dulap grosolan, aflat într-un colt al cancelariei întunecoase, mucede şi mirosind a praf, scoase de acolo o sticlă şi două pahare cam nespălate, le puse pe birou şi turnă în ele.

— Nici nevasta nu mai vrea să mai rămână, ameninţă că mă lasă. Am făcut un copil, aici l-am crescut, mai mult între puşcăriaşi. Nu e bine, domnule inspector, din toate punctele de vedere, înţelegeţi? Într-o zi, are de-acum 8 ani, l-am prins cu un deţinut, la gradină, vorbind. Ce-i băga ăla în cap, ferească Dumnezeu şi Maica Domnului!

Mizdrache nu mai era atent, se uita în jur la scaunele rudimentare făcute de deţinuţi, la ferestrele zăbrelite, împiedicând lumina săracă de afară, strecurată pe după zidurile înalte şi vechi, la covorul aspru şi mai ales la o păpuşă de cârlţi, îmbrăcată în haine vărgate, glumă de plutonier-major, sinistră glumă, care-l indispunea.

Mizdrache bău de două ori la rând şi-i turnă şi directorului, fără să se aşeze pe scaun, ca şi când ar fi vrut să-i arate celuilalt că e grăbit şi că abia aşteaptă să scape de cancelaria lui şi de lamentaţiile nesfârşite, deşi ştia ce trebuie să facă. Aşa că încheie brutal:

— Mă Stănculescule, fără un bacşiş gras, Şeful nu mişcă nici un ac. Ţi-am mai spus o dată, ce dracu! Dacă ar fi după mine, eu mâine te-aş lua că mi-eşti drag, mă, că eşti serviabil, apropo, îţi mulţumesc pentru atenţii, dar nu te ruinezi, mă?

— Nu mă ruinez, domnule inspector, cum să mă ruinez, de cine mi-e drag nu mă dau îndărăt să-l servesc. Şi spuneţi că Şeful s-ar *preta...*

— Cum dracu să nu se preteze, mă, că are şi el obligaţii mai sus, trebuie să fie şi el atent, înţelegi?

— Atunci vorbiţi dumneavoastră cu el?

— Asta nu. Cere-mi orice, dar ca să vorbesc aşa ceva cu Şeful, vai de capul meu! *Eu nu trebuie să ştiu,* mă, eu trebuie numai să te *sfătuiesc* să fii atent cu el, pricepi?

— Pricep!

— Ei, dacă pricepi, mai toarnă aici un păhărel, că avem treabă. Telegrama ai primit-o?

— Primit.

— Unde o să aibă loc ceremonia?

— În sala de mese.

— Vrei să mă ţii până la prânz? Eşti nebun!

— Sunt Sfintele Paşti, domnule inspector. Ar face o impresie bună.

— N-am timp.

— Ştiu.

— Atunci?

— Îi chem peste un sfert de ceas. Dacă vreţi, dau ordin!

— Dă-l, n-o mai încurca atât.

Stănculescu ridică telefonul din furcă, răsuci de o manetă scurtă de câteva ori, se auziră glasuri înfundate în pâlnie, apoi reveni cu chipul surâzător lângă sticla cu coniac:

— Încă un păhărel?

— Încă.

Ciocniră. Parcă atmosfera sumbrei cancelarii se mai lumină, parcă şi afară era lumină mai multă. Se auzeau zgomote înfundate de fiare ciocnite, de chei răsucite în broaşte imense, de grilaje metalice urnite din loc, toată simfonia neagră a ceremonialului adunărilor neaşteptate în închisori, când toată obişnuinţa meticuloasă e risipită, şi oamenii de-acolo, deţinuţi şi paznici, se aşteaptă la veşti mari şi îmbucurătoare. În astfel de clipe apar cuvintele magice: „graţieri, amnistii, reduceri de pedepse, eliberarea, soarele de afară, familia, copiii, nevestele gata să se prăbuşească de bucurie...”

Mizdrache gusta această larmă surdă, prelungită până undeva în pământ în celulele umede şi întunecate ale închisorii, unde zăceau cei mai îndărătnici şi mai încăpăţânaţi, pentru care bucuria asta comună a celorlalţi nu însemna decât sporirea suferinţei lor, pentru că amnistiile, reducerile de pedepse şi graţierile erau făcute pentru alţii, nu pentru oameni ca ei.

Sfertul de oră trecu, cei doi bărbaţi mai băură câte două păhărele, acum ziua neagră de închisoare, cu tot soarele de afară, se transformă pe neaşteptate în ceva solemn şi caraghios totdeodată. Inspectorului îi trecu supărarea pe şeful său, şi o curiozitate firească îl făcu să grăbească paşii.

Traversară câteva coridoare, oaspetele simţi mirosul de gazolină, de haine vechi şi de şobolani, văzu câteva celule înguste şi întunecate, în treacăt, ba chiar câteva chipuri brutale de paznici, asemănătoare parcă, deformate, urâte, stereotipe, şi se opriră în sala de mese, aflată sub reduit, o încăpere mare, luminată cu becuri ziua nămiaza mare. Pe două rânduri, deţinuţii aşteptau sub privirile fioroase ale gardienilor. Se auzi un „să trăiţi”, cam cântat, cam batjocoritor pentru urechea fină a inspectorului, şi se luă repaus. În spatele rândurilor lucea tabla cu care erau acoperite mesele aliniate şi, apropiindu-se, Mizdrache văzu că pe fiecare dintre ele se afla câte un vas de lut plin cu ouă colorate. Inspectorului îi veni să râdă dar se stăpâni.

Stănculescu şi începuse să vorbească, puţin sâsâit, cu o insistenţă ce-l depăşea:

— Domnilor, domnul inspector Mizdrache este trimis aici într-o plăcută însărcinare. El vine să vă comunice unele comutări de pedepse şi unele graţieri făcute cu ocazia Sfintelor Paşti de către maiestatea-sa regele şi Mareşalul conducător. Domnia-sa are cuvântul...

Oaspetele privi fugar chipurile deţinuţilor, albastre în lumina slabă a becurilor, şi ghici în scurta strălucire a ochilor lor speranţa nutrită de fiecare. Lista celor ce se încadrau în decretul de amnistie nu era prea lungă şi ştia că

lectura ei va produce mai multă dezamăgire decât bucurie, dar, din moment ce se afla aici şi fusese trimis să joace farsa asta, trebuia să se prefacă nu numai că săvârşeşte un lucru important pentru toată lumea, dar că şi crede în el.

— Domnilor, spuse Mizdrache, simţind încă coniacul parfumat sub limbă, sărbătoarea aceasta creştină ar trebui să ne aducă la fiecare în suflet pacea şi bucuria. E un timp când naţiunea noastră e greu încercată şi unele fapte ale dumneavoastră n-ar mai trebui să se repete, ci să fie regretate. Aşa cum am mai spus-o în diferite ocazii, îmi este plăcut să văd nu umilirea dumneavoastră, cât înţelegerea. E timpul reconcilierilor, domnilor, şi dacă dumneavoastră nu veţi înţelege esenţa luptei noastre naţionale, scopurile înalte ale autorităţilor împotriva cărora aţi luptat, ţineţi minte, pe care le-aţi înfruntat, atunci vorbele mele vor fi zadarnice. Eu vă doresc din toată inima, e vorba de cei care beneficiază de amnistii şi graţieri, ca acest timp de detenţiune să vă fi dat acea înţelepciune care să vă păzească de a reveni aici, unde, o recunosc, nu e locul cel mai agreabil din lume...

Inspectorul aştepta un murmur, un surâs, un cuvânt aprobator, dar zidul de oameni din faţa lui rămase mut şi asta îl îngrozea totdeauna când era pus în situaţia de a rosti cuvinte gratuite. Zâmbi şi continuă apoi firesc:

— Stănculescule, citeşte decretele!

Directorul închisorii le citi rar, cu pedanterie, subliniind fiecare pasaj, ca şi când s-ar fi temut ca nu cumva să scape vreo frază, să nu fie înţeles. Mizdrache cerceta chipurile celor din faţa lui cu atenţie. Nici o mişcare de surpriză, nici măcar un muşchi care să tresară, aceiaşi ochi multiplicaţi parcă, acelaşi obraz alb ca hârtia, aceeaşi hotărâre care înspăimânta în cele din urmă. Şi ura lui veche, parcă fără motiv, faţă de aceşti oameni crescu, îl otrăvi, vru să găsească ceva care să le strice bucuria săracă, mică şi fără însemnătate celor care ar fi început să se bucure, dar capul

îi era pustiu, nu găsea nimic în afara unei batjocuri abia ţinute sub limbă.

Stănculescu terminase. Împăturise hârtiile cu meticulozitate şi aştepta.

— Domnilor, reluă oaspetele solicitat de tăcerea din jur, după cum vedeţi, înţelegere se găseşte la autorităţi. Aş vrea să aud de la dumneavoastră acele cuvinte care să exprime recunoştinţa faţă de maiestatea-sa şi de Mareşalul conducător, cuvinte care comunicate de mine mai departe ar duce poate la îmbunătăţiri viitoare ale soartei dumneavoastră.

Moletiera unui gardian gras, cu obrazul roşu, sugrumat într-o centură lată, se desfăcuse, şi omul asuda înţelegând că acest incident neprevăzut strica toată solemnitatea momentului, şi-atunci, nenorocitul se făcea că nu vede că jos, pe podeaua de ciment unsă cu gazolină, se rostogolea un fel de maţ de postav, vernil, şi pe chipurile deţinuţilor apăru o veselie de neoprit, ceva ce nu putea fi interzis de nici un regulament de ordine interioară, şi gardianul simţea că toată închisoarea imensă se prăbuşeşte pe el şi-i vine să urle. Stănculescu din spatele inspectorului făcea semne disperate, dar, pe măsură ce agitaţia lui creştea, hohotul de râs nu mai putea fi oprit.

Inspectorul, ca să curme această situaţie insuportabilă, îi ceru celui de lângă el să citească numele amnistiaţilor. Se făcu tăcere, aici parcă toţi uitaseră cum îi cheamă şi la cât erau condamnaţi, şi directorul scoase o hârtie, o despături cu grijă şi se auziră unsprezece nume, unul după altul, într-o tăcere de moarte. Abia atunci, de undeva, din rânduri, se desluşi o mişcare secretă de bucurie: mâini ce se strângeau pe furiş mai fierbinţi ca nişte îmbrăţişări de femeie, şi un icnet scurt şi repetat după fiecare nume.

Urmă apoi acel moment îngrozitor de tăcere, când cei nestrigaţi îşi dădură seama că ei trebuiau, spre deosebire de cei eliberaţi, să rămână mai departe în acest loc, să asculte ordinele răguşite ale gardienilor, să care hârdăul.

Totul se termină cu un „să trăiţi” cântat şi ironic, şi Mizdrache se trezi în cancelaria rece, răsuflând uşurat.

— I-ai chemat pe cei amnistiaţi?

— Da, domnule inspector. Dosarele sunt pe masă.

— Adu-i câte unul, aici...

Mizdrache răsfoia superficial hârtiile îngălbenite de vreme, rezumând fiecare de fapt o viaţă de om, sublinia unele date ca să aibă aerul că e la curent cu fiecare caz în parte, şi când deţinutul intra, îl întâmpina familiar de la uşă, îi întindea mâna ca şi când ar fi vrut să sublinieze că de atunci, din ceasul acela, nimic nu-i mai despărţea pe unul de altul: erau doi cetăţeni cu drepturi egale. Toţi cei unsprezece, puşi în libertate, erau ceferişti, mai bine spus fuseseră ceferişti, condamnaţi cu zece ani în urmă pentru participarea activă la greva de la Ateliere. Lunga detenţiune îi făcuse să semene între ei cum se întâmplă cu toţi oamenii ce sunt siliţi de împrejurări să trăiască laolaltă multă vreme. Trăsăturile lor aveau o blândeţe, nu resemnată – asta nu putea să-i scape inspectorului – cât o hotărâre încăpăţânată. Nu erau obraznici, dimpotrivă, răspundeau respectuos, dar cu ironia nemărturisită a celor care înţeleseseră că participau la o farsă, dar nu spuneau nimic, pentru că orice cuvânt putea să-i oprească mai departe între zidurile închisorii. Nu promiteau nimic, şi sfaturile lui Mizdrache alunecau pe lângă urechile lor, şi cuvintele lui mari: „clemenţă, înţelegere, raţiune etc., etc.” i se păreau inspectorului şi mai false. După al şaptelea dosar, Mizdrache, dezgustat şi privindu-şi ceasul de la mână, îşi spuse că era timpul să plece înapoi, la Bucureşti, dacă mai voia să fie la miezul nopţii la Colorado, sau la Chat noir, lângă sânii proaspeţi ai unei putori tinere, mirosind a colonie şi a tutun bun sau a gin sau *cherry brandy,* nu în întunecata cancelarie a nefericitului de Stănculescu, căruia oricum avea să-i pună o pilă când se va vedea cu Mastacan, asigurându-l pe acesta că directorul e *bine intenţionat.*

Trânti dosarele din care sări praful, vrând să se ridice, şi abia atunci văzu lângă uşă pe încă cineva. Era al optulea deţinut, şi inspectorul întrebă curios:

— Cum te numeşti?

— Mareş.

— Mareş şi mai cum?

— Gheorghe Mareş.

— Profesia?

— Mecanic.

Mizdrache deschise un dosar, citi puţinele foi şi îl privi cu atenţie. Omul nu plecă ochii, cum se întâmpla de obicei în asemenea cazuri.

— Nu vrei un scaun?

— Nu, mulţumesc.

Inspectorul nu-i strânsese mâna cum făcuse cu ceilalţi, îi venea în mod ciudat mai greu să stea de vorbă cu el, aşa că scoase din buzunarul hainei de lână moale ascuţitoarea sa verde de metal, în formă de broască de care nu se despărţea niciodată. O făcu să funcţioneze, ştiind că asta distrăgea atenţia celuilalt.

— Ce-ai de gând să faci acum? întrebă inspectorul.

— Să muncesc undeva, dacă se poate...

— Cu unele recomandări ai găsi mai uşor de lucru...

Se făcu tăcere. Deţinutul se aştepta la propunerea asta.

Mizdrache nici nu se îndoia că omul era pregătit s-o audă. „Unele recomandări” însemnau de fapt recomandările poliţiei secrete şi mici *servicii în* schimb. Toţi refuzaseră în dimineaţa aceea „recomandările”, le refuză şi Mareş. Broasca de metal se opri pe neaşteptate, şi inspectorul îi întoarse din nou arcul.

— Bine, dacă nu vrei, noi n-o să te silim. Dar nu cumva să auzim că te apuci iar de rele. Cei zece ani de detenţiune îmi spun destul despre dumneata. Te previn numai că ne aflăm în război, şi acum legile sunt mult mai aspre. Orice abatere se termină la zid. Justiţia militară nu iartă... Oricum, dacă vei avea greutăţi, poţi să mă găseşti. Sunt inspectorul

Mizdrache din Siguranţa Generală a Statului. Te adresezi oricui şi vei da de mine, cu un om ca dumneata oricând îmi va face plăcere să discut.

— Domnule inspector, zise celălalt pe neaşteptate, din moment ce am fost pus în libertate, nu s-ar putea să ajung mai repede afară, acasă? Vă daţi seama că...

Mizdrache se ridică în picioare şi spuse scurt:

— Poţi pleca, dar să ştii că nici mie, şi nici dumitale n-o să ne facă plăcere să ne mai întâlnim vreodată.

Când rămase singur cu directorul închisorii, Stănculescu exclamă, bătându-şi palmele una de alta:

— Uită-te la ei, ce-ţi spuneam eu, domnule inspector, nu mai au frică de nimic şi de nimeni. După mine, ştiu ce-ar trebui făcut.

Mizdrache nu putea însă să nu recunoască că omul fusese curajos.

— Ce fac cu ceilalţi? întrebă Stănculescu.

— Dă-i în mă-sa, nu mai am timp, pune-i în libertate, câte unul la un ceas, să nu se facă aglomeraţie pe şosea. Ce dracu, să te învăţ eu să lucrezi discret?

Directorul simţi că oaspetele se înfuriase pe neaşteptate, şi mai turnă două coniacuri.

— Domnule inspector, hai mai bine să ciocnim, că viaţa e scurtă. Să chem şoferul?

— Cheamă-l, e jos.

Şi în timp ce directorul striga ca la o ceremonie: „Maşina domnului inspector, la scară!”, acesta îşi făcea meticulos socoteala timpului rămas până seara, constatând cu plăcere că va sosi la timp în Bucureşti, să mai găsească vreo Lulu, vreo Coca, vreo Sybille, cu care să împartă noaptea multîncercatul său pat.

2

Era o zi de mai, înăbuşitoare, cu un cer plin de nori, cu furtună undeva în straturile înalte ale aerului. Bătea un vânt fierbinte, uscând frunzele proaspete ale copacilor şi, când Mareş se trezi dincolo de poarta puşcăriei, pe o şosea pierdută sub orizontul întunecat, nu ştiu câtăva vreme ce să facă. Într-unul din buzunarele pantalonilor rămaşi prea scurţi, găsise câteva hârtii mototolite şi vreo câţiva lei cu care trebuia să-şi plătească drumul până în oraş.

Ca orice om ce stă închis vreme îndelungată, rămase năucit de lumina de afară. Gardienii îi spuseseră că dacă ar mai fi avut răbdare, ar fi putut să se folosească de un autocamion al pazei ce l-ar fi dus până la Bucureşti, dar cine mai are răbdare când e vorba de câştigat câteva minute de libertate? Privise chipurile asudate ale sergenţilor şi le spusese că o bucată de vreme o să meargă pe jos. Şi poate ar fi mers mai mult pe jos dacă nu ar fi simţit numaidecât o sfârşeală care-l făcuse să se aşeze în marginea şoselei, unde rămăsese câtva timp, ameţit.

Era foarte slăbit. Lumina difuză a zilei îi dădea dureri intense de cap. Sta să plouă, dar nu-i păsa. Chiar ar fi dorit să-l ude un potop de apă, să-l trezească puţin din amorţeala dureroasă ce-l cuprinsese. Nu plouă însă. Aerul deveni şi mai fierbinte. În depărtare se auziră tunete ameninţătoare. Orizontul se aprinse ca şi când cineva ar fi mânuit un şalter uriaş, pe urma totul se stinse, şi zgomote, şi lumină. Nu rămase decât un vânt călduţ, care mătura praful de pe drum. Mareş se ridică şi porni încet, cu paşi mici, privind cu o uimire ciudată la verdele proaspăt al câmpului din jur. Pe la 12 îl ajunse un autocamion, şi un şofer cu faţa tuciurie îi strigă din cabina lui:

— Unde mergi, măi frate, că eşti cam prăpădit! Hai, urcă!

Îi deschise uşa şi-i făcu loc lângă el. Cabina mirosea a piele încinsă şi a ciment-praf. Camionul era plin de saci albi, şnuruiţi şi plumbuiţi, cu grijă.

— Student la *facultate?* întrebă pişicher, arătând zidurile groase ale închisorii care rămăsese în urmă,

— Cam aşa ceva. Ne-a dat vacanţă de Paşte!

— Înţeleg. Politic?

— La universitate nu mai primeşte decât oameni serioşi...

Şoferul îi înfipse pe neaşteptate o ţigară între buze, aprinzându-i-o îndemânatic cu o brichetă.

— V-a scos barim sufletul?

— Ar vrea ei, dar nu se poate...

— Stai de mult?

— De multişor! N-ai nişte ziare?

— Şofer care să citească ziare ai mai văzut? Ce vrei să ştii?

— Las', că aflu eu. Unde mergi?

— Ai baftă, sunt în cursă până la Bucureşti. Ori te las pe undeva, mai pe aproape?

— Nu, e bine până la Bucureşti. Când ajungem?

— Nici prea târziu, nici prea devreme. Ciugulim ceva din mers, am un pachet cu salam şi măsline, mâncăm împreună la botul calului...

Era cald şi praf. Deasupra lor un cer albastru, adânc, cu păsări care lopătau leneş sub norii albi, pufoşi. Mareş tot mai dorea ploaia aceea pentru că în închisoare, de ani de zile, nu simţise niciodată biciuirea ei rece pe obraz, o auzise numai în nopţile de toamnă, curgând la nesfârşit pe acoperişul de pământ al reduitului, ca o tobă surdă, bătând înfundat clipele timpului.

Drumul îi plăcea, avea senzaţia mereu proaspătă a libertăţii abia căpătate, nesperat, mai devreme şi parcă totul strălucea în ziua de primăvară; case şi curţi, pomi şi oameni. Nu se zăreau nicăieri urmele războiului. Pe câmp, grâul creştea nepăsător, mândru şi înalt, îl bătea vântul de la amiază şi-l culca în valuri. Ziua era voluptoasă, avea în

ea lenea verii care venea şi regretul primăverii abia plecate.

Sentimentul vag de vinovăţie, sentiment neîntemeiat, dar firesc, nu-l părăsise încă. Ideea de a lăsa pe ceilalţi tovarăşi ai lui între zidurile negre şi mucede îl apăsa. Aflase de amnistie prin acea telegrafie secretă a tuturor închisorilor din lume şi bănuise că va ieşi mai devreme, pentru că restul pedepsei era minim, şi toate aceste graţieri aveau în ele ceva meschin şi gratuit aproape, dar puteai să nu te bucuri că scapi mai curând? La ultima ieşire în curte i se şoptise din om în om că trebuie să ducă o scrisoare foarte importantă afară, scrisoare ce nu trebuia găsită la percheziţia de la plecare, lucru de care aveau să se îngrijească alţii. Şi multă vreme se gândise la ce-i rămânea totuşi lui de făcut în afacerea asta, pentru ca să nu se nască nici o bănuială şi să ducă plicul unde trebuia.

Totul fusese mai simplu decât crezuse. La magazie îi întinseseră hainele lui destrămate şi mirosind groaznic a creolină, le îmbrăcase atent, căutând să desluşească cu urechea foşnetul imperceptibil al hârtiei, fără să reuşească însă. Urmase percheziţia gardianului-şef (paznicii se fereau ca dracu de tămâie de comunicări de la cei închişi, pentru că unele conţineau şi ştiri despre ticăloşiile lor mai mari sau mai mici, şi asta nu le convenea), şi Mareş, cu inima la gură, crezuse că mâna lui dibace şi experimentată va da peste mesajul ascuns, fapt care nu se întâmplă, şi se trezi la poartă, în faţa unei sentinele care îi ură drum bun, îi dădu o ţigară, i-o aprinse şi privind în sus şi zărind norii întunecaţi îşi aduse aminte că i-ar trebui o pălărie, şi chiar îi aduse o pălărie soioasă din baraca lui, pe care i-o trânti tare pe creştet, urându-i s-o poarte sănătos!

Pălăria sta acum pe banca de lângă el, şi în căptuşeala ei Mareş ştia că va găsi scrisoarea către tovarăşii de afară. Se temea numai să n-o uite acolo, dar n-o uită.

În depărtare se zărea Bucureştiul, cu încrengăturile de fum ale coşurilor de fabrică, cu siluetele sale neegale de clădiri, ridicate anarhic. Deasupra şoselei urca praful unor malaxoare uriaşe de la o fabrică de ciment, şi uruitul lor acoperea zgomotul motorului. Pomii învăluiţi în întuneric, cu frunza încă proaspătă, lucioasă şi umedă, aruncau un miros dulce de frunziş bătut de vânt.

Ajunseră în Piaţa Sfântul Gheorghe, ocolind maşinile şi tramvaiele care făceau un zgomot nemaipomenit. Deasupra oraşului atârna lumina albastră a unei nopţi de mai, dulce şi parfumată. Ochii de pisică ai automobilelor abia luceau pe caldarâm, vehiculele se fereau unele de altele, se strecurau alături ca într-un mers lent pe fundul mării. Ici şi colo izbucneau fâşii de lumină, prin uşile deschise brusc, fără a se lăsa timp perdelelor negre să cadă la loc, şi-atunci se auzeau fluierături de sergenţi şi strigăte şi Mareş îşi spuse că era pentru prima oară când vedea chipul hidos al războiului, deşi prin acele uşi răzbăteau până afară frânturi de cântece şi sunet dogit de vioară.

— Lasă-mă aici, că e bine, zise şi vârî mâna în buzunar, căutând vechile hârtii mototolite.

Nu era o sumă mare, mai nimic, dar şoferul fusese atât de bun: împărţise cu el mâncarea şi-i vorbise despre familie, despre scutirea de front obţinută cu o sumă bunicică, de câte şi mai câte, aşa că încercă să-i strecoare banii în buzunar.

— Ce, ai mâncat pioneze? se indignă celălalt. Voi studenţii ăştia, aţi căpătat obiceiuri proaste la pension! Noroc.

Îi strânse mâna, Mareş coborî, şi autocamionul se îndepărtă lăsând un nor de gaze în urmă. Oblonul din spate se hâţâna şi lăsa pe caldarâm o dâră de praf. Mareş rătăcise câtva timp prin mulţime, simţind cum oboseşte. Se uitase la vitrinele magazinelor, luminate cu fosfor, aşa cum ar fi făcut un orb care şi-ar fi recăpătat lumina ochilor pe neaşteptate. Nu mai era obişnuit cu larma claxoanelor şi cu

clopotele zgomotoase ale tramvaielor care zburau pe şine. Prin uşile bodegilor ieşeau mirosuri amestecate de bere scursă, de carne friptă şi de vin uşor oţeţit.

Nu se urcă în autobuz, deşi era sfârşit. Ajunse în Griviţa, cam după o jumătate de oră, abia târându-şi paşii. Strada lui cea mare – cu minunea trecătorilor gălăgioşi, cu fetele lui madam Ana, fumând în gangul hotelului Tranzit, şi strigătele hamalilor de la Gara de Nord – părea neîncăpătoare. Calea negustorilor era neschimbată. Aceeaşi înghesuială, aceeaşi mulţime a vagabonzilor şi provincialilor din faţa clasei a III-a, tot vechiul fotograf, Nae Stambuliu, cu calul lui de carton şi uruitul grataragiilor care chemau lumea să ia o gustare la Ocaua lui Cuza, sau la Dreptate. Parcă se mai ridicase un hotel, deşi zidurile lui erau aproape la fel de negre ca ale celorlalte. O firmă nouă atârna sub o streaşină:

SORA – SURSA TUTURORA

Birjarii şi taximetrele de la clasa I îşi duceau în goană clienţii de un sfert de ceas spre locuri necunoscute. Ceasul electric din turnul gării îşi aprinsese cadranul albastru cu litere de fosfor. Pe Mareş îl cuprinse o descurajare uşoară şi nu mai simţi atât de mult bucuria eliberării

Strada Atelierului era aproape. Intră în curtea lungă cu o mulţime de chiriaşi. Mareş auzi vocile acestora certându-se. Printr-o fereastră deschisă văzu un copil mâncând. În fund, în faţa ferestrelor sub corcoduşul chircit şi afumat, ardea, în pofida camuflajului, un foc vesel, deasupra căruia atârna un ceaun. Vecinii, doi hamali, îşi perpeleau picioarele desculţe. Mareş le spuse „bună seara”. Oamenii se uitară la el, curioşi.

Bătu în uşă. Îi deschise maică-sa, o femeie puţină, cu obrazul slăbit, faţa albă şi încă tânără. Părea neschimbată. Aceiaşi ochi cercetători, adânci şi neliniştiţi, aceleaşi buze

palide, supte, şi părul, altădată bine pieptănat, acum cam în dezordine şi cu multe fire albe, ascuns cu grijă sub o basma uşoară, prinsă la spate, sub coc.

— Ai venit? întrebă ea cu o mirare în care se amestecau şi surpriza şi dragostea şi o amărăciune ascunsă.

Mareş îi simţi palmele roase de sodă în mâinile lui. Îl privise numai o clipă, atât cât să i se uite în ochi, voind parcă să citească dintr-o dată pe chipul slăbit de suferinţe ce i se întâmplase cât timp lipsise. Pe urmă îl sărutase repede pe amândoi obrajii şi închisese uşa în urma lui. Mareş se aşezase pe patul acoperit cu o cergă aspră. Lampa ardea în cuiul ei, cu aceeaşi lumină galbenă, obosită. Lipsea lada din colţ, în care ţineau lucrurile. Pe masa din mijloc, goală, înconjurată de patru scaune grosolane, era aşezat un vas ciobit, de pământ, în care înflorise o lalea târnără, cel mai vesel lucru din casă. De pe pereţi lipseau velinţele grele. Maică-sa spoise odaia, ca să nu li se cunoască urmele, dar totul părea atât de străin şi de rece, încât simţise nevoia să n-o privească. Vânduse tot, ca să-i trimită lui din când în când câte un pachet de schimburi şi puţină mâncare.

— Ţi-e foame, nu-i aşa? îl întrebă femeia şi se grăbi să aducă ceva de dincolo, din bucătărie.

Cât lipsi ea, Mareş privi fotografiile rămase la locul lor, lipite una lângă alta pe un carton acoperit de un geam, totdeauna curat, înconjurat de o ramă de scoici colorate. Acolo se găseau chipurile unchiului Manole la 24 de ani, când ieşise din armată, şi cel al lui taică-său, în costumul de duminică. Lângă el, maică-sa, cu o figură împietrită, rece, cu buzele strânse, ca şi când ar fi vrut să-şi oprească un ţipăt. Pe alt perete, unde se aflau câteva icoane, vechi şi afumate, cu sfâşietoarea cădere a îngerilor, cu Raiul şi cu Iadul şi cu borcanul unsuros, de culoarea vişinei, al candelei, râdea chipul neruşinat al fostei neveste a unchiului Manole. Alături, în altă ramă de lemn ieftin, fotografia lui Andrei, fratele lui Mareş, făcută la 7 ani, când luase premiu, un chip de copil sărac, tuns chilug, cu o

coroniţă pe fruntea semeaţă. Sub rama aceasta, policioara cu căni, fiecare cană însemnând un an de la moartea lui prematură. Le numără.

Femeia se întorsese şi aşează o farfurie plină pe masă. Mareş o apucă de mână.

— Mamă, stai aici lângă mine.

Avea un trup mic, părea uşoară, ca de aer. Rochia ieftină, curată, sta ţeapănă pe ea. Rufele maică-sii miroseau totdeauna a levănţică. Faţa femeii se uscase, doar ochii mai păstrau o frumuseţe sălbatică. Privirile ei îl măsurau cu o atenţie concentrată, ca şi când ar fi vrut să ghicească ce pierduse în aceşti ani de absenţă băiatul său, ce amărăciuni se săpaseră pe obrazul lui tânăr.

— Se vede că mie Dumnezeu nu vrea să-mi dea nici o bucurie, spuse moale.

— Iar Dumnezeu? se supără Mareş pe neaşteptate, ca totdeauna când o vedea atât de resemnată... Nu de la Dumnezeu ne vin bucuriile şi necazurile, ci de la ceilalţi oameni... Ce mai e pe aici?

— Nimic, mai nimic...

În odaie mirosea a gutui de iarna trecută. Era răcoare şi se simţea izul varului proaspăt de Paşte. Podelele scârţâiau sub paşi când mergeai. „Aici ar trebui o mână de gospodar, gândi Mareş, să mai dreagă câte ceva. O femeie singură nu poate face mare lucru.” Ţoalele de pe jos se roseseră. Erau vechi, mâncate, cu găuri cârpite cu îngrijire de mâna vrednică a maică-sii.

— Ce mai face unchiul Manole? întrebă pe neaşteptate. Te-a ajutat cu ceva?

Femeia ridică ochii şi îl privi o secundă fără să spună nimic, apoi îngână aproape neauzit:

— Tot cum îl ştii. De când s-a mutat o ţine întruna cu băutura. S-a încurcat cu o femeie. A treia, mi se pare. Nu vrea să mai audă de mine. Îmi spune că-l bat la cap. Ar trebui să te duci şi să-l vezi. Poate o să-i fie ruşine de tine...

— Când a ieşit din puşcărie?

— Acu doi ani. A venit aici, a stat vreo câteva luni, l-am ţinut eu, că nu-l primeau pe nicăieri. Pe urmă a găsit ceva, şi cum a dat de bani a luat-o cu rachiul. Poate are şi el dreptate. L-au bătut, l-au schingiuit. Nu i-a fost moale. Găseşte în băutură o mângâiere păcătoasă, nimeni nu-l poate opri...

Mareş nu spuse nimic.

Trecură câteva clipe de tăcere. De afară se auzeau glasurile chiriaşilor care se sfădeau.

— Şi ăştia, te-au ajutat? întrebă el după aceea.

— Cine?

— Vecinii...

— Da, de ce să mint? Mai mult n-au putut nici ei. A trebuit să mai vând. Noi să fim sănătoşi, o să facem la loc ce-am pierdut...

— Eşti supărată pe mine?

Femeia îl privi cu o nespusă blândeţe.

— Nu, de ce să fiu? Nici pe taică-tău n-am fost supărată niciodată. Poate o veni vreodată o dreptate şi pentru noi... Tu îi semeni. Nu-i un păcat să vrei binele oamenilor. Numai proştii îmi strigă că am fost nevasta unui puşcăriaş şi că am un fiu care-i la fel...

Mareş îi strânse mâna uscată şi aspră.

— Aş vrea să trăieşti, să apuci ziua când acestor oameni o să le fie ruşine de cele ce ţi-au spus...

— Poate n-o mai apucăm, dar nu-i nimic...

Tăcu şi îşi adună mâinile în poală. Parcă îşi mai pierduse din dârzenia ei de altădată, şi glasul îi era mai obosit. Nu mai semăna cu femeia aprigă ce nu-l lăsa să ceară o firimitură cuiva şi care-l învăţase că săracul atâta mândrie are: să ţină fruntea sus şi să arate că nu-i trebuie nimic.

— O să încep să muncesc, n-avea nici o grijă. Vedem noi...

Cine dracu cumpărase zdrenţele lor de cămăşi, mirosind a levănţică şi a sodă? se întrebă Mareş. Ştia că maică-sa

păstra nişte ştergare de nuntă la care ţinea ca la ochii din cap. O întrebă:

— Ai vândut şi...

— Da, le-am dat pe nimic.

— Bine ai făcut.

Dacă se gândea bine, de unde să fi luat banii pentru pachetele cu care venea la vorbitor o dată pe lună, cu ce să fi cumpărat hainele călduroase târguite de la telali cu un preţ mai ieftin pentru că erau purtate? Munca ei nu-i aducea atâţia bani ca să poată face drumurile cu trenul până la închisorile lui îndepărtate, pentru că fusese mutat de câteva ori, de colo până colo, ca şi când autorităţilor le-ar fi fost frică să nu prindă rădăcini undeva – tactică veche aplicată comuniştilor.

— Îmi trebuia şi pentru pomana lui Andrei. L-am scos. L-au pus, o mână de oase, la picioarele lui taică-tău. Stau împreună în pământ şi ne-aşteaptă şi pe noi...

— Noi o să mai întârziem puţin, ce zici? glumi crâncen Mareş.

— Cine ştie!

Privi geamurile curate. De pe cercevele căzuse chitul uscat. Maică-sa tot mai ţinea flori în casă. Frunzele de muşcată îşi întindeau evantaiele spre noaptea de afară. Erau şi lămâii ei pitici, şi ficusul cu frunza ca o catifea preţioasă...

Chiriaşii tot mai cântau în curte.

— Şi cu proprietarul cum te-ai descurcat?

— Cum să mă descurc? S-a arătat om de omenie. Mi-a mai îngăduit. Au mai pus şi hamalii ăştia câte un pol-doi, deşi tot mereu spuneau: „De, coană Eufrosino, că nu vă mai astâmpăraţi! Vă puneţi cu statul, cu poliţia! Bărbatul dumitale a intrat în pământ, frate-său în puşcărie, cât a fost, ţi-au luat şi băiatul cel mare. Nu e bine...”

Mareş simţi mirosul mămăligii proaspete, atunci răsturnată afară, sub corcoduşi, de către ceilalţi chiriaşi. Privi prin fereastră. Bărbaţii fumau aşezaţi pe pământul gol.

Prin perdeaua rărită de atâta spălat se zăreau focurile ţigărilor aprinse.

— Cum s-au purtat cu tine? întrebă în cele din urmă femeia, ca şi când n-ar fi vrut să uite ceva ce i se părea foarte important, dar despre care nu se cuvenea să discuţi oricând şi încă în grabă.

— Cum se poartă cu toţi. N-am eu stea în frunte, ca să se fi uitat la mine şi să-mi spună: pe dumneata te ţinem în palme, că eşti băiat subţire.

În vorbele lui era o duşmănie pe care fiinţa de lângă el o înţelegea foarte bine. Nici lui bărbatu-său nu-i plăcea să se vaite, nici chiar beţivanul de cumnatu-său, Manole, nu scosese o vorbă despre ceea ce păţise la puşcărie.

— Înţeleg, îngână, şi gura i se încleştă ca o menghină supărată puţin de înstrăinarea fiului.

Mareş pricepu şi spuse cu căldură după aceea:

— Iartă-mă, n-am vrut să te supăr. N-a fost mai rău ca pentru alţii. Asta am vrut să spun.

Chipul posomorât până atunci al lui Mareş se luminase pe neaşteptate. Părea foarte vesel şi foarte fericit dintr-un motiv cu totul de neînţeles după atâta suferinţă.

— Puşcăria face din tine un nimic sau totul. Am plecat un copil şi m-am întors un bărbat.

Femeia zâmbi.

— Şi-au adus aminte că sunt creştini. Ce ţi-au spus la plecare?

— Că să m-astâmpăr, să-mi văd de treabă şi să trec din când în când pe la poliţie...

— Au să-ţi dea de lucru?

— Nu ştiu. Poate. Căci acum se mai găseşte câte ceva.

— Da, e război, mulţi sunt pe front, nu e mână de lucru.

Se gândi puţin la ceva parcă îndepărtat şi adăugă cu părere de rău:

— Păcat că nu te vor mai primi la Ateliere.

— O să încerc.

Femeia se ridică şi luă de pe poliţa unde ţinea cănile strânse din pomenile făcute pentru Andrei o batistă înnodată în care se aflau câţiva lei. Îi întinse:

— Ia-i. Du-te şi petrece puţin. Abia ai scăpat...

— Unde să petrec? O să mă duc să mă plimb. Bani am, am căpătat câte ceva pe ce-am muncit acolo.

Mâna uscată a femeii se lăsă în poală.

— Ar fi bine să găseşti de lucru. Nu mai avem ce vinde... De ce nu mănânci ceva?

Îi arătă farfuria şi după aceea tăcu.

— Ba am să mănânc. Pe urmă am să ies. Parcă mă înăbuş în casă...

De afară se auzeau glasurile vecinilor. Focul de sub corcoduşul lor chircit tot nu se stinsese. Mareş se necăji pe neaşteptate. Se întoarse spre maică-sa şi întrebă mânios:

— De ce nu le spui ăstora să nu mai facă focul sub pom? O sărăcie de umbră avem şi noi în curte şi vor să o omoare...

— Tot copil ai rămas! Crezi că toţi oamenii sunt ca tine. Ce ştiu ei ce-i aia umbra unui copac? Astă-iarnă au vrut să-l taie, să-l bage pe foc. M-am certat cu ei. Mi-au spus că ar fi mai bine să tac din gură.

— Ţi-au zis ceva despre mine, nu-i aşa?

— Da. Lasă astea...

Mareş se ridică. În uşă îşi aduse aminte:

— Spune-mi, m-a mai căutat cineva?

— Da, mai demult. Cât ai lipsit, am primit din când în când pachete.

— De la Ina?

— Nu, parcă Valentina îi zicea...

— Tot aia este. De când n-a mai trecut pe aici?

— Să fie vreo lună. Ştia că o să ieşi din puşcărie. O să te găsească ea. O femeie frumuşică şi slabă.

— Am plecat. Te culci până mă întorc?

— Nu, te aştept. Vreau să mai vorbesc cu tine. Mamă, n-am avut parte nici de copiii mei şi nici de bărbat. Lasă-mă să plâng niţel!

Mareş o privi înduioşat, înţelegând că ea nu mai putuse să rabde atâta nepăsare prefăcută. Spuse:

— Mai bine culcă-te, eşti obosită.

— Dorm foarte puţin şi mâine nu plec nicăieri, că e Paşti.

(Asta însemna că pe prietenul lui, nenea *Dobre-nunţi-botezuri,* nu putea să-l vadă decât peste două zile. Îşi aduse aminte de scrisoare şi de pălărie.)

— Cum vrei, spuse, n-o să întârzii prea mult, şi ieşi dorind să fie singur câtăva vreme.

3

Ce însemnau atâţia ani în viaţa unui oraş? Plouase, ninsese, bătuse soarele... Acoperişurile caselor erau mai întunecate, unele ziduri prinseseră o patină verzuie, altele trădau muşcătura rea a timpului. Varul începuse să cadă în unele locuri. Aici ar fi trebuit o spoială. Uite nişte cercevele care putrezeau. Geamurile nu mai luceau ca altădată. Dădeau o lumină ciudată, soarele părea violet dincolo de suprafaţa lor transparentă, iar copacii aproape albaştri. Apa cursese de-a lungul lor, le rosese pe neştiute, într-o proporţie neştiută. Erau mai subţiri, dar viaţa unui geam era infinită, practic, atâta vreme cât nu-l spărgeai şi trebuia să-l înlocuieşti. Aici se înălţase o casă nouă cu două etaje. Trotuarul din jurul statuii doctorului Botescu rămăsese neacoperit cu asfalt de la ultima canalizare. Edilii dormeau liniştiţi. Iată o prispă bătrânească pe care urca iedera tânără şi lucioasă de mai. O curte vastă cu rufe întinse la soare. Cârligele de lemn strângeau marginile unui cearşaf alb, imaculat, umflat de vânt.

Ce bine era afară, în libertate, să respiri aerul pur, să simţi răcoarea dimineţii pe frunte, să poţi să mergi repede, să-ţi laşi degetele leneşe între ostreţele unui gard, ca în copilărie. Unde era curtea îngustă, cu un pătrat albastru de cer deasupra, toamna sur ca o bucată de aluminiu, iarna întunecat, şi primăvara totdeauna vesel, adânc şi strălucitor? Unde era reduitul închisorii, linia înaltă a zidului care fura peisajul din jur?

Mareş ar fi fumat o ţigară. Mai ţinea minte pipa împrumutată unul altuia în celulă. Ce gust măreţ avea tutunul ieftin! O clipă, cât ţineai în gură bucata aceea mică de os, aveai bucuria ţigărilor de altădată, fumate în tihnă, cine ştie în ce loc plăcut, care revenea puternic în amintire, cu clipe de demult, cu peisaje şterse parcă de timp... Brrr! Cum să scapi de toate astea? Cum să le uiţi?

Şi aici se ridicase o casă. Aparent, oraşul era prosper. Se făcuseră afaceri cu înarmarea, apoi cu împrumutul Reîntregirii, după aceea cu Aprovizionarea Armatei, câte nume nu se găseau pentru toate panamalele astea! Venise războiul, specula cu alimente, pentru că nu se mai găsea nimic, câţiva puneau ban pe ban, şi alţii mureau undeva în răsărit. La chioşcuri fluturau afişele negre ale ziarelor, scoase pe petice mici, pentru că nu se mai găsea hârtie. *Universal* anunţa situaţia de pe front. Mareş îşi cumpără o foaie lungă, tipărită urât, fără fotografii, semănând a gazetă oficială. Bătălii la Kursk, prizonieri, atâtea avioane doborâte... Citi lacom scurtul comunicat, apoi împături ziarul. Alte afişe anunţau sinuciderea unui cunoscut bancher. De ce s-or sinucide oare bancherii? Pe aici, la stânga, ia să ne uităm niţel înapoi, să nu avem vreo coadă după noi. Schimbase câteva tramvaie în dimineaţa aceea, deşi tipografia pe care o căuta se afla la mai puţin de zece minute de casă, dar aşa era mai bine. O veche deprindere îi purta paşii spre vitrinele lucioase în care se zărea strada cu toţi trecătorii, cu tramvaie galbene şi cu birji răpciugoase. Nimic suspect deocamdată...

Ajunsese. Acelaşi gang cunoscut, aceeaşi curte întunecoasă, fără soare, cu case înalte de raport pe dreapta şi pe stânga, iată şi uşa cojită de vopsea. Paşii îi răsunau în gang ca pe vremuri, în timpul pregătirii grevei, când ducea *fluturaşi* cu Ina sub palton.

Ciocăni.

— Intră! se auzi de dincolo vocea bătrânului prieten.

Deschise. Tipograful nu era singur. Avea un client: un domn gras, îmbrăcat cu haine maron, parcă nervos, studiind micile cărţi de vizită, atunci tipărite.

— Dumneavoastră? întrebă patronul micii tipografii, uscat, indiferent, ca şi când nu l-ar fi văzut niciodată în viaţa lui.

Chipul îi era ceva mai palid şi părul parcă începea să i se răărească. În locul unei îmbrăţişări spontane, urmă o convorbire scurtă şi idioată:

— Aş dori să comand nişte invitaţii de nuntă.

— Cu plăcere, aşteptaţi un moment, aveţi pe regal modelele, uitaţi-vă la ele până termin.

— Aştept...

Se apropie de un zid murdar şi vechi. Dobre nu-l spoise încă. Pe bucata asta de perete îşi scria cu Ina scurte scrisori în var. Mai rămăseseră cuvintele negre şi rotunde de demult:

BATJOCOREŞTE MATERIALUL

(CULORILE) RISIPITOR

MESCHIN PROFITĂ DE O NEATENŢIE

VINE TÂRZIU CÂND ALŢII VIN DEVREME

MERSI, LA TIPOGRAFIE A STRICAT UN PERETE

LUP MORALIST

A UITAT CUTIA CU DUCO DESCHISA

RUŞINE, MAMA PENSULELOR

MILOAGA, SGÂRCITĂ N-ARE CE FACE ACASĂ ALŢII OCUPAŢI

CINE SE SCOALĂ DEVRE-ME DEPARTE AJUNGE

CU FLEACURI NU IUBEŞTE PISICILE ŞI PE BURGHEZI ARE O DATORIE DE 5 LEI

LA MINE DEZORDONAT, VORBEŞTE ÎN BARBĂ

MINTE. MINTE. MINTE! ANTIPATIC, FURIOS, ÎN-GROZEŞTE FEMEILE

PLESCĂIE CÂND MANÂNCA.ŞI TU LA FEL

SCRIE CU PRICINA

VORBEŞTE CU DRACU

AŞTEAPTĂ PÂNA LA LEAFĂ
FEMEIE FLECARĂ

LUCREAZĂ PROST

INA E ŞAŞIE

Totul scris cu creion Hardtmuth nr. 3...

Se auzi uşa. Domnul în haine maron plecase.

— Băiatule, te-ai întors? Ce bine-mi pare că le văd!

Bătrânul era în braţele lui.

— Stai să mă uit bine la tine.

Îi simţi mâinile osoase în jurul umerilor.

— Ce faci, nene Dobre? Tare-mare?

Tipograful îl măsură fără un cuvânt, câtăva vreme.

— Tare-mare. Dar tu? Cum te simţi?

— Bine, bine.

— Binele ăsta să fie la duşmani. Stai aici pe cartoane şi povesteşte-mi tot.

Mareş se aşează, privind tavanul vechi cu urme de pânze de păianjen. Ar fi vrut să vorbească despre altceva mai întâi.

— Nene Dobre, am o scrisoare care trebuie predată urgent.

— Dă-o încoace. Cui trebuie s-o dau?

— Inginerului Comşa. E vorba de cazul Dumitrana.

— Urgent?

— Urgent.

— Pe el îl caută toată lumea, dar de unde să-l scoatem?

— E ceva grav?

— Nu ştiu, dar bănuiesc că da...

Luă pălăria şi scotoci în căptuşeala veche, scoţând de acolo un bilet mic.

— Ochii din cap...

— Aşa se vorbeşte cu un veteran?

Într-o clipă hârtia dispăru în halatul bătrânului.

— Ei, şi-acum, ce mai e pe-aici?

— Nimic nou. Eu am scăpat. M-au filat o vreme, dar am stat liniştit. Cel mai bun lucru când e groasă e să te ascunzi ca griva la pământ. Bei o ţigară?

— Beau. Cu asta m-am ales la mititica. Spune-mi, mai miros încă a atifelnic? Închisorile şi spitalele au parfumul lor garantat: Coty 1943... Nene Dobre, mi-a fost dor de dumneata...

Tipograful scoase un pachet de Naţionale. Hârtia ordinară foşni între degetele lui groase. Aprinse după aceea un chibrit. Fumul se sui în sus, făcu vârcolaci şi se îndreptă spre un geam spart. (Tot nu-l înlocuise, deşi trecuseră atâţia ani! Dar bătrânul avea teoria lui: Iarna pun o bucată de carton şi vara am ventilaţie!)

— Ce mai tipăreşti?

— Ce ştii! Nume de bărbaţi iluştri, marfă, *Dobre-nunţi-botezuri,* casă de încredere. Tu ce-ai de gând să faci?

— Ştiu şi eu? Crezi că mai e nevoie de mine?

— Şi încă cum, însă fără poliţie!

Râseră amândoi.

— Nu eu hotărăsc. O să întrebăm, o să vedem. Cred că puţină vreme trebuie să te odihneşti. Copoii or să-ţi dea

târcoale. Trebuie să te scufunzi niţel şi, o dată dispărut, vom vedea... Treburile s-au schimbat oarecum. Sunt dispoziţii clare: nu se mai admit decât legături individuale. Deocamdată ai să lucrezi numai cu mine. Săptămâna viitoare, cred că am să te pun în legătură cu cineva. Bani ai?

Tipograful vârâse mâna în halatul lui cu o mulţime de buzunare.

— Am ceva.

— O să-ţi mai dăm noi, o să te ajutăm. Ar fi bine dacă ai găsi de lucru.

— Unde să găsesc? La Calea Ferată n-or să mă mai primească...

— De ce nu? O să-ţi schimbăm numai numele. Îţi face rost nenea Dobre de Biroul populaţiei, unul nou-nouţ, laşi să-ţi crească niţel părul, să nu se cunoască cumva că ai trecut pe la Cambridge, şi o luăm de la cap. Păcat că nu o să dăm atât de uşor de bărbatul Inei, el avea grijă de toate sufletele...

— De cine?

Tipograful îşi strivi ţigara sub talpă, mânios că nu-şi ţinuse gura.

— Ei, acuşi, c-o făcui, gata! De Dumitrana vorbesc. Cu el s-a căsătorit Ina. Ce vrei, femeile nu au răbdare! Mai na o ţigară...

Mareş nu luă. Câtva timp tăcură amândoi ca doi străini. Pe urmă bătrânul spuse moale:

— De fapt cred că e mai bine să mergi undeva la vreun depou din provincie, abia îţi pierzi urma: la Focşani, la Constanţa...

— Ai dreptate, încuviinţă celălalt. E mai bine aşa, din toate punctele de vedere. Când să mai trec pe-aici?

— Săptămâna viitoare, tot cam la ora asta. Să pari un muşteriu, ca alţii. Să nu bată la ochi.

— Am înţeles.

Se ridică de pe cartoane şi-i strânse mâna.

— Fii atent la ieşire.

— Nici o grijă, nene Dobre.

Convorbirea nu mai avea nici un haz. Mareş bănuise că o să stea mai mult, că o să-şi amintească împreună cu tipograful de vremurile de altădată, dar ceea ce aflase îl pusese pe goană. Ieşi repede, fără să mai audă glasul dezolat al celuilalt.

— N-o să fii supărat pe mine, din cauza asta, nu?

Afară era soare şi cald, treceau vânzători cu salată strigând în gura mare, spre larma pieţei Botescu. Ocoli locul, apucând-o pe o stradă liniştită.

Nu era suferinţă ceea ce simţea. Era mai mult mirat. Ina trebuie că avea acum 27 sau 28 de ani. Fetele se măritau devreme. Oare când s-o fi căsătorit? Viaţa nu aşteaptă, ce ai vrea? Şi tu, prostule, care-ţi făcuseşi din ea, acolo, în puşcărie, lucrul cel mai luminos din viaţă! Zilele şi mai ales nopţile fără somn în celulă erau mai scurte când îţi aduceai aminte cum râde o fată de demult, cum îi străluceau ochii...

Ce-o fi găsit la Dumitrana? Mareş îl ştia de la mitingurile de demult. Acesta vorbea frumos, ştia să înflăcăreze mulţimea, părea un om aspru şi hotărât. La urma urmelor ce-i lega pe ei doi, în afară de amintirea unei zile de grevă: 15 februarie 1933. Anul Griviţei... Aveau fiecare zece ani mai puţin, erau poate nişte copii... El, de 19 ani, încă elev al şcolii de mecanici, ea, de 17 sau 18 ani, soră de caritate la Halta Griviţa, o fată cu păr negru şi ochi aprinşi, cu obrazul dulce şi gura bosumflată...

Un claxon. Tresări. Strada. Case, oameni, garduri. Când s-o fi măritat? Poate imediat după ce l-au închis. O ţinea minte cum intrase în sala tribunalului: cu un chip deschis, cu fruntea umezită, ca şi când ar fi sosit acolo după o lungă fugă prin oraş ca să-l vadă cu orice preţ înainte de a fi trimis în închisoare... Ochii alungiţi şi nasul cârn, gura aceea, plină, roşie ca o garoafă de iarnă... Valentina Ionescu, de profesiune soră de caritate, *fina* lui...

Nu, nu era obligatoriu să-l aştepte. Fiecare îşi face viaţa aşa cum crede că e mai bine. Fără pică şi supărare. Vom

rămâne camarazi. Prostii! Acum o ura de moarte pe ea şi pe omul acela cu voce frumoasă, cu părul încărunţit pe la tâmple.

4

Iunie semeţ, cu ploi scurte şi descărcări electrice, cu miros de tei înfloriţi de zăpuşeală.

Oraşul rămăsese undeva, în urmă. Se aflau lângă Şoseaua Nordului. Copacii de pe marginea lacului Herăstrău foşneau în vântul de vară. Frunzele lor proaspete aveau o mişcare măruntă şi sonoră. Deasupra ecluzei se opriră. Se vedea căderea apei, şi până sus se ridica o răcoare umedă, sub ei strălucea un curcubeu lichid.

— Or fi peşti? întrebă Ina.

— Nu ştiu. Peştii ar trebui să stea la locuri liniştite.

Mareş tăcuse tot drumul. Se întâlniseră în faţa restaurantului Bordei în prima duminică a lunii iunie din acel an, 1943, dimineaţa la unsprezece, după înţelegerea cu tipograful. Ea îi luase braţul şi-i spuse repede:

— Sărută-mă!

Şi el îi sărutase obrazul rece şi împietrit, ca altădată, cu ani în urmă.

În spate nu era nimeni, poate voia să-l facă să uite ceva, dar nu se gândise la asta. Porni alături, trăgând cu ochiul dacă nu-i urmărea cineva. Nu era nimeni. Trecuse un sfert de ceas de când se plimbau tăcuţi unul lângă altul, cu mâinile în buzunare. Ea era îmbrăcată într-un impermeabil uşor, scurt, şi pe cap avea un basc alb, ca pe vremuri. Semăna cu o vânzătoare de magazin sau cu o studentă, pe chip timpul nu-i lăsase nici o urmă.

— M-ai aşteptat mult?

— Nu.

— Poţi să mă ţii de braţ. Poate e mai bine aşa...

Îi luase braţul.

— Bine, cum vrei...

Era neschimbată. Aceeaşi frunte umezită de căldură, acelaşi păr cu şuviţe negre, şi ochii alungiţi, privind într-o parte, pe furiş din când în când, ca să ghicească ce gândea omul tăcut de lângă ea. Trecuse de vârsta adolescenţei, avea aerul unei femei, doar surâsul ascuns îi mai aducea aminte de fata de demult.

— Încotro? întrebă în sfârşit, Mareş.

— Unde-om vedea cu ochii. Nu prea eşti vorbăreţ

— Adevărat.

— Am trecut ieri pe la nenea Dobre. Ce l-o fi găsit? A spoit tipografia, lună a făcut-o.

Bărbatul nu-i răspunse. Trecură de un loc îngrădit unde se jucau mai mulţi băieţaşi într-un carusel de fier Dincolo de o cabana acoperită cu şiţă, lacul clipocea încet, lovind malul de pământ cu valuri mici.

— E foarte frumos aici, spuse Ina, ca să schimbe vorba

Drumul lat, fără copaci pe margini, se vedea până departe. Trecură de o cârciumă, cu un şopron putrezit în faţă, cu mese şchioape la care beau căruţaşi, şi ajunseră în faţa unui câmp pustiu, acoperit cu gunoaie. La o barieră moţăia un cantonier, cu un drapel galben în mână în aşteptarea unui tren ce nu mai sosea.

— Mă duc să-l scol... zise Ina.

Nu se schimbase deloc. Sau poate părea mai puţin convinsă de ceea ce voia să facă, mai puţin spontană.

— Cum vrei...

— Cum vrei! îl îngână furioasă aproape.

Trecură calea ferată. Deasupra lor se strângeau nori mari, cenuşii.

— O să plouă, spuse Ina.

— Da, o să plouă...

— Acolo e o uscătorie de stuf, o vezi?

— O văd.

— Şi mai încolo o staţie de benzină...
— La pompă?
— La pompa aia galbenă...
Ina se opri;
— Îţi baţi joc de mine?
— Nu, nu-mi bat joc de tine.
— Ştii cum îl cheamă pe omul care face aprovizionarea cu benzină a maşinilor?
— De unde să ştiu?
— Gaie...
— Aha...
— Deci: punct de reper, pompa lui Gaie, ţii minte?
— Cum să nu!
— Pe aici nu sunt străzi. Uite şi casa Terezei, gazda noastră. O mai ţii minte?
— Da. Nu uit nimic.
— Asta-i foarte bine pentru toată lumea. Şi-acum să vorbim deschis...
— Ai vreme?
— Să ne spunem tot ce avem de spus...
— Aştept.
Ina îi lăsă braţul şi-l privi ca şi când atunci îl văzuse pentru prima oară după atâta vreme.
— Ai aflat că m-am măritat?
— Da. Să nu uit, îţi mulţumesc pentru ajutorul pe care l-a primit maică-mea...
— Nu era ajutorul meu.
Mareş nu mai spuse nimic.
— Nu mă întrebi ce-am făcut după ce te-au arestat?
— Nu sunt curios. Lucrezi tot la dispensar, la Depou?
— Da. Tot acolo.
— Şi nu te-au simţit?
— Închipuie-ţi că nu!
— E foarte bine.
— Nu fac nici o mişcare deocamdată, a devenit periculos. Astăzi vom afla ce se mai întâmplă...

— Şi bărbatul tău?

Ina îi strânse uşor braţul:

— E o poveste întreagă cu el. Să nu-i porţi pică. Viaţa e ciudată...

— Adevărat.

— Eram mai tineri, ceva străin de noi ne-a despărţit. Te-au luat într-o dimineaţă, şi eu te-am aşteptat. Şi au trecut atâţia ani de-atunci!

— Ai dreptate, Ina, recunoscu el fără urmă de ironie în glas, cu acea amărăciune cu care trebuie să primeşti totdeauna cele mai dureroase lucruri.

De fapt simţea că o urăşte de moarte, dar îi dădea dreptate, deşi îşi spunea că femeile găsesc totdeauna cele mai bune scuze pentru tot ceea ce fac. Ar fi vrut mai devreme, înainte de a o întâlni, s-o judece, să-i spună cuvinte neplăcute, s-o facă să plângă, ori măcar să simtă că are remuşcări.

Privi în spate. Şoseaua Nordului era pustie. Deasupra drumului plutea un nor mare de praf.

— Cum s-au purtat acolo cu tine?

— Mulţumesc, bine. Erau foarte atenţi cu deţinuţii. Au un serviciu care se numeşte serviciul social. Chiar exista un om care contabiliza toate dorinţele deţinuţilor: ce-ar vrea domnul la cină? Dar la micul dejun?

— Îţi baţi joc de mine...

— Vorbesc foarte serios. Cel puţin îl iubeşti?

— Pe cine?

— Pe bărbatul ăsta al tău?

— Cred că da.

Se îndârjise şi ea, avea în ochi o căutătură rea.

— Atunci n-am să te mai întreb nimic, niciodată. Dar pe mine, pe mine m-ai iubit?

— Cine ştie? !

— Câte aproximaţii!

— Dacă mă gândesc bine, te iubeam.

— Flirturi de domnişoară.

— Nu se poate să ne certăm pentru fleacuri. O să lucrăm de aici înainte împreună, dacă o să-mi porţi pică n-o să fie bine pentru nimeni.

— N-avea nici o grijă.

— Lui i-am spus totul despre noi doi...

— Şi a fost încântat, nu-i aşa, că ia logodnica altuia...

— Trebuie să rămânem prieteni, oricât ţi-ar veni de greu. Dacă eşti în stare de aşa ceva, va fi foarte bine pentru toţi. Încearcă să nu mă urăşti. Dă-mi mâna!

Ina îl îmbrăţişă, sărutându-l uşor pe obrazul rece, rămânând câtva timp lipită de el, plângând încet.

— Îmi va fi foarte greu, să ştii, spuse bărbatul, mişcat pe neaşteptate, mâniat pe sine că nu poate să se stăpânească.

— Şi mie, dar trebuie, înţelegi? Timpul vindecă totul...

Începu deodată să plouă. Tuna şi vântul iute stârnit aducea un miros violent de baltă. O luară la fugă spre debarcaderul din apropiere. Câteva bărci se clătinau la primele valuri stârnite de scurta furtună.

— Parcă se vede ceva, arătă Ina un şopron de şindrilă sub care se aflau câteva mese.

Totul părea părăsit, nu se vedea nici urmă de om, dar puteau cel puţin să se adăpostească. Porniră în fugă într-acolo. Pe o uşă dărăpănată scria cu litere mari de cretă: LA BROSCOI, servim pui-de-baltă, vii şi naturali. Izbucniră în râs deodată şi pe urmă, parcă stingheriţi, se priviră pe furiş.

— Ce spui? Are haz negustorul... Dar unde-o fi? întrebă Mareş.

Nu se vedea nimeni. Se auzea numai ploaia bătând repede şindrila acoperişului. Se aşezară la o masă pe scaunele mişcătoare.

Ina îşi şterse obrazul cu batista. Se uită scurt într-o oglindă Gladys şi zâmbi timid, cu o vinovăţie ascunsă până atunci. Această dimineaţă pustie, fără oameni în jur, avea în ea ceva ilicit, ceva ce le amintea de o altă duminică de demult.

— Lumea nu se înghesuie până aici, zise Mareş ca să acopere tăcerea stingheritoare.

— A plouat şi e şi foarte departe...

Pe uşa dărăpănată a restaurantului, scârţâind îngrozitor, se arătă un puşti de vreo 14 ani, murdar, cu un şorţ albastru dinainte, tuns chilug, parcă atunci trezit dintr-un somn lung.

— Cu ce să vă servim? întrebă profesional, trecându-şi dintr-o mâna într-alta un şervet cam soios, cu un aer de chelner încercat.

— Ai pui-de-baltă vii şi naturali? întrebă Mareş cât se poate de serios şi tocmai de aceea comic.

— Acuşica soseşte jupânul cu ei, s-a dus să-i prindă..

— O să dai faliment în felul ăsta, puştiule. Atunci, cu ce ne serveşti?

— Puţină brânză, ridichi de lună, ceva vin, măsline, salam de Sibiu...

— Bine, atunci brânză, ridichi şi nişte vin...

Încă ploua puternic, cu violenţă, aruncând pale de apă spre mesele de sub şopronul rărit. Femeia îşi strânse mai bine impermeabilul în jurul gâtului. Copacii se clătinau zgâlţâiţi de vânt spre apa agitată.

— Ce s-a întâmplat cu bărbatul tău? întrebă Mareş. Am adus o scrisoare de la cei din închisoare. Nu cunosc exact ce scrie acolo, dar ştiu că s-a vorbit mult despre el...

— Se ascunde, e învinuit de trădare...

— Ştiam. Din fericire s-a cercetat, s-au trimis oameni dinafară şi s-a aflat. Focşa este cel care i-a vândut pe ceilalţi...

Ina aproape se ridică în picioare de emoţie.

— Spune-mi, e adevărat?

— Cel puţin atâta ştiu şi eu! În puşcării lucrurile se cunosc mai repede ca afară...

— Nu se poate!

— Ba uite că se poate...

Băiatul de prăvălie apăruse cu sticla de vin, cu ridichile şi cu bucata lui de brânză. Părea preocupat, se uita cu atenţie la paharele care tremurau pe o tavă îngustă, terorizat de gândul că pot să cadă.

— Dacă mai aveţi răbdare, acuşi pică şi jupânul cu puii-de-baltă...

Nu răspunseră. Mareş fuma tăcut, privind lacul acoperit de palele ploii.

— Unde se ascunde? Ce-a făcut în timpul ăsta? întrebă după plecarea străinului.

— De astă-toamnă ne vedem foarte rar şi cu mari riscuri. E urmărit şi de Siguranţă, şi de cei din partid..

— Înţeleg. Acum toată porcăria asta s-a terminat. Am adus o scrisoare inginerului Comşa.

— El a fost singurul care l-a crezut...

— Au fost şi alţii, nenorocirea în cazul acesta este că trebuie să şi dovedeşti că ceea ce crezi e adevărat...

— Şi cum s-au convins ceilalţi că e nevinovat?

— Printr-o întâmplare. Focşa s-a dat la fund. Bănuielile s-au înmulţit. A fost chemat prin reţeaua celor de-afară să răspundă la nişte întrebări care nu-i conveneau şi nu s-a prezentat.

— Oare atâta ajunge ca să scape de bănuiala asta teribilă?

— Ajunge. O să vină vremea când apele se vor limpezi. Deocamdată nu ştiu nimic mai mult. Probabil că inginerul îl caută. Poţi să dai de el, să-i spui cu o clipă mai devreme că a scăpat, că nu mai e nevoie să stea ascuns de noi?

— O, ce viaţă, ce viaţă!

Femeia izbucni pe neaşteptate în plâns. Mareş o privi şi cu mânie şi cu milă.

— Îl iubeşti...

— Şi pe tine te-am iubit, şi nu mai face mutra asta! Te-am aşteptat ani de zile, fără nimeni, nu-i uşor!

Bărbatul se ridică în picioare furios şi aproape îi strigă:

— Doar nu plecasem de plăcere de-acasă, doar nu fusesem invitat la un bal. Am fost urmărit, prins, bătut, închis. Sunt oameni cărora nu le merge totul ca pe roate în viaţă...

— Ca mie, de pildă...

Ina îşi şterse ochii cu batista şi încercă să surâdă.

— Ce prost eşti, şi ce nedrept!

— Nu sunt nici prost şi nici nedrept. Am aşteptat un rând, o scrisoare de la tine, nici nu ştii cât făcea asta *acolo*... Am crezut că te-au prins, că şi tu suferi ca mine într-o închisoare...

— Ce să-ţi scriu? Că m-am măritat şi că sunt bine mersi, nu? Lucrurile astea se fac, şi-atât! A mai vorbi despre ele e aproape o necuviinţă.

Mareş se reaşezase.

— Ce cuvinte frumoase! Gustă ceva...

Luă cuţitul şi tăie mărunt, mărunt, cum fac cei ce mănâncă puţin mulţi ani la rând, bucata de brânză.

— Când te-am cunoscut eram tineri, ce ştiam noi ce este dragostea, şi mai ales această aşteptare fără sfârşit... A venit într-o zi alt om, alt bărbat, a avut grijă de mine, nu mi-a cerut nimic, era ca un frate. Venea, pleca, şi-atât. Ştia totul despre noi, dar nu m-a întrebat niciodată nimic. Vremea lucrurilor romantice trecuse, şi eu poate nu ştiam asta...

— Nu era nimic romantic în ce ni se întâmpla nouă, Ina. Femeile găsesc totdeauna scuze pentru ceea ce fac...

Tăcură o clipă. Ploaia stătuse pe neaşteptate. Se făcuse linişte, bătea numai un vânt rece şi duşmănos.

— Ai slăbit, spuse femeia încet, timid.

— De un singur lucru vreau să mă scuteşti, izbucni el iar, să nu-ţi fie milă de mine, înţelegi? N-am nevoie de mila nimănui...

Ina reizbucni în plâns cu toate că voise cu orice preţ să nu o facă.

— Câtă nedreptate, câtă nedreptate! N-ai să poţi înţelege nimic, niciodată!

Apăruse de undeva un bărbat gras, slinos, îmbrăcat într-o manta soldăţească, ruptă şi ea şi cârpită. Surâdea parcă cu toată fiinţa lui, era amabil, binevoitor, ducea sub un braţ un sac plin de broaşte vii, nişte fiinţe nevăzute care zvâcneau de-acolo, încercând să-şi recapete o libertate definitiv pierdută.

— Dumneavoastră eraţi? Dumneavoastră voiaţi pui-de-baltă? Într-o secundă totul e gata. Se vede că aveţi gusturi bune, aşa ceva nu mănâncă decât italienii, ai noştri când aud de broaşte cred că e un animal murdar, dar nu-i adevărat! Broasca e cea mai curată fiinţă, trăieşte în apă, domnule şi doamnă. Dacă nu mă credeţi, vă arat ce curate sunt. De ce mănâncă omul porc? Mănâncă pentru că într-adevăr carnea de porc e foarte gustoasă, dar porcul? Porcul e un animal scârbos, murdar, nesuferit, v-o spune un om care cunoaşte. Deci, dacă aveţi puţină răbdare, într-o secundă totul e gata...

Muşteriii se ridicaseră în picioare. Mareş puse pe masă câteva hârtii. Negustorul era nedumerit:

— Cum, plecaţi, tocmai acum? Tocmai când v-am adus puii-de-baltă, se poate, domnu, doamnă? Nu se poate! Poate doreaţi altceva, poate vă facem o saramură, o plătică, un crăpcean, la noi se găsesc de toate. Se poate să plecaţi pe o asemenea vreme şi să nu gustaţi din puii mei de baltă? Sunt delicioşi, doamnă, domnişoară, aşa ceva nu se găseşte nici la Capşa, vă rog să mă credeţi...

Şi, văzând că cei doi se depărtează, îşi lovi fruntea cu palma:

— Uită-te, domnule, se ceartă sub nasul meu, şi eu îi las! Îi las de capul lor!

Strigătele lui se pierdură în urmă. Tăceau amândoi, înverşunaţi, cum sunt oamenii după astfel de explicaţii neplăcute.

— Ar trebui să-l găseşti cât se poate de repede, spuse bărbatul, într-un târziu.

— Pe cine?

— Pe Dumitrana. Să nu facă vreo prostie, să nu cadă în mâna Siguranţei.

— Am să-l găsesc, dacă o să am noroc. Nu vine totdeauna la întâlnirile noastre, numai când nu e primejdios...

Ajunseseră din nou lângă ecluză. Cerul se limpezea, cum se întâmplă în zilele agitate de început de vară.

— Trebuie să ne despărţim. Lumea începe să se înghesuie, şi nu vreau să fim văzuţi împreună.

În glasul ei era şi ironie şi părere de rău, dar nu aveau timp să se mai certe.

— La revedere, spuse încet femeia, întinzându-i o mână moale. Totuşi, cu voia sau fără voia noastră, o să trebuiască să ne mai vedem. Dacă dau de bărbatul meu o să-ţi comunic prin nenea Dobre. Fă-i din când în când câte o vizită. Atât cât să nu bată la ochi.

Se depărtase, mergea repede, cu capul lăsat puţin pe un umăr, ca la întâlnirile de altădată când o conducea până aproape de casă şi o părăsea la colţul străzii. Nu ştia bine ce simţea, dar un sentiment bărbătesc de ură, o înverşunare ce putea fi cu greu oprită, îi stăpânea sufletul. Se întoarse, văzu pe trotuarul asfaltat o cutie de conserve aruncată de cineva şi o izbi cu vârful pantofului cât putu de tare...

5

Din două în două săptămâni, Ina mergea către ora 9 seara, înaintea ultimei reprezentaţii, la cinematograful Aida, într-o sală mărginaşă, cu balcon scorojit, parcă gata să se prăbuşească, aşezându-se în ultimul rând, la parter, cât mai

aproape de uşa mascată de lungile perdele care acopereau zgomotele şi lumina holului, plin de soldaţi în concedii de pe front sau de băieţi de 17 ani, scuipând seminţe.

Venea devreme, ca să poată ţine un scaun gol, alături, pe care-l ocupa fie cu un pachet, dacă era vară ca acum, fie cu pardesiul sau paltonul, cum făcuse toată iarna trecută, deşi sala nu se încălzea prea des şi prea mult. Într-unele miercuri, acel loc rămânea neocupat şi, după terminarea jurnalului, când se întuneca din nou ecranul, se ridica şi pleca. Erau cele mai triste clipe, pentru că trebuia iar să aştepte zile de-a rândul, pline de nelinişte, chinuitoare, fără să aibă vreo veste de la Dumitrana. Înţelegerea era ca în miercurea următoare să se vadă în orice caz, deşi, pentru împrejurări excepţionale, se mai puteau aştepta încă două săptămâni şi mai chinuitoare, şi mai pline de spaime. Urma, bineînţeles, căutarea unei alte locuinţe, din motive de precauţie, obligatorii într-o astfel de viaţă. La puţinele lucruri pe care le aveau, mutatul de colo-colo nu însemna mare lucru, dar se iscau alte curiozităţi, trebuia să cunoască alţi oameni, alte femei, să răspundă altor întrebări, să-şi facă o altă biografie, pentru că totdeauna când dispari atât de repede din toate locurile nu poţi repeta biografiile ticluite pentru ceilalţi.

În miercurea aceea, Ina sosi mai devreme. Era într-o zi plină de zăduf. Lumea nu se înghesuia prea mult în cinematografe pentru că sala nu avea ventilaţie, se rula şi un film vechi, *Coroana de fier*, trupa de revistă „care delecta publicul de la orele 20,30 la 21” abia îşi făcea loc pe sub scena şubredă la care privea femeia cu o falsă atenţie. Stătuse puţin înainte de a intra în sala în holul murdar, privise pe fiecare necunoscut cu atenţie, nu fusese nici de data asta cineva care s-o neliniştească. Copilandrii zgomotoşi mâncau seminţe cu patimă, scuipând şi înjurând ca să se grozăvească, năvălind înăuntru la primul semnal.

Acum se cânta *marşul*, o melodie săltăreaţă, „plină de antren”, cum arăta reclama scrisă cu cerneală din faţa

intrării de către o mână nedibace, şi trei femei, vopsite mai mult decât era necesar, râdeau şi făceau bezele publicului, cât se afla în scaunele aliniate în întunericul sălii. Ina lăsase un pachet alături, pe scaunul de lângă ea. Avea oroare de bărbaţii care veneau în cinematografe după femei străine şi singure, de câteva ori abia scăpase de câţiva derbedei agresivi, şi gândul că şi de data asta ar încerca vreunul să intre în vorbă cu ea, spunându-i ori cuvinte tâmpite, ori măscări, o enerva.

Sala aplauda frenetic şi ironic în acelaşi timp. Urma cupletul unui comic, Harnasian, un ins pirpiriu, cu haz, cam scheletic, cam nemâncat, dar tocmai de aceea stârnind hohotele spectatorilor. Se spuneau lucrurilor pe nume, chiar atunci când o decenţă elementară cerea să nu li se spună, băieţandrii aplaudară iară, bătând din palmele lor mari, cu forţă. Urmă apoi o romanţă leşinată, cântată de o femeie grasă şi asudată la subsuori, îmbrăcată într-o rochie vag argintie, parcă prea prăfuită ca să mai fie îmbrăcată, în cele din urmă apăru steaua trupei, doamna Violeta Popescu, rostind pe melodia *Iubitul meu nu este mort* un scheci patriotic:

Iubitul meu nu este mort
Şi el se luptă cot la cot
Pe frontieră.

Şi în război când a plecat
Cu doi copii el m-a lăsat
Şi-o avuţie.

Şi din război când va veni
Cu trei copii mă va găsi
Şi-o ruinare.

Ea bine vorba nu sfârşea,

Că-n uşă, iată, s-auzea
O lovitură.

El iute-n casă a intrat
Şi fuga la copii a dat
Ca să-i sărute.

În loc de doi, el vede trei,
Din ochii lui sare scântei
Şi-apoi îi zice:

„Să-ţi iei copilul care-l ai,
În casa mea să nu mai stai
Nici o secundă!”

Ea copilul şi l-a luat,
Din casă iute a plecat
În lumea largă.

O acompania mimând o durere profundă un fel de soldăţel, cu moletierele căzute, cu o capelă de ordonanţă pe frunte, mişcând de colo-colo o puşcă de lemn, spre hazul galeriei care aplauda, la urmă, în delir.

Ina privi perdeaua albastră, se uită la puţinii bărbaţi din jur, mai era vreme. Dumitrana nu apărea înainte de începerea *Jurnalului UFA*, şi nu şedea lângă ea decât 5 minute.

Şi-acum la despărţire,

Bun rămas, bun rămas, bun rămas... cânta trupa aliniată în faţa fosei, care-şi aprinsese luminile. Aplauzele celor de la balcon cutremurau sala. Pânza ecranului căzu automat, cei doi viorişti şi pianistul care-i acompaniase pe actori se

ridicară în picioare de pe scaunele lor şi plecară. Se făcu linişte, o linişte ciudată, în care se auzeau numai pocniturile seminţelor despicate. Becurile se stinseră pe rând, şi un fascicul lung de lumină izbucni din întunericul abia iscat. Începea jurnalul de război german.

...Pe frontul de la Kerci continua luptele de apărare... spunea răspicat comentatorul.

Huruitul tancurilor şi bubuitul bombardierelor treceau de pe ecran în timpanele celor din sală. Din scaunul acela incomod, războiul îndepărtat nu avea tragismul său adevărat. Părea el însuşi un film închipuit, şi pocnetul seminţelor continua nepăsător.

Cineva se aşează prin întuneric alături de ea. Simţi pe braţ o mână fierbinte pe care o ştia de multă vreme. Era Dumitrana. Întoarse capul uşor, totdeauna numai atât li se cuvenea, o privire furişă, un schimb de bilete, sau câteva cuvinte spuse pe şoptite. Apoi el se ridica şi dispărea pentru alte două săptămâni. De data asta lucrurile se schimbară. Pe neaşteptate, Ina se ridică brusc şi-i spuse:

— Ne întâlnim afară. Lângă cinematograf e o cofetărie, eu plec înainte, te aştept acolo, am să-ţi spun lucruri importante...

El îi făcu loc, mai zăbovi două lungi minute în care mai avu timp să vadă o întrevedere a Führer-ului cu ambasadorul Japoniei la Berlin şi ieşi. O găsi pe Ina în mica bombonerie, palidă, neliniştită, abia stăpânindu-şi emoţia, şi înţelese că se întâmplase ceva într-adevăr foarte grav.

— Ce-i cu tine?

Cofetăria luminată prost era pustie, bâzâiau indiferent muştele, pe stradă treceau maşini militare ridicând praful gros.

— S-a întors Mareş...

— A, asta era... zise puţin amar bărbatul.

— Nu te gândi la nimic neplăcut, făcu femeia ştiind ce puţin timp aveau la îndemână.

— Credeam că e un lucru încheiat...

— Taci, prostule!

Era nefiresc să-i spună toate lucrurile astea, pentru că el avea părul albit pe la tâmple, părea mai curând tatăl ei, nu soţul.

— Atunci?

— A adus o scrisoare...

— Şi?

— A fost trimisă inginerului Comşa, şi e vorba acolo şi de tine...

Dumitrana nu pricepea nimic.

— Nu înţeleg.

— Conducerea de partid ştie că eşti nevinovat...

Era prea simplist, prea la îndemâna oricui să absolvi pe cineva dintr-o dată de o vină atât de mare cum era aceea care atârna deasupra capului său.

— Prostii! Mai bine spune-mi dacă nu ţi-au luat urma, şi în felul ăsta să mă găsească şi pe mine...

— Îţi vorbesc foarte serios. Te caută. Vor să stea de vorbă cu tine. Trebuie să dai de inginer numaidecât.

— Până nu-l găsesc pe Focşa, până nu-i scot maţele din burtă, până nu-l fac să vorbească, nu am de ce să-i văd... Dacă e o cursă, dacă mă bănuiesc şi vor să scape de mine, şi eu n-am să pot să-mi dovedesc nevinovăţia?...

— Nu mai spune prostii, că eşti în toate minţile, ce dracu! Te caută, au să-ţi spună lucruri importante...

Dumitrana ceru două prăjituri ieftine, făcute cu margarină, fetii care se apropiase şi-i întrebase ce doresc. Reclamele cu fosfor din vitrina camuflată luceau uşor în semiîntunericul micii prăvălii. Afară fluierau sergenţii către casele cu ferestrele încă necamuflate, şi pe sub uşa întredeschisă, acoperită cu o perdea neagră, intra vântul uşor al nopţii de vară.

— Nu se poate, nu-i adevărat... Prea ar fi un noroc î

— Focşa a dispărut, l-au căutat şi nu vrea să se arate nimănui...

Bărbatul cărunt, îmbrăcat într-o haină de buret, elegant oarecum, cu o faţă obosită, căzu într-o muţenie scurtă. Trecuse aproape un an de zile de când îşi căuta duşmanul, şi nu reuşise să-i dea de urmă. Cel mai îngrozitor lucru care i se putea întâmpla într-o astfel de împrejurare era ca el să fi fost ucis de poliţie. Atunci bănuiala rămânea întreagă şi asupra lui, şi toată viaţa ar fi trebuit să stea să explice celorlalţi ceea ce se întâmplase, dacă nu cumva, în cazul că Mareşalul va fi răsturnat, se va putea găsi arhiva Siguranţei...

Umblase în timpul acesta prin toate cafenelele Bucureştiului şi chiar în cele de provincie, vorbise cu vechi misiţi care-l cunoscuseră pe Focşa, cu care avusese pe vremuri treabă împreună, deşi aceasta comporta destule riscuri, ajunsese până şi la nevasta acestuia, interogând-o scurt şi dur, nereuşind să afle nimic, pentru că într-adevăr Focşa dispăruse de la propriul său domiciliu de multă vreme, şi ea nu putea să-i arate decât rare cărţi poştale, mereu cu altă ştampilă, prin care trădătorul trimitea familiei şi copiilor salutări şi urări de sănătate. De mai multe luni însă, din februarie al anului aceluia nu mai dăduse nici un semn de viaţă.

Înteţise pândele, umblase cât putea umbla un om, el însuşi vânat de o poliţie ageră, strecurându-se cu mari primejdii prin bariera tăcută şi misterioasă de agenţi, pândise nopţi întregi din case vecine vechile domicilii ale lui Focşa, suspectase pe fostele sale prietene, le urmărise cu o răbdare de înger, dar nicăieri omul acela dispărut nu se ivise. Într-o după-amiază crezuse că-l vede pe un bulevard, se ţinuse după el în plină mulţime, alergând cu înverşunare, gata-gata să fie oprit de un agent de circulaţie pentru că era să fie lovit de o maşină, îl pierduse însă din ochi şi nu-l mai revăzuse şi nici nu ştia bine dacă într-adevăr Focşa fusese necunoscutul după care umblase. Acum venea vestea aceasta ce trebuia cântărită bine. Nu de judecata celorlalţi îi era teamă, pentru că el credea că-şi poate

dovedi oricând nevinovăţia, îi era teamă numai că-l vor împiedica să-l găsească pe Focşa.

O întrebă deci pe Ina:

— Ce trebuie să fac?

— Dă-i un telefon lui Comşa. El ştie tot, deocamdată. Ceilalţi mai puţin...

— Bine, am s-o fac...

Femeia nu gustase deloc din prăjitura uscată de pe măsuţa de marmură, se uita numai la chipul lui obosit de atâtea nopţi nedormite, ros de o grijă lungă şi nedreaptă. Îşi aminti acum şi de celălalt, de Mareş. Bărbaţii pe care-i iubise nu aveau altă frumuseţe decât aceea a oamenilor încolţiţi, atâta timp cât scapă de urmăritorii lor.

— Acum trebuie să ne despărţim, zise Dumitrana.

Plăti şi se ridică.

— Tu mai rămâi puţin. Dacă pot să mă întorc la tine, o s-o caut pe Tereza, deşi nu e bine să locuim împreună...

Nici nu-i strânsese mâna, îi surâsese puţin cu o afecţiune veche de camarad. Dracu mai ştia ce însemna viaţa lor!

În aceeaşi seară, către ora 10, Dumitrana îl întâlni pe inginerul Comşa, lângă Statuia Aviatorilor.

— Bună seara, zise omul cu obrazul ciupit de vărsat, strângându-i mâna cu o afecţiune care nu-i scăpă celuilalt. Cazul dumitale e rezolvat. Îţi cer în continuare să nu faci prostii. Controlul de partid a stabilit că ai avut dreptate. Am primit o scrisoare. Poţi să-ţi reiei munca...

— Vă mulţumesc, domnule inginer...

— Să lăsăm mulţumirile, sunt foarte multe lucruri de făcut. Ordinele în legătură cu Focşa le vom primi mai târziu...

— L-am căutat peste tot şi vă mărturisesc că nu garantez că dacă-l găseam scăpa cu viaţă...

— Nimeni nu e atât de prost încât să-şi gâtuie propriul duşman înainte de a afla totul de la el. Te ştiam om deştept!

— Dar dacă l-au înhăţat? Dacă-l ţin închis şi-l vor omorî atunci când vor crede că nu mai e nevoie de el...

— Fumezi o ţigară?

Îi întinse un pachet, şi Dumitrana aprinse un chibrit ascunzând flacăra cu podul palmei.

— Locul ăsta e sigur?

— Tot atât de sigur ca anul trecut. E un cartier distins, pe-aici, pe aproape, locuieşte baronul Killinger. Nu au atâta imaginaţie încât să creadă că ne întâlnim chiar sub nasul lor... Inginerul privi lungul bulevard pustiu. Rar treceau perechi de îndrăgostiţi, şi trandafirii înfloriţi umpleau noaptea cu esenţele lor ameţitoare.

— Frumos oraş, mi-ar fi foarte greu să trăiesc departe de el. Ce păcat că noi ne ocupăm de atâtea lucruri primejdioase...

Avea chef de vorbă sau îşi ascunsese numai emoţia de a-i fi comunicat vestea aceasta plăcută? Teama îi dispăruse chiar în momentul despărţirii sale de Ina. Nu era genul lui Comşa să-l cheme ca să-l înhaţe şi să-l dea pe mâna celor ce-l bănuiseră de a fi trădător,

— Cât îl priveşte pe Focşa, spuse pe neaşteptate inginerul, cazul lui e destul de complicat. În locul lor, l-aş ţine în viaţă. Războiul nu merge prea bine, vreodată s-ar putea ca mulţi să aibă nevoie de el. Pentru unii dintre cei care ne urmăresc, omul rămâne un martor foarte necesar. Să nu te miri că la un moment dat va fi întrebuinţat chiar ca mediator între noi şi ei...

— Nu cred să aibă atâta curaj...

— Nu oamenii sunt cei care hotărăsc uneori fleacurile astea... Vreau numai să-ţi spun că sunt bucuros că am avut încredere în dumneata. Dacă nu ne-am afla pe stradă, te-aş îmbrăţişa. O meriţi. Te-am înţeles şi te-am apărat unde am putut, dar să ştii că n-a fost uşor...

— Îmi închipui.

— Şi-acum să discutăm câte ceva despre ceea ce ai de făcut. Îţi revine vechiul grup. Ei te cunosc bine şi după cât se pare te şi ascultă.

— Sper să *mă* asculte...

— S-a întors şi Mareş, cât îl cunosc e un om descurcăreţ. Vei hotărî singur ce are de făcut. Cred că o vreme provincia îi va prii. Ce-ai spune de Piatra-Olt? E mecanic de meserie, după câte ştiu...

— Chiar aşa.

— Acolo există un depou foarte bine utilat. Oamenii mei de la Căile Ferate mi-au spus că, de când s-au înteţit sabotajele, acolo s-a mutat centrul de reparaţii al locomotivelor nemţeşti. Îmi trebuie mai întâi câteva lucruri de mai mică importanţă. Adică, să se simtă o mână care caută să-i împiedice. Pe urmă, când voi primi şi eu ordinul, un incendiu va trebui să facă praf baza asta a lor. Mi-este greu să-ţi dau amănunte acum, dar pe măsură ce voi şti mai multe o să afli şi dumneata restul. După câte îmi dau seama este mare nevoie de arme. Gara respectivă pare un loc prielnic, trec multe trenuri spre front, băieţii noştri de la Piatra-Olt au mai făcut câte ceva, dar îmi trebuie o minte ageră, crezi că băiatul ăsta e bun?

Celălalt se gândi puţin.

— Când l-au luat era destul de tânăr. Cât ştiu e destoinic. Totuşi, vă daţi seama, mi-este greu să lucrez cu el din motive binecuvântate...

Inginerul zâmbi uşor în întuneric.

— Chestiunile acestea sentimentale nu intră în atribuţiile mele. Deocamdată nu am alte dispoziţii. Ia situaţia aşa cum este...

— Bine, am înţeles...

— Nu-mi telefona prea des. Fă-i rost de acte, trimite-l urgent acolo.

— Şi cu Focşa ce facem?

— Iar Focşa? Ai o obsesie...

— Fiţi în locul meu...

— Te înţeleg. Îţi promit că va fi căutat şi, dacă va fi găsit, ţi-l voi încredinţa, cu condiţia să răspunzi de pielea lui. Avem mare nevoie de el, mai ales mai târziu...

Se despărţiră scurt, cu o strângere de mână. Dumitrana, rămas singur, privi multă vreme silueta suplă a Statuii Aviatorilor, cu aripile ei negre, desfăşurate sub cerul întunecat, un contur masiv de piatră simbolizând ridicarea omului spre înălţimi. Un sentiment de uşurare îl cuprinse dintr-o dată şi-i veni să chiuie ca pe timpuri. Ce avea de făcut? Cu ce să înceapă? Oare oamenii aceia comunicaseră totul celorlalţi, oare vechii lui tovarăşi de luptă nu-l vor privi cu coada ochiului, cu suspiciune, oare vreunul dintre ei nu va avea vreodată imprudenţa să-i scape vreo vorbă care i-ar putea supăra urechile? La naiba cu toate sensibilităţile astea de domnişoară! Totul era bine de-acum, totul devenea limpede, se putea trăi, chiar în primejdie, dar într-o primejdie plăcută, care avea un scop.

6

Casa era aproape. Străbătu o curte lungă, plină de flori şi de globuri albastre şi verzi, înveselind locul pustiu. Se auzea de departe un gramofon prin fereastra deschisă. Întâlnirea trebuia să semene cu o petrecere de familie şi, în scopul acesta, Dumitrana, care sosise aici mai devreme, adusese câteva sticle de vin, şi gazda pregătise din sărăcia ei o găină la tavă, al cărei miros plăcut biruia izul amărui de iarbă strivită şi crini dulcegi abia înfloriţi sub prispa casei joase.

Mareş bătu la uşă; cei dinlăuntru îl aşteptau şi-l văzură deschizând poarta îngropată sub un val de iederă. Îl întâmpină un militar înalt cu ochii duşi în fundul capului, bărbierit până la sânge.

— Tomulete! se recomandă iute, cu un glas aspru. Poftiţi, poftiţi, bine aţi venit!

Urarea era pentru ceilalţi chiriaşi din curte, care se mirau desigur că pe gazdă o apucase pofta de petrecere cu atâta lume.

Intră. Mareş văzu în capul mesei plină de farfurii pe Tereza, o femeie mărunţică cu părul întunecat, acoperit de un bariş. Lângă ea stătea bărbatul Inei, vesel şi curios, preţuindu-l dintr-o privire pe noul-sosit, chemându-l cu un gest lângă el, fără vreo sfială, ca şi când abia aşteptase să-i facă cunoştinţă. Lângă gramofonul cu pâlnie albastră, meşterea tipograful, nenea Dobre, care căuta în grămada de plăci ceva mai zgomotos, ca să le acopere vorbele.

Îşi strânseră mâinile în tăcere şi se aşezară.

— Întâi un pahar de vin! spuse Dumitrana.

Ciocniră, nu aveau deprinderea să petreacă, furculiţele sunau stângaci în mâinile lor. Tereza se ridică de câteva ori, aduse mâncarea, îl certă pe bătrân care nu mai termina cu plăcile lui, şi când atmosfera se mai încălzi, Mareş privi spre vecinul de masă. Era tuns scurt, şi gâtul vânjos izbucnea parcă din cămaşa subţire de vară cu care era îmbrăcat. Mânca cu poftă, dar fără lăcomie, glumea cu militarul din faţa lui şi, din când în când, îi arunca câte o privire scurtă. Ina îi măsură pe amândoi, puţin neliniştită, dar ţinându-se bine. Încăperea mică, spoită de curând şi foarte curată, era aproape fără podoabe, dacă excludeai o fotografie mare a unui bărbat cu mustăţi, şi o pânză de in, întinsă pe un perete. Preşurile aspre de jos ascundeau duşumeaua roasă, şi o uşă vopsită strident îi atrăgea mereu privirea noului-sosit.

Bărbatul Inei continua convorbirea începută mai demult cu sergentul-major de aviaţie, spân şi cu obrazul palid, de lângă el, căruia nu-i reţinuse numele. Vorbeau despre flotila de la Craiova, unde era probabil mobilizat.

— Zilnic comandamentul german face reclamaţii la Statul-Major. În cârciumile din oraş, prietenia germano-

română se lasă cu morţi şi răniţi. Aviatorii nu aşteaptă prea mult când e vorba de niţică bătaie.

Dumitrana râse, aşează paharul cu vin pe masă şi îl bătu pe umăr:

— Asta nu e chiar atât de rău. Probabil că ofiţerii lor fac pe nebunii...

— Dacă ar fi numai asta! Nu le mai place bătălia, au început să vorbească de casă, de familii. Nu se mai simt atât de tari şi ne vâră pe noi la greu. Aviatorii nu dorm zi şi noapte, sunt trimişi în recunoaşteri; ei se ţin de chefuri şi de femei. Nu ştiu cum să spun: în timp ce ai noştri îşi riscă pielea în văzduh într-un război care nu i-a interesat, ei fac orgii.

— Tomulete, înţeleg, să-mi spui acum cum stăm cu flotila? Ai destui prieteni acolo?

— Destui? Ce înseamnă destui? Câţiva sunt siguri, dar nu pot să le spun înainte de a fi nevoie.

— E limpede, dar cam pe câţi putem conta?

— Cu mici excepţii, pe toţi, dar depinde şi de situaţia de moment. Există legi militare foarte aspre, pedepsele curg lanţ, există, o stare de nemulţumire generală, de aci însă până la lucruri mai importante e un drum. Ofiţerii găsesc totdeauna acele cuvinte frumoase cu ajutorul cărora te pot trimite la moarte cât ai clipi din ochi... Nimeni nu-şi riscă pielea fără o siguranţă oarecare.

Dumitrana lăsă furculiţa şi mai bău un pahar de vin.

— Nu-mi spui lucruri noi.

Avea un glas aspru acum şi se posomorâse.

— De această siguranţă vom avea noi grijă... Important mi se pare să ştii de cine să te fereşti.

Şi aducându-şi aminte de Mareş se întoarse:

— Iartă-mă, un moment.

Nu mai mânca nimeni. Lângă gramofon şi grămada de plăci mereu schimbate (nişte plăci demodate şi hârâite, nişte ace vechi tocite şi o pâlnie răguşită de pe timpul lui Marconi) sta acum gazda, Tereza, trăgând cu ochiul prin

perdea să n-asculte cineva afară, dar vecinii aveau şi ei petrecerea lor de duminică, se auzea din fundul curţii un alt gramofon sau patefon sau un aparat de radio şi nu se mai nelinişti nimeni.

Dumitrana terminase cu sergentul-major. Îl chemă pe un scaun mai într-un colţ de odaie pe Mareş şi spuse celorlalţi, adică mai întâi Inei:

— Ar trebui să dansaţi, parcă suntem la o înmormântare. Tereza, tu, ca mai bătrână, dă tonul. Un vals nu ai? Ceva mai pentru noi ăştia care n-am prea avut timp de scălâmbăială...

Tomulete o luă pe Ina de umeri, şi tipograful tăcut şi solemn până atunci făcu gazdei o reverenţă ca pe vremuri, la sala *Dacia.*

— Permiteţi?

Petrecerea avea ceva caraghios în ea, dar şi o sfinţenie a amintirii, pentru un martor nevăzut părea însufleţirea unei fotografii de demult făcute la dagherotip. Poate numai chipul proaspăt al Inei, surâsul ei puţin trist şi depărtat contrazicea impresia asta.

Mareş n-avu vreme să observe toate amănuntele. Îl măsura pe Dumitrana, pe care-l văzuse de câteva ori la întruniri, totdeauna de departe şi părându-i-se mai puţin tânăr ca acum când sta la doi paşi de el, cu palmele pe genunchi, cu umerii săi de hamal tresărind din când în când.

— Mi-ai fost recomandat ca un om foarte sigur. Deocamdată am ceva pentru dumneata, o mică afacere în provincie. E mai bine din toate punctele de vedere să dispari din Bucureşti.

— Şi poliţia? Trebuie să mă prezint din 15 în 15 zile la circumscripţie...

— De când te-ai întors?

— De la Paşti.

— Cam puţin, dar cu un bacşiş dat comisarului poţi să n-ai nici o grijă. Spune-i că ai găsit ceva de lucru în altă parte, o să înţeleagă.

— Şi dacă nu vrea?

— Ai avea ghinion cu adevărat. Sunt cam puţini cei care refuză mita... Mi s-a spus că eşti de meserie mecanic. Ţi-ar conveni Piatra-Olt?

— Mă duc oriunde este nevoie.

— O să-ţi explic numaidecât despre ce este vorba. Nu bei un pahar de vin cu mine?

— Cum să nu, cu plăcere...

— Ina mi-a vorbit despre dumneata, ai luat parte la greva de la Griviţa.

— N-am făcut prea multe lucruri.

Băură privindu-se puţin, apoi Dumitrana spuse simplu:

— Cred că nu comit o greşeală dacă te trimit acolo... Piatra-Olt este nodul de cale ferată cel mai important din sud. Există un depou de reparaţii foarte bine organizat. Va trebui să-i trezim la realitate. Trădarea unora ne-a împiedicat până acum să acţionăm deschis. E vremea să-i facem pe nemţi să simtă pe pielea lor că nu stau chiar pe roze. Am aici actele dumitale de transfer... Iată-le! Marfă *Dobre-nunţi-botezuri,* garantate. Sunt toate ştampilele, uite delegaţia. Te numeşti, să spunem: Matei Gheorghe, am ales ceva foarte apropiat de numele adevărat, ca să nu cumva să avem surprize. Aşa, ai lucrat până la 1 iunie la Bucureşti-Triaj, ca lăcătuş, e important. Ajuns acolo n-o faci pe nebunul că le ştii pe toate...

Lui Mareş, omul care vorbea deschis şi fără ocolişuri îi devenea antipatic.

— Meseria de lăcătuş îţi convine?

— Îmi convine.

— Bun. Până aici e bine. Adresa din Bucureşti, bine-înţeles, e falsă. Bulevardul Mărăşeşti, 115. Dacă cineva te va întreba vreodată, să-i răspunzi că într-adevăr ai locuit acolo, dar te-ai mutat, pricepi?

— Pricep.

— Poftim acum şi actul de mobilizare pe loc, să nu-l pierzi, e foarte important. Ai grijă cum vorbeşti la controlul militar, au cam început să se prindă că le tragem chiulul pe front. Când nu mai merge altfel, o sumă bunicică rezolvă totul...

— Metoda e veche.

— Dar bună. Cum ajungi acolo, mergi la cămin, au un cămin pentru ucenici şi pentru funcţionarii din gară. Întrebi de un impiegat, Ioniţă. ţii minte?

— Ţin.

— Ăsta o să-ţi spună ce ai de făcut. Mai avem un om acolo, Constantin, de meserie frânar. Nu vă adunaţi toţi trei laolaltă niciodată, nu e bine... Munca în general e uşoară, rămâne numai riscul. Trebuie să sabotaţi repararea locomotivelor. Cu cât se întârzie aceste reparaţii cu atât scurtăm războiul mai mult. Decoraţii nu dau, aşa că să nu te aştepţi, mai târziu vom vedea ce avem de făcut. Deocamdată îţi recomand mult sânge rece. Cu poliţia noastră parcă ne mai descurcăm, dar acolo e şi Gestapoul, care înseamnă altă mâncare de peşte. Oricum, te văd dezgheţat, n-o să mă faci de râs...

— Cum mă vor recunoaşte?

— Eşti trimis de unchiul Costel de la Caracal. Atât.

— Bine.

— Mai bea un pahar de vin şi invit-o pe Ina la dans. Femeile au o adevărată plăcere să danseze...

— Nu ştiu să dansez...

— Auzi, Ina, ce spune domnul ăsta: că nu ştie să danseze, ia te rog să-l înveţi câte ceva...

O văzură apropiindu-se şi privindu-i când pe unul, când pe celălalt.

— Vrei să încerci? spuse ea cu glas uşor.

— Am să încerc, se încăpăţână Mareş ca să arate mai mult celorlalţi că nu se sfia să facă faţă situaţiei delicate în

care-l aruncase Dumitrana, care avea de vorbit acum cu tipograful.

— Zâmbeşte puţin, îl rugă femeia. Altfel ai să rămâi cu aerul ăsta vinovat care o să-l pună pe gânduri pe bărbatul meu,

— Ce spui? Şi crezi că asta mă priveşte pe mine?

Vorbeau încet, la ei se uita din când în când nenea *Dobre-nunţi-botezuri*, care cunoştea amara poveste a celor trei.

— Ce spui de perechea asta? întrebă pe neaşteptate Dumitrana pe cel din faţa lui. Se potrivesc.

— De... făcu bătrânul morocănos.

— Ascultă, Gutenberg, n-o mai face pe nisnaiul, că ştiu tot. Când am cerut-o pe Ina de nevastă, habar n-aveam că-l iubise pe Mareş. Pe urmă nu s-a mai putut face nimic, toarnă-mi mai bine un pahar şi nu roşi ca o fecioară. Se mai întâmplă şi din astea, n-aveam nici o vină...

Apoi trecură la afacerile lor încurcate.

— Cum stăm cu manifestele alea? Ai un om de încredere care să le împartă cu prudenţă unde trebuie?

— Am, zise tipograful.

— Poţi să-mi spui şi mie cine e?

— Un nebun.

— Asta-i bună, numai cu nebuni nu avusesem de-a face...

— Sunt buni şi nebunii la ceva. E un vânzător de ziare care vinde *Signal î*n Gara de Nord. Cel mai bun distribuitor de manifeste pe care-l ştiu. Dă reviste pe gratis soldaţilor care pleacă spre front şi înăuntru, ca la *ciocu şi norocu,* ei găsesc acele bucăţele de hârtie pe care nu ştiu câtă vreme voi putea să le mai tipăresc...

— Bine, până aici îmi place. O să-ţi mai trimit doi sau trei oameni. Unul e plasator la un cinematograf din centru, altul vânzător de bilete de loterie, în meseria asta trebuie să-ţi alegi locurile cele mai aglomerate, altfel nu faci nimic. Când ai marfă mai multă trimite-mi şi mie prin Tereza...

Gramofonul hârâia, gazda se apropie şi vru să schimbe placa.

— Mai merge o dată, spuse Dumitrana, ridicându-se, şi după aceea se adresă Inei: Ce-are băiatul ăsta? Parcă a înghiţit o sabie. Ori nu te porţi bine cu el?

— *Nu m-am purtat bine cu el,* zise femeia râzând şi trecu în braţele celuilalt. Asta-i cu totul altceva...

Dumitrana o strânse uşor lângă el şi privi peste umăr la Mareş, care se apropiase de fereastră.

„Ei, drăcie! gândi. Uite ce-mi trebuia, să lucrez chiar cu omul care se vede bine că o mai iubeşte pe Ina şi încă cum!”

Şi pentru că nu era lipsit de umor îi spuse nevestei că dansează minunat şi că-i fericit că făcuse o asemenea alegere, dar în ochii ei se iviră în curând lacrimile. Degeaba încercă Ina după aceea să se prefacă veselă. Înţeleseseră amândoi cât le va complica existenţa întoarcerea acestui om tăcut de lângă geam, fapt ce nu-l împiedică pe Dumitrana să danseze încă multă vreme, cu plăcere, ca în tinereţe, zicându-şi că viaţa trebuie luată aşa cum era...

7

Zgomotele oraşului muriseră de mult, nu se auzea decât vântul nocturn în pomii de lângă fereastră. Noaptea arunca o lumină albastră prin perdele şi aerul rece le îngheţa trupurile învelite cu o pătură uşoară. Bărbatul ştia că ea nu doarme şi o pândea tăcut, aşteptând cu mâinile sub cap. Ar fi fumat o ţigară, dar asta l-ar fi trădat. În cele din urmă, ca să curme situaţia neplăcută, se hotărî şi întrebă încet:

— Dormi?

— Nu, spuse Ina încet. Ştiu, vrei o ţigară...

— Cum ai ghicit?...

Dumitrana căută lacom sub noptieră pachetul de tutun. Hârtia foşni câtva timp, în întuneric fulgeră lumina chibritului, dogorind uşor pe faţa femeii.

— Îţi vine greu, te înţeleg, spuse bărbatul fără să aibă aerul că voia să ştie ceva. Băiatul ăla nu prea s-a distrat...

— Care băiat?

— Mareş.

— Când vii de unde vine el, nu ai chef de petrecere.

— Adevărat. Dar ar mai fi putut să te invite încă o dată la dans...

— Nu i-a plăcut niciodată să danseze şi pe urmă, n-ai fi fost gelos?

— N-am timp pentru aşa ceva.

— Încrezuţi mai sunt bărbaţii!

— Începe o perioadă grea, Ina. Săptămâna asta trebuie să te muţi iar. A mai fost unul ca tine: parcă Ahasverus îi spunea. A câta oară împachetăm?

— Din 41 şi până acum, am schimbat 13 domicilii. E ceva!

— Mă gândesc ce-o să spună proprietarul când o să-i pui în mână chiria pe trei luni şi-o să-i zici adio. Unde-l minţi că te muţi?

— La Ploieşti îţi convine? Sau îi vând chestia cu mătuşa bogată care mi-a lăsat o casă la Roman? (Acestea erau cele mai obişnuite motivări ale plecărilor din casele în care locuiseră până atunci, ca să nu pară suspecţi proprietarilor.)

— Să vedem ce-o să visez. Crezi că te mai iubeşte?

— Cine, proprietarul?

— Nu face pe proasta!

— Cine ştie! Ne-am înţeles să rămânem prieteni.

— Îi ceri ceva foarte greu. De obicei lucrurile astea se termină cu un fel de duşmănie.

— Multe mai ştii, priceputule! Câte femei ai părăsit până acum?

— Ei, destule, destule!

Ina se ridică într-un cot şi-l luă de păr privindu-i firele albe de la tâmple.

— La vârsta ta ai putea să fii mai serios! Numai că nu te-a făcut corupător de minore, şi eu doar nu mai sunt atât de tânără!

— Oare arăt atât de bătrân, fata mea dragă?

— Nu cred, dar avea şi el dreptul la un cuvânt mai aspru. Spune-mi mai bine ce ai de făcut mâine?

Dumitrana aprinse veioza şi se gândi puţin.

— E destulă bătaie de cap. Am pe listă un general, pe un tovarăş care vine tocmai din Moldova, unul întors de pe front... Ştii ce, haide să încercăm să adormim totuşi, uite, am să sting ţigara, am să te sărut pe frunte şi gata să fie afurisit cel care mai spune ceva şi nu sforăie după cinci minute!

Stinse veioza, strivi de o scrumieră de metal ţigara şi îşi mai aduse aminte de ceva:

— Am şi uitat să-ţi spun noua mea adresă: Polonă 87, de mult am ochit o curte liniştită. Mă costă o mulţime de bani, în schimb vom da de lucru celor de la vechiul domiciliu. Noapte bună...

Dar femeia nu adormi numaidecât, Dumitrana o simţi multă vreme zbătându-se în aşternut, dar se prefăcu că adormise şi chiar adormi după o vreme, ştiind că pe orice om e foarte greu să-l păzeşti de propriile sale gânduri.

III

1

IEŞI PE PERONUL DE PIATRĂ ŞI PRIVI LINIILE PUSTII. Ploua în rafale. Se auzeau trenurile în manevră şi acarii fluierau la macaze. Simţi frigul sub raglanul subţire. În mână avea lădiţa lui de lemn în care erau două cămăşi de schimb şi două perechi de indispensabili, aparatul de bărbierit, un prosop cârpit cu grijă şi trei perechi de ciorapi. Trecu un tren militar, abia târându-se pe şine. Pe scările vagoanelor stăteau pe vine, apărându-se de ploaie, santinele rebegite. Se zăreau focurile ţigărilor ascunse în palme. Toată gara era învăluită într-un abur umed, albicios. Miercuri, pe la ora opt seara, intră într-o încăpere plină de fum, aglomerată, care ţinea loc şi de sală de aşteptare şi de bufet. Se aşeză la o masă şi scoase din buzunar o carte poştală cumpărată încă de dimineaţă. Cu un creion aşternu câteva rânduri către maică-sa, anunţând-o că e repartizat la Piatra-Olt, de unde avea să-i scrie. După aceea se uită în jur. Oamenii treceau grăbiţi pe lângă el. Erau mai mulţi ceferişti, câţiva ţărani cu păsări în nişte coşuri şi femei cu copii. Ceru un ţap de bere unui chelner indolent. Bău în silă. Nu-i era foame. Simţea nevoia să doarmă timp îndelungat, fără să se gândească la nimic. Mai citi o dată foaia de drum şi se uită prin uşa deschisă la ceasul de pe peron. Se făcuse opt şi jumătate. Peste 15 minute sosea trenul. Se ridică, îşi luă lădiţa şi ieşi pe peronul pustiu, sub copertina de lemn. Un felinar camuflat arunca dâre albastre pe pietrele roase. Deasupra şinelor cădea o burniţă rece.

Peste trei ore coborî dintr-o garnitură scârţâitoare, cu patru vagoane de clasa a III-a, spre alt peron pustiu.

Era aproape de miezul nopţii. Uşa sălii de mişcare dată de perete lăsa să se vadă o încăpere cu pereţii acoperiţi de hărţi. Şeful staţiei vorbea cu cineva la telefon, şi dintr-o încăpere mică, alăturată, se auzea zgomotul telegrafului feroviar, atât de cunoscut. În staţie se oprise un tren lung de călători, venind dinspre Sibiu sau dinspre Bucureşti. Pe acoperişurile vagoanelor se înghesuia o mulţime neagră nedesluşită sub noaptea ploioasă. Se auzeau cântece şi strigăte. Peronul răsuna de bocanci soldăţeşti.

Străbătu sala de aşteptare, o încăpere îngustă, cu tavanul jos, rece şi plină de praf, cu geamurile sparte. Pe ciment, dormeau cu boccelele sub cap ţărani gălbejiţi, cu nişte căciuli înfundate pe urechi. Aerul era de nerespirat. Trecu un ceferist pe care-l opri, întrebându-l unde este Depoul. Aşa cum bănuise, trebuia să se întoarcă. Traversă câteva linii. Pe tălpi i se prindea o zgură umedă şi grea ca plumbul. Se auzea scurgerea unei pompe de apă. La intrarea în staţie rămăsese trenul cu care sosise; patru vagoane fără geamuri, ca nişte ochi morţi. În lucirea stinsă a şinelor se vedeau câteva umbre alergând sub ploaia rece spre cabinele acarilor. Ajunse în faţa intrării Depoului, lăsând în urmă peronul pustiu.

Dinăuntrul halei se simţea mirosul cunoscut de uleiuri. Găsi biroul şefului de serviciu, o încăpere luminată de o lampă cu carbid. La o masă scrijelată cu briceagul sta un bărbat tânăr, cu chipul spelb.

— Bună seara, spuse. Mă numesc Matei Gheorghe. Am fost repartizat la dumneavoastră.

Şi-i întinse hârtiile.

Necunoscutul i le luase leneş, privindu-l absent.

— Bine, bine, vii de la Craiova? Trebuie să treci mâine să facem toate formele.

— Unde aş putea găsi un loc de dormit?

— Staţia are un cămin. Pat nu găseşti. Doar dacă moare cineva...

Omul căscă plictisit, se întinse pe scaunul pe care şedea şi adăugă rar, fără să-l privească:

— N-ai decât să mergi la hotel.

— Ce hotel?

— Ei, avem un hotel. Aici ceferiştii pot să închirieze câteva camere. Preţul e acelaşi ca şi la cămin. Diferenţa o suportă Calea Ferată, nu te priveşte pe dumneata. De altfel, eu cred că e mai bine la hotel. La cămin sunt familişti, copii, te scoală de la 5. E o hărmălaie de-ţi iei lumea în cap, eu stau acolo.

Mareş îşi strânse actele, salută cu mâna la şapcă şi ieşi.

Trecu din nou peste şinele umezite, strălucind mort în noaptea de toamnă, şi privi linia neagră a unor plopi drepţi şi înalţi.

Traversă sala de aşteptare, ocolind trupurile celor adormiţi, şi ieşi într-o piaţă obscură. Două sau trei birje cu cai jigăriţi aşteptau în ploaia subţire clienţi care nu mai soseau. I se făcu foame şi intră într-un birt, cu uşile întredeschise. Ceru o porţie mare de brânză şi o bucată de pâine. Era ostenit şi ar fi vrut să ajungă mai repede la hotel, să se întindă pe un pat. Plăti şi după ce mâncă se ridică urmărit de privirile curioase ale cârciumarului.

Cam la o sută de metri de gară, mergând pe o uliţă plină de băltoace, se afla o clădire răpănoasă cu două etaje, în faţa intrării – un gang pătrat, mirosind a urină – ardea un petromax acoperit cu o scufie de tablă abia luminând firma scrisă cu litere negre: Hotel Crizantema. Ajunse în dreptul unei uşi vopsite cu baiţ. Urcă trei trepte şi se trezi în faţa unei femei grase, îmbrăcată într-o rochie scurtă, albastră.

— Bună seara, zise, privind loja pustie în care se afla numai o canapea îngustă şi un tablou de chei.

— Bună seara, domnu!

Clipea mărunt cu nişte ochi râzători şi şireţi.

— Aş dori o cameră. Sunt trimis de la Depou...

Femeia îi spuse că are o cameră la etajul întâi. Trebuia numai să plătească ceva înainte şi pe urmă se vor socoti.

Mecanicul aşează o hârtie în palma portăresei care îl conduse pe nişte scări neluminate. Tot hotelul mirosea a şobolani.

Sus, la etaj, în capătul coridorului ardea o lampă cu lumina mică. Pe podelele roşii, vopsite de multă vreme, era întins un covor zdrenţuit. Dincolo de uşile odăilor nu se auzea nici un zgomot. Portăreasa luă lampa din cui şi îi deschise. Mareş intră într-o încăpere de trei metri pe trei, cu tavanul înalt şi spart într-o parte. Înăuntru nu se afla decât un pat de campanie, cu o saltea de paie şi un cearşaf ce nu mai fusese spălat de mult. Peste el, abia acoperindu-l într-o parte, o pătură verde, decolorată. Într-un colţ, un lavabou gălbui pe care se găseau un lighean de tablă şi două căni albe, lângă fereastra ce dădea spre uliţa plină de băltoace, o masă acoperită cu o pânză albastră ca scrobeala. Pe ea o vază şi o scrumieră de metal ieftin. Mecanicul se plimbă puţin, privind la lucrurile din jur. Era mulţumit. Femeia rămăsese în uşă cu lampa în mână.

— Vă place?

— Merge.

Mareş clătină vaza în mână. Înăuntru se auzi clipocitul apei clocite, uitate acolo de cine ştie când. Se aşează pe unul din scaunele şubrede de lângă masă şi privi soba de teracotă, afumată şi ciocnită. Lângă uşiţa de fier, cineva uitase o oală de noapte. Hainele, pentru cine ar fi avut mai multe, se puteau aşeza într-un şifonier cu uşi duble, acoperite de oglinzi de pe care se luase nitratul de argint.

Îşi dădu seama că nu oferise femeii un bacşiş. Căută prin buzunare şi când găsi banii îi întinse, spunându-i că vrea să fie trezit a doua zi foarte de dimineaţă. Portăreasa mulţumi, agăţă lampa într-un cui şi spuse:

— Seara până la 11 avem electrică. Mai târziu, lampa asta. Gazul costă...

— Bine, bine...

Când rămase singur îşi aruncă raglanul pe spatele unui scaun şi se dezbrăcă încet, cu gesturi leneşe. În definitiv, niciodată nu locuise într-un palat. Cu puţină curăţenie...

Când eşti obosit, însă, somnul nu vine. Totdeauna adormea greu când schimba patul. Aţipise de câteva ori şi se trezise pe neaşteptate, zbătându-se, parcă luptând cu cineva. În odaia rece mirosea a mucegai şi a aer stătut. Se întoarse de câteva ori, pe-o parte şi pe alta, vru să nu se mai gândească la nimic, dar nu reuşi. Şuieră o sirenă de locomotivă. Putea să fie 2 sau 3 noaptea, când îl doborî somnul. Nu se mai auzea nimic decât ţârâiala apei pe un trotuar şi zuruitul unui burlan de tablă...

— Domnu! Deşteptarea ! E 5 jumătate!

Portăreasa bocănea cu nişte galenţi pe coridor. În odaie era încă întuneric. Afară ploua.

2

Ziua tot ce mai reuşea să ascundă întunericul era dezvăluit cu brutalitate de lumina toamnei; o uliţă desfundată, câteva dughene căzute pe o rână cu firme caraghioase la DROB DE MIEL, cârciumă-POPÂNZĂNESCU-*Coloniale şi Delicatese*, FARMACIA *Sănătatea veşnică*, şi cam atât, dacă nu mai adăugai câteva prăvălioare cu mosorele şi aţică sau rafturile pline de zarzavat, dincolo de care se tocmeau violent mai mulţi ţărani cu câteva femei îmbrăcate încă în rochii subţiri de vară. Briştile din noaptea trecută păreau şi mai prăbuşite, caii şi mai jigăriţi, li se vedeau coastele, dar poate tocmai asta îi scăpase de rechiziţii. La o privire mai atentă puteai însă să-ţi dai seama că erau orbi, ori schilozi, ceea ce însemna că trecuseră prin focul frontului.

Mareş zări intrarea Depoului cu gurile ei negre şi numeroase. Dinăuntru ieşeau locomotive învăluite în aburi. Soarele înveselea puţin acest infern de zgură şi zgomote. „Unde-or fi nemţii?” se întrebă rapid şi-i văzu în aceeaşi clipă. Se aflau peste şinele staţiei tocmai în partea cealaltă. Atelierul german de reparat locomotivele era înconjurat de un şanţ şi pe malul scund, ridicat de valul de pământ, circulau de colo-colo santinele cu căşti gri pe cap. Scoase o ţigară, se opri să şi-o aprindă ca să poată vedea mai bine împrejurimile. Mai multe vagoane de marfă, staţia de aprovizionare, pompa, macazurile, turnul de control, castelul de apă, câteva clădiri în spatele Depoului. O judecătorie de pace, cum se putea citi de aici, pe frontonul de piatră, cu o mare grădină în faţă, plină de pomi, cu un bust crăpat la soclu, câteva bănci, totul ca într-o cutie, strâns, prea strâns ca să nu fie primejdios.

— Cu domnul Ioniţă, întrebă el pe primul ceferist întâlnit.

— Al treilea birou pe dreapta cum intri în Depou. Nou?

— Nou.

Îi întinse o ţigară. Omul avea o faţă îngustă, roşcovană. Tot obrazul îi era plin de unsoare. Salopeta abia îi ascundea trupul slab.

— Cum merge pe-aici?

— Bine, cum să meargă...

— Nu eşti prea vorbăreţ...

— Nu, ce-i drept, să trăieşti!

— Să trăieşti!

Ieşea o locomotivă. Se feri. Hainele i se umeziseră. Mirosea a fum zăcut în ziduri. Din şanţurile de reparaţie îl priveau ochi curioşi. Bătu într-o uşă metalică, jumătate făcută din geamuri vopsite cu albastru.

— Intră, zise dinăuntru o voce somnoroasă.

Pătrunse. Locul era strâmt, plin de felinare mari de linie, de steaguri pentru manevre şi hărţi feroviare.

— Bună ziua, sunteţi domnul Toniţă?

— Chiar el.

— M-a trimis vărul Costel de la Caracal...
— Mătuşa e bine?
— Da, ieri au scos-o din spital...
— Cum te numeşti?
— Matei Gheorghe...
— Mecanic?
— Mecanic.
— Ştiam c-ai să vii, la un loc... Trebuie să-ţi alegem însă o altă meserie. Să zicem lăcătuş.

Îi arătă un scaun pliant cu picioarele de fier, potrivit mai curând unei grădini de restaurant decât locului acela.

— O să lucrăm împreună. E bine să fim văzuţi cât mai rar în acelaşi loc. După cum ţi s-a spus, sau dacă nu ţi s-a spus, mai avem aici un frânar, Constantin se numeşte, prin el am să-ţi comunic ce-i de făcut. Deocamdată, unde locuieşti? Bănuiesc că la hotel...
— Ai ghicit.
— Nu e rău. E mai puţină lume, pe la şeful staţiei ai trecut?
— Aseară.
— Nu e rău să te împrieteneşti cu el. Pare om cum-secade...

Pe Mareş îl miră această nesiguranţă, dar nu întrebă nimic. Ceea ce auzea putea să însemne şi că ar fi bine să verifice singur pe cei cu care era obligat să lucreze.

— Dacă am înţeles, cam atât ar fi deocamdată...
— Caută-l pe frânar, după ce-ţi faci formele de intrare în Depou. El o să te pună la curent cu micile noastre operaţii de început. Cât priveşte, restul, când vom primi dispoziţii.

Îi întinse mâna şi Mareş i-o strânse grăbit. Afară îl orbi lumina puternică a soarelui şi o luă repede spre staţie.

Venea un tren, şi peronul aglomerat, strigătele ţăranilor cu saci, înghesuiala din jurul vagoanelor, când garnitura opri, parcă îl ameţiră. Fumă două ţigări una după alta şi pe urmă intră la şeful staţiei. Acesta dormea la cămin, lucrase de noapte, era firesc să nu-l găsească. Îi luă actele un alt

funcţionar, un bărbat taciturn cu nişte ochi bănuitori care se uită de trei ori la ştampile, la actul de transfer şi la ordinul de scutire.

— Numele?

— Matei Gheorghe...

— De unde vii?

— De la Craiova...

— Hm... Ordinul de transfer de la Bucureşti B. M. la Staţia Craiova e făcut în iulie, vrea să zică la Craiova ai stat numai câteva luni. Te certi cu ceilalţi, nu-ţi place să munceşti?

— Plămânii... spuse Mareş arătând obrazul palid. Nu pot munci cum fac alţii...

— Ai şi-o scutire medicală?

— Am, dar vreau să lucrez.

— Înţeleg. Casă grea, nu-ţi ajung banii. Spui că eşti de meserie?

— Lăcătuş de vagoane...

— Bine, ia contramarca asta, uite, du-te să ţi se dea o boxă la vestiar. Intri în tura a II-a. La noi se lucrează ca pretutindeni, 12 cu 24, ori nu-ţi convine să munceşti noaptea?

— N-are importanţă.

— Dă-mi şi mie o ţigară...

Mareş îi întinse pachetul.

— Îmi zice Fântânaru, sunt în Piatra de 14 ani. O să ne împrietenim dacă nu eşti ţâfnos... Avem greutăţi cu nemţii. Strigă la noi, ne dau ordine, parc-am fi slugile lor. Dar nici oamenii mei nu se lasă...

Mareş nu întrebă în ce fel nu se *lasă*, de teamă ca nu cumva să-l facă bănuitor pe omul pe care nu-l cunoştea...

Celălalt trase din ţigară cu sete şi spuse uşor complice.

— Dracii i-a luat aici la noi, o să vezi dumneata, se satură ei de noi. Eu nu pot să-i sufăr. *Pe nouă sute şaişpce* m-am bătut cu ei şi cum vine chestia asta, acum suntem aliaţi...

Mareş nu spuse nimic, zâmbea numai într-un fel care putea să însemne şi că-l aprobă pe celălalt şi că nu-l aprobă, că el nu se bagă în chestii din astea complicate...

Intră cineva, aduse un registru, puse pe masă o sticlă de motorină, adică de vin negru, astupată cu un cocean de porumb.

— *Darul,* zise funcţionarul. Mai închid şi eu ochii, mai închide şi şeful, o mână spală pe alta, iar *săpunul Flora pe-amândouă,* cântă răguşit cu o veselie tâmpită care-l făcu pe Mareş să se convingă dintr-o dată că omul din faţa lui nu-i plăcea deloc, că era un pleşcar oarecare.

— Apăi mă duc, e târziu...

— Nici o grabă!

Celălalt avea chef de vorbă, dar trebuia să dea de frânarul Constantin. Îl mai ascultă puţin şi când veni un alt ceferist, cu al doilea *dar,* adică cu o altă sticlă de motorină, dispăru, lăsându-l pe noul-venit să-i asculte balivernele.

Întrebă în staţie unde-l putea găsi pe Constantin.

— La ac! Unge cu vaselina lui acele, mormăi un bătrân care mătura sala de aşteptare.

Traversă liniile pustii ale staţiei şi îl găsi pe frânar. Era un lungan de vreo 35 de ani, hâtru, cu priviri vesele, fluierând de mama focului în timp ce-şi făcea meseria.

— Matei, zise Mareş întinzându-i direct mâna. M-a trimis domnul Ioniţă să te caut. Eu sunt proaspăt venit. Vărul Costel de la Caracal te salută.

Frânarul nu mai fluiera acum, îl măsura atent.

— Dumneata erai, deci? Când ai venit?

— Aseară. Ce-am de făcut?

— Ai trecut pe la şeful staţiei?

— Da. Dar nu era el, dormea, unul Fântânaru mi-a întocmit actele...

— Vezi că ăsta vorbeşte cam mult, mi-e teamă că e copoi...

— Am înţeles.

— Fii atent la ce faci. Staţia e păzită bine. Deocamdată am să te învăţ câte ceva. Pare un fleac, dar aduce foloase. E bine ca din când în când să mai te-apleci pe jos şi să mai bagi câte un pumn de nisip în buzunare. Ştii la ce foloseşte?

— Ştiu.

— Luna trecută a fost niţică sfârâială. Au mai luat ei măsuri, dar deocamdată cred că e vorba numai de nişte accidente. Va fi mai greu mai pe urmă. Când toate astea se vor înmulţi... Ne interesează mai ales garniturile care trec spre front...

— Am înţeles.

— Unde locuieşti?

— La hotel.

— E bine. Când voi avea să-ţi spun câte ceva te găsesc eu. Dumneata să nu mă cauţi pe mine. Cu cât ne vedem mai puţin, ne prieşte mai mult... Deocamdată du-te, ia-ţi boxa în primire, comunică-mi ce număr ai, dacă e ceva urgent îţi las eu câte un bileţel. Cum îl citeşti, îl arzi. N-o să înţelegi prea multe la început, dar ai să te deprinzi. Hârtia o să pară un fel de comandă la croitor. Mâneca, manşeta, talia cutare, cutare. Prima cifră e totdeauna ora când trec trenurile, a doua numărul primului vagon care ne interesează, după comunicările primite, e limpede?

— Limpede...

— Gura mică!

Se despărţiră şi abia pe la prânz Mareş termină cu toate formalităţile. Lipseau magazinerul şi omul cu cheile, îi găsi în cele din urmă, primi boxa, salopeta şi uneltele de lucru. I se fixă tura şi când făcu cunoştinţă cu tovarăşii lui de echipă, merseră împreună să bea un aldămaş, cum era obiceiul prin partea asta a locului.

3

Se trezise aproape de miezul nopţii la şuieratul ascuţit şi îndepărtat al unei sirene de locomotivă. Afară era lună şi căzuse prima zăpadă, îngheţând lent. În odaia plină de praf mirosea a mucegai. Era frig şi degeaba îşi trecuse pătura pe sub el. Amorţise. Se răsuci de câteva ori pe perna tare, încercând să adoarmă din nou, dar nu reuşise. Lumina albă a zăpezii de pe acoperişul vecin strălucea orbitor în bătaia lunii. După câteva încercări zadarnice de a aţipi, se ridicase din pat şi căutase grămada de lemne aşezată lângă vechea sobă de teracotă, încercând să reaprindă focul. Avea lemne destule pentru că stătea mai mult în Depou, dormind în camera aceasta de hotel doar de trei ori pe săptămână. Portăreasa părea foarte mulţumită că putea să facă economie şi nu mai era obligată să care pe scări grămezile de buturugi, aşa încât, atunci când venea de la vreun drum, Mareş aprindea nişte focuri straşnice.

În seara aceea se întorsese de la staţie devreme. Era pe la sfârşitul lui noiembrie. Toată ziua plouase, o ploaie rece, păcătoasă, apăsătoare, o ploaie care te scotea din sărite. Mecanicul terminase treaba pe la şapte. Era ostenit, frânt. Spusese bună seara celorlalţi ceferişti şi plecase după ce unul dintre ei încercase să-l facă să între în cârciuma gării, fără să reuşească. Era şi puţin bolnav. Îl dureau oasele. Timpul ăsta îl făcea să simtă totdeauna tăietura surdă a reumatismului. Străbătuse drumul plin de noroi, ocolind băltoacele şi ajunsese în faţa intrării hotelului. Madama sta în cuşca de lemn tot în rochia ei albastră, numai cu o flanelă de lână groasă pe umeri. În seara aceea avea chef de vorbă. Îi întinsese cheia neagră şi rece şi spusese trăgând din ţigară:

— Păcătoasă vreme...

Mareş se grăbea. Ar fi vrut să ajungă mai repede sus, să-şi lepede raglanul umezit şi să adoarmă după ce va aprinde focul. Femeia îi arătase un plic alb.

— O scrisoare. De la nevastă? întrebase cu o curiozitate pe care nu şi-o putea învinge.

— Nu, nu sunt însurat.

Chipul ei gras, cu încreţituri mici sub ochi se întinse o clipă. Mângâia o pisică şi se vedea bine că vremea chinuitoare o plictisea. În odaia portăresei era cald. Mareş desfăcu plicul şi citi în tăcere. Maică-sa îl înştiinţa că a primit cartea poştală trimisă şi că un prieten de-al lui trecuse pe acasă pe la ei, dorind să ştie ce face. Asta trebuie să fi fost nenea Dobre. Nu-i scrisese până atunci şi era mai bine să comunice tot prin maică-sa.

— Ceva plăcut? întrebase portăreasa gata să lege cât de cât o vorbă cu el.

— Nu tocmai.

— Mi se păruse că ai râs.

— Fac haz de necaz.

Nu mai avea ce să-i spuie. Ea îl opri totuşi în uşă

— Nu ţi-e urât singur? întrebase cu glas vinovat, lăsând ochii în jos.

— Nu, nu mi-e urât

— Dacă, cumva... să ştii că eu cunosc nişte fete amabile..

Avea o voce de proxenetă. Mareş îi văzu mâinile grase şi albe cu care ţinea pisica, abia mângâind-o.

— Nu-i nevoie. Bună seara...

Şi plecase fără să trântească uşa, aşa cum voise să facă cu o secundă înainte. „Drept ce mă ia!” îşi spuse urcând scările neluminate. Ştia că în apropiere se găseşte o cârciumă unde se întâlneau mai ales sâmbătă seara cei câţiva funcţionari necăsătoriţi ai primăriei şi vreo doi bătrâni cu bani, gata oricând de o petrecere, dar nu fusese niciodată acolo.

Deschise uşa, privi încăperea rece şi lucrurile din jur. De câteva ori se gândise că ar fi trebuit să se însoare. Şi tatăl

său se însurase de tânăr. Aprinse focul şi ascultă un timp ploaia de afară. Soba făcea fum. Începuse să ningă. Ploaia rece şi duşmănoasă se transformase într-o cădere de fulgi albi, rotitori. Se dezbrăcă încet, privindu-se în oglinzile mâncate de vechime şi umezeală. Portăreasa avea dreptate. Era prea singur, ar fi trebuit să-şi găsească o femeie. Adormi după aceea şi se trezi peste două sau trei ceasuri, simţindu-şi trupul înţepenit de frig şi ochii iritaţi de lumina verde de afară, a lunii. Nu mai ningea. Cerul se limpezise. Încercase să readoarmă fără să reuşească. Îşi căută după aceea pachetul de ţigări şi-l găsi gol. Înjură, ridicându-se din pat şi răsucind comutatorul. Lumina nu izbucni, aşa cum se aştepta. „Trebuie să fie trecut de unsprezece”, gândi. La unsprezece, uzina electrică stingea luminile. De aceea la intrarea hotelului ardea noaptea un petromax camuflat şi nu un bec. ca şi în cabina portăresei de altfel. Aprinse un chibrit, lângă sobă avea hârtii cu cenuşă, stropite cu gaz, pregătite dinainte de portăreasă. Focul se înteţi în curând. Ar fi vrut să citească, dar renunţă. Îi trebuiau ţigări şi ele nu se găseau decât la bufetul gării, care se închidea câteodată şi după miezul nopţii. Trebuia să se îmbrace şi să iasă afară. Stătu nehotărât cam un sfert de ceas şi în cele din urmă, dându-şi seama că dacă nu va trage un fum de ţigară, n-o să reuşească să adoarmă nici până la ziuă, se hotărî să se îmbrace. Reflexele verzui ale acoperişurilor din jur, pline de zăpadă, învăluiau camera într-o lumină ciudată. Mareş coborî scările şi ieşi în drumul îngheţat. Băltoacele prinseseră coajă. Era o noapte rece, frumoasă, senină, înaltă, cu cer albăstrui, cu o lună metalică, îndepărtată. Nu se întâlni cu nimeni De la gară se auzeau şuierăturile scurte ale locomotivelor şi un sunet trist de armonică. Intră în sala de aşteptare, privi în treacăt mulţimea de ţărani aţipiţi şi ieşi pe peron. Trenul de unsprezece douăzeci plecase. Liniile erau pustii. Uşa întredeschisă a bufetului lăsa o dâră galbenă aşternută pe pietrele alunecoase ale peronului, cu urme de zăpadă

spulberată, sticlind ca sarea. Dincolo de şinele de fier, cădeau umbrele prelungi, negre şi nemişcate ale unor plopi. Mecanicul intră, dădu bună seara şi ceru un pachet de ţigări. Înăuntru se aflau trei oameni la o masă plină cu sticle de vin golite. Plăti şi ieşi. În clipa aceea auzi distinct vocea răstită a unei femei:

— Mai bine dorm pe mese cu beţivii ăştia decât să merg mai departe, şi sunetul unor palme căzând pe un obraz. Privi peronul şi văzu o femeie, gata-gata să se prăbuşească, lovită cu sete de un bărbat îmbrăcat într-un pardesiu cenuşiu. Necunoscuta nu plângea, primea palmele sfidându-l cu privirile şi spunând înverşunat:

— Mă aşez pe şine, să mor ca Anna Karenina şi tot nu merg mai departe. Vreau să răcesc! Vreau să mor! Vreau să mă calce trenul!

Bărbatul o plesnea încet, meticulos, fără grabă, zicând de fiecare dată calm:

— Fetiţo! Eşti nebună, fetiţo!

— Nu mă mişc de aici! Auzi ! Am terminat cu tine, înţelege! Mi-am mâncat viaţa, mă târăşti de 3 ani prin toate cârciumile, prin toate tavernele, cu toţi decavaţii tăi, cu toate căzăturile tale! O artistă ca mine, sensibilă, care ar fi putut să cânte până acum la Cazinoul din Constanţa! Mi-ai mâncat vocea! Mi-ai mâncat viaţa! Ce am ajuns, nenorocitule? Ce-am ajuns? Nu vreau să mai ştiu de tine, m-auzi? Găseşte-ţi alta! Am terminat!

Bărbatul o mai lovi o dată cu sete. Mareş fu numaidecât lângă cei doi şi-l opri cu o smucitură a braţului.

— Hei, unde te trezeşti?

Îi văzu chipul schimonosit de furie şi simţi nevoia să-l plesnească de câteva ori. Necunoscutul se întoarse surprins spre el, întrebându-l cu o mânie ce creştea cu fiecare cuvânt rostit:

— Dar tu cine mai eşti?

Mirosea a alcool şi se clătina puţin. Femeia, speriată, rămăsese într-o parte, ţinându-şi obrajii, cu palmele amândouă.

— De ce-o baţi? întrebă mecanicul.

— Ce te priveşte?

În clipa următoare, Mareş îi trânti un pumn drept în obraz. Necunoscutul se răsturnă ca un sac, căzând dincolo de bordura peronului. Mecanicul se uită în lungul şinelor aşteptând să vină cineva, dar nu se auzea decât scurgerea apei la pompa de aprovizionare a staţiei. Celălalt nu se ridică. Mareş îl culese de pe jos şi-l privi mai bine. Era un om de aproape 40 de ani, livid, răsuflând greu, ameţit încă de lovitură. Pălăria îi căzuse alături, între şinele de metal, şi pe pardesiul de stofă i se aşternuse o dâră de cărbune de o formă nelămurită. Îl aşeză lângă un stâlp al peronului şi se întoarse către femeie.

— De ce te bătea? o întrebă.

Ea ridică ochii. Avea o privire rătăcită şi obrazul răvăşit. Părul umezit îi căzuse pe ochi. Pe cap purta un basc, strâmbat puţin, prins cu un ac lung, terminat cu o perlă falsă. Îşi strângea haina de ploaie, neîncheiată, un veşmânt nepotrivit parcă pentru vremea asta cu zăpadă şi puţin ger. Poate căzuse şi se rănise pentru că avea sub genunchiul drept o pată mare, întunecată: sânge sau zgură. Nu-i răspunse încă. Îl privea ca şi când atunci s-ar fi trezit dintr-o lungă ameţeală.

— Cine eşti? întrebă în neştire.

Mareş se întoarse spre bărbatul necunoscut. Acesta se lăsase uşurel pe vine lângă stâlp şi adormise. Sforăia cu gura întredeschisă, împăcat. Femeia râse dintr-o dată cu poftă.

— Ia te uită la el! A adormit... se miră cu puţină teamă. Ce mă fac?

Mareş vru să-i întoarcă spatele şi să plece. La urma urmelor, ce-l privea pe el soarta acestor beţivani? Îi părea rău că nu se stăpânise când o văzuse pe femeie primind

palme. Vru să plece. Ea îi ghici intenţia şi într-o clipă fu alături, rezemându-se cu tot trupul de umărul lui:

— Stai, nu pleca, nu mă lăsa singură!

O privise mirat.

— Ce-i cu dumneata? De ce să nu te las singură?

— Dacă se trezeşte, e în stare să mă omoare...

— De ce să te omoare?

— E gelos.

— Unde stai?

— Ce-ţi pasă?

Avea o privire rătăcită, imprecisă.

— Cum ce-mi pasă? Doar n-am să te păzesc aici toată noaptea! N-ai o casă? Eşti măritată cu el?

— Nu.

— Unde locuieşti?

— Unde suntem aici? Cum îi spune acestei gări? M-a urcat în tren şi m-a silit să cobor cu el.

În clipa aceea Mareş simţi nevoia s-o înjure. Se smuci brusc şi-i întoarse spatele. Necunoscuta îl urmă cu paşi repezi.

— Stai, stai! Du-mă undeva...

— Unde să te duc?

— Oriunde, numai să nu rămân singură. Nu cunosc pe nimeni.

— Haide la şeful staţiei. O să dormi pe o bancă şi mâine pleci unde vezi cu ochii,

Femeia îl privi curios.

— Ai o ţigară? întrebă.

— Poftim!

Îi întinse pachetul nedesfăcut. Necunoscuta avea degete lungi şi o mână îngrijită. Bărbatul se mai uită o clipă la hainele nepotrivite pentru anotimpul răcoros. Îşi luă o ţigară şi pentru el şi aprinse un chibrit, îi văzu faţa palidă, frumoasă.

— Mulţumesc, spuse ea cu o urmă de cochetărie. De ce nu mă iei cu dumneata?

Mareş râse încet.

— Şi cu omul ăsta ce faci?

— Îl las aici. M-am săturat. O să mă caute ce-o să mă caute şi pe urmă o să se urce într-un tren după ce o să se îmbete iar.

— Trăieşti cu el? întrebă repede mecanicul fără să se gândească de ce o făcuse.

— Am trăit o vreme. L-am lăsat. Pe urmă iar a venit după mine şi m-a luat. Pe drum, aici, mi-am dat seama că nu mai merge...

Mareş îl privi. Bărbatul străin dormea liniştit, rezemat de stâlpul metalic al peronului. Se gândi că o să îngheţe de frig dacă îl lasă acolo. Vru să se apropie să-l trezească. Femeia îl opri.

— Nu, nu-l scula. Du-mă undeva să nu dea de mine.

— Unde, acum noaptea?

— Nu-i vreun hotel pe aici?

— Este, dar e cam târziu...

— Nu-i nimic, am bani, pot să-i dau un bacşiş portarului...

— E o femeie.

— Cu atât mai bine, n-o să mă lase să dorm afară...

— Dacă te găseşte?

— Cine?

— Nenorocitul ăla.

— Până mâine dimineaţă o să uite ce-a fost cu el. Bea prea mult. O să creadă că am plecat cu un tren de noapte. Trece vreun tren noaptea pe aici?

— Abia peste patru ore.

— Cu atât mai bine. O să întrebe şi o să creadă că l-am lăsat singur. Du-mă undeva.

— Ar trebui să mergem la poliţie.

Femeia râse sfidător, cu obrăznicie.

— Am acte, nu mă tem de poliţie. Dacă vrei n-ai decât să mă duci la poliţie.

Mareş îi spuse să-l urmeze şi ieşiră în piaţa pustie. Avu o clipă de ezitare. Poate totuşi ar fi fost bine s-o trimită la

comisariatul din apropiere în faţa căruia ardea un petromax, dar o laşitate de bărbat singur, curiozitatea şi poate şi altceva încă nelămurit îl făcu să o lase să-l aştepte puţin şi să spună unui hamal care tocmai trecea pe lângă el:

— Vezi că a adormit un beţiv pe peron, ai grijă de el să nu îngheţe. Poate îl conduci în sala de aşteptare.

Acesta îl privi mirat câteva clipe şi când dădu cu ochii şi de umbra nelămurită a femeii, aşteptând alături, salută înţelegător cu mâna la şapcă:

— Bine, s-a făcut!

Se duse şi-l ridică pe necunoscut ca pe un balot, întrebându-l candid fără urmă de umor:

— Hopa sus! Îţi cauzează, naşule?

Mareş râse scurt şi merse câtva timp în tăcere, lângă femeia necunoscută. Din când în când îi privea faţa luminată de lună: un chip rece şi tânăr, străin şi indiferent.

— Cum te cheamă? o întrebă aproape răstit.

— Marta.

Până la intrarea hotelului nu mai spuseră nimic. În cabina portăresei era întuneric. Femeia se culca devreme lăsând uşa de la intrare deschisă. Până în zori, la cinci, nu sosea nici un tren. Locatarii hotelului aveau fiecare cheile lor, aşa că nu trebuia să se mai trezească. Dacă ar fi venit cineva pe neaşteptate, aşa cum se întâmpla acum, ar fi auzit. Mareş se mai uită o dată la necunoscuta de lângă el, ezitând. Trebuia totuşi s-o scoale pe portăreasă.

— Nu-i nimeni aici? Unde-i persoana de care vorbeai? întrebă femeia.

— Doarme. O să se bucure că i-am mai adus un muşteriu la ora asta.

Urcă cele câteva trepte şi ciocăni la uşă. Madama avea un somn uşor.

— Cine e?

— Vino puţin, spuse Mareş. E cineva care nu are unde să doarmă.

Şi când o auzi ridicându-se şi îmbrăcându-se se întoarse spre necunoscută, spunându-i sec, cu plictiseală.

— Noapte bună. O să vă descurcaţi amândouă. Mă duc să mă culc.

Femeia nu-i răspunse. Se aşezase pe un scaun. Mecanicul plecă înjurând în gând. Portăreasa intrase, se uitase la amândoi şi clipise cu înţeles către Mareş, ca şi când ar fi vrut să-i spună: „Ce-ţi ziceam eu! Îţi trebuie o femeie pe o vreme ca asta.”

Ajuns sus mecanicul se dezbrăcă încet, obosit dintr-o dată. Focul ardea în soba cea veche. Mai aruncă un lemn prin uşiţa ruginită de metal şi se întinse pe pat, fumând în tăcere, aducându-şi abia atunci aminte că pentru ţigara aceea de tutun ieftin coborâse. După câteva minute o auzi pe portăreasă descuind o uşă de lângă camera lui. Necunoscuta întrebă:

— Apă aveţi? Trebuie să mă spăl...

Madama râse tare:

— Dar unde vă credeţi, doamnă? La Monte Carlo? Baie la Piatra-Olt?

— Ia!

— A, e altceva! V-aduc imediat un lighean cu apă caldă! Nici nu v-am întrebat: ce profesiune aveţi? Dacă ar fi după mine, toată lumea să trăiască, dar mai e şi poliţia!

— Actriţă.

— Daţi-mi actele să vă înregistrez până fierbe apa. Să fiu în regulă. Mersi! Şi mecanicul o auzi apoi plecând cu mersul său greoi, după aceea răsună clinchetul comutatorului de porţelan, apoi o exclamaţie de necaz. Pereţii subţiri amplificau zgomotele de alături. „Uite ce-mi trebuia! mârâise Mareş, n-am să dorm toată noaptea din pricina nebunei ăsteia!” Portăreasa se întoarse repede şi o auzi spunând iar:

— Becul nu mai arde şi altă lampă n-avem. Dezbracă-te şi dumneata pe întuneric. De altfel, afară e lumină ca ziua...

Urmă un şuşotit neînţeles şi iar uşa trântită şi paşii târşiţi ai femeii mai bătrâne care cobora scările, ducându-se să se culce. Apoi un răstimp de tăcere. Nu se auzea decât pâlpâitul focului. Mareş stinse ţigara şi vru s-adoarmă. De dincolo, prin peretele subţire, răzbătea un clipocit de apă turnată în lighean şi zgomotul ei când cădea pe podele. Aţipi în două rânduri, ascultă trezindu-se brusc tăcerea grea a hotelului, şi mult mai târziu, când lumina verde a lunii se stinsese puţin, devenind violetă, o lumină bolnavă care murdărea acoperişurile albe, auzi o bătaie în uşă. Mecanicul întrebă răguşit cine e. Auzi glasul femeii, cunoscut acum, un glas ce se ruga:

— N-ai o ţigară?

Şi uşa se deschise încet, pentru că el n-o încuiase, şi înăuntru intră Marta, de data aceasta numai într-o rochie scurtă, de stofă, abia acoperindu-i genunchii. Picioarele i se vedeau albe în bătaia lunii, cu o rană rotundă sub rotula stângă. Era desculţă. Se opri în prag şi căută să-l vadă în lumina tulbure.

— De ce nu laşi lumea să doarmă? o certă, şi după aceea căută pachetul de ţigări. Poftim!

I-l aruncase, şi femeia, surprinsă, îl scăpă pe podele, îşi răsucise părul la ceafă, strâns cu un pieptene. Numai ochii, două pete negre, lucitoare, se vedeau pe chipul palid, nelămurit,

— Adormiseşi?

— Da.

— Îmi pare rău că te-am trezit.

— Acum ce mai vrei? întrebă Mareş iritat pe neaşteptate. De ce nu laşi lumea în pace?

— Nimic. Aici e cald. La mine n-am găsit nici un lemn,

— Portăreasa nu ţi-a adus?

— Nu, a uitat.

— De unde ai ştiut că stau aici?

— Mi-a spus ea.

— De-aia nu ţi-a adus lemne? Doar ai să-i plăteşti

— Ştiu eu?

Părea mirată şi bărbatul spuse ostenit:

— Dacă vrei să te încălzeşti, poţi să stai lângă sobă, dar să nu scoţi vreun cuvânt că vreau să adorm. Mâine trebuie să mă scol de dimineaţă şi n-am chef să trăncănesc cu dumneata...

— Bine, se învoi, şi abia atunci închise uşa în urma ei, apropiindu-se de sobă.

După aceea deschise portiţa de metal şi privi jarul roşu dinăuntru. Avea părul încă umezit, strâns cu un pieptene alb şi îngust. Părea obosită şi speriată. „Păcat că-i atât de tânără şi fără căpătâi”, gândi.

Vru să adoarmă, să nu se mai uite la ea, dar sticlirea zăpezii de afară îi obosea ochii.

4

Pe geamuri se ridicase o plantă fastuoasă de gheaţă. Se lumina tulbure undeva în cer, dincolo de noaptea care se subţia, pierzându-şi întunecimea.

Femeia avea un trup mic şi rece. Părea slabă, înfometată. Fuma ţigară după ţigară. Tuşea din când în când, punându-şi palmele la gură.

— Ce-i cu tine? o întrebase Mareş fără curiozitate.

— Ce vrei să ştii?

— Ce faci? Ce-ai făcut?

— Nimic, mai nimic. Am învăţat puţin, pe urmă am încercat să cânt. Se spune că am o voce frumoasă.

— Artistă?

— Hm, greu de spus.

— Şi bărbatul pe care l-ai lăsat cine e?

— Impresarul meu. Vrea să facă din mine o artistă. E o închipuire a lui. Nebun de legat. Dar ce te priveşte?

Se ridicase în coate şi-l privea.

— Sunt curios.

— Şi tu, ce faci?

— Muncesc aici, la Depou.

— A, da...

— De unde vii?

— N-am un domiciliu. Omul cu care m-ai văzut umblă prin toată ţara. Are o trupă întreagă. În seara asta i-a lăsat şi a plecat cu mine. Ne-am dat jos aici, pentru că nu mai aveam ce să bem...

— Bei?

— Câteodată...

— De ce?

— Din plictiseală.

Mareş tăcu. Îi simţea pielea rece şi un uşor parfum al părului.

— Eşti tânără, de ce nu te-apuci de ceva serios?

— Ce-ai vrea să fac?

— Să munceşti undeva...

— Uşor de zis. Pe urmă, îmi şi place viaţa asta. Schimbi oraşele. Astăzi eşti aici, mâine în altă parte. Vezi alţi oameni.

— Asta merge un timp.

— Cât o merge...

Terminase ţigara şi o strivise pe podele.

— Să nu dai foc hotelului.

— Nici o grijă. Spuneai că te scoli devreme. Pleci la slujbă... râse uşor, încet. Ce caraghios lucru, slujbă...

— Nu e caraghios...

Mareş îşi spuse că mai putea să întârzie o jumătate de oră. Pe urmă ea o să se ducă dincolo şi când s-o întoarce din tură, n-or să se mai întâlnească.

— Dacă nu aveai milă de mine, mă găseai îngheţată de dimineaţă.

— Au mulţi milă de tine?

— Să nu crezi cine ştie ce...

— Ce poate să creadă un bărbat despre o femeie care dă buzna peste el noaptea...

— Adevărat.

— N-ai o familie, un domiciliu? Pe cineva care să te strângă de pe drumuri...

— O, familia mea! La noi în casă era multă plictiseală. Tata iubea caii, vinul şi femeile, de noi nu s-a îngrijit niciodată. De mine şi de mama, vreau să spun. Când n-a mai avut ce pierde la cărţi, s-a împuşcat. Pentru că am o voce frumoasă, m-am gândit să mă fac cântăreaţă. Nu m-asculţi?

Mareş îi întinse pachetul de ţigări.

— Am mai auzit poveşti dintr-astea. Ca în romanele proaste.

— Cum poţi să vorbeşti aşa? Şi dacă viaţa ar fi ca în romanele proaste, poţi dumneata să nu ţii seama de ea?

— Mai vrei una?

— Da.

O aprinse. Chibritul scapără în întuneric, luminând podelele murdare.

— Fumezi cam mult.

— 35 pe zi.

— Nu e bine, mai ales pentru cineva care cântă.

— Toată lumea spune aşa, dar cine ascultă? Tutunul e bun.

Se uită peste el, căutând parcă ceva.

— N-ai ceva de băut? Mi s-a făcut sete.

— Apă dacă vrei...

— Nu apă, ceva tare. Vine dimineaţa şi de câte ori începe o altă zi, mă simt tristă. Spune-mi, de ce m-ai primit?

— Erai foarte nenorocită. Pe urmă, sunt singur...

— Adevărat...

Repeta cuvântul ăsta şi oboseala îi înmuia glasul

— Trebuie să pleci dincolo, la tine....

— O să mă duc.

— Peste un sfert de ceas portăreasa o să-mi bată în uşă.

— Nu-i nimic. Şi aşa o să-şi închipuie că...

— N-o să mă sileşti să te iau la goană...

— Nici o grijă. Sunt cumsecade. Dacă vrei, acum mă ridic, dar e atât de cald aici, în pat. Toată viaţa mi-a fost teamă să rămân singură...

— Câţi ani ai?

— 27. Tu?

— Ce importanţă are?

— Am fost măritată de două ori. Te interesează?

— Bărbaţii te-au lăsat?

— Da. Primul voia un copil. Mie nu-mi plac copiii...

— Şi al doilea?

— Al doilea a dispărut într-o zi. M-am trezit cu o înştiinţare mai târziu. Murise într-un accident.

— Şi nu făcuseşi nimic până atunci?

— Nu. Am vrut să urmez baletul. Am mers la 16 ani la Bucureşti. Peste un timp m-am măritat. De vreo trei ani cânt în trupa omului cu care m-ai văzut.

— Şi se câştigă ceva din treaba asta?

— Câteodată. dar alteori merge prost.

— Şi ce faceţi?

— Căutăm să nu ne mai meargă prost. Nu vrei să mă îmbrac?

— Ba da.

— La cât se dă drumul la lumina electrică aici?

— La 5 şi jumătate.

Femeia se ridică şi răsuci comutatorul. Becul de deasupra nu se aprinse. Scăpără un chibrit şi dădu foc fitilului lămpii.

— Credeam că mai dormi puţin.

— Nu mai dorm...

— Eşti singur, nu ai o nevastă, o iubită?

— Nu sunt căsătorit.

— Atunci pe cineva, de suflet?

Mareş râse iar.

— De ce întrebi?

— Pentru că orice femeie te-ar întreba lucrul ăsta. Îşi îmbrăcă rochia scurtă. O clipă îşi potrivi părul în oglinda veche. Era desculţă şi părea caraghioasă.

Se duse apoi la fereastră privind acoperişurile pline de zăpadă.

— Ce lună! Orăşelul ăsta pare mort! Ce-i acolo?

Mareş îi răspunse fără să privească afară:

— Pompa de aprovizionare.

— Şi-acolo?

— Tribunalul.

— Dar nici nu te uiţi...

— Ştiu totul pe dinafară.

— Şi de ce e nevoie de un tribunal într-un orăşel atât de mic?

— Oamenii se ceartă, se împacă, se mai duc acasă la ei...

— Ai haz, iar mă dai afară.... Te plictisesc.

— Nu se vede?

— Când o să te saturi de mine, plec fără altă invitaţie. Şi ca să mai prelungească şederea ei atât de nedorită, îşi aduse aminte:

— Stai să-ţi aprind focul. O femeie e mai îndemânatică...

— Nu e nevoie. Mă descurc.

Mareş îi luă lemnele din mână şi bucata de ziar pe care se afla cenuşă cu gaz pregătită de portăreasă din timp.

Aşează surcelele cu grijă şi aprinse un chibrit. Femeia îl urmări cu atenţie.

— Unde ai învăţat să faci focul?

Mecanicul se îmbrăcă fără grabă.

— În închisoare...

— Ai făcut puşcărie?

— Da.

— Eşti hoţ, ai furat ceva?

— Puşcăria nu se face numai pentru hoţie...

— Atunci?

— Lasă, nu-i pentru tine...

— Cum vrei, dacă n-ai chef, nu-mi spune.

— Du-te acum, o să vină portăreasa...
— Bine, mă duc. La revedere.
Se opri în uşă.
— Să-ţi fac un ceai?
— Nu, găsesc ceva de mâncare pe la 10, la cantină
— Mai ţii minte cum mă cheamă?
— Parcă Marta, spuneai...
— Chiar aşa, la revedere...
Deschise. Din uşă mai adăugă:
— Mă întreb, ce crezi despre mine? O femeie care primeşte palme într-o gară de provincie, un cavaler de la cefere care mă salvează, această odaie murdară de hotel, o noapte care abia a trecut...
Mareş o privi cu milă. Părea fiinţa cea mai părăsită de pe lume.
— Vorbeşti ca pe scenă. Ţi-e rău?
Femeia începuse să dârdâie pe neaşteptate.
— Ai temperatură?
— Dă-mi ceva că mi-e frig... Am răcit în ploaia aia.
— Ei, drăcie! Acum trebuie să mai fac şi pe doctorul.
Căută într-un sertar şi găsi câteva aspirine.
— Ia două deodată! Şi culcă-te!
Femeia plecă.
Îi auzi paşii desculţi pe coridor şi se gândi că ar fi putut să o lase să rămână aici, tot avea lemne şi era mai cald. Dar pe urmă îşi spuse înspăimântat că ar putea să mai întârzie şi s-o găsească la întoarcere în patul lui.
Se spălă în grabă, îşi şterse faţa cu un prosop şi ieşi. Încuie de două ori, zgomotos. Jos se auzeau voci amestecate, certându-se. Un glas de bărbat răzbătea până la el:
— Are contract. Am nevoie de ea. Ce, e nebună?
Era impresarul de aseară. Portăreasa i se opunea cât putea:
— Domnule, dacă-ţi spun că nu e nici o actriţă aici? Nu e, ce interes am să te mint?

— Ţi-o găsesc eu! răspundea celălalt. Nu mă cunoşti. Doar n-o să-mi spui c-a dormit afară!

Se făcu un moment de tăcere, pe urmă se auzi iar vocea străinului:

— Bine, o să aştept aici până o să iasă toată lumea din hotel. Sper că nu există şi o scară de serviciu!

— Chem poliţia! făcu femeia.

— N-ai decât, madam. Eu, Romeo Iorgulescu, nu pot pleca mai departe, în turneu, fără steaua trupei. Ai auzit mata de cântăreaţa Marta Duşescu? A fost *miss* România, e cunoscută şi la Bucureşti! N-am s-o pierd tocmai în târgul ăsta împuţit!

— Ce-ţi pute dumitale aici? Dumneata puţi a borhot, a cârciumă! se revoltă portăreasa.

Lui Mareş îi veni să râdă.

Impresarul se domolise:

— Dacă eşti o femeie respectabilă, îmi dai ceva de băut (se auzi clinchetul unor monede). Vezi că eşti fată de înţeles? (Apoi nişte şoapte.) Nu-i aşa că e sus? Au văzut-o nişte actori intrând la dumneata.

Femeia ridicase iar tonul, revoltată:

— Domnule, dar nu înţelegi că n-a intrat nimeni aici?

Impresarul n-avea de gând să plece.

— Am timp. Nu mă mişc!... zise.

Mareş nu mai avu răbdare să aştepte. Coborî.

— Parcă v-am mai cunoscut undeva... domnule? îl întâmpină bărbatul acela necunoscut, încă ameţit.

— Şi mie mi se pare.

Dădu să iasă, dar celălalt insistă, în timp ce portăreasa îi făcea semne disperate.

— Aş vrea să vă întreb ceva, îmi daţi voie, Romeo Iorgulescu... Nu cumva, din întâmplare, aţi văzut o femeie foarte distinsă? Sunt sigur că a dormit în acest hotel în noaptea asta...

Mareş îşi stăpâni râsul.

— O doamnă distinsă? Nu-mi amintesc.

Dădu să iasă, dar celălalt se agăţase de braţul lui.

— Uite la el, crede că la Piatra-Olt doamnele distinse cresc ca morcovii...

Mecanicul trânti cheia în mâna portăresei şi-i spuse că se întoarce abia peste 48 de ore, când vrea să găsească odaia curată. În gang îşi aduse aminte că uitase patul răscolit şi că madama o să ghicească totul. Dădu din umeri înfuriat.

— La dracu, n-am 16 ani...

Şi privi cerul de dimineaţă al zilei de iarnă. Era frig. Ninsoarea abia stârnită acoperise totul. Gara avea o pălărie pufoasă de zăpadă şi plopii suri din spatele ei tremurau uşor în vânt, lovindu-şi crengile îngheţate.

5

Tipograful îl aştepta de vreo două ceasuri. Sosise cu un tren de dimineaţă şi găsise repede hotelul. Portăreasa îl întrebase pe cine caută şi când auzise numele mecanicului îi întinsese cheia.

— Ştie că veniţi. Dacă vreţi, suiţi sus, la camera 14, şi trageţi-i un somn până la prânz. Nu sunteţi unchiul lui?

— Ba da...

— Poftim.

Mareş primise cu o săptămână în urmă o scrisoare de la maică-sa în care găsise un bilet de la tipograf, prin care acesta îl anunţa că o să treacă pe la el în drum spre o rudă din Sibiu. Călătoria bătrânului nu era întâmplătoare şi mecanicul se gândi că Dumitrana voia să-i comunice ceva.

La ieşirea din schimb grăbise paşii spre hotel. În faţa prăvăliilor de lângă gară, negustorii aruncaseră brazii de Crăciun, uscaţi acum şi despuiaţi de podoabe. Era o zi moale, călduţă. Zăpada se topea în şanţuri. Drumul plin de noroi, străbătut de camioane militare, părea mai curând un

râu negru, cu ape liniştite. Cauciucurile se cufundau până la jumătate şi zidurile fuseseră stropite cu zgură neagră, urâtă.

Mareş urcă scările după ce salută pe portăreasă care-i spuse cu familiaritate:

— A venit unchiul dumitale, e sus...

Nenea Dobre făcuse focul şi sta întins pe pat, citind un ziar.

— Ai venit?

— După cum se vede...

Îşi strânseră mâinile în tăcere. Bătrânul era neschimbat. Acelaşi cap pleşuv din care se mai pierduseră câteva fire, aceeaşi gură arsă de tutun şi ochii lui pişicheri care clipeau mărunt.

— Ne-aude cineva?

— Nici dracu. Hotelul e pustiu...

— De ce stai aici?

— E mai bine. Cei de la Depou au un cămin, dar e plin.

— Nu costă mai mult?

— Nu... Să-ţi fac un ceai până coborâm jos, la o cârciumă, să luăm ceva?

— Nu-i nevoie de nimic, un păcătos de bătrân ca mine a plecat cu traista plină de-acasă...

Îi arătă un geamantan mic, deschis, lăsat pe un scaun.

— Bine, cum vrei...

Îşi lepădă raglanul şi-l agăţă în cuier.

Tipograful se uită curios în jur, cu o vagă bănuială în priviri.

— Ce-i cu tine?

— Adică?

— Simt o mână de femeie...

— Da' de unde, portăreasa...

— Mă băiatule, mă băiatule, tu să nu mă minţi...

— Nu te mint, nene Dobre.

— Eşti însurat şi n-o spui!

— Nu sunt.

— Treaba ta. Ascultă. Stai jos, nu vreau să vorbesc prea tare...

Mareş se aşează.

— Cum o duc băieţii pe-aici?

— Se plictisesc. Aşteptăm dispoziţiile de la centru şi ele nu mai vin.

Tipograful părea încurcat.

— M-a trimis Dumitrana. Ceea ce face, face pe pielea lui.

— Adică?

— Ne trebuie arme. Numai că sunt unii care nu vor să se lege la cap. Ar sta cu curu pe cămaşe şi-atât!

— Deci?

— Pe barba lui m-a trimis la tine şi mi-a spus că are nevoie de ceva marfă.

— Se face, unchiule!

— Cât timp îţi trebuie?

— Să zicem o săptămână.

— Nu e rău, dar nu te pripeşti?

— Las' pe noi! M-am săturat să tot pun nisip pe frâne. Parc-am fi copii, ce dracu!

— Cum crezi!

Dintr-o veche deprindere bătrânul deschisese pe neaşteptate uşa şi privise de-a lungul coridorului pustiu

— Umbli mult? îl întrebă Mareş.

— De la o vreme, da. E nevoie de acte.

— Şi Dumitrana, ce face?

Bătrânul îl privi atent. Ştia unde bate.

— Bine. Acum e dus la Craiova. Strânge legăturile cu armata. Îl trage vechea meserie, ca aţa.

Celălalt nu-l întrebă nimic despre Ina.

— Atunci? Eu scot armele, dar unde le duc?

— Mai degrabă ar trebui să începi cu Depoul ăsta nemţesc. Şeful crede că arme ar mai găsi el, dar o pagubă mai mare nu le-ar strica friţilor.

— Se pot face amândouă deodată.

— Ai oameni puţini aici.

— Destui pentru ca să nu bată la ochi. Cu ce-am mai adunat pe lângă noi, e posibil. Spune-mi, cu ce transport armele?

— Dai o telegramă. Scrii acolo ceva în legătură cu boala mătuşii şi în locul spitalului pui locul de întâlnire. Dumitrana îţi trimite un camion, şi gata. După asta cred că trebuie să dispari.

— Era şi vremea.

— Atunci îi spun că o să ne distrăm săptămână viitoare?

— Spune-i...

— Am plecat...

— Aşa devreme?

— Nu e timp de pierdut acum.

— Nu coborâm să bem o bere?

— De când ai văzut tu doi ilegalişti bând bere împreună? Ce i-ai spus madamei despre mine?

— Că eşti unchiu-meu.

— Aşa să rămână. Nu trebuie să ştie stânga ce face dreapta...

— Te conduc până jos.

— Numai până la poartă.

— Bine.

— Şi ai grijă, dacă mai vine vreo femeie pe la tine, să nu scoţi un cuvânt.

— Ce femeie?

Tipograful se uită hâtru la el şi pe urmă îl bătu pe umăr.

— Să ştii de la mine că printr-o cameră în care găseşti o faţă de masă apretată a trecut neapărat înainte o femeie, şi aceea nu e madama cu cheile la brâu. E cineva căreia îi place să stea aici, să aibă perdele la geamuri. Unde-ai mai văzut tu perdele la geamuri în hotelul ăsta! Aşa că nu mai vinde pepeni la grădinari. Du-mă până jos. Atât aveam să-ţi spun. Viaţa ta e viaţa ta, dar înainte de toate să nu uiţi că fiecare răspundem şi de alţii. Suntem legaţi ca verigile unui lanţ... A, să nu uit. Dacă nu e ceva în regulă ai să primeşti o telegramă în care o să ţi se anunţe că mama ta e pe

moarte. Ştii ce înseamnă. Vii urgent la Bucureşti şi să treci cu toate precauţiunile pe la atelierul meu...

Deschise uşa şi ieşi. Mareş îl urmă tăcut şi posomorât. Se despărţiră în gangul hotelului şi când se întoarse mecanicul o găsi pe portăreasă aşteptându-l.

— Unde-i duduia Marta, că azi n-am văzut-o...? îl întrebă cu indiscreţia cunoscută a portarilor de hotel.

— A avut treabă...

— Frumoasă fată, drept să-ţi spun, mare-i Dumnezeu şi norocul omului...

Mareş n-o mai ascultă şi o luă în goană pe scări, sărind câte două trepte.

Ajunse sus şi încuie uşa cu cheia, trântindu-se îmbrăcat în pat, cu mâinile sub cap.

*

Marta se întorsese de două ori la actorul acela beţiv şi tot de atâtea ori revenise aici, în hotelul mizerabil ca să-l caute pe Mareş. De fiecare dată se rugase câte o zi întreagă la uşa lui s-o primească.

Trecuse câtva timp din seara când o adusese de pe peronul îngheţat şi se întreba şi acum ce-i cu el. De ce nu era în stare să rupă legătura asta întâmplătoare? Nu o iubea şi nici nu credea că ar putea iubi o astfel de femeie. Când se întorsese la hotel, după întâmplarea aceea şi n-o mai găsise, răsuflase uşurat.

Peste trei săptămâni, tot într-o noapte, când sosise din schimb, ea îl aştepta în odaia lui, dezbrăcată, dormind. Era zdrobit de oboseală şi când simţise căldura din odaie bănuise numaidecât ce se întâmplase. Voise să coboare repede scările şi s-o ia din scurt pe portăreasă, dar era prea târziu. Marta se trezise şi se uita la el. Lampa era aprinsă pe masă. În mijlocul odăii se afla un geamantan mare,

desfăcut. Ceva se schimbase în jur şi mecanicul nu-şi dădea seama ce. Încăperea era mai primitoare şi mai curată.

— Bună seara, spusese hotărât s-o arunce jos din pat. Cine ţi-a dat cheia?

— Madama.

— O să cobor şi o să întorc hotelul pe dos.

— Acum? Îi trezeşti pe ceilalţi.

— Ce-i cu tine aici?

— M-am întors. Am adus câteva lucruri. Nu puteam să rămân într-o rochie.

„Câtă aiureală la o femeie atât de tânără”, gândise Mareş înfuriat.

— Ce lucruri? se mirase, pe jumătate îngrozit.

— Cum ce lucruri? Nu vezi perdelele? Nu vezi aşternuturile? Nu-mi plac aşternuturile de hotel...

Îi venea să râdă şi să spargă ceva, să facă zgomot, să trezească pe toată lumea.

— Doar nu suntem cununaţi!

— Cine a spus asta? M-am săturat de căsătorie. Am avut doi bărbaţi, uiţi?

Mareş simţea că se sufocă. Înconjură odaia de câteva ori şi privi perdelele lungi agăţate sus, de o galerie veche, lustruită de curând. De-abia atunci înţelesese de ce nu-şi mai recunoscuse propria-i cameră. Furios, smulse şi perdelele şi ţeava de alamă, trântindu-le de pământ.

— N-am nevoie de ele, ia-ţi-le şi du-te de unde-ai venit!

Femeia se ridicase în picioare în pat şi se uita consternată la el. Avea un trup subţirel şi părea un copil certat. Abia atunci văzu mecanicul covorul îngust de pe podele.

— Şi ăsta ce mai e?

— O carpetă. Nu-ţi place?

Era nebună! Se aşeză în faţa patului pe un scaun.

— Spune-mi, ce vrei de la mine?

— Nimic, nu înţelegi? Nu pot să trăiesc cu omul acela. Dacă nu mă primeşti, plec. Am bani, pot să închiriez

oriunde o cameră. Tot timpul cât am lipsit, madama mi-a ţinut odaia de alături.

— Atunci de ce nu te duci dincolo?

— Cum doreşti!

Nu părea supărată. Coborî din pat şi se îmbrăcă cu mişcări încete. Îi văzu picioarele desculţe şi îşi aminti de noaptea când venise la el şi îşi încălzise trupul îngheţat în faţa focului. Se înduioşă o clipă, apoi îşi spuse că ăsta era cel mai rău lucru: să-i fie milă de o femeie fără căpătâi. Îi întorsese spatele şi deschisese ferestrele ca să între în odaie aerul de iarnă de afară. Încăperea se răcise repede şi parfumul ieftin al rochiei se topi undeva în noapte. Oboseala îi trecuse. O auzi cum îşi trage ciorapii şi după aceea tocurile pantofilor pocniră de duşumele. La picioarele lui stăteau perdelele sfâşiate. Nu se întoarse. Când auzi uşa deschizându-se, o întrebă mânios:

— Şi boarfele astea de ce nu ţi le iei?

Femeia strânse perdelele şi încuie geamantanul, ieşind pe coridor. O auzi coborând până la portăreasă şi după vreo zece minute revenind cu ea. Nu putu să adoarmă decât târziu. Multă vreme i se păru că o aude, plângând dincolo. Era hotărât să se mute, dar nu o făcu dintr-o slăbiciune inexplicabilă.

Peste trei zile, când se întoarse iar din schimb, regăsi perdelele puse la geamuri şi covoraşul roşu la picioarele patului. Vru să se repeadă iar să smulgă galeria de metal, dar văzând cusăturile îngrijite care reparaseră rupturile, se răzgândi. Pe masă, Marta aşternuse o pânză curată cu desene albastre şi se simţi, fără să ştie de ce înduioşat. Vru să se dezbrace şi să se întindă pe pat. Şi fără să-şi dea seama de ce o face, ascultă dacă femeia era în încăperea alăturată. Când se încredinţă că dincolo nu se afla nimeni, coborî şi o întrebă stânjenit pe portăreasă:

— Unde e domnişoara Marta?

— A plecat. A venit iar chefliul ăla! S-au cercetat vreun ceas şi au plecat.

— Şi de ce mi-a lăsat mie lucrurile?

— Spunea că tot n-are ce face cu ele. Dacă nu le vreţi, eu pot să le strâng mâine...

Madama râdea într-un fel complice şi asta îl scotea din sărite pe Mareş.

— Mâine să nu le mai găsesc acolo, s-a înţeles?

— S-a înţeles.

Urcă în odaia lui şi multă vreme nu putu să doarmă. I se întâmpla ceva de neînţeles. Pe de o parte simţea o uşurare că o ştie plecată din nou şi pe de alta se întreba cum de poate fi un om atât de nehotărât, atât de slab, încât să asculte de prima chemare a vechiului său prieten. Şi dintr-o dată se simţi vinovat de un lucru groaznic. Femeia îi ceruse ajutor, voia să termine cu viaţa de până atunci şi el o alungase. Se îmbrăcă pe întuneric şi coborî scările tiptil, să nu-l simtă portăreasa. Aceasta dormea dusă. Străbătu drumul scurt până la gară şi o căută în restaurantul care tocmai se închidea. Înăuntru nu era nimeni. Ruşinat, deznădăjduit, chinuit de gânduri tulburi se întoarse la hotel.

*

Marta revenise în urmă cu trei zile, după o absenţă de câteva săptămâni. Mareş găsise iar odaia încălzită şi, ciudat lucru, nu se mai enervă ca prima oară. Intră numai încruntat, aşteptându-se s-o găsească în vârful patului. Era pe la 9 seara.

Marta stătea pe un scaun, lângă masă şi scria ceva.

— Bună seara, spusese el în locul întrebării brutale pregătite până atunci: „De ce te-ai întors?”

— Bună seara. Tocmai îţi lăsam câteva rânduri. Am trecut pe aici, plec cu trenul de 11,20. Eram numai în drum. Voiam să ştiu ce mai faci. Nu te-ai purtat prea frumos cu mine ultima dată.

Avea ochi obosiţi de femeie care pierde nopţile şi zâmbetul acela trist, resemnat, care-l tulbura,

Îi întinse mâna şi ea zâmbi.

— Vezi că poţi fi cumsecade? Îmi pare bine că n-ai mai scos perdelele (portăreasa nu se ţinuse de cuvânt şi lăsase toate lucrurile la locul lor).

— Când îţi vor trebui, poţi să le iei. N-am să locuiesc toată viaţa în Hotelul Crizantema... Cum îţi merge?

— Bine.

Se aşezase lângă ea şi îi luase hârtia din faţă.

— Ce-mi scriai?

— Noapte bună, atât.

Jos, sub rândul stângaci, semnase strâmb, Marta.

— Poate eşti un om bun şi eu nu mi-am dat seama, Marta.

— Cine ştie...

Era mulţumit că peste două ceasuri pleacă şi cine ştie când o s-o mai vadă, dar atât timp cât stătea aici, n-avea de ce să se arate nefericit că madama îi dăduse din nou cheia.

— Nu eşti obosită? Vii de la drum?

— Da.

— Dacă vrei, întinde-te puţin, eu am să cobor să aduc ceva de mâncare. Trebuie să-ţi mulţumesc într-un fel pentru perdele...

Mecanicul ieşi şi se întoarse peste un sfert de ceas cu câteva pachete şi cu o sticlă de rom. Femeia îl privi şi se miră.

— Nu mai semeni deloc cu cel pe care l-am lăsat acum câtva timp! Ce s-a întâmplat cu tine?

— Nimic, nimic. Vreau să fiu o gazdă bună şi atât.

— Mi se pare că te bucuri că plec.

Încurcat, bărbatul recunoscu:

— Drept să-ţi spun, aşa este.

— N-am să-ţi mai cad pe cap. Dă-mi mai bine să beau ceva.

Afară se auzea vântul. Geamurile îngheţau.

— Vine viscolul, spuse Marta, sorbind din singurul pahar mare pe care-l avea Mareş. Ia şi tu. I-l întinse.) Mai ai lemne?

— Mai am. Portăreasa îmi dă câte vreau...

— Spune-mi, cum poţi să trăieşti singur? Chiar nu ai nici o femeie?

Mareş nu-i răspunse. Sorbi două înghiţituri mari de rom.

— Brr, cum ţi-o place aşa ceva!

— Ai răbdare. În câteva minute, totul în jur o să se schimbe. Păcat că nu stau cu tine. Te-aş învăţa să bei.

— Am alte lucruri mai bune de făcut.

— Adevărat – iar repeta cuvântul ăsta. Am uitat că eşti, cum naiba-i zice, umanitarist, nu? Toţi cei din C.F.R. se ocupă cu politica. Eşti roşu, nu-i aşa?

— Nu, nu sunt roşu.

— Atunci ce eşti?

Odaia se umpluse de un miros de carne proaspătă. Femeia desfăcea pachetele, unul câte unul, şi întindea totul pe masă.

— Ar fi prea mult pentru o cântăreaţă.

— Vrei puţină pâine?

Îi era foame. Băutura îl încălzise.

— Mai bea, îi zise Marta. Aş vrea să fii cumsecade în seara asta.

— Să nu-mi ceri să rămâi la mine că te-arunc pe fereastră.

— Nu te teme, am bilete de tren. M-aşteaptă toată trupa...

Mecanicul mai puse câteva lemne în sobă. Afară şuieratul vântului se înteţise.

— Vine zăpadă multă. Iar ne înzăpezim...

— V-aţi mai înzăpezit?

— De câte ori!

— Ce fel de viaţă duci?!

— O viaţă mai puţin plicticoasă ca a altora. Avem un vagon. Stăm claie peste grămadă. Când se termină aburul de la locomotivă, facem foc pe jos, ca la han...

— Şi C.F.R.-ul vă lasă?

— Plătim daune. Mai pune-mi rom.

— Ai să te îmbeţi.

— Cine ştie să bea nu se îmbată niciodată.

— Cum vrei.

— E frumos aici, la tine.

— Frumos? Nu găsesc.

— Ai trăit mai bine înainte?

— Înainte, când?

— Adevărat (iar adevărat). Eşti un om sărac atunci.

— Asta nu înseamnă că nu vreau să trăiesc mai bine.

— Când?

— Cine ştie!

Îl privi bănuitor.

— Ştii că am răscolit cât ai lipsit prin lucrurile tale. Ce vrei, sunt femeie...

Mareş simţi cum i se aprind obrajii. Se stăpâni însă.

— Şi?

— Am dat de nişte cărţi.

— Nu-s ale mele, le-am găsit pe aici...

— Nu te mai preface. N-am să spun nimănui.

— Nu-ţi ascund nimic.

Avea mâini frumoase, albe, cu degete lungi. Îi trecu prin minte un gând îndrăzneţ.

— Marta, nu crezi că ar trebui să-ţi schimbi felul de a trăi?

— Adică ce să fac?

— Să-ţi găseşti o meserie.

— Crezi că a cânta nu-i o meserie? Astea-s prostii. De altfel, ce te-a apucat?

— N-ai vrea să termini cu hotelurile, cu trenurile înzăpezite, cu trupa ta, cu beţivii tăi, cu cârciumile tale...

— Şi ce să fac? Să cos şi să cresc copii?

— Nu asta, să ne gândim...

— Ţie-ţi plac copiii?

— Da. Aş fi vrut să mă însor cu o femeie, dar ea n-a mai avut răbdare şi l-a luat pe altul.

— Era frumoasă?

— Poate.

— Eşti un om cumsecade.

Râse trist şi-l privi curioasă.

— Ce gândeşti despre mine?

— Că ar trebui să te strângă cineva de pe drumuri.

— E greu. Îmi plac hotelurile şi cârciumile, cum spui tu. Mă plictisesc repede...

— Ai fost o fată săracă, nu-i aşa?

— De unde ştii?

— Am trăit între săraci... Îi cunosc bine. Cei mai mulţi fac copii de nu le mai ştiu numărul şi după aceea puţin le pasă. Ai avut fraţi?

— Unul.

— Ai plecat de-acasă ca să nu mai fie o gură în plus la masă.

— Adevărat!

— Ca să nu mai fie de cumpărat o rochie în fiecare an de Paşte şi pentru tine.

— Aşa este.

— Ai căutat de lucru şi n-ai găsit...

— Da.

— Şi povestea aia cu tatăl tău care s-a împuşcat, căruia îi plăceau caii, vinul şi femeile?

— Am minţit.

— Ştiam.

— Continuă.

Aşteptă o clipă, apoi reluă mai puţin convins.

— Cineva ţi-a băgat în cap că ai voce frumoasă şi ţi-a spus că dacă nu eşti proastă, în lume se poate trăi foarte bine.

— Unde vrei să ajungi?

— Şi te-a aruncat în viaţa asta care pare uşoară, dar care nu e deloc.

— Mai dă-mi să beau.

— Nu. Acum vreau să mă asculţi. Ştii ce vei deveni peste 5 ani sau peste 10? Ar trebui să munceşti.

— Crede-mă, nu merită. Câştig mai uşor banii.

— Acum cât eşti tânără şi frumoasă.

— Chiar, mă găseşti frumoasă?

Se privi instinctiv în oglinzile coclite ale şifonierului.

— Lasă gluma, aş putea să fac ceva pentru tine, să-ţi găsesc de lucru...

Femeia tăcu. Se auzea vântul lovind cu furie geamurile. În odaie se făcea frig.

— Ce spui?

— O să mă mai gândesc.

— Când? Nu e vreme.

— În noaptea asta.

— În noaptea asta?

— Da, de ce te miri? Doar n-o să mă laşi în stradă pe viscol...

— Şi biletele de tren? Şi trupa ta?

— Parcă spuneai că vrei să-mi schimb viaţa. Tot la ei mă trimiţi? Cât priveşte biletele de tren, aşa cum ştii, ele mai sunt bune şi mâine.

*

Când primise scrisoarea de la maică-sa cu biletul de la tipograf o rugase să plece pentru o zi undeva.

— Unde să mă duc? se mirase ea. Târgul ăsta are patru bodegi, un hotel, o judecătorie şi 20 de case. Nu cunosc pe nimeni!

— Ia trenul şi opreşte-te în primul oraş. La Craiova sau la Caracal. Te întorci la noapte.

Nu ştia cât o să stea tipograful, aşa încât adăugă:

— Şi dacă unchiu-meu mai întârzie, dormi dincolo, la tine.

— Ţi-e ruşine de mine?

— Nu, nu e asta. Dar am de vorbit cu el câteva lucruri care nu te privesc...

— Cum vrei... Poate pe drum mă răzgândesc şi ajung cine ştie unde...

Îl lăsase singur. După plecarea lui Dobre, se întrebase înciudat, mâniat pe sine dacă îi fusese ruşine să mărturisească adevărul tipografului. Mâhnit şi nedumerit, dori din toată inima ca ea să nu se mai întoarcă şi să n-o mai vadă niciodată.

6

Dincolo era un câmp pustiu, întunecat. Bătea vântul. Suprafaţa tare de pământ, luminată din când în când de fasciculul unui reflector, se găsea undeva mai jos de locul unde se afla: un taluz fără vegetaţie, acoperit cu pietre de râu. Şinele de fier licăreau: două linii metalice, paralele, pierzându-se sub cerul negru. Mareş zări cabina santinelei şi gardul depozitului de lemne ce ajuta la camuflarea postului antiaerian: un ţarc aproape rotund, scobit în malul de lut, un fel de groapă cu un diametru de circa 15 metri, cu parapete de saci de nisip. Ţevile tunurilor nu se vedeau, le acoperea întunericul. În jurul lor, licăreau oglinzile reflectoarelor: cinci sau şase, legate cu nişte cabluri de Skodele pentru tractare. Mai către stânga aşteptau sub un şopron primitiv, sprijinit pe câţiva stâlpi, câteva autocamioane, părăsite acum de şoferi, încărcate cu pile de schimb şi carburanţi. Garda, după cum aflaseră, număra opt soldaţi şi trebuia evitată. Odată trecuţi de câmpul acela ajungeau la gardul de sârmă ghimpată şi de acolo, în spatele postului antiaerian. Alt drum fără riscul de a fi

văzuţi nu exista. Trebuiau străbătuţi 300 de metri descoperiţi, înfruntând lumina reflectorului aşezat într-o margine şi mânuit cam cu plictiseală de un soldat şi, depăşind şi obstacolul ultim, ar fi atins liniile de triaj unde aştepta Ioniţă cu doi ceferişti care aveau să-i ajute la decuplarea unui vagon german încărcat cu arme. Trenul pleca curând şi desprinderea ultimului vagon de celelalte ar fi fost bine să fie făcută imediat după pornire. Se ştia că pe platforma din spate va fi o santinelă de care trebuia să scape în secunda ce urma pornirii garniturii, până a nu apuca să dea alarma.

Mareş îşi privi ceasul. Într-o jumătate de oră, Ioniţă avea să dea semnalul traversării câmpului. Până atunci nu le rămânea altceva de făcut decât să aştepte aici, ascunşi în spatele grămezilor de pietre. Reflectorul se aprindea la intervale, luminând câmpul plin de zăpada murdară.

Tomulete, şoferul care venise cu camionul după *marfă,* nu mai privea câmpul întunecat. Era ostenit, se întorsese cu faţa în sus, uitându-se la cerul fără stele. Constantin, numai într-o flanelă veche, lucioasă, roasă pe la coate, aştepta să-l audă pe Mareş spunându-i că a sosit timpul să treacă toţi trei linia ferată şi să urce într-o secundă malul de pământ până la marginea câmpului din faţă, pe o potecă abia zărită în lumina reflectorului plimbat de-a lungul şinei, dar mecanicul observa liniştit, fără să scoată vreun cuvânt, drumul îngust şi noroios pe care trebuiau să coboare. De la postul de comandă al staţiei, aflat la o sută sau o sută cincizeci de metri, se auzea ţăcănitul telegrafului. Trebuia să treacă un tren, încă înainte de ora fixată. Deasupra liniilor se schimbară semnalele, ochii roşii, suspendaţi pe un braţ metalic nevăzut, deveniră verzi, pietrişul sclipi jos lumina spectrală de acvariu şi după aceea auziră gâfâitul locomotivei în depărtare.

— Nu le e frică de avioane? întrebă Tomulete cu glas leneş, căscând.

— De ce? făcu surprins Constantin.

— Păi nu se mai astâmpără cu reflectorul ăla, îl tot plimbă încolo şi-ncoace...

— Şi te supără?

— Mi-e somn. Aş mai aţipi puţin până una-alta...

Mareş îl privi. Militarul se întinse mai bine cu spatele pe pietre, fără să arate că simte ceva. Îl văzuse o singură dată în casa Terezei şi abia îşi mai amintise de el când acesta se prezentase la locul de întâlnire cu camionul.

— Se cunoaşte că toată viaţa ai dormit pe moale, zise după aceea, cu o urmă de râs în glas.

— Nu-i aşa? Numai pe puf mă ţinea mama. Nu pot să dau de puţin pământ, că gata pofta de somn...

Tăcură ascultând apropierea trenului. Tomulete se întoarse cu faţa spre linia ferată.

— Tot armament, zise mecanicul după câteva clipe privind vagoanele de marfă încărcate cu tancuri uşoare.

Lemnăria scârţâia prelung, se auzi şuieratul osiilor şi cei trei zăriră focurile mici ale ţigărilor santinelelor: umbre nelămurite cocoţate pe treptele vagoanelor.

Numără în gând maşinal.

— 25, spuse la sfârşit Constantin.

— Încotro le duc? întrebă Tomulete.

— Cine ştie?

Se făcuse iar linişte. Reflectorul continua să-şi plimbe fasciculul argintiu de lumină deasupra câmpiei sterpe.

— Cât mai e, şefule? mârâi şoferul.

— Douăzeci de minute, răspunse Constantin.

— Crezi că o să se lase cu înghesuială? întrebă Tomulete.

— Ştiu eu? De obicei ăştia dorm. Trecerea e destul de uşoară, numai să nu nimereşti în lumina reflectorului...

Mareş, care ascultase până atunci, se amestecă şi el în vorbă:

— Tare aş avea chef să-i sparg ăstuia jucăria, să nu mă mai orbească.

— Tot nervos? făcu Tomulete.

— Nu sunt nervos, dar nu-mi place să aştept atâta vreme.

— Ai mai fost la vreo petrecere din astea? întrebă mucalit şoferul, cam cu batjocură, dar şi cu îngăduinţă.

— N-a mai fost, răspunse pentru el frânarul.

— Atunci nu te-nghesui. Poţi să te alegi cu câte ceva...

Mareş se înveseli dintr-o dată. Nu putea să se supere pe Tomulete, pentru că îi plăcea vorba lui lată, aproape grosolană.

— După dumneata, partidul ar trebui să se bizuie numai pe sergenţii-majori din aviaţie.

— Să ştii c-aşa-i! întări Tomulete.

Tăcură un timp, ascultând bâzâitul îndepărtat şi surd al unui avion.

— Dacă nici acum nu stinge ăsta reflectorul, e un prost, zise iar militarul.

— N-are de ce să-l stingă. Sunt aparatele corpului antiaerian.

Se făcu linişte o vreme, după aceea Constantin întrebă:

— Cât e ceasul?

— Mai avem zece minute, zise Mareş.

— Tare aş fi dormit noaptea asta, căscă şoferul

Căzu iar pe burtă în locul uscat peste care aruncase mantaua lui de foaie de cort, privind lumina reflectorului pipăind parcă şinele lucitoare.

— Mă, nu te mai culci, mă, şi tu? glumi cu soldatul necunoscut, aflat în dispozitivul postului antiaerian. Mă nu ţi-o fi şi ţie somn? N-ai vrea şi tu să visezi ceva plăcut, să ne laşi dracului în pace să trecem şi să ne vedem de treabă?

Vorbele lui se pierdură în liniştea nopţii. Constantin îl înghionti pe Mareş:

— Şi dacă nu pleacă trenul la ora fixată?

— Nu există! La ăştia totul merge ca ceasul! Ioniţă, aşa cum ai auzit şi tu, şi-a vârât nasul în programul lor de astăzi. La orele 24 şi 10, garnitura părăseşte staţia de triaj.

— Şi unde crezi că vor observa lipsa ultimului vagon? întrebă Tomulete.

— Peste cinci staţii sau mai încolo. Dacă au cale liberă nu se opresc decât mâine în zori.

— Şi?

— Şi va fi prea târziu. Vor da alarma chiar cei din gară, dar până vor ancheta ei, noi o să fim departe...

— Uşor mai merge treaba în teorie, dar să vedem când o fi să gâtuim santinela...

Mareş clătină din cap.

— Nu e nevoie s-o gâtuim. Dacă-i dăm cu un sac de nisip în cap şi-l dezarmăm, îl luăm cu noi legat şi-l lăsăm undeva în drum...

Se apropiase clipa semnalului. Mecanicul îşi privi încă o dată cadranul ceasului. Tăcură încordaţi. Nu se auzea decât zumzetul reflectoarelor încinse şi, mai departe, huruitul Skodei care alimenta cu curent elementul.

Din gara de triaj răsunară două ţiuituri scurte de sirenă.

— Gata, spuse Mareş, suntem aşteptaţi.

Ştiau toţi trei ce au de făcut, aşa încât nu mai schimbară multă vreme nici un cuvânt.

Mecanicul se târî până la poteca ce cobora lângă linia ferată. Era porţiunea cea mai uşor de străbătut. Trebuia să nu facă zgomot ca să nu alarmeze cantonierul, aşa că nu se grăbi. Îl urmă Constantin, mergând puţin aplecat, precauţiune inutilă după ce reflectorul îşi mutase fasciculul luminos. Tomulete sosi în curând gâfâind după ei. Se aflau lângă sârmele nevăzute ale telegrafului. O ştiau auzind ţiuitul lor ca de greiere.

— Până aici a mers bine, zise Mareş.

Trebuiau să urce malul celălalt şi de acolo începea greul. Câmpia nu avea nici măcar gropi sau mici adâncituri. Nu se puteau folosi decât de îngrămădirile de mărăcini uscaţi, izbucnind deasupra zăpezii până la stivele de lemne ale depozitului de cherestea. Ajunşi acolo ar fi fost acoperiţi. Suiră poteca îngustă, unul în spatele celuilalt. Din stânga

bătea rar semnalul unui aparat de telegrafiat şi deasupra liniei ferate se auzi frecarea talgerelor de fier ale semaforului schimbat. Lumina roşie, un ochi rotund, mort, se prelinse pe cele două urme strălucitoare de metal, tremurând, vibrând parcă sonor.

Ajunşi la marginea câmpiei, cu trupurile ascunse de malul de pământ, priviră înainte. Lumina reflectorului trecu repede deasupra capetelor lor şi în clipa următoare Constantin sări, luând-o la fugă spre stivele de scânduri ale depozitului de lemne din faţă. Fugea foarte repede, aplecat: o siluetă neagră, topită în întunericul nopţii. La jumătatea drumului se culcă dintr-o dată, cu o secundă înainte ca lumina argintie a reflectorului să-l prindă în fasciculul ei strălucitor.

Tomulete îi şopti lui Mareş:

— A scăpat!

Nu-i mai zăriră umbra şi ştiură că el a ajuns în curtea depozitului de lemne. Tomulete stătea ghemuit, gata să plece. Îi trebuiau trei salturi, aşa că o porni mai încet clătinându-se. Mecanicul îl urmă. Călcase parcă pe urmele celorlalţi, numai că drumul fu mai scurt. Se aruncă de două ori la pământ şi aşteptă trecerea luminii reflectorului pe deasupra. Înainte însă de a pleca a doua oară se întâmplă ceva de neînţeles. Rotirea luminii încetă şi fâşia argintie se opri pe taluzul de pietre pe care stătuse înainte. Deasupra câmpiei încremenite, fără vegetaţie, vântul stârnise zăpada subţire şi în fasciculul prelung zumzăiau nişte cristale verzui de gheaţă.

— Ne-au văzut! îşi spuse Mareş. Soldaţii vor da alarma!

Aşteptă un minut sau două. Nu ştia ce să facă pentru că acum totul era o chestiune de răbdare, deşi orice întârziere devenea primejdioasă. Începu să numere în gând pentru a marca astfel secundele. Când ajunse la 165, lumina reflectorului se mută, nu rămase decât o pată rotitoare, un disc turtit de lumină, mişcându-se pe cerul îndepărtat.

Mareş aşteptă încă o rotire a reflectorului, vrând să ştie dacă într-adevăr soldatul îl văzuse sau nu. Se gândea că poate furca reflectorului se înţepenise şi că-i fusese frică degeaba. Ceilalţi erau nerăbdători, nu mai putea să întârzie.

Fâşia de lumină trecu încă o dată pe deasupra lui. Se ridică şi începu să fugă. Simţea frigul şi căută un ascunziş. Gâfâia când ajunse lângă îngrămădirea neagră de lemne în spatele căreia îl aşteptau ceilalţi. Când socoti că străbătuse a doua treime din drum şi văzu iar fasciculul de lumină făcând întoarcerea lui obişnuită se aruncă la pământ. Inima îi bătea tare şi îşi aminti că mai demult frânarul îi spusese că suferă de inimă. „Cum i-o fi fost?” se întrebă. O clipă îşi ţinu răsuflarea, gândindu-se cu spaimă că va fi zărit, dar fasciculul reflectorului trecu mai departe. Se ridică şi avu o clipă incertitudinea direcţiei. Obişnuindu-se din nou cu întunericul, desluşi grămezile albicioase de scânduri. Ajunse la timp.

Tomulete îl întrebă încet, cu o îngrijorare, abia ascunsă în voce:

— Cum a fost când ţi-a pus nătărăul ăla reflectorul în scăfârlie?

— Atenţie! şopti Mareş în aceeaşi clipă.

Priviră curtea lungă şi întunecată. Se auzeau paşii unui om apropiindu-se. Paznicul depozitului, gândi mecanicul. Omul fluiera nepăsător, târându-şi paşii. Se traseră după o stivă, unul lângă altul, stând foarte apropiaţi, fără să mai răsufle. Se auzi o tuse de bătrân şi pe lângă ei trecu după câtva timp un bărbat mic de statură, îmbrăcat într-o scurtă de miel. Îl lăsară să se îndepărteze vreo zece metri şi după aceea Constantin le şopti:

— Acum, după mine! Drept în faţă se află un gard de sârmă ghimpată.

Nu alergau, să nu facă zgomot. Mergeau numai grăbiţi cu paşi întinşi. Ajunseră în faţa gardului şi frânarul apucă sârmele cu ţepi depărtându-le una de alta. Trecură aplecaţi

prin ele şi ajunşi iar în câmp priviră spre postul antiaerian. Dâra reflectorului nu-i ajungea. Rămăsese undeva mai jos.

— Aici ar trebui să fie o santinelă, zise Constantin.

Îi opri şi pe ceilalţi şi cercetară câmpia pustie.

— Vedeţi pe cineva? întrebă după zece secunde.

— Nu.

— Atunci au o santinelă jos, lângă linia ferată.

— De ce să aibă o santinelă lângă linia ferată? întrebă şoferul.

— Altfel sunt descoperiţi.

— Şi gara? mai întrebă Tomulete,

— Gara e păzită.

— Atunci?

— Atunci, îl îngână mecanicul, atunci un tren cu muniţii nu se lasă chiar aşa de capul lui. Fiţi atenţi când coborâţi...

Îl urmau pe Constantin, care cunoştea mai bine locurile. El trecuse de multe ori ziua peste acest câmp, dar noaptea era cu totul altceva. La o sută de paşi sau mai puţin se zărea o perdea de salcâmi. Puţin mai jos, într-o adâncitură, se afla staţia de triaj cu liniile ei numeroase, cu hala neluminată, nearătoasă şi neîncăpătoare.

— Dacă au o santinelă, spuse abia auzit şoferul, de ea ar fi trebuit să aibă grijă până acum omul vostru. Doar n-o s-o lase să ne întâmpine cu pâine şi sare...

— Ai dreptate, recunoscu mecanicul. Atunci mă duc eu înainte. Voi rămâneţi aici. La o şuierătură vă apropiaţi.

Şi fără să mai aştepte, o porni scoţându-şi de pe spate frânghia subţire la capătul căreia se afla un săculeţ umplut cu nisip. Până la perdeaua de salcâmi nu era prea mult. La cinci minute după asta auziră fluierătura. Tomulete avusese dreptate. Ioniţă curăţase locul. Se apropiară. Ajunseră lângă copaci.

Aerul era mai rece, ca sub bolta unei clădiri de piatră. Ioniţă şi încă un necunoscut le strânseră mâna.

— Cum a fost? întrebă primul cu vocea lui uscată.

— Bine.

Se apropiară şi zăriră clădirea joasă a gării de triaj. În geamuri erau aşezate perdelele negre de camuflaj care nu lăsau decât nişte urme galbene, subţiri în margini. O locomotivă pufăia pe şine. Se auzeau răsuflarea bruscă a unei pompe şi scurgerea apei pe pietrele halei. Jos, în sala mica de aşteptare, se trezea o mulţime ostenită de soldaţi. Ofiţerii începuseră să strige, glasurile lor răsunau înăbuşit până aici. Pe cimentul peronului băteau ţintele cizmelor, se auzea clănţănitul paturilor de arme lovite de caldarâm şi lăzile de campanie aruncate din loc în loc. O clipă peronul fu luminat şi văzură toţi forfota soldaţilor, lucirea scurtă a armelor şi a căştilor de război.

— Sunt mulţi, spuse Mareş.

— Destui.

— Acum îi urcă în vagoane.

— Mai e cineva cu voi?

— Încă doi, zise Ioniţă, ei vor face decuplarea. Acum controlează ancorele vagoanelor.

— Cât e ceasul? întrebă Constantin neliniştit, fără să ştie de ce.

— Douăsprezece fără cinci, îi răspunse mecanicul.

— Aţi ajuns bine, spuse de alături şi necunoscutul, un ceferist cu şapcă, pe care abia îl zăreau în întuneric.

Se auzi un semnal de locomotivă şi din nou glasurile răstite ale ofiţerilor. Jos, lângă terasamentul aflat în întuneric, licăreau luminile slabe ale unor felinare.

— În cincisprezece minute pleacă zise Ioniţă. Sunteţi obosiţi?

— Nu, răspunse militarul încet, cam fără convingere.

— Vagonul e mult în urmă, când o să pornească, trenul o să prindă puţină viteză. O să săriţi pe treptele din faţă, ceilalţi doi vor desprinde ancorele din mers. La 300 de metri, la prima barieră aşteaptă câteva motociclete cu ataş.

— Şi cantonierul? întrebă Mareş.

— E omul nostru. Vagonul se va opri mai încolo, ca să nu fie întrebat după aceea dacă n-a auzit ceva...

— Şi în caz de alarmă?

— Fuge toată lumea unde vede cu ochii. Numai că alarma nu trebuie să se dea. Vagoanele sunt păzite de câte doi soldaţi, fiecare la câte o scară.

Constantin ascultă atent şi nu întrebă nimic.

— N-ar fi mai bine să-i aruncăm din tren? spuse Tomulete.

— Nu, trebuie dezarmaţi, atât. Pe urmă facem ce vrem cu ei. Totul e să nu tragă vreun foc de armă în aer. S-ar putea să fie auziţi, fie de cineva din tren, fie de cei din gară.

— Şi vagonul dinainte?

— Nu e păzit. Acolo au bucătăria.

— Cum aţi făcut asta? se miră şoferul.

— La cuplare. Oamenii noştri au spus că nu se potrivesc legăturile.

Jos, lângă terasament, sclipi un felinar cu lumină roşie.

— Semnalul, zise Ioniţă. Acum, atenţie. Coborâţi lângă şine. Alergaţi bine?

— Destul de bine.

— Trenul va porni încet. E încărcat. Suntem patru pentru asta. Doi la scara din faţă, eu şi Constantin la spate. Ceilalţi vor face altceva. Trebuie să dureze exact două minute şi mai ales să nu se facă zgomot. De altfel, totul e pus la punct. În momentul în care trenul pleacă, la o locomotivă se va defecta o sirenă. Să nu vă speriaţi. Se întâmplă des. Dacă ţiuie mai mult de trei minute, înseamnă că s-a dat alarma în gară. Vagonul trebuie spart imediat. Oamenii mei au câte o rangă la ei. Când ajungem dincolo de barieră, trebuie să aruncăm armele în motocicletele care ne aşteaptă. Camionul a venit?

— A venit! mormăi Tomulete.

— Atunci voi vă întoarceţi pe acelaşi drum, s-a-nţeles?

— S-a înţeles.

Coborâră. Zgomotele gării se potoliseră. Se auzea numai ţăcănitul aparatului de telegrafiat, anunţând staţiei următoare plecarea garniturii. Priviră şinele de fier pe care

aluneca lumina slabă a felinarelor de manevră. La un ac pocniră talgerele de fier ale semafoarelor şi o uşă se deschise luminând o clipă pietrele lustruite ale peronului. Se auzeau glasurile soldaţilor germani. La vagoanele din faţă se înfiripase o melodie, câteva versuri frânte, spuse cu glas răguşit.

Sirena locomotivei anunţa plecarea.

— Sunt punctuali, spuse Mareş, privindu-şi ceasornicul.

— Ce-i al lor, e-al lor!

Se apropiară de tren, ocrotiţi de întuneric. Garnitura se puse în mişcare lent. Mecanicul privi locomotiva şi vagoanele de clasă cu luminile stinse. La ferestre stăteau ofiţeri şi soldaţi, fumând tăcuţi, cu ochii spre locul unde se aflau, fără să-i vadă. Mareş număra în gând vagoanele. La al şaisprezecelea se alarmă, dar văzu coşul vagonului-bucătărie. Era precedat de alte patru vagoane închise ermetic. Pe scară fumau soldaţi cu armele între cizme. Garnitura luase puţină viteză. Se auzeau zăngănitul legăturilor şi ciocnirea uşoară a tampoanelor. În clipa următoare şuieră sirena unei locomotive din apropiere. Totul fusese calculat la secundă de către ceferişti. Ioniţă le făcu semn.

— Gata!

Tomulete şi Constantin alergară la început pe lângă tren, tot în întuneric, aproape de sârmele joase de telegraf, apoi simţiră cum drumul se îngustează. Trecură de încrucişarea a două şine, unde roţile trenului scoteau nişte pocnete ca de artificii. Pietrele ascuţite ale terasamentului le încurcau alergarea. Vagoanele începură să alunece mai repede. Oamenii alergau unul în spatele celuilalt, potrivindu-şi paşii. Mareş şi cu Ioniţă rămăseseră puţin în urmă. Se mai auzea ţipătul sirenei, un fluierat violent, şi se gândiră toţi patru în acelaşi timp că minutele convenite nu trecuseră. Pe treptele ultimului vagon zăriră doi soldaţi.

Mecanicul îşi pregăti sacul de nisip, scurtându-şi frânghia şi, când zări chipul neamţului alarmat, începu să strige:

— Kamerad! Kamerad !

Santinela nu pricepea nimic. Stătea încă pe ultima treaptă, pregătindu-se să se ridice în picioare. Vru să-şi scoată pistolul automat de la gât, dar Ioniţă nu-l lăsă. Se agăţă de bara de fier şi urmat de mecanic se prăbuşi peste el, lovindu-l cu sete. Îl dezarmară rupându-i cureaua armei. Soldatul se uită îngrozit la ei, nepricepând nimic. Mareş îi vârî o batistă în gură şi îi legă mâinile cu frânghia sacului de nisip. Nu se auzea decât vâjâitul unor pomi pe lângă care trecea garnitura în viteză. Ioniţă se uită afară, strigând ceva frânarului. Şoferul îi făcu semn cu mâna, ceea ce însemna că terminaseră şi cu santinela de la capătul celălalt al vagonului. Mareş văzu după aceea pe cei doi ceferişti care-i urmaseră, făcând decuplarea în armonica de pânză gudronată, care lega ultimul vagon de vagonul-bucătărie. Ancorele fuseseră desprinse şi în curând îşi dădură seama că platformele se depărtează una de alta. Cei doi ceferişti săriră lângă ei.

— S-a făcut! spuse necunoscutul, care-l întâmpinase pe Ioniţă.

Era asudat şi îşi ştergea fruntea cu dosul palmei.

Vagonul în care se aflau continua să plutească lin pe şine. Al doilea ceferist, un macagiu plin de cărbune pe faţă se uita la soldatul legat, clătinând din cap cu o mirare comică.

— De, mă, neică, aşa e la război!

Scosese o rangă scurtă şi îl întrebă pe celălalt:

— Începem?

— Acum, îl potoli Ioniţă.

Platforma îngustă nu le dădea voie să facă prea multe mişcări. Nu mai puteau să aştepte. Mareş se strecură pe treapta lungă şi îngustă care ducea la uşa metalică de la mijloc a vagonului de mesagerie, dincolo de care se aflau armele. Cei doi ceferişti îl urmară. Viteza vagonului descrescuse. Trecură prin faţa cantonului. Ioniţă văzu un om cu un felinar, făcându-le semne. Dincolo de bariera de

lemn se aprinseră scurt trei faruri de motocicletă. Nu mai merseră decât foarte puţin. Pe şine fusese aşezat un drug de fier. Roţile îl turtiră, târându-l câtva timp. Ceva scrâşni metalic, prelung. Cele trei motociclete se apropiară pe un drum noroios paralel. Din ele săriră trei necunoscuţi.

— Duceţi santinelele! le zise Ioniţă scurt. Numai unul dintre voi. Aruncaţi-i în ataş şi lăsaţi-i cât mai departe!

Constantin şi cu Tomulete îi cărară pe cei doi soldaţi legaţi fedeleş. Motocicleta porni în goană pe drumul necunoscut de ţară.

— Repede, deschideţi uşile! porunci Mareş. Nu-i timp de pierdut!

Ceferiştii loviră cu drugii de fier lacătul vagonului

— Vedeţi dacă nu e cineva înăuntru!

Ioniţă păşi primul în întuneric, ţinând cu o mână arma luată de la santinelă. Unul dintre cei doi motociclişti scoase o lanternă şi lumină pereţii de lemn. Pe podele se aflau aproape 50 de puşti ZB, noi-nouţe, unse bine şi o grămadă de pistoale Deimler-Buch şi Bereta. Ataşurile motocicletelor fură umplute la repezeală cu arme. Nu încăpeau prea multe. Tomulete cu Constantin cărară două lăzi de cartuşe, aruncate într-un colţ. Lumina lanternei motociclistului descoperi o stivă de maşini de scris, toate în cutii metalice, abia sticlind în lumina săracă.

— Nu luăm şi o maşină de scris? întrebă şoferul Poate o să avem nevoie...

Mareş râse înveselit.

— Nu-i rea ideea.

Apoi se încruntă dintr-o dată.

— Ce spui, şefule? se întoarse întrebător spre Ioniţă.

— Acum avem nevoie de arme, spuse acesta. Ia vedeţi câte pistoale mai încap în ataş?

Se auzi păcănitul motocicletei care se întorcea fără cei doi nemţi.

— I-am lăsat legaţi la canton, zise omul de pe şa. Până mâine dimineaţă, cred că n-o să-i găsească nimeni.

Umplură şi cel de-al treilea ataş, grăbiţi. Ioniţă pândea într-o parte semnalele cantonierului. Pe şosea nu se ivise nici un automobil. În jur nu era decât noapte, o noapte întunecoasă, fără stele. În depărtare se auzeau zgomotele gării de triaj, un amestec de semnale de locomotivă şi scârţâitul vagoanelor în manevră.

— Gata, zise cineva.

— Retragerea, porunci Ioniţă. Dumneata, se adresa el lui Tomulete, pleacă cu motocicliştii, încarcă marfa şi să ne vedem sănătoşi. Voi, li se adresă după aceea lui Mareş şi lui Constantin, veniţi cu mine. Trebuie umblat repede...

Îşi strânseră mâinile la repezeală prin întuneric şi se auzi curând zgomotul motocicletelor, depărtându-se.

Pe linia ferată până în staţie erau mai puţin de 400 de metri. Dincolo de staţia de triaj îi aştepta o locomotivă sub presiune. Urcară pe tender. Un mecanic pirpiriu clipi uşor către ei în lumina flăcărilor de sub cazan.

— Într-o jumătate de oră, dracii o ia!

— Ai îndopat-o bine? întrebă Mareş privind manometrul.

— E ghiftuită.

— Bine, atunci pornim...

Locomotiva trecu uşor de intrarea în staţie. La ace, Constantin coborî din mers, schimbă un macaz, şi într-un sfert de ceas în Depoul de reparaţii al nemţilor intră un fel de garnitură de marfă, cu trei vagoane numai, însoţită de actele necesare. Santinelele nu se înţelegeau prea bine cu Ioniţă, care vorbea stricat germana, veni un tălmaci şi după cinci minute de târguială uşile unei hale fură deschise.

Mareş opri locomotiva, mai controlă o dată presiunea cu atenţie şi liniştit, cu o veselie ciudată pe chip, salută pe cei care luaseră în primire trenul.

Ioniţă îl aştepta pe peronul pustiu.

— N-au dat încă alarma?

— Nimic până acum. Şeful de staţie n-a primit nici o înştiinţare.

— De-ar mai ţine o jumătate de oră...

— Atâta îţi trebuie?

— Poate mai puţin, depinde de cărbuni, dacă sunt de bună calitate vor face treaba mai repede, dacă nu, mai încet...

Se înţeleseseră să plece fiecare pe căi diferite spre Bucureşti chiar în noaptea aceea. Nu ştiau dacă se vor mai vedea vreodată, dar păreau mulţumiţi unul de celălalt.

7

Într-un sfert de ceas trebuia să fie undeva pe o şosea pustie, cât mai departe de locul acesta. Mai avea de trecut pe la hotel, ar fi putut să plece fără să plătească, dar nu putea să sufere să tragă chiulul cuiva. Se grăbi. Zorile erau aproape. O lumină tulbure licărea undeva, departe în spatele târgului. Privi parcul pustiu sub zăpada murdărită de fumul locomotivelor, abia ghicit în umbra nopţii ce părăsea pământul. „Gata, se terminase şi cu capitolul ăsta!”

La intrare mica lumină albastră a petromaxului, vopsit cu albastru, arunca scurte dâre în noroi. Portăreasa dormea. O trezi cu bătăi grăbite în uşă:

— Madam! Fii bună...

Cu somnul ei de pisică, apăru în capotul înflorat, mirată, curioasă, gata să audă cine ştie ce veste.

— Ce-i cu dumneata?

— Cheia.

— Domnişoara s-a întors, e sus...

Era cel mai prost lucru care i se putea întâmpla.

— Cât am să-ţi dau? Plec peste 5 minute, m-au mutat.

— Nu se poate, un om atât de cumsecade!

— Uite că se poate.

Scosese un pumn de hârtii mototolite. Femeia nu se grăbea. Abia socotea cu creionul bont în lumina palidă a lămpii veşnic aprinse în loja ei murdară.

— Şi cu domnişoara ce-o să faci? Că era drăguţă, domnu Matei...

— Asta nu te priveşte pe dumneata.

Terminase, îi numără banii, îi lăsă şi un bacşiş gras şi urcă în goană scările.

O găsi pe Marta în pat, învelită în pătură până la gât. Se trezise imediat.

— Ai scăpat? Atât de târziu?

El nu-i răspunse. Făcu o inspecţie rapidă a odăii după ce aprinse becul chior de deasupra (E 5,30, socoti în gând.)

— Eşti supărat pe mine?

Lipsise iar o săptămână, dar el nu mai avea timp s-o întrebe ce făcuse. Legătura lor întâmplătoare avea să ia sfârşit în următoarele minute.

— De ce nu-mi răspunzi? Fă-mi măcar o scenă de gelozie, sparge ceva...

Mareş golise dulapul de lucrurile lui puţine şi le aruncă într-o valiză jerpelită.

Femeia înţelese deodată că el pleca.

— Ce faci?

Se ridicase într-un cot şi-l privea...

— Gata, s-a isprăvit. M-au transferat la Piatra-Neamţ...

Era primul nume de oraş care-i venise în minte. Am un tren peste un sfert de ceas. Dacă vrei, poţi să rămâi, e plătit. De mâine, faci ce vrei...

— Cum? Pleci?

— De ce te-oi fi mirând aşa?

— Şi eu? Eu ce-o să fac?

— O să te duci după trupa ta de artişti, o să colinzi iar târgurile de care nu te mai saturi, şi cu asta, gata...

Cu Marta se obişnuise. Când se întorcea de la Depou aştepta să-i audă paşii uşori pe coridorul pustiu al hotelului, ştia cum se aşază la masă în faţa lui, cum îşi scoate grăbită

hainele groase şi cum face focul grăbită. Dar cât putea să ţină o astfel de viaţă?

Acum trebuia s-o apuce fiecare pe drumul lui. Ceva rămânea aici legându-se de amintirea odăii sordide, de prezenţa femeii care-l privea încă nedumerită.

— Glumeşti. Nu pleci nicăieri, nu-i aşa?

— Ba da...

— Merg cu tine...

Se ridicase din pat şi se îmbrăca grăbită. Mareş se îngrozi.

— Eşti nebună?

— Nu sunt nebună, merg cu tine...

Bagajele lui puţine erau gata.

— Să lăsăm gluma! Pierd trenul. Cred că e mai bine pentru amândoi că s-a întâmplat aşa...

Marta se afla lângă el, îi înconjurase gâtul cu amândouă braţele.

— Nu înţelegi că nu pot să renunţ la viaţa mea, aiurită, cum e, dar e viaţa mea, şi că de câte ori pot, vin la tine. Nu ghiceşti de ce-o fac?

— Pentru că ai timp, dar eu nu am timp...

Şi într-adevăr nu avea. O lăsă acolo, în mijlocul odăii, nedumerită, tristă fără să plângă, cu o resemnare care avea să-i dea remuşcări. În stradă, privi uliţa pustie. Se lăsase frigul. Porni spre satul din apropiere. Se uită în urmă. Nu-l văzuse nimeni. La 4 kilometri de aici putea să găsească un autocamion care să-l ducă undeva. Avea bani, cu un bacşiş ajungea într-un ceas la Craiova sau la Caracal, de-acolo, ca un călător oarecare, putea să sosească până la prânz la Bucureşti. Nu mersese prea mult când auzi explozia locomotivei duse în Depoul nemţilor Probabil cazanul se încinsese la roşu şi explodase. Trebuia să urmeze imediat o altă explozie şi mai mare, şi încă una, şi încă una. Şi ele urmară într-adevăr cu o precizie matematică. Cerul se aprinsese. Se auziră sirenele şi trenurile gonind din staţie,

în alarmă. Un incendiu uriaş cuprinsese Depoul. Focul mistuia halele.

8

Maşina inspectorului frână brusc şi din ea izbucni Mizdrache urmat de Ciripoi şi de un agent. Erau asudaţi, îşi ştergeau frunţile cu batista, se uitau la ruinele Depoului, încă fumegânde. În faţa halei principale vorbeau câţiva ofiţeri germani.

— Gestapoul, asta ne mai lipsea, spuse inspectorul. Acuşi să te văd! Să te ţii rapoarte, să te ţii dresură de înaltă şcoală! Cum p... mă-sii fac ăştia, domnule, de intră peste tot, de parcă n-ar fi pază...

— Domnule inspector, cred că de data asta îmi daţi mână liberă. Aici trebuie niţică bătaie...

Mizdrache privea visător bârnele arse şi fierul contorsionat la incendiu.

— Oamenii noştri dorm, spuse în cele din urmă leneş, încă obosit de drum, de sculatul prea de dimineaţă, de toate aceste întâmplări care se precipitau.

— Nu dorm, domnule inspector, dar sunt şi unii mai deştepţi ca ei. Am luat măsuri, avem agenţi peste tot, ne raportează, ne fac informări...

— Fac pe mă-sa, asta fac...

Un locotenent în manta neagră se apropie, salutând rece:

— *Holtz! Führen Sie die Untersuchung?* [1]

— *Nein, ich*[2]*!* răspunse la fel de rece Mizdrache, simţind că celălalt se enervează.

---

1 Holtz ! Dumneavoastră conduceţi ancheta ?

2 — Nu, eu o conduc.

— *Wie ist das eigentlich vorgekommen?* [3]

— *Wir wissen noch gar nichts.*

— *Könnten es die Kommunisten sein?*

— *Wir können noch nichts behaupten. Es könnte sogar ein Unfall sein...*

Locotenentul râse.

— *Machen Sie keine Witze, Herr Inspektor! Die Lokomotive fährt hinein, der Kessel platzt, und Sie glauben an einen Unfall?* ![4]

Mizdrache izbucni:

— *Ich bin nicht gehalten, das gleiche wie Sie zu glauben*![5]

Locotenentul se cabră la rândul său, inspectorul îl simţi, văzu cum îşi înghite saliva.

— *Auf jeden Fall, die Gestapo wird den Fall untersuchen...* [6]

— *Das geht nicht!* tăie scurt Mizdrache. *Wir* befinden *uns auf rumänischen Boden, und jede Sabotage dieser Art betrifft uns. Also, bitte das Depot zu räumen...*

Holtz se roşise tot, Ciripoi crezu că va fi apucat de apoplexie.

---

3 — Cum credeţi că s-a întâmplat ?

— Încă nu ştim nimic.

— Poate fi vorba de o infiltrare comunistă ?

— Nu vă putem spune încă. Poate fi şi un accident...

4 [4] — Aveţi umor, domnule inspector. Intră o locomotivă în Depou, sare în aer din cauza presiunii cazanului şi dumneavoastră credeţi că e vorba de un accident.

5 — Nu sunt obligat să cred ceea ce credeţi dumneavoastră!

6 — În orice caz, Gestapoul va ancheta...

— Nu cred! Ne aflam pe teritoriul României şi orice sabotaj de genul acestuia intră în sfera preocupărilor noastre. De aceea vă rog să evacuaţi Depoul.

— Wie sollen wir denn ein deutsches. Depot räumen, das unter deutscher Bewachung steht und wo deutsche Züge gesprengt worden sind...? [7]

— Herr Oberleutnant, ich rate Ihnem, im Interesse der Untersuchung, es sofort zu tun! Sie befinden sich auf fremdem Boden, în einem fremden Land, das Sie noch nicht besetzt haben...

Germana impecabilă a inspectorului îi impunea celuilalt, dar acum locotenentul nu avea timp să observe aşa ceva.

— Verde mich beim Herrn Killinger beschweren! [8]

— Bitte sehr! aber jetzt räumen Sie das Depot.

Locotenentul îi întoarse spatele, cu o perfectă stângă împrejur.

Mizdrache făcu un semn şi din maşinile venite de la Bucureşti coborâră câţiva agenţi.

— Evacuaţi! Unde-i batalionul de pază C.F.R.?

— Pe aici, spuse o voce nehotărâtă.

Un sergent-major, speriat cu totul, căuta în jur batalionul risipit prin gară.

— Uită-te la el! făcu Mizdrache către Ciripoi. Unde ţi-e comandantul?

— Vine şi el acuşi...

— Auzi, vine şi el acuşi! Îi arde sub nas un Depou, cu nemţi cu tot, sar în aer câteva garnituri şi el *vine acuşi.* Cum îl cheamă, domnule, pe dobitocul ăsta, să-l trimit lui Piki Vasiliu, legat fedeleş... la vezi, Ciripoi, că n-avem timp...

---

7 — Cum o să evacuăm un Depou german, aflat sub pază germană, unde au fost aruncate în aer trenuri germane ?...

— Domnule locotenent, te sfătuiesc s-o faci cât mai repede, şi asta în interesul anchetei. Deocamdată ne încurcaţi. Sunteţi pe un teritoriu străin, într-o ţară pe care încă n-aţi ocupat-o.

8 — Mă voi plânge domnului Killinger.

— Nu aveţi decât s-o faceţi, dar acum părăsiţi locul.

Peste un sfert de oră, inspectorul se afla în biroul şefului de staţie. Ascultase primul raport al ofiţerului de jandarmi şi se uita neatent afară.

— Domnule locotenent, ai idee cum a luat foc Depoul?

— Da. În atelierul de reparaţii a fost introdusă o locomotivă cu cazanul sub presiune, cei ce o însoţeau aveau actele în regulă...

— Câţi erau?

— Doi. Un mecanic şi un ajutor.,.

— Cunoscuţi?

— Paznicii germani au făcut recunoaşterea cu cei din Depou, dar făptaşii n-au fost regăsiţi. Unul dintre ei o rupea puţin pe nemţeşte...

— Ce spui? Interesant...

Mizdrache se întoarse către şeful staţiei, care aştepta în picioare lângă uşă:

— Cunoşti pe vreunul care o rupea puţin pe nemţeşte?

— Domnule inspector, de atâtea luni a mai învăţat fiecare câte ceva...

— Se obişnuieşte să se facă reparaţii de către personalul nostru.

— Evident!

— Evident! îl parodie celălalt, puţin cântat... Asta înţeleg şi eu, că doar n-or veni cu mecanici din Germania până aici, dar cum dracu intră cineva, le lasă cadou o locomotivă...

— Plus trei vagoane din care unul cu explozibil...

— Exact. (Inspectorul acum afla, deşi urmele exploziei văzute la Depou îl puseseră în temă.) Şi nu controlează nimeni?

— Acte de însoţire existau...

— Ce spui, Ciripoi?

Ciripoi clipea mărunt.

— Domnule inspector, trebuiesc luaţi la întrebări, să fie adus tot personalul, de rest mă ocup eu...

Intrase un alt subofiţer, care raporta:

— Vagonul a fost găsit. A fost tras pe o linie moartă. Devalizat. Pe o şosea vicinală sunt urme de motocicletă până la o barieră, de aici probabil armele au fost luate cu un autocamion...

— Ce tonaj? întrebă, peste umărul locotenentului, Mizdrache.

— Uşor.

— Bine.

Inspectorul se întoarse spre şeful de staţie:

— Şi dumneata ce păzeşti aici, pentru ce iei leafă de la stat?

— Să vedeţi...

— Nu vreau să văd nimic, vreau să ştiu câte ceva... Omul îngălbenise, îşi ştergea mereu fruntea asudată cu o batistă murdărită de cărbune. Slăbise în câteva ore, fălcile îi căzuseră, buzele îi tremurau şi Mizdrache vru să-l liniştească. Nu avea nevoie de un om speriat.

— Fii calm, te rog... Un pahar cu apă... După cum văd, eşti un om subţire, un om cumsecade, un om cu studii... S-o luăm metodic. Spune-mi, în ultima vreme ai angajat pe cineva nou în staţie?

— Sigur că da. E mult de lucru, nemţii ne cer să urgentăm reparaţiile. Au fost foarte multe fluctuaţii de personal.

— Din care cauză?

— E război, oameni pricepuţi nu prea se găsesc, lucrătorii sunt prost plătiţi...

— Bine, dar asta le aduce scutirea de front...

— E adevărat, mulţi se înghesuie să între în Calea Ferată...

— Atunci de ce nu sunt devotaţi, de ce ne fac greutăţi, de ce au loc sabotaje? Trebuie să-ţi spun că şi dumneata eşti bănuit de complicitate cu ei...

Mizdrache îl simţi cum se înmoaie, cum se strânge carnea pe el de groază.

— Nu te speria. Evident că nu te suspectez, am învăţat să cunosc oamenii după ochi, dar, iartă-mă, prea multe s-au întâmplat pe linia asta. Nu e lucru curat. Dumneata ce crezi?

Şeful staţiei băuse pe nerăsuflate paharul cu apă adus de Ciripoi.

— Domnule inspector, să vedeţi, cred că paza pe C.F.R. lasă de dorit. Jandarmii fac patrulări, însă...

Mizdrache îl potoli cu un gest:

— Lasă-i pe jandarmi, spune-mi, ai o memorie bună? Nu ţii minte pe cine ai angajat în ultimele luni?

— Ştiu eu? Au fost câţiva frânari, câţiva muncitori necalificaţi, nişte spălătorese de vagoane, vreo 5 tâmplari, 8 tapiţeri, un acar. Mi-a murit în accident un impiegat de mişcare, am angajat pe un altul... Am mai primit doi îngrijitori de vagoane. A fost tevatură mare, nu prea se găsesc oameni, cu frontul ăsta...

— Dar vreun mecanic n-ai angajat?

— Nu, cu siguranţă, nu!

Inspectorul terminase cu el. Îi făcu semn să iasă afară. Rămăsese cu Ciripoi, cu locotenentul de jandarmi şi cu subalternul acestuia.

— Aţi arestat pe cineva?

— Tot ce suflă în Depou.

— Nu lipseşte nimeni?

— O să vedem..

— Unde sunt?

— În atelierul central, i-am adus de la cămin, de la hotel. Nu lipsesc nici femeile.

— Haidem să-i vedem...

Se ridicară. Oamenii, vreo 40, stăteau pe grămezi de cărbuni în Depoul gării. Mizdrache îi privi furios. Trebuia să le spună ceva, să-i insulte, să-i sperie.

Se urcă pe o platformă de macara şi se feri de unsorile de pe bară, să nu-şi păteze mantaua de piele.

— Sabotorilor! Unde vă treziţi aici? Curtea Marţială o să vă mănânce! Să-mi spuneţi cine a făcut porcăria asta, dar repede, că n-am vreme. Unde vă credeţi, nenorociţilor, în ţara lui Cremene? O să răspundeţi cu capul, ascultaţi-mă pe mine! Nu vreau să am de-a face cu Gestapoul! Ori spuneţi cum a fost, ori daţi de dracu. Gândiţi-vă că aveţi fiecare copii şi neveste acasă!

Mulţimea de muncitori, cu braţele încrucişate, abia ridicată în picioare la îndemnurile şefului de staţie şi ale lui Ciripoi, tăcea.

— Îi vezi? îl întrebă cu glas tare pe ajutorul său. Pretutindeni fac la fel: tac ! Tac şi dau din umeri, cred că n-avem mijloace să-i facem să vorbească. Ei bine, se-nşală!

Coborî de pe platformă şi se adresă şefului de staţie:

— Cheamă-i pe rând, la dumneata în birou, întâi pe cei angajaţi de curând, şi pe urmă pe ceilalţi. Ai pe-aici vreun ajutor, ceva?

— Da, pe unul Fântânaru...

— Să stea lângă mine Fântânaru ăsta... agent?

— Agent, domnule inspector...

— Bine!

Până seara aflară că din personalul vechi şi nou lipseau doi angajaţi: un necunoscut, Matei Gheorghe, şi şeful de tură, Istrate Ioniţă. Se emise mandat de arestare împotriva lor şi începură cercetările, constatându-se că, în ce-l privea pe primul, acesta uitase la prezentarea actelor să lase o fotografie în dublu exemplar la serviciul încadrărilor.

Cât priveşte pe frânarul Dumitru Constantin, pe acesta nu-l bănui nimeni, nici o clipă, pentru că cercetările luară imediat urma celor doi. Şeful de tură, neînsurat, locuia la cămin şi la el în odaie nu găsiră decât câteva lucruri fără importanţă. Cât îl privea pe numitul Matei Gheorghe, Ciripoi răsturnă hotelul cu josul în sus. Sosi cu agenţii, ceru imediat registrul de pasageri, sui în odaia pustie în care locuise Mareş şi-o interogă din scurt pe proprietăreasă:

— Avea actele în regulă?

— Poftim, domnule, numărul circumscripţiei, numărul organului emitent, cum scrie la regulament. Da' ce-i cu el? Ce-a făcut, că părea cumsecade, nu i-am auzit guriţa...

— Te cred şi eu, ce, era prost? Şi-acum mucles! Spune-mi mai bine cu cine se vedea, pe cine primea...

— Păi să vedeţi... Era cam retras, multă vreme a stat singur. Pe urmă. Într-o seară...

— Într-o seară? spune mai repede, că n-ai prune-n gură...

— Într-o seară a picat una, o artista...

— Artistă?

— Da, o am şi pe ea înregistrată. La început şedeau în odăi separate, pe urmă, când s-au mai încurcatără...

— Mă rog, cum o chema?

— Marta Duşescu. Când pleca cu impresarul, când se întorcea la Matei ăsta... Eu tot cred că pe el îl iubea mai mult... Fire boemă, domnule inspector, ori nu eşti inspector?

Lui Ciripoi îi venea s-o pălmuiască, dar se stăpânea.

— Zici c-ai înregistrat-o?

— Cum nu? Ce, eram nebună să am de-a face cu poliţia? Ei, Doamne fereşte!

Un agent copie numărul actelor de identitate.

— Unde dau eu de putoarea asta?

— Nu vă faceţi păcat, arăta ca o doamnă, vă rog să mă credeţi...

— Lasă fleacurile, unde dau de ea?

— Păi ştiu eu? A şters-o imediat după plecarea ăluia. Se certaseră, naiba ştie, când cu focul ăsta mare, că nu le-o fi dat el foc la nemţi!... Tii, drăcie, un om atât de cumsecade şi de liniştit, ia te uită!

— Leagă căţeaua! Spune mai bine unde-o găsim.

— Păi făcea turnee cu o trupă. Cânta. O găsiţi dumneavoastră, nu vă vait eu! E ţara plină de afişe cu ea, că mi-a arătat şi mie câteva. Şi era frumuşicăăăă, să mă bată Dumnezeu, dacă nu-mi plăcea şi mie...

Cu portăreasa terminaseră, nu aveau timp. Ciripoi îşi lăsă doi oameni să stabilească cu Fântânaru, agentul staţiei, ce se mai putea afla, şi a doua zi în zori porni spre Bucureşti, cu Mizdrache.

Inspectorul moţăia pe pernele de piele ale automobilului.

— Au lucrat frumos, spunea Ciripoi.

— Crezi?

— Dacă pun mâna pe cântăreaţă, aflu tot. O zgâlţâi puţin şi...

— Mă, Ciripoi, tot naiv ai rămas, mă. Tu crezi că unul din ăştia, că era grangur, se vede cât de colo, e atât de prost să se încurce cu o cântăreaţă şi să-i spună tot despre el?

— Adică vă gândiţi aşa, la un flirt, ca la cinema: ne-am găsit într-o gară, bună seara, bună seara, şi-atât?

— De...

— Semnalmentele i le-ai luat?

— Luat. Fântânaru spune că-l bănuia el puţin...

— Îi bănuia el puţin... Toţi cretinii fac pe Sherlock Holmes! N-avea de unde să-l bănuiască, ăştia lucrează acoperit, ascultă-mă pe mine...

— Şi cu cântăreaţa ce fac, domnule inspector?

— Ţine-o sub observaţie...

— Bine, dar parcă metoda mea era mai bună...

— Lasă fleacurile! Spune-mi mai bine cum o descurcăm cu Mastacan, că o să ne frece de ne ia dracu!

— De ce să ne frece? Am făcut tot ce se putea face!

— Asta din punctul tău de vedere. Dar pe el îl freacă ministrul, care ministru e şi el frecat de Killinger, n-ai auzit?

— Am auzit... şi?

— Ciripoi, nu-mi place, Ciripoi. Comuniştii dumitale s-au obrăznicit. Stratagema noastră n-a reuşit. Au ieşit la drumul mare. Incendiul e numai începutul. Ascultă-mă pe mine, că sunt vulpe bătrână...

— Credeţi că...

— Sunt sigur...

— Şi omul nostru ce păzeşte? Că spuneaţi că aveţi unul deştept care are grijă să nu iasă cu nasulie...

— A făcut de tot în pantaloni! Îi e frică şi de umbra lui. După mine ar trebui să-l trimitem la plimbare...

— Adică aşa, cu pătrunjelul în gură, ori...

— Să-l lăsăm să se descurce cu ai lui, că or fi aflat până acum ce fel de poamă este!

— Bine gândit...

— Bine gândit, numai că mai sunt şi şefi mai mari ca mine care au ideile lor...

— Şi la drept vorbind unde stă păsărică asta rară?

— S-a internat în spitalul de boli nervoase din Târgovişte, îl păzesc doi, cu schimbul, să nu facă vreo figură. Nu mai vrea să ştie de nimeni, nici de familie, nici de copii, nici de curvele lui de altădată...

— Nostimă istorie. Eu tot nu înţeleg jocul pe două planuri, să fiu al dracului, domnule inspector.

— Lasă, mă, băiatule, nu te obosi pentru atâta lucru, până cugeţi tu bine la toate astea, lasă-mă să aţipesc niţel că mâine mă ia Mastacan de proaspăt şi barem să am mintea clară, să ştiu ce-i spui... Costeo, se adresă şoferului, când ajungem la Bucureşti?

— Dacă gonim tot aşa, în trei ceasuri, nici n-avem ce-alege...

— Bine, băiatule. Cum crezi tu...

Şi într-o secundă, Mizdrache adormi, după obiceiul său, lacom cu timpul şi energia sa, spre admiraţia lui Ciripoi, care n-ar fi fost în stare să aţipească la drum nici să-l pici cu ceară...

IV

1

BALOANELE APROAPE DEZUMFLATE ALE UNIUI vânzător de fleacuri de-abia pluteau în aerul umed – nişte bile străvezii de cauciuc, mişcându-se prin faţa geamului negustorului. Mareş vru să treacă strada. Sergenţii însărcinaţi cu verificarea camuflajului fluierau din când în când, râzând după aceea de precauţiunile inutile ale vânzătorilor ce nu se grăbeau să-şi astupe vitrinele cu perdelele negre de hârtie dură, un fel de armonici, scoţând un sunet sec la întindere.

Mareş se simţea în siguranţă pentru că nicăieri nu eşti mai ascuns decât în mijlocul unei mulţimi grăbite care nu te bagă în seamă, alături de oameni fără treabă, cu feţe vinete în amurg. Umbla puţin ameţit de lumina tulbure, plină de fum a serii privind norii verzui de aburi ce pluteau deasupra căii negustorilor. De sub perdelele abia lăsate scăpau raze electrice. Se opri de câteva ori în faţa vitrinelor luminate cu fosfor: nişte ecrane întunecate, pe care pluteau siluete spectrale. Strada era la fel de zgomotoasă, ca şi altădată, numai lumina murise în jur Atunci se auzeau din nou fluierăturile stridente ale sergenţilor şi vocile răguşite, repetând inutil:

— Stinge lumina că te-amendez!

Sus, dincolo de jaluzele, o mână se grăbea să acopere geamul. Atunci strada se întuneca şi mai mult, siluetele

oamenilor abia se mai vedeau, te ciocneai uşor de femei îmbrăcate în paltoane foşnitoare ca frunzele, aproape se auzeau voci cunoscute şi în jur, într-un răstimp de tăcere când Griviţa încremenea o secundă, desluşeai fâlfâitul uşor al baloanelor verzi, albastre şi galbene, acum fără culoare, sau numai de culoarea vagă a serii, dezumflate, agăţate de sforile lor subţiri, cenuşii şi ele, făcând burţi, şi râcâitul uşor al cauciucului frecat de geamurile murdare, abia simţita lor atingere, scoţând un zgomot ca de sărutări. Deasupra oamenilor şi a caselor rămânea cerul acoperit de aburi, un cer fără stele, necunoscut şi misterios, întunecat ca şi noaptea asta de mai jos, noaptea vitrinelor în care amuţise strălucirea. Nu era frig, salcâmii bătrâni ai străzii sunau la răsuflarea vântului iscat pe neaşteptate şi iar potolit. Maşinile claxonau, se vedeau faruri sclipind dintr-o dată şi luminând o secundă numai o porţiune lucioasă de drum, stingându-se apoi şi alţi ochi luminoşi, numai cât crestătura orizontală a unei pupile pânditoare. Şi iar se zăreau siluetele verzi din vitrinele peste care nu se lăsau perdele negre de camuflaj, conturul unor femei îmbrăcate grosolan, în stofe aspre. Mirosea a carne friptă. Valuri de fum de grătar pluteau deasupra străzii, învăluind firmele într-o ceaţă albastră, cineva lovea cu un cleşte metalic bordura trotuarului şi iar răsunau claxoane şi pe geamurile magazinelor de galanterie cădeau pete de lumină, iute pierite, şi atunci, în secunda aceea, puteai să vezi chipurile livide ale trecătorilor, umblând cu prudenţă din pricina obscurităţii, şi gangurile întunecate sub bolta cărora aşteptau femei.

Mareş era aproape vesel. Nu mai umblase singur, amestecându-se în mulţime, de multă vreme. Drumul făcut i se păru prea scurt. *Dobre-nunţi-botezuri* îi dăduse o adresă, pe aici, pe aproape, şi ar fi vrut să ajungă mai târziu, deşi era primejdios. Ştia că-l aşteptau zile lungi de şedere şi de plictiseală, cu ieşiri scurte, cu itinerare bine fixate, un alt prizonierat de cine ştie cât timp.

În holul cinematografului Marconi, mulţimea se înghesuia în jurul unei case de bilete: o cuşcă de placaj cafeniu, cu o deschizătură rotundă, acoperită de geam, dincolo de care se vedea chipul unei femei blonde, numărând bani. Un om de serviciu mătura cimentul cu o mătură cu coadă, fără să se uite la nimeni. Pe lângă Mareş trecu un soldat tropăind tare. Mirosea a susan şi a benzină arsă. Era iar foarte întuneric şi, ajuns în faţa unei clădiri cu două etaje, îşi dădu seama că găsise casa indicată. Aprinse un chibrit, ridicându-l deasupra capului. Pe perete, lângă intrare văzu mai multe firme: un dentist, o ghicitoare, o remaieză. Loc ideal, îşi spuse, pentru că pe aici se vântura o mulţime de oameni. Curentul gangului îi pătrundea pe sub haine. Pe lângă el, în stradă, treceau bărbaţi necunoscuţi şi femeile lăsau în urmă un miros uşor de parfum ieftin. Cineva strigă peste drum: „Stinge lumina!” şi toată larma se stinse înaintea unei uşi pe care Mareş o deschise.

Mecanicul avu o clipă de melancolie. Iar schimbare de domiciliu, iar hăituială, iar lipsa unui loc al tău, unde să-ţi aşezi capul liniştit. Dar tristeţea scurtă trecu. Trebuia să vină şi ziua aşteptată, când va putea să-umble liniştit pe stradă, fără teama de a fi oprit şi întrebat cine este.

Văzu o bicicletă rezemată de zidul holului umed, igrasios şi un bec prăfuit, acoperit cu o pălărie de hârtie neagră şi lucioasă. Trebuia să urce cele două etaje şi de acolo încă trei sau patru trepte, aşa cum îi spusese tipograful, până în faţa unei uşi dincolo de care îl aştepta viitoarea gazdă. Ar fi fost foarte bine să nu fie văzut de nimeni. Aşa că porni pe scări, sărind câte două trepte, gata să nu se arate grăbit dacă s-ar fi întâlnit cu cineva. Trecu de primul etaj, de după o uşă albă auzi un patefon şi câteva glasuri şi urcă fără să se oprească. Era norocos, nu se întâlnise cu nimeni. Ajunsese. Mansarda în care locuia omul său fusese înainte un pod îngust şi înalt. Bătu de câteva ori, într-un anumit fel. Nu i se deschise numaidecât. După o secundă sau două, în prag se ivi Dobre.

— Ai venit tocmai bine, spuse tipograful, şi-i făcu loc. Te-ai întâlnit cu cineva pe scări?

— Nu.

Mareş intră. Îl întâmpină un bărbat tânăr, puţin adus de spate, cu un păr foarte negru, îmbrăcat într-un costum gri, cam uzat. La gât nu avea cravată, gulerul cămăşii albe era puţin murdărit. Purta ochelari, lucru care-i împrumuta un aer de curiozitate permanentă.

— Niculescu, se recomandă, strângându-i uşor mâna.

Era nebărbierit de câteva zile. Abia se ridicase de la o masă pe care se aflau mai multe aparate de radio demontate, nişte grămezi metalice, risipite. Din fundul odăii se auzea un pârâit de lămpi, întrerupt din când în când, şi un bec mic de scală clipea în penumbră.

Mecanicul privi în jur cu curiozitate. Se afla într-o odaie cu tavanul afumat, cu o fereastră deschisă, dând spre Griviţa, o fereastră acoperită cu o perdea neagră. Podelele erau nemăturate, aerul părea aproape înăbuşitor, deşi afară se lăsa frigul de noapte. Pe pereţi atârnau câteva tablouri suprarealiste, fără geam, cu rame scâlciate, pătate de muşte, nişte desene ciudate închipuind trupuri omeneşti făcute din conuri şi romburi roşii şi verzi, cu ochi de ciclop, şi o scoarţă românească cu motive în culori vii, înfăţişând păsări stilizate. Pe un raft, prăfuit şi el, pe care se mai zăreau urme de degete, ca nişte portative muzicale simple, stăteau aruncate vraişte numeroase cărţi cu coperţile îndoite la colţuri.

— Stai, spuse gazda. Dacă te întreabă cineva vreodată pe neaşteptate cine eşti, să spui că suntem fraţi şi că abia ai picat de la Piteşti.

Tânărul căută cu privirile în jur.

— Dacă vrei, aşază-te pe pat, adăugă după ce-şi dădu seama că n-avea unde să arunce hainele îngrămădite pe cele două scaune aflate în odaie. Cât ai să rămâi cu mine, am să te învăţ radiofonia, nu strică...

Mareş se lăsă pe un divan îngust şi scund, cu arcurile sparte, acoperite de o cuvertură roasă, roşie, cu ciucuri pe margini, odată aurii, parcă o cortină de teatru, smulsă de la locul ei şi aruncată aici, acoperind puţin şi peretele, cu zugrăveala luată.

Dobre îl privea cu îngrijorare, îl întrebă, după ce mecanicul se aşezase lângă el, rezemându-se cu spatele mare de zidul lustruit:

— Cum te simţi? Mi-a fost teamă.

— Bine.

— Eu plec chiar acum. Te-am aşteptat ca să văd dacă o să nimereşti.

— Nu se putea să nu nimeresc. Cunosc Griviţa cum ţi-ai cunoaşte buzunarele.

— Am să mai trec pe aici din când în când. Nu e bine să stăm atâta timp împreună.

Tipograful ajunsese lângă uşă. Se întoarse spre Mareş şi îl privi o secundă, parcă aducându-şi aminte de ceva.

— Pe Dumitrana am să-l găsesc eu. Legătura cu tine o s-o ţinem prin Ina şi prin Tereza. Dacă ai nevoie de ceva trimite-mi vorbă

— Bine.

O vreme nu ieşi pe stradă.

— S-a făcut.

Înainte de a pleca, Dobre îl mai certă pe Niculescu cu glas încet, amenințându-l cu degetul:

— Iar tu ai grijă să nu-l plictiseşti. La revedere...

Îi auziră după aceea amândoi paşii pe scările de lemn.

— Fă-te comod, spuse după un timp tânărul. Sub pernă găseşti o pijama. E cam ruptă, e drept, dar merge...

Mareş mai privi încă o dată camera strâmtă, în mijlocul căreia era aşezată o sobă de tuci cilindrică, cu un burlan de tablă, spânzurând sub plafonul afumat, ca o conducă neagră. Într-un colţ al odăii, se afla un fotoliu jupuit de piele, din care ieşeau fire de zegras, şi un birou mic şi înalt acoperit cu cărţi. Deasupra lui, în perete, era agăţată o

fotografie de familie, măritată, veche, roşcată, cu o crustă fumurie de vechime. Sub fotoliu se zărea un covor, parcă ascuns de ochii musafirilor. Hainele gazdei spânzurau în câteva cuie, bătute de-a dreptul în perete sau pe spătarele celor două scaune de lemn: câteva grămezi informe de stofă, acoperite de cămăşi necălcate. Lângă perete se înălţa un rând de surcele, tăiate mărunt, aproape cu pedanterie. Abia acum îşi dădu seama Mareş de ce simţea un iz de putregai de lemn.

— Eşti obosit? Dacă vrei, poţi să te şi culci..., zise Niculescu.

— Nu, nu mi-e somn deloc.

— Atunci, să stăm de vorbă, vrei să-ţi fac un ceai sau o cafea?

Mecanicul dădu din umeri şi celălalt hotărî pentru amândoi:

— Un ceai.

Căută într-un mic raft, ascuns aproape într-o nişă practicată în zidul în care se afla uşa, şi se întoarse cu un ceainic vechi, cu vopseaua crăpată. Îl umplu cu apă la chiuveta ascunsă şi ea după rafturile cu cărţi, şi cu degete febrile desfăcu un pacheţel cu ceai găsit pe biroul din colţ. Aprinse un primus vechi, cu pompă, format din două discuri de alamă, cu o flacără albăstruie, vie şi cântătoare. Apa fierse numaidecât

— Îmi place ceaiul, spunea Niculescu, împingând mânerul pompei metalice, oricât ar părea de curios, te răcoreşte chiar vara, când sunt călduri. E băutura mea preferată. Când eram student şi locuiam într-un cămin, cu asta mă ţineam. Aveam bani puţini, ce era să fac!

— Ai urmat vreo facultate? întrebă Mareş.

— Literele.

Mecanicul îi privi obrazul palid, acoperit de o barbă deasă, cenuşie, şi ochii vii, cu un sclipăt de veselie în ei.

— Şi acum ce faci?

— M-am apucat de radiofonie, după cum vezi. Nu-i rău. Lumea-i curioasă, vrea să afle ştirile cele mai noi, aparate de radio nu s-au mai adus de multă vreme, şi atunci le repară pe cele vechi.

Se uită la ceas şi adăugă:

— Mai avem puţin şi vom asculta Londra. Te interesează?

— Da. Vreau să ştiu ce se mai întâmplă în lume.

— Mai devreme a fost Moscova. Merge bine, merge bine...

Mareş ar fi vrut să-l întrebe ce înţelege prin acel „merge bine” repetat, dar renunţă.

— Nu te dezbraci?

— Nu mi-e somn.

— Cum vrei.

Apa din ceainic bolborosea.

— Toţi vin şi-mi cer să le repar undele scurte.

— De ce?

— Se aud mai clar.

Ridică ceainicul de pe primus, stinse flacăra răsucind o rotiţă de aramă, şi în odaie se răspândi un miros uşor de spirt ars. Lăsă lampa pe podelele nemăturate şi turnă apoi ceaiul în două ceşcuţe cu buza ştirbă, aşezându-le pe covor la picioarele lui Mareş. Acesta stătea rezemat de cerga aspră aşternută pe perete.

— Şi cu vecinii cum te descurci? Nu te pârăsc?

— Ascultă şi ei.

Studentul râse uşor, aşezându-se alături. Îşi ridică ceaşca de ceai, după ce o oferise pe prima musafirului.

— Poftim, bea. O să-ţi placă. Nu are prea mult zahăr, dar o să meargă.

De jos, din stradă, tot mai urca murmurul mulţimii grăbite, ceva mai stins acum, ceea ce însemna că aglomeraţia scăzuse.

— Şi cu fiscul cum te descurci?

— Am autorizaţie. Ar trebui să-ţi facă şi dumitale nenea Dobre, cât stai aici, acte. Ceva din care să reiasă că eşti fratele meu. O să ne descurcăm noi...

Îşi băuse ceaiul şi aşezase ceaşca golită pe podele.

Din cupa de porţelan se mai ridica un fum uşor, un abur străveziu, alb ca o răsuflare.

— Trebuie să mă apuc de lucru, spuse, până mâine am de terminat o reparaţie urgentă. Dacă vrei, pot să te învăţ câte ceva. Vrei?

— Cum să nu?

Mareş se ridică, ocolind ceaşca lăsată pe jos. Băuse şi el ceaiul şi se simţi încălzit puţin. Se apropiară de masa pe care stăteau înşirate piesele radiofonice într-o dezordine de neînchipuit.

— Asta-i un letcon? întrebă mecanicul cu un zâmbet uşor, abia ascuns.

— Da. L-am cumpărat pe o nimica toată. Vino lângă mine, aruncă hainele alea de pe scaun şi şezi, că ai să oboseşti...

Şi după o clipă adăugă:

— Dacă nu te interesează, poţi să faci altceva, am şi cărţi.

— Nu. Nu-mi trebuie cărţi deocamdată, spuse Mareş.

— Bine, încuviinţă studentul. Uite, ăsta e un condensator. Când se strică, bâzâie ca o insectă. Dacă vrei, am să-ţi desenez schema unui aparat de radio. E mai uşor să înveţi...

— Nu e nevoie. În mare, mă pricep şi eu. De altfel nu-ţi pierde timpul cu mine, trebuie să termini ce ai de reparat. Eu am să privesc şi am să-ţi fur meseria din ochi.

— Cum vrei.

Se făcu tăcere. Niculescu începu să demonteze ceva cu o şurubelniţă. Lucra atent, concentrat. Lumina lămpii de pe masă îi strălucea în părul aspru. Nu se auzea decât zgomotul tot mai stins al străzii, un fâşâit continuu de paşi

nesiguri în întuneric şi din când în când câte un bufnet, ca şi când cineva ar fi scăpat o pungă cu nuci pe asfalt.

— Cade gheaţa de pe acoperiş, zise leneş studentul. Moină...

Se opri, îşi trecu mâna prin păr şi-i arătă o sârmuliţă arsă la un capăt:

— Poftim, uite ce avea. Acum trebuie să sudez din nou... Însurat? întrebă pe neaşteptate.

— Nu, slavă Domnului!

Ochii studentului sclipiră din dosul ochelarilor.

— Ştii, când ai nevoie de vreo femeie, eu am să-mi caut de treabă. Am unde să mă duc.

— Nu, nu e cazul. Nu trebuie să vină nimeni aici.

— Mi-a spus Dobre, dar se poate face câte o excepţie, suntem între bărbaţi.

Mareş râse încet, mai mult trist decât vesel.

— N-am nici o prietenă. Când s-o găsi, om vedea...

— Dobre mi-a zis că ai scăpat abia în primăvară de pension şi că te-ai şi apucat de treabă.

— Ca tot omul.

Studentul se aplecă râzând peste piesele lui, aruncate pe masă.

— Te caută fraţii probabil.

— Ştiu.

— Aici eşti în siguranţă. După şase seara nu mai primesc pe nimeni. Dacă o să bată cineva, am să spun că sunt cu o prietenă.

— De altfel cred că e mai bine să nu primeşti pe nimeni nici chiar ziua.

— Se înţelege că da. Ca să poţi fi prins nici nu trebuie prea mult, e o chestie de noroc.

— Norocul trebuie ajutat puţin. Ştii ce te aşteaptă dacă mă prind?

— Nu-i nevoie să-mi spui. Sunt obişnuit. Aproape c-a început să-mi placă.

Mareş clătină din cap.

— Nu-i un joc. În fiecare oră mor oamenii.

Celălalt tăcu. Se auziră iar bucăţile de gheaţă căzând pe trotuarul de asfalt.

— Vrei să-ţi mai dau un ceai? întrebă Niculescu.

— Nu, poate ai ceva de mâncare...

— Cum să nu! Nişte ochiuri la capac, pregătite de mine, să mă pomeneşti l

— Nu acum, după ce termini reparaţia,

— Bine, mai aşteaptă puţin.

Se aplecă iar asupra sârmelor, umblând cu atenţie cu letconul, care fusese vârât în priză. Metalul topit sfârâia uşor. Lui Mareş nu-i era somn. Privi fără un cuvânt la ceea ce făcea Niculescu.

— N-o să-ţi vie uşor să mă rabzi multă vreme, zise după aceea încet.

— De ce nu? Cel puţin în anii ăştia am învăţat să trăiesc cum o da Dumnezeu, fără multe pretenţii. Eram un individualist ce n-ar fi suportat nici o muscă în odaia lui, pe când acum...

Scuipă pe un deget şi îl apropie de bucata de fier încins.

— Crezi că eşti primul pe care-l adăpostesc? întrebă după aceea.

Mareş nu-i răspunse.

— E bun şi câte un război din ăsta, mai vede omul câte poate să-ndure...

Se întoarse spre Mareş şi clipi pe sub ochelari:

— Ce spui, ce sudură artistică! Îl privi cu atenţie şi încheie mai mult pentru el: Nu pari prea bătrân, dar ai păţit-o de câteva ori, se simte. Eşti tăcut şi ursuz. N-am să te mai plictisesc cu pălăvrăgelile mele.

Câtva timp lucră cu sârguinţă fără să mai scoată un cuvânt.

— Doar nu te-am supărat! se miră mecanicul când îşi dădu seama.

— Da' de unde! Nu sunt chiar o muieruşcă căreia îi sare ţandăra din orice, s-o ştii...

— Îmi închipui.

— Până acum am învăţat că nu trebuie să te superi atât de des.

— Câţi ani ai?

— 25.

— Cum de nu eşti pe front?

— Inima! Stau destul de prost cu ea.

— Aha...

— Nu-i chiar ceva să te facă să te sinucizi, dar am profitat că am un prieten doctor. El mi-a dat o scutire. N-aveam nici un chef să merg pe front... Tot nu ţi-e somn?

— Nu, încă nu.

Niculescu privi ceasul de la mână.

— Mai e puţin.

Celălalt părea nedumerit.

— Londra... buletinul de ştiri...

— Eşti nerăbdător?

— Sigur că da. Vreau să trăiesc altfel.

Mareş se ridică şi se apropie de fereastră, întorcând spatele perdelei negre.

Studentul nu-l slăbi.

— Ce-i cu dumneata?

— Sunt obosit puţin.

Niculescu ridică letconul şi după aceea îl aşează moale pe masă.

— Nu ştiu, dar eşti ori prea bătrân, ori prea necăjit, ai ceva ce-mi scapă.

— Ce-ai vrea să fac?

— Nu simţi nevoia să te răzbuni pentru anii de puşcărie?

— Poate că da, până acuma nu m-am gândit. Simt mai mult nevoia să fiu liber.

— Lumea asta trebuie nimicită!

— Greşeşti, trebuie numai schimbată.

— Adică o să ne întoarcem la ce-a fost?

Mareş râse de-a binelea, pentru prima oară din toată inima.

— Cunosc oamenii de felul dumitale.

— Nu crezi că vor fi baricade pe străzi?

— Se poate. Şi altceva?

— Poate ghilotine.

Mecanicul râse iar.

— Eşti un copil! S-a dus vremea marşurilor eroice şi a versurilor spuse pe baricadele dumitale. Revoluţia pe care o vom face noi e mult mai profundă.

— Atunci, mă consideri un utopist?

— Nu, un copil.

Se auzi un ţiuit prelung, violent. Studentul încerca acum butonul de schimbat undele.

— Poţi să-mi zici oricum, dar să ştii că şi eu sunt comunist.

— Nu e nevoie să mi-o spui, dacă nu erai, nu mă aflam aici. Mai bine să vorbim despre altceva. Ai o logodnică?

Niculescu se încruntă puţin, fără să pară totuşi supărat.

— Râzi de mine?

— Da' de unde!

— De ce m-ai întrebat dacă am o logodnică?

— Pentru că dacă n-ai, îţi trebuie una. Femeile te fac să vezi altfel viaţa.

Studentul se stăpâni vizibil, mulţumindu-se să dea din umeri.

— Dacă nu mi-ai fi musafir, aş şti eu ce să-ţi răspund

Luă din nou şurubelniţa şi strânse ceva.

— Ei, haide, haide, vezi că te-ai supărat? !

Niculescu se ridică şi se apropie de Mareş râzând.

— În câteva secunde am terminat, nu te speria. O să mâncăm. Mi s-a făcut şi mie foame.

Mecanicul începu să se plimbe de colo-colo prin odaia încărcată de lucruri. Celălalt îl privi cu atenţie. Era un bărbat nu prea înalt, îndesat, cu o privire rece, tăioasă, cu gura subţire şi cu o linişte a feţei care părea mai curând nepăsare. Părea un om hotărât, ce gândea repede, capabil să izbucnească pe neaşteptate, stăpânindu-se însă

continuu, cu un efort al tuturor muşchilor, abia lăsând să-i plutească pe chip umbra sentimentelor.

— Acum am terminat, zise după o clipă, reaşezându-se la masă şi încercând încă o dată schimbătorul de unde.

Mulţumit, îşi şterse palmele cu o cârpă murdară de unsoare, aflată pe masă, şi îl pofti:

— Haide să-ţi arăt bucătăria noastră.

Lângă şirul de lemne se afla o uşiţă mascată de tapet. Studentul răsuci un comutator şi o deschise. Încăperea în care intrară, un dreptunghi întunecos şi muced, ca o celulă de paiantă, cu pereţii coşcoviţi, adăpostea un raft şi o măsuţă scundă. Pe podelele putrezite stăteau aşezate câteva borcane şi mai multe cutii de conserve.

— Depozitul de alimente, spuse. Din când în când vine nevasta lui Dumitrana pe la mine, pentru că mă ştie neajutorat, şi face ordine. Ea îmi aduce şi proviziile. Eu nu ies cu zilele din casă.

Mareş vru să întrebe ceva, dar se răzgândi, întrebând după aceea cu nepăsare?:

— Cine, Ina?

— O cunoşti?

— Da.

Niculescu se aplecă şi căută într-un sac.

— Poftim şi ouăle. Dar mai bine să-ţi fac nişte ochiuri. Uite şi untdelemnul pe bon. Tot Ina, săraca...

Mareş îl ajută să scoată afară sticla de untdelemn şi o tigaie tare afumată.

— Aprind primusul şi în cinci minute totul e gata, mai zise studentul, mulţumit.

— Bine, atunci n-am să te mai încurc.

— Ţi-am arătat bucătăria. Dacă lipsesc cumva, ai să ştii să te descurci. Pâinea am să am grijă să se găsească pentru câteva zile. Îl cunosc pe băcan, n-o să mănânci ca la un restaurant bun, dar nici de murit n-o să mori de foame...

Niculescu turnase untdelemn în tigaie şi împingea pompa primusului ca să mărească flacăra albăstruie.

— Anul trecut pe vremea asta, şedeam cu altcineva. L-au prins după aceea. Nu ştiu pe unde umbla, aici venea numai noaptea, o dată sau de două ori pe săptămână. Am tras o spaimă, soră cu moartea. N-a suflat un cuvinţel. Vreo lună dormeam iepureşte, cu bocceaua făcută. De-atunci n-a mai venit nimeni aici. O vreme am crezut că voi fi filat, dar m-am liniştit.

Sparse cinci sau şase ouă şi le aruncă în tigaie. Odaia se umplu de un miros greţos de grăsime încinsă.

— Nu strâmba din nas, râse studentul, ce vrei, untdelemn de floarea-soarelui. Să zicem mersi că-l avem şi pe ăsta...

— Nu strâmb din nas, ţi se pare.

— Eşti tare antipatic, dar n-am ce face. Am sarcina să-ţi dau adăpost, deşi tare te-aş mai lăsa la noapte să umbli pe stradă...

Mareş râse şi spuse tare:

— Ai un cuţit? O să tai pâinea. Tot nu fac nimic.

— Vezi în raftul bibliotecii. E cam ciunt, dar îmi fac treaba cu el.

Mecanicul îl găsi. Îl privi câteva clipe şi auzi iar vocea gazdei:

— Armă fabricată în arsenalul propriu. Nu te speria. Dacă-l apuci de unde trebuie, nu muşcă.

Pâinea era tare, limba de metal a cuţitului abia tăia.

— Merge greu?

— Destul de greu.

— Mănânci mult?

— Nu prea.

— Înţeleg. Am să-ţi las dumitale patru ouă.

— Nu e nevoie. Vom împărţi pâinea.

De undeva de jos se auzea acum hârâitul unui patefon. O voce de femeie cânta fals o romanţă.

— Dentistul, zice Niculescu ridicând tigaia de pe primus. E ora când a terminat cu măselele clienţilor şi când simte nevoia să asculte un cântec.

Ţinea încă tigaia în mână şi căuta nişte farfurii. Le găsi. Erau două discuri metalice, de o culoare cenuşie, întunecată, cam murdare în margini. Le luă şi le aşeză printre piesele de radio răvăşite pe masă.

— Poftiţi!

Mareş aşeză pâinea alături.

— Ar trebui s-o înveleşti eu un prosop, îi spuse studentului. De aia e tare.

— Ai dreptate, dar n-am decât un prosop, cu ăla mă şterg pe faţă, şi nu face.

Ouăle miroseau bine. Începură să mănânce fără să se privească.

— Ăsta e mulţumit, zise în cele din urmă gazda, cu gura plină.

— Cine?

— Weiner. Dentistul...

— De ce e mulţumit?

— Zice că, de când cu războiul, treburile lui merg mai bine.

— Ei, cum aşa?

— Lipsa de calciu. Mâncăm de atâţia ani pe cartelă, şi asta se simte.

— A, înţeleg.

— Acum câtva timp se speriase. L-au luat la munca obligatorie. Până la urmă s-a descurcat. Scoate mai departe măsele şi ascultă patefonul. E un om fericit.

— Crezi?

— Cum să nu cred?

Se uită la ceas.

— Londra!

Trase pe masă un aparat mic de radio, o Philetta de bachelită, pe care o ţinuse până atunci în raftul cu cărţi Răsuci un buton şi se duse să închidă ferestrele. De afară nu se mai auzi larma străzii. Lămpile Philettei se încălziră Se desluşi un pârâit uşor, şi după aceea hârâitul enervant al postului de bruiaj german.

— N-avem noroc, spuse Niculescu, după ce mai stărui câteva minute. Astă-seară îşi fac de cap. Mai căută postul pe o altă lungime de undă, şi în cele din urmă renunţă

— Din ce în ce mai perfecţionaţi. Nu le convine să ştie şi alţii adevărul. Moscova se aude mai bine, pentru că ruşii au posturi mai puternice. În cel mai fericit caz, tot mai prinzi un cuvânt din trei...

Îi era încă foame, privi tigaia afumată, scurse un strat rânced de untdelemn şi se chinui să mai strângă puţină grăsime.

Mareş se ridică.

— Ouăle au fost foarte bune.

Niculescu închisese radioul. Nu se auzea decât cântecul stupid al patefonului dentistului.

— Vrei să strângi? Să-ţi ajut?

— Nu e nevoie. Poate ţi s-a făcut totuşi somn. Vrei să te întinzi?

— Acum da. De altfel, voi avea atâta timp de dormit...

— Nu se ştie.

— Crezi că războiul se va termina mâine?

— Oricum, până se sfârşeşte nu mai e mult. Simt eu. Am un miros special.

Niculescu deschisese din nou ferestrele. Se simţea frigul uşor ai nopţii pătrunzând în odaia plină de fum de untdelemn de floarea-soarelui. Studentul strânsese farfuriile, le spălase la chiuvetă cu apă rece, aşezându-le una peste cealaltă în raftul de unde le luase. Îi aruncă după aceea lui Mareş o pijama cârpită cu îngrijire. Mecanicul o privi şi zâmbi.

— Ai totuşi o logodnică, spuse.

— Am avut, dacă ţii cu tot dinadinsul.

— Nu se poate. Cine-ţi cârpeşte toate astea?

— Eu.

— Aş fi jurat că e mâna unei femei. Eşti meticulos...

— Nu s-ar spune, după dezordinea asta!

— Din moment ce ai răbdare să cauţi într-o mie de sârmuliţe pe cea care s-a dezlipit, nu e de mirare că-ţi coşi atât de bine lucrurile. Cu aparatele de radio e mai simplu. Ele sunt complicate numai în aparenţă, pentru cine nu le cunoaşte. Pe când cu cămăşile...

— Dacă vrei să ştii, am învăţat asta de la mama. Ea îmi spunea că nu strică să te pricepi la toate.

— Ai ascultat-o.

Mareş se dezbrăcă încet, aşezându-şi hainele pe spătarul unui scaun. Nu era frig. Aerul intrat în odaie avea o umezeală pătrunzătoare. Îşi simţi pielea arzând sub pânza uşoară. Niculescu stinsese becul din tavan.

— N-ai o ţigară? întrebă.

— Cum să nu? ! Plugar? Naţionale ? Mărăşeşti?

— Ce-o fi. Îmi arde sufletul...

Niculescu îi întinse un pachet pe jumătate golit.

— Când lucrez nu fumez, am şi uitat de ele... Mareş luă una, o aprinse şi trase adânc în piept.

Strada se liniştise. Era foarte devreme totuşi. Nu se mai auzea nici patefonul dentistului de jos.

— Observi ce devreme se culcă oamenii de la un timp?

— Nu toţi. Cunosc eu pe unii care nu se lasă până nu-i apucă zorile, deşi suntem în război...

— Aici nu prea se simte războiul.

— În curând o să se simtă.

— Tot mirosul dumitale special?

— Tot.

— Ai un ziar de astăzi?

— Cum să nu? ! Întinde mâna şi ia-l. Dar stai să-nchid fereastra! E în spatele dumitale. Retragerea continuă.

— N-au ce face! Trebuie să spună.

— A căpătat mai demult şi un nume frumos: retragere elastică, repliere pe posturi dinainte stabilite. Ce spui de asta? Lumina se reaprinse.

Mareş deschise cele două pagini mari ale ziarului şi citi titlurile la întâmplare. Începuse să simtă că-i e somn şi ar fi vrut să se întindă în pat, dar mai aşteptă câteva clipe.

— Ai observat ceva curios? îl întrebă pe student, cu o voce ostenită.

— Ce?

— De la o vreme se vând tot mai multe terenuri agricole, locuri de casă...

— Ei şi...

— Nu-ţi spune nimic mirosul dumitale?

Niculescu nu înţelegea.

— Latifundiarii noştri îşi împart moşiile o dată cu apropierea frontului. Asta este într-adevăr un semn sigur că războiul se apropie de sfârşit.

— Ai dreptate. Nimeni nu are miros mai bun decât omul cu bani. Şi ce crezi că vor face bogătaşii noştri?

— Operaţia de totdeauna. Vor cumpăra aur şi-l vor transfera peste graniţă.

— Nu putem să-i împiedicăm?

— Deocamdată nu... Aş vrea să dorm. Dacă ai treabă, nu te mai uita la mine.

— Am să sting lumina cea mare şi am să-mi aprind un bec pentru mine. O să mai citesc. Cu aparatul ăsta de radio am să mai văd mâine ce-i de făcut. Ia pătura aceea şi înveleşte-te. Adormi greu?

— Da' de unde! Cum am închis ochii, aleluia! Poţi să tai lemne pe mine.

— Înseamnă că ai o croială de soldat. Aşa adorm numai oamenii care dorm puţin.

— Noapte bună.

Mareş se întinse. Canapeaua avea arcuri tari şi rupte pe alocuri. De multă vreme nu mai dormise într-un pat atât de bun. Era plăcut să stai aici sub un acoperiş, lângă un prieten, chiar dacă abia îl cunoscuseşi.

Privi spatele lui Niculescu, umbra neagră şi mare căzută pe podelele nemăturate. Studentul stinsese becul cel mare

de deasupra, un bec afumat şi el, stropit cu var, atârnând sub un disc verde, vopsit pe dedesubt cu alb, ca o ciupercă otrăvitoare, şi citea sub un abajur de hârtie cerată semănând cu o pălărie de paie, zdrenţuită pe margini, arsă parcă cu o ţigară. Gazda îl uitase, răsfoind concentrat foile unei cărţi, cu fruntea în palmă, scărpinându-se din când în când sub bărbie, aproape fără să-şi dea seama. Erau doi oameni foarte departe unul de altul, deşi nu-i despărţea decât un zid nevăzut.

Ar fi trebuit să adoarmă, dar nu putea. Era foarte obosit, simţea oboseala ca pe o placă de granit care te striveşte cu o mişcare înceată, dar somnul nu venea încă. Privi câtva timp plafonul spoit cu fum.

Timpul îşi aşternuse pe el hărţile: mari oceane în relief, oceane cenuşii de zgură şi pânzele strălucitoare, albe, de păianjen, care atârnau ca nişte năvoduri până deasupra bibliotecii. În nări simţi miros de lemn umezit şi auzi foirea gândacilor care se hrăneau cu această putreziciune, lăsând pe podele un rumeguş subţire, nevăzut, purtat pe sub uşi de curentul de pe scări. Curând aţipi. Prin somnul abia început, în stare de veghe inconştientă, mai desluşi întoarcerea grăbită a paginilor şi frecarea unor crengi uscate, târâte de vânt pe un acoperiş de tablă, hârşiindu-se, şi, rar, la intervale mari, bucăţile de gheaţă căzând câte două sau trei pe un trotuar de asfalt, aşa cum cineva ar fi scăpat bile metalice pe timpanul unei tobe. Atunci strada răsuna ca o încăpere goală, cu ecouri când îndepărtate, când apropiate. Tot oraşul pândea parcă ceva cu încordare, ca o singură fiinţă vie. Clopotul întunecat al nopţii stingea sunetele, dar dincolo de pereţii lui de aer era o aşteptare dureroasă, chinuitoare, pe care Mareş nu o mai simţi, pentru că, în momentele următoare, se obişnui cu totul: cu frecarea înceată a perdelei de camuflaj de pervaz, cu mişcarea secretă a insectelor ce se târau pe duşumeaua nemăturată şi cu fâşâitul foilor de carte răsucite din când în când, adică cu

aceea ce se numeşte, după un oarecare timp de acomodare, universul propriu,..

2

La prima vedere operaţia părea simplă, dar Mareş ştia că se pot ivi şi alte greutăţi în afara celor pomenite de Dumitrana.

Mecanicul înţelegea, nu era nevoie să i se explice cu atâta grijă. Ar fi trebuit ca totul să semene cu un incident în timpul căruia câţiva oameni, hotărâţi să pună mâna pe trădător, să rişte şi să-l înhaţe, la o dată încă îndepărtată sau poate apropiată

Dumitrana îi spuse ca de obicei ce vrea, fără să lungească vorba. Nu avea nici timp, nici nu era bine să întârzie prea mult aici. Intrase, dăduse bună dimineaţa, privise odaia cu pereţii afumaţi, ascultase sforăitul ceainicului albastru, cu smalţul luat din pricina unor focuri prelungite cărora supravieţuise, şi îi spuse lui Niculescu:

— Coboară şi ai grijă de bicicleta mea. Se află pe trotuar în faţa intrării. Fluieră tot timpul. Când n-o să mai fluieri... Pe urmă se întorsese spre el, întrebându-l: Ţi-a arătat pe unde se iese în caz de pericol?

Niculescu îi arătase. Pereţii acestei odăi încărcate cu toate lucrurile din lume erau găuriţi ca un stup de albine. În spatele raftului cu cărţi se găsea o uşiţă pe care o puteai deschide atât cât să reuşeşti să te strecori pe o rână până la un balcon îngust, fără grilaj: numai o platformă strâmtă de beton, dând spre nişte curţi adânci, întunecate. Trebuia să treacă peste un acoperiş nu prea înclinat, şi de acolo, după o săritură, ar fi ajuns deasupra unui depozit de var.

Niculescu ieşise. Îi auziseră paşii pe scări şi după câteva minute studentul începu să fluiere nepăsător de jos. Ploua.

Era o dimineaţă de februarie foarte umedă. Strada părea pustie. Undeva, lângă geam, zuruia un burlan acoperind sfârâitul ceainicului. Pe stradă treceau căruţe şi autocamioane. Se auzeau claxoane, ploaia nu reuşea să potolească tumultul unei dimineţi oarecare când oamenii alergau la treburile lor, grăbiţi.

— Cum ţi sa pare tânărul? întrebase Dumitrana.

— Merge, zise nepăsător Mareş, fără afecţiune,

— Vorbeşte cam mult, dar o să-l ţinem din scurt. Să nu te necăjeşti. E mai tânăr ca noi. Altfel, băiat foarte capabil şi foarte sigur.

Şi cum mecanicul ridicase ochii sclipind de o vagă bănuială, celălalt protestase:

— Ştiu, ştiu, n-ai încredere!...

După aceea privise în jur şi se mirase cu glas tare, mai mult ca să schimbe vorba:

— Ce-i aici? Cum staţi în murdăria asta? Am s-o trimit pe Ina să dea cu o mătură...

— Omul nu are unde să se mişte, i-am mai căzut şi eu pe cap... Cât despre măturat, când am vrut s-o fac, mi-a spus că ar fi mai bine să m-astâmpăr, că îi încurc lucrurile...

— O avea dreptate. Uite, şi mie îmi place harababura, îmi găsesc cu ochii închişi lucrurile unde mi le pun. De-aia mă şi cert uneori cu nevastă-mea. Ea este o femeie ordonată.

Mareş îşi spuse că era destul de curajos dacă vorbea cu el despre toate astea.

După aceea, Dumitrana îi expuse în câteva cuvinte planul său.

— Ei, crezi că se face?

Mareş îşi frecase genunchii cu palmele, după un obicei vechi, şi dăduse din cap cam cu îndoială, lucru ce-l necăjea totdeauna pe Dumitrana.

— Întâi şi-ntâi pentru asta trebuie să cerem învoirea celor de mai sus...

— Şi-al doilea?

— Nu mai există al doilea, deocamdată. Răspunde-mi: cei de mai sus ce spun?

— Nu e nevoie de tărăboi. Întâi se dă o alarmă falsă. Omul e păzit. Trebuie să scăpăm de agenţi.

— Cine dă această alarmă falsă?

— Cel cu care ai mai lucrat, Tomulete.

— E-n regulă! Restul fă cum vrei. Unde se află Focşa ăsta?

— Într-un spital de nebuni din Târgovişte.

— Cum l-aţi dibuit?

— O să-ţi povestesc eu odată. Am avut baftă. Fără puţin noroc, nu-l găseam...

Mareş se bucura că-i dădeau iar de lucru. „Ce om, ce om! se gândi. Credea că prinderea lui Focşa era floare la ureche.” Pe urmă îi dăduse dreptate. Era foarte greu, dar trebuia încercat. Se înţelegea cu el şi simţea că-l admiră. Celălalt se uita în jur, părea obosit, dar nu era, ochii lui se odihneau din când în când pe soba cu burlane întortocheate, lipite pe la colţuri cu hârtie îngălbenită şi afumată, o hârtie de ziar aproape cafenie, gata-gata să ia foc la o căldură mai mare, pe raftul cu cărţi şi pe tavanul afumat, stăruind în cele din urmă pe chipul celui din faţa sa. Câte-odată Mareş credea că Dumitrana va adormi, pentru că vedea bine cum se luptă cu somnul. Afară ploaia nu se mai isprăvea, devenise apăsătoare. Cerul jos şi plumburiu văzut prin fereastră părea o plapumă moale şi întunecată, acoperind oraşul, sufocându-l parcă. Din castanii de lângă fereastră rămăseseră numai crengile goale, nişte lemne negre, umezite şi lucioase. Printre ele se vedeau acoperişurile de peste drum: pătrate cenuşii, alunecoase, pe care se scurgea apa străvezie, bolborosind. În aer plutea ceva fetid, de jos se ridica mirosul pământului umezit, şi peste clădiri bătea un vânt rece şi îngheţat, ultimul răsuflet al iernii ce se termina. Mareş se simţea leneş şi irascibil, umezeala îl apăsa pe ţeastă, era trist fără să ştie de ce şi simţea nevoia să iasă în stradă şi să umble multă vreme

prin ploaie. Numai bărbatul acesta cu părul tăiat scurt, un păr ca sarea grunjoasă, cu mâinile lui mari uscate, cu pielea aspră, nu simţea nimic sau nu voia să simtă nimic. Pentru el lucrurile erau la fel ca înainte, nu ţinea seamă de nervii celorlalţi, nu-l tulburau deloc neliniştea anotimpului şi schimbările orelor, când întunecate, când luminoase, cernerea zilei nesigure care începuse cu soare abia scăpat printre norii joşi şi apoi cu o ploaie ţârâită, enervantă. Totuşi Dumitrana ştia nu numai să poruncească fără să întrebe nimic: „Îmi trebuie, îmi faci!” Poate chiar lucrul acesta îi plăcea lui Mareş fără să-şi dea seama. El era veriga superioară în partid, de aceea, mai ales în asemenea clipe, nu se arăta deloc gata să-i vorbească prea mult. O dată îi spuse în felul său aspru, direct: „Nu e timpul să ne îmbrăţişăm şi să vorbim ca muierile. Vom avea vreme mai încolo...” înţelesese. Siguranţa lui Dumitrana îi dădea încredere. „Omul acesta n-a greşit niciodată, nu putea sa greşească”, îşi spunea mecanicul. Era un adevărat noroc că lucra cu el, deşi bănuia că dacă celălalt ar fi ştiut ce gândeşte şi-ar fi pus mâinile în cap.

— Bine, am înţeles, încheiase. Trebuiesc cel puţin doi oameni, cu mine...

— Da.

— Atunci e foarte bine.

— De ceilalţi mă voi ocupa eu.

— De care ceilalţi?

Dumitrana se ridicase.

— O să mai fie nevoie şi de alţii pentru unele mă-runţişuri...

— Atunci cum rămâne?

— Aşteaptă să cer încuviinţarea.

— Bine. Ţin numai să-ţi spun că nu-i chiar atât de uşor.

— Ştiu.

— Atunci ne-am înţeles. Mai fluieră băiatul ăla jos, sau nu?

Ascultă. Studentul trecuse de la *Te-aştept diseară-n Cişmigiu* la foxtrotul *Toată ziua-n ascensor.*

— Fluieră fals, drăguţul de el! râse încet Dumitrana, dar asta îţi dă siguranţă. E băiat foarte bun. O să-l încercăm şi de data asta.

— Vorbeşti de el ca de un cal. Mi se pare că e cam şubred, are inima slăbită.

— Nu-l ducem la un cros.

Trecu un cerşetor cu un armoniu şi se auzi glasul lui Gică-hau-hau, vânzătorul de ziare, un om între două vârste, îmbrăcat numai într-o haină peticită la coate şi cu pantalonii sumeşi ca să nu-şi murdărească manşetele roase, ţinând la subsuoară cartonul lui umezit cu ziare, strigând cât îl ţinea gura, oprindu-se în mijlocul drumului şi privind prin uşile deschise ale prăvăliilor, fără să-i pese de ploaia rece şi deasă:

— Moarte negustorilor! Hau ! Hau! Moarte pomanagiilor! Trăiască cine ştiu eu cu mama lui!

Canaturile ferestrelor erau crăpate, murdărite de viscole vechi. Prin dreptunghiul de aer, în transparenţa dimineţii umede, se zărea piaţa aglomerată. Pe şinele lucioase treceau tramvaie, mici cuburi galbene, ca nişte jucării văzute de sus, mânate de o energie misterioasă. Trecătorii se mişcau cu încetineală. Se învârteau prin faţa barăcilor cu streşini lungi, acoperite cu carton, sub care atârnau stămburile roşii, verzi şi cafenii ale negustorilor de mărunţişuri. Se auzeau strigătele bărbaţilor îmbrăcaţi în scurte vătuite, unii infirmi, abia scăpaţi de pe front, lăudându-şi în gura mare marfa aflată în nişte rafturi întunecoase. Deasupra forfotei pestriţe de oameni zburau câteva baloane transparente, colorate ca acadelele: nişte baloane jalnice, pentru că umezeala le desumfla şi le oprea zborul spre cerul cenuşiu şi apăsător. Mareş îşi aminti zgomotul lor ca de sărutări din noaptea când bâjbâise printre vitrinele spectrale ale Griviţei luminate cu fosfor şi îşi dădu

seama că se plictisise stând atâta timp închis între pereţii afumaţi.

Dumitrana tot nu spunea nimic. Părea că nu mai e grăbit. Trăgea cu urechea la melodia deşelată a minaretei de jos, o melodie stridentă şi obositoare, abia urcând către fereastra deschisă, şi privea de câteva minute măturătorii care curăţau cu târnurile lor, tocite la capete, strada plină de resturi: cartofi putreziţi şi găunoşi, plini de pământ. Trecea negustorul de planete, învârtind din manivela armoniului, care cânta *Valsul dimineţii,* vai, atât de fals! Avea o pălărie murdară, cu urme albicioase şi o haină groasă, păroasă. Papagalul lui stătea pleoştit sub o umbrelă de carton, pleoştită şi ea, muiată ca o cârpă. În astfel de zile, era mai bine să rămâi în faţa unui foc şi să nu te mai gândeşti la nimic, să-ţi întinzi picioarele îngheţate şi să le perpeleşti la căldură.

Mareş se întoarse la soba de tuci şi vârî prin gura ei îngustă câteva bucăţi de lemne roşcate care începură iute să cânte, fâsâind din pricina umezelii. După un timp, ceainicul sfârâia acoperind zgomotul ploii. Dumitrana se întoarse în cele din urmă, ca să încheie:

— Noi doi când o să vorbim deschis, odată?

— În ce chestiune? îl înfruntă celălalt.

— În chestiunea cu Ina.

— Probabil că niciodată. Nu-mi datorezi nici o explicaţie. Asta-i viaţa!

Dumitrana se ridică şi-l îmbrăţişă pe neaşteptate:

— Bine, ne-am înţeles. La revedere.

Traversă camera grăbit, fără să-l privească. Se aplecă, ajuns lângă uşă, să-şi ridice sacul cu scule în care se aflau ca de obicei o mistrie, o bidinea şi un ciocănaş cu mânerul scurt: arma lui. Nu-şi dezbrăcase pufoaica plină de pete de var sub care avea o flanelă şi, când îl privi mai bine, mecanicul îi văzu pantofii sparţi. Uşa se închise în urma lui. Ştia că dincolo de ea celălalt se oprise o clipă ca să răsufle, apoi îşi ridicase scara scurtă şi albă cu care umbla ca să nu

dea cuiva de bănuit. Câtva timp îi auzi paşii grei şi pe urmă se apropie de fereastră. Fluierăturile studentului încetară. Îl văzu traversând piaţa umedă. Îşi legase repede de-a lungul cadrului bicicletei scara de zidar. Ţinea ghidonul metalic cu o mână, nepăsător, ca şi când nu s-ar fi grăbit. Nu întoarse capul deloc. Mergea liniştit prin ploaie, cu capul aplecat puţin, lăsând să-i curgă pe şapcă stropii de apă. Ca să se asigure că nu e urmărit se opri la o coadă în faţa unei brutării şi numai după multă vreme ridică ochii spre fereastră, dar numai o clipă, în trecere, cum ar fi făcut cineva care ar fi vrut să vadă dacă n-a stat ploaia.

Uşa se deschise şi Niculescu intră. Era plin de apă pe haine şi sufla în mâini.

Se apropie de masă, apucă o lampă şi îşi trase un scaun mai aproape reluând lucrul, fără să se mai uite la mecanic.

Acesta se întinse pe pat, căută cu degete oarbe pachetul de ţigări de la cap şi-i aruncă una lui Niculescu.

— Trage un fum şi taci din gură!

Celălalt nu spuse nimic. Se auzi frecarea chibritului şi, în aceeaşi muţenie, Mareş se trezi cu cutia uşoară aterizându-i pe piept. Îşi aprinse şi el ţigara şi ascultă ploaia. Afară se întuneca tot mai mult, deşi era aproape unsprezece dimineaţa. Cerul coborâse jos de tot peste acoperişurile care fumegau. Aburii pluteau aproape şi aerul devenise înăbuşitor. În depărtare, prin fereastră se vedeau înălţându-se drept în sus, nişte coloane argintii, copaci nevăzuţi, iute destrămaţi de ploaie. Vocile trecătorilor se auzeau stins. Ceainicul nu mai bolborosea. Lemnele aruncate în soba de tuci se stinseseră de mult. Îi era somn, s-ar fi ridicat şi ar fi privit piaţa, dar era ostenit, nu mai avea energie. Se auzi un ţiuit scurt şi pocnetul unui schimbător de unde. Mareş se obişnuise cu zgomotele acestea şi nu mai tresări. Întrebă numai într-o doară:

— Merge? Merge ?

— Nu-i dau de cap. E un Blaupunkt...

— Luna asta ai scos ceva parale...

— Da, merge bine. Un prieten de-al meu care se ocupă tot cu radiofonia mi-a spus că până şi ţăranii au început să-şi repare rablele lor de aparate cu căşti.

— Cum vine asta? Ce poţi să asculţi la un radio cu căşti?

— Noaptea se aude foarte bine. Sunt posturi foarte puternice, cu o mică şmecherie, se face...

— E timpul radiofoniştilor şi al dentiştilor! glumi. De fapt voia să uite convorbirea cu Dumitrana.

— Să ştii că aşa este. Apropo de vânzări. Ştii că madam Matilda, ghicitoarea de sub noi, de la etajul I, a început să se intereseze dacă nu-i cumpără cineva pianul...

— Are şi pian?

— Oho, ce mai pian! Îi e frică de bombardamente.

— Ce-ţi spuneam?

— Nici băcanul care-mi dă pâine fără mălai nu mai e optimist.

— Ei, cum?

— Până acum vreo două luni îmi spunea că la primăvară o să-şi facă o casă cu prăvălie în faţă, undeva prin apropiere.

— Şi?

— Nu-şi mai face.

— De ce?

— Cică a auzit de la cineva că or să înceapă bombardamentele şi aici, ca în Germania... Nu ţi-e frig?

— Nu, vrei să închizi ferestrele?

— Le-aş închide. Nu-mi place ţârâitul ăsta al ploii. Mă scoate din sărite. E o vreme să te împuşti. După masă o să cobor să caut o femeie. Dumneata n-ai nervi?

Mareş râse.

— De ce râzi?

— Pentru că oamenii ca noi s-au deprins de mult fără femei.

— Să ştii că nu-i bine deloc...

— Mie-mi spui? Doar eu ţi-am recomandat să-ţi găseşti o logodnică. O femeie, pe vremea asta, e ca o prişniţă...

— Ştiu, domnule. Te face să uiţi de cozi, de cartele, de război...

— Asta o spui numai când plouă? Sper că n-ai să mă dai afară pe stradă.

— Nici vorbă de aşa ceva. Am să cobor, pur şi simplu, şi am să caut o femeie. M-am săturat să tot repar aparate de radio. Ah, acum mi-ar trebui ceva violent, o explozie. Am nevoie de un cutremur ca ăla din 40. Ştii ce mi s-a întâmplat atunci? Eram cu fratele meu, dormeam în acelaşi pat. Am crezut la început că mă bate, că a înnebunit pe neaşteptate şi eram gata-gata să-i dau vreo două scatoalce. În casă se auzeau ţipete. Pe vremea aceea locuiam cu el şi cu părinţii. Când m-am dumirit, am văzut că-mi căzuse un tablou de pe perete drept în cap.

— Fratele dumitale e mai mic decât dumneata?

— Da' de unde, mai mare. Îţi seamănă puţin. Doctor de cai. Vai de capul lui. Acum trebuie să fie undeva pe front.

Mareş nu mai spuse nimic. Celălalt tot mai vorbea.

— Când a murit tata, în 41, am şters-o la Bucureşti. Am găsit odaia asta. Plătesc o nimica toată. Îmi convine. Îi mai trimit şi mamei ceva bani acasă. Are o pensie mică.

Şi, dându-şi seama că celălalt nu e atent, se întoarse către piesele lui, zicând cu necaz:

— Eu trăncănesc şi nici măcar nu m-asculţi. De fapt numai ploaia asta e de vină. Hotărât, după masă mă duc să-mi caut o femeie. Şi să ştii că treaba asta ţi-o recomand şi dumitale. Suntem bărbaţi în toată firea, ce dracu...

Mareş nu-l auzea. Aţipise cu un zâmbet de mulţumire pe chip. Niculescu îi privi o clipă şi apoi dădu din umeri:

— Dracu să te ia de om ursuz, te priveşte ce o să faci...

Şi-şi văzu mai departe de treabă.

3

— Ziarele de astăzi, spuse studentul, şi aruncă pe pat un sul de hârtie umezită de ninsoare.

Nu deschisese încă ferestrele, ridicase numai perdeaua neagră de camuflaj şi deodată lumina invadase odaia întunecată şi umedă. Afară, soarele strălucea peste casele acoperite de zăpadă. Mareş deschise ochii şi zări tavanul afumat sub care se legănau plasele strălucitoare de păianjen.

— Ceva nou? mormăi, căscând.

Niculescu deschise geamurile, de pe ramele cărora căzu puţin chit. De afară pătrunse aerul dulce al unei zile de iarnă blândă. Cu o seară înainte oraşul fusese cenuşiu, murdar, cu acoperişurile năpădite de o mâzgă violetă. Acum, o coajă pură şi lucioasă căzuse peste suprafeţele de tablă, făcându-le să strălucească..

— Vinde şi Herghelegiu, spuse studentul, ca şi când, ar fi anunţat căderea Bastiliei.

— Care Herghelegiu? întrebă mecanicul, încă toropit de căldura neaşteptată.

— Herghelegiu. *La omul de fier,* magazin de fierărie etc...

— Aha.

— Frontul pârâie din toate ţâţânile. Citeşte! Bombardamente la Hanovra, bombardamente la Berlin. Ţi-e mai mare dragul să deschizi un ziar.

Hârtia umezită mirosea frumos a cerneala de tipar. Mareş citi comunicatul Marelui Stat-Major Român, pe urmă trecu la ştirile agenţiei DNA. Niculescu vârî câteva surcele în soba de tuci. În curând se auzi foşnetul focului.

— Un ceai? O cafea la domnu?

— Ai bani? întrebă din pat celălalt.

— Ba bine că nu. „Afacerile” merg de minune. Încă un an de război şi n-am să am unde să ţin gologanii.

Studentul era vesel fără vreun motiv special. Poate îi plăcea şi lui aerul acestei dimineţi pure. Schimbă apa din ceainic şi privi covorul ros de pe jos.

— Încă puţin şi o să ne scoată Serviciul Sanitar din casă. Mă mir că nu avem insecte.

— La asta mă gândeam şi eu.

— Ce spui de ultimele bătălii?

— Asta tot „Generalul Iarnă” se numeşte? Studentul râse ca la operă, pe note, suflând în focul abia aţâţat.

— Băcanul meu, care e un fel de barometru, mi-a spus că nemţii mai au o singură speranţă...

— Care?

— Armele secrete.

— Păi de când tot vorbesc de ele...

— Crede că de fapt e vorba de un moment psihologic. Niculescu se opri în mijlocul odăii.

— Tot nu mi-ai spus, cafea, ceai?

— Cafea. Mă doare capul de atâta şedere.

— Să ştii că am cumpărat şi nişte rachiu. Ţi-am spus, am bani.

— Bine, să-mi faci o notă de decontare. Cât îmi ceri chirie? Nici nu te-am întrebat.

Celălalt fluieră a pagubă:

— Haida-de!

— Vorbesc foarte serios.

— Ştiu. Nu mi-ai spus ce-ai învârtit până acum, După primele bănuieli pari să fi fost contabil.

Mareş se ridică într-un cot şi spuse încet, cu nasul tot în ziare:

— Rentier. Poftim, nu mai scot un cuvânt despre luptele din Nord. Acolo le merge cel mai rău.

— Sigur că nu mai scot o vorbă! Ce-s proşti?!

Şi după o secundă, privindu-l cu şiretenie:

— Nu pari un om oarecare...

— Dacă îţi place s-o crezi, n-ai decât. Ce-ai vrea să-ţi spun? Că am descoperit America?

— Bine, dacă nu vrei să vorbeşti, nu vorbi... În trei minute cafeaua va fi gata. O să aibă un gust vag. Cafea Garofiţa, ce zici ce nume tâmpit pentru o cafea surogat?

Celălalt nu-i răspunse.

— Bine, bine, îl ameninţă studentul. Îţi merge în felul ăsta până am să declar greva tăcerii. Să ştii că nu-i deloc plăcut să stai în aceeaşi odaie cu un mut, e ca şi când te-ai hotărî să locuieşti într-un cavou.

— Când termini cu pălăvrăgeala şi ai să-mi dai şi cafeaua promisă poţi să vii să jucăm şah...

— Te-ai şters pe bot de şah, nu mai joc cu dumneata până nu te umanizezi.

— Ai mult de lucru?

— Am adus încă o Philetta. Trebuie să fie gata mâine. Dar o partidă tot am să te fac. Să nu spui că sunt al dracului.

Mareş îl privi şi râse.

— Iar s-a furat o sumă mare de bani de la Banca României.

— Asta ce mai înseamnă, ia spune-mi şi mie...

— Nimic. Viaţa e aceeaşi în timp de război şi în timp de pace. Poftim. O sinucidere. Unul care s-a întors de pe front şi şi-a găsit nevasta cu altul. Mai vrei să ştii ceva? S-au luat măsuri ca să nu se mai danseze deşănţat în localurile de petrecere...

— Asanare morală la spartul târgului! Nu-i caraghios?

— Poftim: majorarea impozitelor pentru restanţieri...

— Asta se traduce cam aşa: iar nu sunt bani şi ne trebuiesc pentru armament. Plăteşte, domnule cetăţean!

Mareş îşi aduse aminte de ceva:

— Nu te-am întrebat. Casa asta nu are proprietar?

— Ba da, dar nici până astăzi nu ştiu cum arată. Chiria o depun la percepţie. Dar de ce mă întrebi?

— E foarte curios că în afară de doi sau trei musafiri neaşteptaţi, pe care n-ai ştiut cum să-i scoţi mai repede pe scări, de când stau eu aici nu te-a mai deranjat nimeni...

— E simplu. N-am prieteni. Cu clienţii mei m-am descurcat înainte de a veni dumneata. Am fost înştiinţat şi am restituit aparatele reparate. Firmă n-am. Lucrez numai la cunoscuţi şi la prietenii cunoscuţilor. Celor mai mulţi le-am spus că m-am mutat şi că nu-i pot primi pentru că stau cu toată familia grămadă. După cum vezi, conspiraţia e perfectă. Să n-ai nici o grijă. Dumitrana ţi-a pregătit al doilea refugiu. Nu se lasă nimic la întâmplare. Poftim cafeaua. Vezi să nu-ţi arzi buzele, ori îţi place s-o bei fierbinte?

— Nu, rece de tot. Las-o pe masă, o s-o iau mai încolo.

— Eşti nervos, ca şi mine...

Se auzi o bătaie în uşă, o bătaie nu tare, nu insistentă. Niculescu făcu loc Inei.

— Bună dimineaţa, spuse aceasta.

Avea obrazul roşu de gerul uşor de afară, şi cum ajunse înăuntru îşi scutură capul, ca şi când ar fi avut fulgi de zăpadă pe broboada care i-l acoperise până atunci. Părul umezit îi cădea pe frunte. Călca bărbăteşte aproape. Se apropie de Mareş. Mecanicul nu o recunoscuse de la început, dar când lumina dimineţii însorite îi căzu pe obraz, se miră bucuros:

— Bună dimineaţa. Tu erai?

— Cum de nu te-am auzit urcând? zise şi studentul în acelaşi timp. Am o ureche muzicală...

— Şoşonii sunt de vină!

Femeia se aşează pe marginea patului, pentru că toate scaunele erau acoperite cu haine.

— Vă cunoaşteţi, nu-i aşa? mai întrebă Niculescu şi îşi văzu de treabă, adică se îndreptă spre chiuvetă şi aruncă resturile cafelei abia făcute, un zaţ negru-cafeniu care murdări cupa de email, umplând după aceea din nou ceainicul cu apă.

— Cum să nu, zise mecanicul, privind plapuma roasă care-l acoperea. Dacă ştiam că ai să vii, mă îmbrăcam, adăugă către femeie.

— Nu-i nimic, îi răspunse ea şi îşi scoase paltonul încă umezit.

Rămase într-o rochie de stofă cu guler îngust, strânsă pe trupul mic. În mână mai ţinea încă o plasă plină cu pachete, pe care nu ştia unde s-o aşeze.

— *Ajutorul roşu!* exclamă Niculescu zărind plasa.

— Nu te-aude cineva? întrebă femeia.

— Cine s-audă? Aici suntem la *cucurigu*, poate nu ştii, dar am să-ţi amintesc eu: sunetele se propagă de jos în sus...

— Haide-haide, iar vorbeşti mult, cum îl rabzi? îl întrebă pe Mareş.

— N-am ce face...

Studentul înşiră pe masă pachetele.

— Şuncă de Praga, se aprobă, muşchi afumat, se aprobă... Ia te uită, asta ce mai e? Garf ? Spune-mi, tu şi cu bărbatu-tău aţi dat vreo lovitură?

Ina nu-l mai asculta. Se întoarse spre mecanic şi-l întrebă:

— Ai mâncat?

— Eu am băut o cafea şi el se pregătea să-şi facă un ceai.

— Am picat bine atunci. Cum te simţi prizonier?

Femeia râse încetişor, într-un fel cunoscut. Părea tot tânără ca altădată. Poate şi din pricina obrazului rumenit de frig. Acum îşi potrivea părul umezit, căzut pe frunte cu un gest reflex, simţindu-se privită. Mareş se uită în altă parte, încurcat puţin de asta.

— Aş vrea să umblu puţin.

— Nu e timp de umblat...

— Razii militare? întrebă studentul atent deodată.

— Da. Mai ales în punctul ăsta aglomerat.

— Atunci am să mai rabd.

Tăcură toţi trei ascultând cum se topea zăpada pe acoperişuri.

— Auziţi, zise Niculescu. Nici n-am apucat bine să ne bucurăm de ea şi se duce. La prânz, Griviţa o s-arate ca un canal veneţian.

Ina se ridicase în picioare şi căuta ceva cu privirea. Se vedea bine că mai fusese aici.

— Unde-i mătura? întrebă contrariată că nu o găsise unde o lăsase ultima oară.

— Am scos-o pe balcon, spuse studentul, mestecând încă gânditor o bucată de şuncă. Şi după aceea se scuză către Mareş: de când a venit ea ultima oară, praful sacru al acestei odăi nu s-a mai ridicat deasupra capului meu...

— Tot aiurit ai rămas, zise femeia. Hei, Mareş, ridică-te din pat şi ieşi pe balcon cu el, că am treabă...

Şi i-l arătă pe Niculescu. Acesta începu să strângă hainele de pe scaune. Când termină se întoarse cu un aer disperat:

— Ina, se rugă, Ina, ştii ce o să se întâmple? Am să încurc piesele aparatelor de radio şi clienţii mei mă vor deferi justiţiei. Umblă cu milă în sârmuliţele astea...

Femeia nu-l ascultă, deschise uşiţa care dădea spre balcon şi căută mătura. Mareş o rugă să rămână câteva clipe acolo pentru ca să se îmbrace. Niculescu îşi adună piesele în mijlocul mesei, continuând să se roage:

— Numai de locul ăsta n-ai să te atingi, nu-i aşa?

Ieşiră după aceea amândoi pe platforma îngustă de beton pe care se adunase un strat subţire de zăpadă. Femeia îi lăsă singuri, întorcându-se în odaie.

— Tocmai îi spuneam azi – ezită o clipă – chiriaşului meu că dacă mai stăm în murdăria asta vom fi aruncaţi în stradă de Serviciul Sanitar...

— Şi? întrebă Ina de dincolo.

— Nici el nu suferă murdăria şi, dacă vrei să ştii, nici eu, dar ce să fac? N-am timp. Pe urmă, o femeie e mai îndemânatică...

Mareş îl întrerupse fără să tină seama de necazul lui mut:

— Ce face Tereza?

— N-am văzut-o de multă vreme, îi răspunse femeia.

Acoperişurile începuseră să fumege la căldura soarelui. Oraşul se vedea jos, printr-o perdea de aburi uşori şi străvezii. Se auzeau burlanele zuruind şi pe trotuar cădeau

picături grele de apă. Prin uşiţa deschisă şi prin ferestre ieşea un nor gros de praf.

— Vor crede că a luat foc, spuse Niculescu privind odaia.

— Cine?

— Vecinii.

— De ce?

— Nu vezi ce praf...

— A...

Mareş se uita în stradă. Negustorii ieşiseră în uşile prăvăliilor şi stăteau înţepeniţi, cu mâinile la spate, privind soarele. Pe pavajul murdar şi strălucitor trecuseră cai şi camioane. În margini rămăseseră dâre negre de zăpadă Bustul doctorului Botescu era umezit pe o parte şi părea făcut din două bucăţi de piatră. Deasupra prăvăliilor se rotea un stol de ciori, croncănind şi umplând locul de larmă. Galeriile scunde ale prăvăliilor amplificau strigătele care se pierdeau în aerul strălucitor.

— Pot să-ţi scutur şi cărţile? întrebă dinăuntru Ina.

— Una câte una, încuviinţă Niculescu cam cu spaimă. Ştiu că n-ai să le pui la locul lor, de unde o să le iei, dar o să te blestem abia când o să-mi trebuiască vreuna şi n-am s-o găsesc cu ochii închişi...

— Bine, bine...

Studentul voise să între înăuntru, dar renunţase în cele din urmă, oprit de norul cenuşiu, dus de curent spre acoperişurile aflate mai jos.

— Puteţi să intraţi, zise în cele din urmă femeia.

În odaie era praf, dar aerul se schimbase. În mai puţin de un sfert de ceas Ina ridicase covorul, măturase şi scuturase raftul de cărţi. Masa era mutată de la locul ei. Studentul îşi căută piesele răvăşite, cu o disperare fără cuvinte. Pachetele cu mâncare fuseseră acoperite cu hârtie şi ceainicul sforăia vesel.

— Iei cu noi o gustare? întrebă gazda.

— Nu e timp. Vă las...

Îşi aşezase iar broboada pe cap. Acum părea obosită. Părul i se uscase şi roşeaţa din obraz îi dispăruse. Avea cearcăne şi o paloare care-i stătea bine. Îşi îmbrăcă paltonul şi se încheie absent la nasturi, în uşă. Îşi aduse aminte de ceva, se opri şi-i spuse lui Mareş:

— La revedere. A, era să uit, în chestiunea de la Târgovişte mai trebuie aşteptat.

Niculescu o întrebă comic:

— Pot să-ţi sărut mâna pentru cele ce ne-ai adus şi să te rog să mai vii pe la noi?

— Nu te opreşte nimeni.

Îi întinse mâna, ridicând palma până la înălţimea buzelor lui. „E foarte stângace totuşi, dar stângăcia îi stă bine", gândi Mareş, aproape îngrijorat. După aceea ieşi. În odaie rămase un miros de săpun şi haine femeieşti. Niculescu îşi turnă ceaiul într-o cană ştirbă.

— Nu mănânci din bunătăţile astea? întrebă.

— Nu mi-e foame.

— Nici puţin garf?

— Nici.

— Nici puţină şuncă de Praga?

— N-auzi că nu mi-e foame?

— Nu te-ai săturat de cartofi? De când stai cu mine am consumat un vagon amândoi...

— Eşti sâcâitor câteodată.

Celălalt îl privi. Dădu din umeri, sorbi cu grijă din ceai şi desfăcu iar pachetele.

— Crezi că mai e praf aici şi-o să se aşeze pe bunătăţile astea?

Mareş nu-i răspunse.

— Ţi-ar trebui totuşi o femeie, constată rece studentul, repausul prelungit te face nervos. Şi, după o pauză scurtă, schimbă vorba: Uită-te ce curat a făcut! Pariez că mâine pe vremea asta odaia o să arate la fel ca înainte de a fi venit Ina. Tot nu mi-ai spus: ce-ai învârtit în viaţa dumitale?

— Te interesează atât de mult?

— E bine să ştii cu cine înnoptezi...

— Ei, dac-o iei aşa, am să-ţi spun...

— Poţi să-mi povesteşti în timp ce eu mănânc şi jucăm şah. Uite tabla. Hai să stăm amândoi pe pat. E mai comod. Eu voi înfuleca şi dumneata o să mă faci mat. Teribil îmi place să mestec şi să joc şah. Spiritul meu se odihneşte...

Aduse tabla de şah, tocită pe margini, şi piesele aproape decolorate de vechime. Negrului îi lipsea o tură înlocuită cu o monedă de doi lei care era plimbată cu degetul pe cartonul spart pe alocuri.

— Începem?

Sorbea rar din ceaşca de ceai şi îşi tăiase câteva felii de pâine peste care aşternuse două bucăţi de şuncă de Praga.

— Ar fi trebuit să-i mulţumesc mai călduros pentru bunătăţile astea.

— I-ai sărutat mâna, ajunge.

— Oi fi gelos? Femeilor le place să le săruţi mâna.

— De ce oare?

— Începi să semeni a om...

— Nu mi-ai răspuns.

— Domnule, sunt slabe şi vor să creadă că li te supui. Dumneata ce crezi?

— Ştiu eu ce să zic? Mă întrebai ce-am făcut? Sunt mecanic...

— Fii atent, am să-ţi iau nebunul...

— Joci foarte bine în dimineaţa asta...

— Ţi-am spus, când mănânc, gândesc mai bine. Am dus-o greu totdeauna şi asta se simte. Cele mai mari prostii le fac când n-am mâncat destul...

Lumina strălucitoare de afară se întunecă.

— Se schimbă vremea, spuse Niculescu. Iar o să ningă!

Prin fereastra deschisă intra un vânt rece care le îngheţă mâinile.

— Vrei să închid? întrebă Niculescu.

— Nu. E mai bine aşa. Când o să fie prea rece, o să mai băgăm două lemne pe foc.

— E-n regulă! Atenţie la tură!

În odaie mai stăruia un parfum vag.

— O cunoşti de mult pe Ina? Mi se pare că te-am mai întrebat.

— De ce eşti curios?

— Pentru că eu am fost aproape îndrăgostit într-o vreme de ea.

— Nu mai spune!

— Da, făcu studentul, curios. Anul trecut venea aici foarte des. O femeie ca ea mi-ar trebui. E iute, spirt!

— E adevărat. Dumitrana a ştiut să aleagă.

— Ce face?

— Era infirmieră la un dispensar. Mi se pare că mai este şi acum.

— Deci o cunoşti de mult.

— Da. Şah!

— Aha, să ştii că dacă mă baţi nu-ţi mai dau de mâncare azi la prânz.

— Nu-i nevoie să-mi dai de mâncare. Ştiu de unde să iau ce-mi trebuie şi pot să-mi prăjesc şi singur cartofii.

— Câteodată nu eşti chiar atât de antipatic.

— Nici dumneata. Am început să ne obişnuim unul cu altul.

— Şi eu cred la fel.

— Când eram mai tânăr se spunea despre mine că sunt un om foarte vesel. Cred că şi acum mai mi-a rămas ceva din veselia aceea veche, dar ce să fac? Nu poţi să te bucuri oricând...

Niculescu tăcea. Privi chipul celuilalt, gura subţire a lui Mareş şi obrazul palid, pe care nu se citea nimic decât o împietrire rece.

— Dumneata eşti un veteran şi eu îţi vorbesc ca unui tânăr de vârsta mea.

— Nu sunt atât de bătrân cât crezi. Oamenii nu se schimbă prea mult cu trecerea anilor, devin numai mai

tăcuţi, asta-i diferenţa dintre noi doi. Haide, mută, cred că ai să pierzi...

Prin fereastră intră iar lumina soarelui. Burlanele sobei lipite cu hârtie străluciră o clipă. Zăpada subţire de pe acoperişuri se topise. Nu se mai auzea decât larma stinsă a străzii cu care Mareş se obişnuise.

— Azi ai fost de înţeles, reluă Niculescu, lăsându-şi cana ştirbă pe un raft.

— Crezi?

— Da. Soarele ăsta e de vină şi poate şi faptul că a venit Ina. Nici n-ai idee ce înseamnă să vezi un om nou după atâta şedere. Eu ştiu. Cât am stat în spital îmi venea să fug după două luni.

— Dar ce-ai avut?

— O porcărie cu inima mea. Slăbise de tot. Acum, bate bine. Cum îţi spuneam, nu e chiar atât de uşor să mă auzi numai pe mine. Eu mai dispar, mai stau de vorbă cu clienţii mei, câteodată mă duc şi la cinema.

— Mi-e teamă că n-am să mai rabd multă vreme. De fapt, ar trebui să mă mişc puţin. Poate într-o seară. E mai puţin periculos.

— Trebuie să ocoleşti gara. Acolo sunt controale mai multe. Îi caută pe militari. Dar pe străzile din spatele hotelurilor nu trece nici dracu...

— Crezi că nu sunt patrule?

— Chiar dacă sunt, poţi să dispari uşor. E o beznă.

— N-aş vrea să fac vreo prostie.

— Cum crezi!

— Bine, o să mă mai gândesc. Şah!

— Mă încolţeşti!

— Eşti distrat. Dumneata joci mai bine decât mine.

Mareş se rezemă de raftul de cărţi şi îşi aminti că tresărise la despărţirea de Ina. Palma femeii era umezită puţin, avea o mână mică şi albă, cu degete lungi. Pe unul din ele purta o verighetă subţire de aur, sub care se afla săpat în metal numele soţului ei. Îi fu ruşine de emoţia lui,

ce-i aducea aminte de o alta mai veche, vru să nu se mai gândească la lucrul acesta şi începu să joace din ce în ce mai prost, spre mirarea lui Niculescu, care nu înţelegea nimic.

4

Se auzi frâna unei maşini şi apoi alunecarea unor cauciucuri pe un strat subţire de gheaţă, o derapare şuierătoare. Mareş se trezi asudând dintr-o dată. Era încă destul de cald. În soba de tuci mai ardeau câţiva tăciuni. Pâlpâirea şovăitoare a focului moale arunca pe tavan un reflex purpuriu. Mecanicul se ridică în coate şi ascultă. Lângă el, Niculescu dormea netulburat. Îl împinse uşor cu cotul.

— Ce-i? tresări acesta.

— Ascultă.

Sub ei, în gang, se auzeau bocancii unor oameni grăbiţi. Cineva spunea cu glas tare:

— Aici e 273.

— Poliţia! făcu Niculescu şi în aceeaşi secundă fu în mijlocul odăii. Nu aprinde lumina. Ştii să te îmbraci foarte repede?

Mareş întinse mâna şi găsi grămada de haine aşezată lângă pat. Studentul se apropie cu paşi uşori de uşă şi o deschise trăgând cu urechea.

— Ai trei secunde, îi mai spuse. Te îmbraci pe balcon, încălţămintea mai întâi. Eu am să-i ţin de vorbă.

Se întoarse şi deschise încet fereastra, privind în stradă. Sub ei, în faţa intrării de beton, se afla un automobil mare, negru. În jurul lui se învârtea un bărbat care fuma. Mecanicul era aproape gata.

— De ce dracu nu urcă! se miră cu acelaşi glas abia auzit Niculescu şi se apropie iar de uşă.

Mareş ieşi pe balconul îngust. Uşiţa scârţâi. După aceea nu se mai auziră decât vocile celor de jos. „Ocupă ieşirile”, gândi mecanicul. Era numai în cămaşă şi în pantaloni. Haina şi-o îmbrăcă fără grabă, complet liniştit, privind curţile aflate undeva foarte jos, la picioarele sale. Acoperişurile luceau în bătaia lunii. Se auzea îngheţul de noapte, un pârâit uşor, prelung, cum ai sparge un geam pe care ai aşezat o hârtie umezită, ca să nu facă zgomot. Coroanele copacilor aveau o crustă lucioasă şi păreau înveliţi în poleială. Urmă o bătaie într-o uşă, o bătaie apăsată, nefirească. „Caută pe portar, dar aici n-au să găsească aici un portar”, îşi spuse Mareş. Ţinea încă în mână raglanul lui vechi şi nu-l îmbrăcă. Trebuia să sară pe acoperişul vecin, fără să facă vreun zgomot. Tabla părea alunecoasă şi lumina asta a lunii îl scotea din sărite. Agenţii se aflau desigur în curţile vecine. Poate îl aşteptau în stradela care dădea spre piaţa pustie, pe unde ar fi trebuit să fugă. Şi unde să te duci acum? Făcu paltonul ghem şi vru să-l arunce pe acoperişul aflat sub el. În clipa aceea pe suprafaţa de piatră a curţii interioare luci lumina unei ferestre, dincolo de care se aprinseseră becurile.

— Domnul Weiner? întrebă cineva.

Mareş nu mai auzi restul. Urmă un bufnet, apoi un strigăt înăbuşit şi iar paşii aceia greoi, alergând sub gang.

— Linişte! porunci cineva.

Niculescu deschise uşa şi îl apucă de umăr.

— Rămâi! Nu ne caută pe noi. Cine ştie ce dracu s-a întâmplat cu dentistul... Mă miram de ce nu urcă până la noi. Oricum, stai aici până se termină comedia.

Zgomotul deşteptase toţi locatarii. În gang, la celelalte geamuri, se aprinseseră becurile. Se auziră iar glasurile câtorva bărbaţi. Cineva repeta, iritat:

— Intră înăuntru!

— Ce-a făcut? Ce-a făcut? întreba un glas de femeie.

— Asta-i ghicitoarea, spuse încet studentul. Fac percheziţie. Ah, cât durează! De ce dracu l-au dibuit tocmai pe Weiner? Părea un om aşezat...

— Cine ştie!

— Nu ţi-e frig? Îmbracă paltonul. Încă o secundă şi zburai în vid.

De jos nu se mai auzea nimic.

— Îmi pare rău de săracul Weiner, dar asta înseamnă că de noi habar n-au, nu crezi?

— Cine ştie...

Trecu câtva timp. Pe urmă se auzi iar glasul ghicitoarei. care spunea tare cuiva:

— Îl duc.

— Gura! porunci o voce de bărbat.

Paşi greoi bocăniră în gang. Niculescu părăsi platforma îngustă de beton şi se apropie de fereastră. Privi de acolo cum îl urcau pe dentist în maşina neagră. După câteva clipe se auzi motorul şi se făcu deodată linişte. Studentul aprinse becul din tavan şi se priviră.

— Ţi-a plăcut?

— Nu mi-a plăcut.

— Nici mie.

Niculescu căută o sticlă de rachiu, pusă bine într-un raft şi turnă un strat măricel pe fundul ceştii din care bea de obicei ceaiul. I-o întinse celuilalt:

— Ia!

Mareş bău fără să clipească. Rachiul i se lăsă numaidecât în genunchi, ameţindu-l puţin.

Studentul îşi turnă şi lui un strat de alcool. După ce bău se scutură cu silă.

— Mai dormi dacă poţi! zise. Dumitale ţi-o conveni, că eşti obişnuit cu chestiuni din astea, dar mie? Credeam că-i mai uşor, în definitiv, de multă vreme mă tot aşteptam să mă ia într-o noapte. Îmi şi închipuiam până acum cum o să mă port, ce o să le spun vizitatorilor mei, dar când e vorba

să fie de-adevărat, brrr! Simţeam un gol în stomac şi cred că m-aş fi bâlbâit al dracului.

— Ţi-a fost frică?

— Ba bine că nu!

— Şi mie. Deşi, aşa cum ai spus, am mai păţit-o... Aruncă paltonul pe un scaun şi începu să se dezbrace încet.

— Crezi că se mai întorc?

— Nu cred.

— Atunci ar fi bine să ne întindem puţin. Ai uitat fereastra deschisă.

— Vrei s-o închid?

— Nu. Lasă să între aerul. Parcă-i primăvară. Şi luna asta!

Priviră discul argintiu alunecând deasupra acoperişurilor.

— Straşnică noapte! Să te plimbi acum cu o femeie pe care o iubeşti...

Căută pachetul de ţigări şi întrebă:

— Nu vrei să stingem lumina, să lăsăm numai fereastra deschisă şi să ne amintim de lucruri frumoase?

— Ba da.

Când rămase numai în pijama, mecanicul spuse gânditor:

— Cum ne pierdem capul!

Celălalt răsucise comutatorul şi în odaia joasă plutea vălul sticlos al lunii. Se auzi frecarea chibritului şi, o clipă, lângă obrazul studentului pâlpâi o flăcăruie roşie. Mareş îşi aprinse şi el o ţigară. În curând camera se umplu de un fum verde.

— Tot nu înţeleg de ce l-au luat pe dentist...

— Cine ştie? Poate un denunţ, poate îi strânge pe evrei...

— Şi noi fumăm liniştiţi!

— Aşa-i la război!

— M-am plictisit. Daţi-mi o puşcă, un pistol-automat şi spuneţi-mi să ies în stradă...

Mareş îl privi.

— Uşor, tinere, uşor. Iar te pripeşti.

— Nu ştiu ce fel de nervi ai. Parcă ai vrea ca totul să tină o mie de ani...

— N-o să ţină, ştii bine.
— Şi până atunci, ce să facem?
— Să jucăm şah...
— Nu joc noaptea şah.
— Atunci să ne culcăm.
— Nu, nu pot să dorm încă, ar fi mai bine să vorbim.
— Despre ce să vorbim?
— Ştiu eu despre ce să vorbim? Despre orice, numai să vorbim...
— Crede-mă, cel mai bun lucru pe care-l avem de făcut este să ne culcăm.
— Bine, cum vrei...
Niculescu aruncă ţigara încă aprinsă pe fereastră şi se lungi lângă el. Mareş fuma privind tavanul, pe care mai juca lumina purpurie a focului ostenit.
— Când ai intrat în partid? îl întrebă pe student,
— Acum doi ani. Dumitrana mă cunoştea bine.
— Da, are încredere în dumneata.
Niculescu râse încet.
— De ce râzi?
Celălalt nu-i răspunse numaidecât. După un timp îl înghionti cu prietenie:
— Dacă n-am fi atât de bănuitori, am fi cu toţii morţi de mult. Noapte bună.
Dar nu adormi. Rămase cu mâinile sub cap, aşteptând ca celălalt să aţipească.
— La ce te gândeşti? întrebă în cele din urmă Niculescu simţindu-l treaz.
— La o mulţime de lucruri. Noaptea nu este un bun sfătuitor, cum se spune.
— Crezi?
— Sunt sigur...
— Ştiu că ai fost închis...
Studentul se ridicase în coate şi îl privea atent.
— Şi cum e?
Mareş râse încet, moale, aproape fără energie.

— Ce-ai vrea să-ţi spun? Nu ştiu nici eu prea bine închisoarea este o mare şcoală. Acolo se văd oamenii cum se văd plămânii la radiografie. Suferinţa îi despoaie şi-i arată celorlalţi goi, cum sunt într-adevăr făcuţi.

— Mai fumăm câte-o ţigară?

— Da, tot nu putem să dormim.

— Bine, ţine colea, stai să mai aruncăm şi un lemn în sobă.

Se ridică, aprinse un chibrit, aţâţă focul şi abia când auzi trosnetul vesel al surcelelor se reaşează la locul său, trăgând din ţigară.

— Te ascult...

— Nu ştiu să povestesc prea bine. Nici nu vorbesc atât de mult...

— Da, am auzit. Dumitrana, care ţi-a pregătit adăpostul, mi-a spus că eşti cam mut... Nu te superi, nu-i aşa?

— De ce să mă supăr?

Râse iar. Focul mic al ţigării îi lumină chipul.

— Am auzit că pe comunişti îi izolează cum intră în închisoare...

— Da, le e frică. Zidurile nu le mai dau siguranţă. Frica s-a cuibărit până şi în cancelariile comandanţilor. Cu ani în urmă, prin '34, '35, erau mai siguri, mai liniştiţi. Simţeau că au timpul cu ei. Acum e altceva. Se răstesc la tine, dar simţi că le inspiri teamă. Umilirile sunt aceleaşi. Tot comuniştii cară *tunul...*

— Ce-i ăla *tun?*

— A da un tun înseamnă a desfunda closetele. E de fapt o treabă pentru borfaşi, dar mândria noastră nu le convenea. Şi atunci ne sileau să facem cele mai josnice munci. Din '42 comuniştii au fost puşi iar în lanţuri. Numai după marea grevă din '33 au făcut aşa. Pentru ei suntem nişte fiare, înţelegi?

— Înţeleg.

— Păduchii şi murdăria nu le-au ajutat prea mult. Nici execuţiile de miercurea şi vinerea. A, să stai dincolo de un

zid gros de un metru şi jumătate şi să auzi paşii condamnaţilor pe coridor. Nimic nu e mai înfiorător decât târârea lanţurilor pe ultimul drum. Eşti mai tânăr, nu ai de unde să ştii cum pierzi orice înţelegere pentru anumiţi oameni. Uneori credeam că aceşti călăi sunt numai nişte rătăciţi, dar când îi vezi, cum i-am văzut eu, atunci într-adevăr simţi nevoia să ieşi în stradă...

Mureş strivi ţigara şi o aruncă într-o scrumieră.

— O să dau foc casei.

— Ba să n-o faci, că ar fi păcat.

— Bine, linişteşte-te...

Mareş tăcu. În odaie se simţi un uşor miros de fum.

— De ce se poartă atât de rău cu noi?

— Frica, tinere. Ea e un microb care aduce victime mai multe decât gripa spaniolă. O dată, în semn de protest, am declarat cu toţii greva setei...

Niculescu se lovi uşor cu palma peste frunte.

— Există şi o grevă a setei? Ştiam numai câte ceva despre greva foamei...

— Da, există şi o grevă a setei, care are rezultate imediate.

— Şi cum este într-un caz, şi cum este în altul?

Pare greu, dar cu voinţă merge. Greva foamei am făcut-o pentru prima oară, cu ani în urmă, când au asprit regimul. Primele douăzeci şi patru de ore sunt mai grele, corpul iese din obişnuinţa alimentării şi simţi că ţi se întoarce stomacul pe dos. Pe urmă te hrăneşti din ţesut. Dormi sporadic, ai visuri ciudate. Parcă tot stai la masă şi consumi nişte feluri nemaipomenite. Parcă bei apă multă şi simţi pe creier un fel de bilă de plumb care te apasă.

Paznicii râd la început de tine şi îţi aduc în celulă mâncăruri mirositoare. Îţi lasă gura apă.

— Şi ce faci?

— Cum ti-e sufletul de tare. La început pare să învingă laşitatea stomacului, dar conştiinţa e mai puternică. Toţi ceilalţi, comuniştii şi deţinuţii de drept comun, au aflat:

cutare a declarat greva foamei. Nu poţi să le înşeli aşteptările. Trece o zi, încă una, devii uşor ea un fulg, nu mai simţi foamea. După o săptămână pulsul îţi scade şi inima abia mai bate. Mă gândeam că aveam douăzeci şi cinci de ani şi că va mai fi nevoie de mine, dar nici să trăieşti ruşinos nu poţi... Unul a ţinut-o 56 de zile... Eu numai 32. Cu puţină stricnină m-am refăcut...

Niculescu tăcea. Pe tavan jucau umbre mici gălbui. Focul se stingea încet-încet.

— Ei, te-am speriat puţin, haide mai bine să ne culcăm. E târziu...

— Cum vrei! Ce crezi că a făcut Weiner?

— Ştiu eu?

— Multă lume n-are linişte acum...

— Nu e timp de stat liniştit. Cine stă liniştit e împăcat cu mizeria lui proprie şi nu e bine deloc...

— Noapte bună...

— Noapte bună.

— Vezi să nu visezi la noapte ceva urât după cele auzite.

— Nici o grijă. Am şi eu poveştile mele de groază, mai e vreme să ţi le spun...

5

Cu o zi înainte, se treziseră cu nenea *Dobre-nunţi-botezuri* în mica mansardă a studentului.

— Gata bagajele? întrebase tipograful. Mâine la trenul de Târgovişte, de la 6 dimineaţa, Dumitrana are treabă cu amândoi...

— Merg şi eu? se mirase Niculescu.

— Doar n-ai scutire medicală! glumise bătrânul. Plecaţi pe rând. Tu, Mareş, care cunoşti mai bine locurile, ar fi bine să iei trenul de la pod de la Basarab, când intră garnitura în

staţie. S-au înteţit controalele. Când ajungeţi la destinaţie, vă daţi jos, nu vă cunoaşteţi, nici pe drum, nici în gară, şi vă întâlniţi toţi trei pe Calea Domnească la cel mai mare restaurant, cum dracu-i zice?

— Găsim noi, tăiase scurt Niculescu, încântat că pornea la o treabă ca asta.

— Restul vă spune Dumitrana la faţa locului...

Drumul avusese loc în condiţii bune. Nici un control al organelor militare, nici o oprire fără program, de altfel actele lui *Dobre-nunţi-botezuri* erau atât de bine întocmite, încât numai şeful Siguranţei în persoană ar fi fost în stare să descopere dacă era vorba sau nu de vreun fals, şi asta cu multe îndoieli.

Acum şedeau toţi trei la o masă, în faţa unei sticle de vin scump, mâncaseră bine, ca să aibă aerul unor clienţi cu stare şi aşteptau să se facă ora 16.

— De ce tocmai ora 4? întrebase, curios, studentul.

— O să vezi, ai răbdare, îl liniştise Dumitrana privindu-şi ceasul.

Plătiseră, erau la cafele. Localul părea pustiu. Nimeni nu ocupa cele câteva mese aşezate între stâlpii de susţinere ai unui lung salon. Afară era zloată şi frig. În provincie la ora asta se dormea.

Înţelegerea era simplă. La ora fixată, un prieten de-al sergentului-major Tomulete, de la flotila din apropiere, avea să sune prealarma simulând un atac inamic, operaţii ce se repeta de câtăva vreme în toate oraşele ţării. Alarma propriu-zisă avea să dureze exact 15 minute, timp în care ei trebuiau să ajungă la spitalul de boli nervoase din apropiere, să-l răpească pe Focşa şi să-l ducă în gară, unde aştepta un automotor gol aflat în revizie, să se urce grabnic în el, fără a fi văzuţi de multă lume. şi să plece spre o destinaţie cunoscută numai de către Dumitrana, şeful expediţiei.

Era 4 fără cinci minute. Ceştile de cafea fuseseră golite. Cei trei fumau nervos, privind afară la trecătorii rari.

Începuse şi un fel de ploaie cu lapoviţă, foarte potrivită pentru ce aveau de gând să facă. Numai timpul trecea greu. La patru fără un minut se ridicară, salutară pe chelnerul mulţumit de bacşişul primit şi, vorbind tare despre o călătorie urgentă, pe care aveau s-o facă la Vatra Dornei pentru nişte lemne de foc, părăsiră localul. Strada Domnească era pustie. Puţin mai departe aştepta o dubă sanitară militară, cu o cruce roşie pe spate. Se apropiară agale de ea, şi chiar în minutul în care acele ceasornicelor arătau ora 16 fix se auzi sunetul lugubru al sirenelor umplând cerul de vaiete. Sergentul-major Tomulete îi făcu loc lui Dumitrana în fată. Ceilalţi deschiseră uşile din spate şi s-aruncară înăuntru. Spaţiul metalic nu era ocupat decât de o targa sub care se afla o cămaşă aspră de in şi o frânghie. Niculescu şi cu Mareş îşi îmbrăcară halatele albe pregătite de o mână grijulie, în faţă, lângă şofer, Dumitrana făcea acelaşi lucru.

— Omul meu e punctual ca moartea, spuse cu o uşoară mândrie Tomulete, ce spui despre alarma asta, dată după toate regulile artei...

Dumitrana nu-l asculta. Era atent la drum.

— Cât timp facem până la spital?

— Exact 3 minute.

— Or să ne lase să intrăm?

— Am actele, tot...

— Bine.

— Şi agenţii?

— Suntem patru, ei sunt doi...

Pe Dumitrana îl stăpânea o uşoară emoţie. Nu-l mai văzuse pe Focşa din ziua căderii. Trecuse de faza bănuielilor, a urii bezmetice când l-ar fi sfâşiat dacă l-ar fi întâlnit. Acum îl stăpânea un sentiment mai puternic, de duşmănie calculată, îl neliniştea numai gândul că lovitura ar putea să rateze, că cine ştie ce întâmplare neprevăzută ar putea să-i împiedice să pună mâna pe trădător.

— Te-ai interesat, nu l-au transferat în altă parte?

— Se poate, şefule? Camera 23, la parter. Agenţii joacă şah în hol. Am trecut de câteva ori pe-acolo în ultimele două zile... Am prieteni peste tot.

— L-ai văzut? întrebă cu o voce sugrumată Dumitrana.

— O singură dată.

— Nu te cunoaşte cumva?

— N-am avut plăcerea...

— Bine.

Trotuarele şi străzile erau pustii. Oamenii ştiind că era vorba numai de un exerciţiu şedeau la ferestre şi se uitau afară. Maşina ajunsese. Un portar cam somnoros îi întrebă pe cine caută.

— Un transport, zise Tomulete arătându-i actele.

Portarul le deschise. Drumul până la saloanele internaţilor trecea pe lângă laboratoarele sanatoriului. Mirosea a ser, a şobolani şi a frunziş putrezit. Aleea lungă, străjuită de plopi, plină de noroi, i se păru lui Dumitrana interminabilă. Coborâră, cum le era înţelegerea, Mareş şi cu Niculescu. Coridorul spitalului părea pustiu. Camera 23 se afla tocmai la capătul celălalt. Mecanicul trase cu ochiul spre o uşă întredeschisă. Bolnavii stăteau în paturi, citind. Singurul risc rămânea ca Focşa să fi fost trimis în pivniţă, adică să se fi întâmplat absurdul lucru ca doctorii să ia în serios acest exerciţiu de apărare antiaeriană. Nu-l luaseră. Bătură în panoplia albă a uşii şi auziră o voce necunoscută întrebând:

— Cine e?

— Poftiţi în adăpost, a sunat alarma!

Acum urma cel mai periculos lucru. Dacă nu era singur, ar fi trebuit ca omul lor să fie însoţit, şi-atunci ei s-ar fi prefăcut că sunt chiar nişte infirmieri ai spitalului, care şi-au făcut numai datoria, alarmându-i pe cei din saloane. Aşteptară încordaţi. De dincolo se auzea un zgomot de veştminte. „Se îmbracă”, gândiră amândoi. Alte voci nu se distingeau. Priviră coridorul pustiu. Niculescu deschise o fereastră din apropiere. Făcu un semn şi maşina se apropie uşor. „Pe-aici îl scoatem”, făcu el lui Mareş. Peste alte

cincisprezece secunde, în uşă se ivi Focşa, nepieptănat, cu părul în dezordine, cam plictisit că trebuia să coboare în pivniţă. Văzu siluetele celor doi infirmieri necunoscuţi şi, în clipa următoare, studentul îi vâra între coaste ţeava unui revolver:

— O vorbă şi te-am curăţat!

— Sunteţi nebuni? bâlbâi el.

— Gura! scrâşni mecanicul, urmează-ne!

Niculescu o luă înainte. În faţa ferestrei, din spate, Mareş îi aruncă peste umeri cămaşa largă, pe care o strânse cu putere în jurul gâtului. Surprins, imobilizat, Focşa vru să strige, dar un pumn de vată, vârât dibaci în gură, făcu restul, îl aruncară ca pe un sac prin fereastra deschisă în braţele celor de jos. Tomulete şi cu Dumitrana le strigară celor de sus să sară de-acolo, pentru că nu mai era timp.

În clipa următoare maşina porni. Totul durase exact patru minute şi jumătate. Până la sfârşitul alarmei mai aveau 6 minute. Cu 110 pe oră, Tomulete îi duse până la gară. Peronul era pustiu. Automotorul aştepta pe linia principală. Transportul prizonierului se făcu pe targa pregătită sub ochii şefului de staţie, care nu înţelegea ce se întâmplase. Când se sună încetarea, automotorul porni încet.

Focşa fu eliberat. Pentru prima oară după atâta vreme stătea faţă-n faţă cu Dumitrana.

— Ei? întrebă acesta. Cum te simţi?

Focşa nu răspunse. Privea năucit la ceilalţi, pe care nu-i cunoştea.

— Sunteţi nebuni, o să răspundeţi!

Dumitrana îi întinse o ţigară:

— Fumezi? Ai trecut prin multe astăzi...

Celălalt refuză.

— Ştiţi că sunt în conducerea partidului, ştiţi ce păţesc trădătorii...

Avea haz. Căuta să nu arate că-i este frică, dar nu reuşea deloc. Asudase. Mai ales ţeava pistolului lui Niculescu îl înspăimânta.

— Tu vorbeşti de trădare? întrebă moale, cu o ură îndelung stăpânită Dumitrana.

— Unde mă duceţi? Ce-aveţi de gând cu mine?

— O să vezi, nu mai fi atât de curios! O să ai o întâlnire plăcută...

Pe urmă se făcu tăcere. Automotorul luase viteză. Dumitrana ieşi pe coridor. Îl aştepta şeful de tren.

— Cum îi facem? îl întrebă pe acesta.

— Avem cale liberă până la Bucureşti. Trebuie să stăm în staţia de triaj o noapte, chipurile pentru revizie, şi mâine o luăm mai departe. Călătorim cu automotorul regal...

— Nu e rău. Are stema pe el, că nici n-am băgat de seamă?

— Are. Face impresie... Unde-l ducem exact, ca să comunic mai departe...

— La Predeal. Mâine la prânz ne aşteaptă o altă dubă sanitară în gară...

— Nu e prea la vedere?

— N-avem ce face. Îl legăm fedeleş, îl punem în cămaşa de forţă, şi gata...

— Puteaţi să găsiţi o localitate mai puţin deocheată.

— E bine aleasă. Unde te aştepţi mai puţin, acolo trebuie să te ascunzi. Sub nasul lor...

— În sfârşit. Eu îmi văd de treburile mele.

Drumul până la Bucureşti decurse fără alte incidente. Cei trei se schimbară cu rândul. Îi dădură prizonierului câte un pachet cu hrană rece pentru fiecare masă: masa de prânz şi masa de seară. Noaptea se încuiară în compartiment cu el. Prizonierul nu putea face, ca să evadeze, decât un singur lucru: să încerce să spargă geamul, dar asta era un lucru destul de greu.

Noaptea petrecută în Depoul Staţiei de Triaj decurse în linişte. În compartiment ardea lumina, fusese trasă perdeaua neagră de camuflaj şi-l priviră cum doarme, câteva ceasuri numai, zvârcolindu-se neliniştit, asudând şi sărind în picioare. Băuse foarte multă apă adusă şi împrospătată

mereu de paznici. În dimineaţa zilei următoare automotorul manevră îndelung şi evită gara principală, cu toate controalele ei. Se făcu o încurcătură la părăsirea depoului, dar în cele din urmă porniră. Era o zi luminoasă de sfârşit de februarie a anului 1944. Automotorul regal se îndrepta cu toată viteză spre munţi. Prizonierul părea împăcat cu soarta lui, stătea prostit în fotoliile de piele, cu fruntea strânsă în palme, ca într-o menghină.

— La ce s-o fi gândind, nenorocitul? întrebă Niculescu pe Mareş.

— Are destule pe suflet...

Dumitrana dormea alături, în compartimentul vecin.

— Şeful are nervii buni, auzi-l cum sforăie. Eu l-aş fi gâtuit până acuşi...

— Nu e cazul...

— Unde-l ducem?

— Dumitrana spunea că de el se va ocupa inginerul Comşa. Noi îl ducem plocon doar.

Studentul îşi scărpina barba.

— Ăsta trebuie să ştie o mulţime de lucruri!

— O să le aflăm vreodată şi noi ăştia care ne-am riscat pielea puţintel.

Pe la 9 ajunseseră dincolo de Sinaia. Munţii erau ninşi albi: dinspre ei, prin geamul deschis, venea un vânt rece care îi trezea. Nu dormiseră nici unul ca lumea. Nu erau obişnuiţi cu drumul şi cu situaţia asta.

Prizonierul îi spuse ceva lui Mareş.

— Vrea afară! Studentule, condu-l!

— L-a luat cu frică, ascultă la mine!

Îi făcură loc. Focşa fu urmat de Niculescu. Automotorul urca greoi. Atunci se întâmplă acel lucru neaşteptat de care se fereşte toată lumea, dar de care nu scapă nimeni. Automotorul intră într-un tunel şi, cum pe coridor nu era aprins nici un bec, se făcu o clipă de beznă. Mareş se alarmă brusc, strigă ceva studentului, şi simţiră amândoi în aceeaşi clipă un curent rece izbindu-le faţa. Când vagoa-

nele ieşiră din tunel, văzură uşa dată de perete. Focşa se aruncase afară.

Mareş privi de pe scară în urmă. Pe şine, la ieşirea din tunel, se vedea trupul izbit de terasament al prizonierului.

— Opreşte, opreşte! strigă, aruncându-se spre culoar până la şeful de tren.

Se trezi şi Dumitrana şi peste 5 minute porniră mai departe. Focşa era mort, n-avea nici un rost să mai transporte un cadavru. Trădătorul îşi alesese ispăşirea cea mai uşoară. Se priviră deznădăjduiţi, dar nu se mai putea face nimic. La ora fixată, coborâră cu targa goală în gara Predeal. Inginerul Comşa îi aştepta într-o ambulanţă albă. Când văzu chipurile livide al celor trei ghici fără greutate ce se întâmplase.

— Ei?

— S-a terminat. Focşa s-a aruncat din tren...

— Ce ghinion! Ce ghinion! Cum dracu n-aţi băgat de seamă?

— Şi-a cerut voie la closet. Nu puteam să nu-l lăsăm. Totul a fost calculat cu precizie...

— Păcat, am fi aflat lucruri foarte interesante. În orice caz, îşi merită soarta!

Cel mai necăjit părea Dumitrana.

— Laşul! Laşul, nici măcar curajul de a răspunde pentru cele făcute nu l-a avut! A trimis oameni la moarte, cu sânge rece, lepădătura, şi când a trebuit să dea socoteală s-a sinucis ca o coafeză.

Nu mai aveau ce să-şi spună.

— Ne vedem la Bucureşti, zise Comşa. Fiţi atenţi ce faceţi, pentru că moartea ăstuia o să ne dea de furcă. Nu le convine că am putut să li-l luăm de sub nas! Dumitrana, dumneata mai rămâi cu mine, avem câte ceva de pus la punct...

Niculescu şi cu Mareş coborâră la şoseaua principală.

— Urâtă afacere! se căină studentul. Şi numai eu sunt cu ghinionul. Pun mâna-n foc!

— Lasă fleacurile. Crezi că e periculos să călătorim cu trenul înapoi?

— Cred că e mai bine să luăm un autocamion, ceva. Or să găsească cadavrul şi o să înceapă o purecare!

— Ai dreptate.

Era frig, soarele de dimineaţă pierise şi începu să ningă pe neaşteptate.

— *Haide-acasă, puişor!* cânta studentul cu necaz. Ce bine e totuşi la noi în mansardă, nu-i aşa?

Mecanicul nu-i răspunse. Nu-i plăcea deloc afacerea asta nedusă până la capăt. Aşteptară deci cam o jumătate de oră pe şosea, făcură semne câtorva rable de maşini şi, în cele din urmă, un camion militar se îndură de ei şi opri.

— Suiţi-vă, spuse soldatul morocănos de la volan. Dar mai întâi să-mi daţi o ţigară, că sunt mort de somn.

Niculescu se scotoci prin buzunare şi-i întinse pachetul său.

— Ia-le!

Se vârâră sub prelată şi până la Bucureşti dormiră unul în spatele celuilalt, un somn fără vise.

În seara aceleiaşi zile, inspectorul Mizdrache cobora agitat din Buickul său, însoţit de către Ciripoi, în faţa unui spital din Predeal.

Morga se afla la subsol, nu era lift, şi părea contraindicat să-i stai în faţă omului venit tocmai din Bucureşti, adus cu telefoane urgente, cu telegrame, împins aproape la disperare de îndrăzneala fără seamăn a acelor necunoscuţi care fuseseră în stare să fure de sub nasul Siguranţei pe Focşa, să-l transporte, auziţi, cu automotorul regal, după cum se stabilise la primele cercetări.

— Să-l mâncaţi fript! spusese în concluzie Mizdrache privind cadavrul trădătorului, cu faţa sfărâmată în căzătură, ţeapăn, abia strâns de pe şine de către medicii trimişi de urgenţă acolo, în speranţa poliţiei de a mai afla măcar urmele răpitorilor.

Ciripoi se zbătea în jurul lui, strigând şi el la subalterni, căutând să prindă un fir.

Pe drum, înapoi spre Bucureşti, inspectorul încă monologa:

— Întâi să-mi spui tu mie, Ciripoi, cum au aflat unde stă ascuns? Al doilea: cum au intrat ei fără bătaie de cap în spital? Al treilea: ce făceau în timpul ăsta agenţi noştri?

În dimineaţa aceleiaşi zile, Ciripoi fusese până la Târgovişte, îi snopise în bătăi pe cei puşi să-l păzească pe Focşa, şi-acum raportă începând cu sfârşitul:

— S-au îmbătat ca nişte porci şi-au dormit o zi şi-o noapte, n-au auzit nici alarma, n-au auzit nici când l-au luat! I-am găsit turtă, tot acolo în odaia lui Focşa...

— Şi ce-ai de făcut cu ei?

— Pe drumuri, domnule inspector. Îi arunc pe drumuri fără nici o remuşcare. Unul plângea, se bătea cu pumnii în cap că are nevastă, familie grea, copii. „Păi dacă ai copii de ce nu ai grijă de ei, nenorocitule? I-am întrebat, ce, eu vrei să le port de grijă?”

— Să nu fie complici, Ciripoi...

— Cine, bibilicele alea! Aş, de unde, dar niţică puşcărie nu le-ar strica, mama lor de incapabili!

Mizdrache socotea încă minuţios:

— Şi cu alarma asta ce-a fost? Cine a dat-o?

— Serviciul de apărare pasivă.

— Eşti sigur?

— Au şi ei exerciţiile lor. Sună magaoaia să se mai deprindă lumea.

— Ia cercetează, că mie-mi miroase că ăştia au prieteni peste tot. În armată, în *Cefere* nu mai vorbesc. Pe şefii de gară mi i-ai strâns să spună cum a fost de le-a trecut ditamai automotor regal pe sub nas şi ei au dormit?

— Toată lumea e sub stare de arest. Ancheta a început de ieri, de la Târgovişte, dar recunoaşteţi şi dumneavoastră că a fost o lucrătură de mâna întâi. Portarul de la spital

spune că au venit doi infirmieri cu o dubă sanitară militară...

— Militară?! Ce-ţi spuneam eu? Buuun, mai departe...

— În câteva minute plecaseră.

— Şi el, dobitocul, nu s-a întrebat ce caută o dubă sanitară în timpul alarmei aeriene?

Ciripoi se gândi o clipă:

— De, la spitale nu prea se ţine seama de alarmă. Dacă te-apucă ceva nu ţine de oră, de minut...

— Bine, să trecem mai departe. Deci, au dispărut cu Focşa. Beţivii ăia dormeau tun. Dar cum l-au luat?

— Un bolnav spune că l-au scos pe fereastră într-o cămaşă de forţă. Cică erau patru, nu doi, cum zice portarul...

— Perfect plauzibil. Doi se aflau în ambulanţă, doi în fată!

— Exact!

— Dar de ce pe fereastră?

— Probabil ca să nu mai piardă timp...

— Cam spectaculos...

— Dar le-a prins bine...

— Mai departe.

— De aici l-au dus la gară. Şeful de staţie afirmă că automotorul regal se afla în revizie. Trebuia să facă un drum de probă de la Bucureşti la Târgovişte şi de aici înapoi,

— Buun, asta a fost ieri. Dar noaptea unde-au stat?

— În staţia de triaj Bucureşti...

— Şi ăia ce mă-sa păzesc de nu întreabă, de nu cer socoteală nimănui?

— Cer ei, dar e greu să te descurci într-atâta hârţogărie, şi pe urmă, gândiţi-vă, domnule inspector, era vorba de automotorul Majestăţii-Sale, ştiţi cum vine chestia asta. Atunci nimeni nu mai întreabă, nimeni nu se mai uită...

— Nu ştiu, Ciripoi, să-mi scoţi mecanicul care l-a condus, din pământ, din iarbă verde, că doar automotorul Majestăţii-Sale nu e dricul primăriei, să se suie oricine în el şi să-l mâie unde vrea. Nu vreau să ştiu nimic, m-ai înţeles?

— Domnule inspector, lăsaţi pe mine. Întorc calea ferată pe dos, dacă nu v-o place, cuţu să-mi ziceţi!

Inspectorul nu era prea optimist.

— Ciripoi, ştii unde-o s-ajungem? Pe front, băiatule, sublocotenenţi de rezervă. Încă o afacere ca asta după dezastrul de la Piatra şi ne-am curăţat!

— Nu înţeleg, de ce ţinea domnul Mastacan la gloaba de Focşa, că de folosit nu-l mai folosea de multă vreme...

— E drept, dar unde pui prestigiul nostru? Şi-apoi dacă nu se arunca din tren, aveam de furcă, băiatule, că ăsta ştia multe lucruri, nişte nume, şi ăia care l-au răpit l-ar fi tras niţel de limbă, l-ar fi gâdilat la subsuori, şi-atunci?

— Cazul nu e uşor domnule inspector.

— Parcă cine spune asta, dar îmi trebuie ceva palpabil, Ciripoi, m-am săturat să tot constatăm că stăm cu mâna-n fund. Ce fel de poliţie e aia care nu mai dă pe mâna gâdelui pe câte cineva, ia spune-mi?

— E drept, dar de unde să-i scoatem, că am impresia că oamenii noştri s-au cam speriat de când cu situaţia de pe front. Nu mai e ce era în '41, alte vremuri, acum fiecare se gândeşte la pielea lui, la ziua de mâine...

— Şi tu nu te gândeşti, Ciripoi?

— Mă gândesc, domnule inspector, dar nu cu atâta plăcere cu câtă aş vrea...

— Ai umor, băiatule, ai umor, ascultă la mine!

Ciripoi nu ştia bine dacă Mizdrache era convins de cele ce spunea, dar o frică uşoară i se insinua sub piele, o senzaţie de nesiguranţă generală, ca într-un coşmar când visezi că te prăbuşeşti în abis şi nu ai de ce să te agăţi. Prea le mergea bine acestor oameni care se descurcau atât de uşor în treburile făcute. Însemna că au complici pretutindeni, şi nu orice complici, însemna că toată lumea miza pe calul ăsta, al zilei de mâine, şi pentru ei, pentru el şi pentru Mizdrache, şi chiar pentru Mastacan, acea zi de mâine nu era cea mai fericită dintre zile.

6

— Condensatorul ăsta parcă-i un ficat stricat, spuse Niculescu aplecându-se peste şasiul unui aparat de radio. Dacă organele oamenilor ar putea face zgomote când se uzează, aşa ar hurui, cum huruie condensatorul ăsta, de 550 de microfarazi. Mă asculţi?

Mareş lăsă cartea deoparte şi-l privi. Studentul se ridicase în picioare şi înjura de ţi-era mai mare dragul să-l auzi.

— Nici un chirurg n-ar putea face reparaţiile pe care le fac eu. Clienţii mei au pretenţii să le înapoiez aparatele în stare de funcţionare. Dar ştiu ei că piese nu se mai găsesc nici la negru? De unde să ştie? Unde mai pui că le şi car la domiciliu lăzile astea de gunoi. Dacă aş fi ştiut ce o să se întâmple, târguiam încă de la intrarea nemţilor în Polonia un vagon de piese de schimb şi astăzi puteam să concurez cu Morgan. Ce spui?

Mareş îl privea şi îşi freca cu palmele genunchii amorţiţi.

— Te-ai plictisit, ţi s-a făcut de o plimbare. Uite ce-i afară. Duminică credeam că s-a întors iarna. Ţii minte? Pe la ora asta cerul era ca o pătură cazonă: negru şi rece. La douăsprezece a plouat şi ceva mai târziu a nins. Ciudat lucru; să ningă în aprilie! Azi, cerul e ca o rufă băgată în scrobeală albastră. Pomii pârâie. I-a ţinut frigul şi acum şi-au dat drumul. Te rog să mă ierţi, dar primăvara asta mă face vorbăreţ. Vino lângă mine să priveşti strada. Îl dau dracului de condensator şi mă aşez pe un scaun, aici, să mă uit la Griviţa noastră. Parcă-i o scenă, când am să mă apuc de cinematografie, pentru că ăsta e visul meu, am să fac un film intitulat: *Strada.* Un film fără text. Numai o privire indiscretă a aparatului de luat vederi asupra străzii. Priveşte. Marţi. Zi de lucru. Poate ar fi trebuit să fie câţiva nori pe cer, ca nişte şorţuleţe care să acopere soarele

ăsta... Aşa. Ce face băcanul meu din colţ? N-a venit încă pâinea. Stă şi aşază lumea la coadă. Uită-te la el. E mai palid, s-a mai tras la faţă. Are griji. Nu doarme noaptea. Citeşte ziarele de la pagina întâi până la ultimul rând. Cum ţi-am spus, nu mai cumpără nimic, vinde doar. Are bani la bancă, dar asta nu-i dă liniştea de care are nevoie. Se gândeşte că zestrea fiicei nu mai este atât de sigură. Vin vremuri grele pentru el. Mă asculţi?

— Te ascult. Dar dacă nu are o fiică? Dacă pur şi simplu n-are nici un copil?

— Nu se poate să nu aibă copii. Ăştia cred că sunt făcuţi să perpetueze naţiunea română.

— Bine, dă-i bătaie, deşi nu mai e film, seamănă a roman mai mult.

— Aşa, unde rămăsesem? Da, domnule, nu se poate să nu aibă o fiică.

— Ce te face să crezi?

— Prea îi dă târcoale Ionică Pară...

— Asta cine mai este?

— Cum? N-ai auzit de domnul Ionică Pară, directorul gazetei „Căsătorii”?

— N-am auzit.

— Gazeta „Căsătorii”, organul matrimonial al fetelor sărmane, al văduvelor şi al fetelor trecute de patruzeci de ani...

— Glumeşti!

— Nu glumesc deloc. Te priveşte. Eu asta voiam să spun; din moment ce domnul Ionică Pară îi dă târcoale, înseamnă că băcanul nostru are o fată de măritat.

— Dacă vrei cu orice preţ...

— De câtăva vreme băcanul nostru s-a cuminţit, nu mai strigă la oamenii aşezaţi la coadă. Apropo, cineva mi-a spus că Mareşalul a ordonat ca pâinea să se dea cât mai târziu, pentru ca lumea să fie ocupată cu ceva, să nu aibă timp să bârfească.

— Nu se mai dă nici o bătălie. Aşa cum ştii bine, pe front domneşte o acalmie suspectă...

În clipa aceea, de jos se auzi cântecul unui patefon. Vechea romanţă cântată de o femeie, melodia care-i plăcea atât de mult dentistului. Cei doi tăcură şi se priviră uluiţi.

— Să ştii că s-a întors Weiner.

— Nu cred, spuse Mareş.

— Mă duc să văd. Ar fi prea de tot. Mă întorc într-o clipă.

Studentul coborî în goană scările. Îşi luase numai un halat cârpit pe deasupra pijamalei şi în picioarele desculţe îşi încălţase papucii de casă. Curiozitatea lui era mai puternică decât orice. Reveni după cinci sau şase minute, asudat, cu o dezamăgire vizibilă pe chip.

— Ei?

— Închipuie-ţi...

— Ce să-mi închipui?

— Nu era Weiner.

— Dar cine?

Niculescu îşi aruncă halatul într-un colt şi se aşează pe un scaun.

— Ia-mă încet, că spun tot.

Răsuflă adânc ca după o lungă alergare şi se uită drept în ochii mecanicului.

— Am coborât, am sunat. Eram gata să-l îmbrăţişez pe bietul om. Credeam că i-au dat drumul...

— Si?

— Mi-a deschis madam Weiner.

— Până aici nimic să te sperie.

— „A venit domnul Weiner?” am întrebat. Nu mi-a răspuns. Am înţeles. Prin uşa deschisă am văzut un bărbat care stătea pe un scaun şi asculta patefonul. Femeile, ce vrei!

— Poate că era o rudă, ceva...

— Nu cred...

Mareş râse încet. Niculescu se apropiase de geam.

— N-o să ne întristăm pentru atâta lucru, spuse în cele din urmă. Vino şi te uită. Domnule, se petrece ceva. Ceva ce-mi scapă deocamdată. Când un băcan care dă pâine cu mălai pe bon nu mai strigă la nenorociţii lui de cumpărători înseamnă că s-a rupt frontul undeva.

— Poate primăvara asta-i de vină.

— Aş, de unde! Ai văzut dumneata băcani care să înţeleagă ce-i aia lumina soarelui? Ascultă la mine, s-a rupt frontul. Nu simţi. În văzduh pluteşte ceva... Să privim mai departe...

Mareş se apropiase şi el de fereastră.

— Ce vezi înaintea dumitale, jos, chiar în faţa noastră?

— Pe negustorul de cafea.

— Ei bine, da. Aramian şi-a strâns vitrina.

Celălalt nu-şi dăduse seama de lucrul acesta. Se uită mai atent. Niculescu râse triumfător.

— Săptămâna trecută vitrina armeanului strălucea ca un samovar. Era plină de râşniţe de alamă şi de cutii de cafea.

— Şi acum?

— Nu pricepi? Parcă a bătut vântul. În locul muntelui de cacao ce zăreşti?

Mareş dădu din umeri,

— Două drapele tricolore. Suspect!

— O fi vreo sărbătoare. Cine ştie ce-a mai inventat Mareşalul...

— Ce sărbătoare! Stai să ne uităm în ziarele de astăzi.

Ridică câteva foi de pe masă şi le răsfoi cu grabă.

— Aşa, care va să zică... pagina întâi, nimic, pagina a doua. nimic, pagina a treia, nimic. Poftim, uite şi ultima oră. Nimic, dar absolut nimic.

— Poate s-a comunicat ceva la radio...

— Atunci toată Griviţa ar arăta ca o sală de bal mascat, dar nu se zăreşte alt drapel. Ştii de ce a pus armeanul tricolorul în vitrină?

— Nu.

— Ca să nu se vadă că şi-a strâns surogatul...

— Nu te înţeleg.

— Dacă îşi strânge marfa, înseamnă că ne aflăm în preajma unui naufragiu...

— Te înşeli, omul pare foarte liniştit.

— Aş, nu-l cunoşti. Nu l-am văzut niciodată să iasă în pragul prăvăliei. Uită-te la el, parcă aşteaptă pe cineva. Altă dată n-ar fi scos capul din dugheana lui, să-l tai. Pai, negustorii, domnule, e o chestiune de psihologie, nu ies în ochii celor de la fisc numai de dragul de a trage aer curat în piept. Negustorii ştiu că pe vremurile astea trebuie să stea cu nasul în hârţoagele lor, pentru că pe cei de la fisc e mai bine să nu-i vezi, ca să nu te vadă nici ei pe tine

— E într-adevăr o zi foarte frumoasă, care poate să scoată şi pe negustori din magherniţele lor.

Niculescu îl bătu pe umăr.

— Negustorii nu au zile frumoase decât atunci când câştigă ceva. Fie că ninge, fie că plouă. Înţelegi?

— Înţeleg.

— Pentru ei nu există soare, vreme urâtă... Banul, ăsta e motorul vieţii. Poate să tune, să fulgere, nu le pasă. Frumuseţea vine la ei dinăuntru în afară, nu invers...

— Lasă-l pe Aramian...

Niculescu căuta cu privirile ceva în aglomeraţia de oameni. Nu găsea şi părea necăjit...

— Ei? îl îndemnă Mareş.

— Ai răbdare. Un film nu se face cât ai bate din palme. E nevoie de timp.

— Am să aştept. Haide pe balcon să vezi piaţa, poate acolo ai să găseşti ceva interesant...

Îl lăsă şi deschise uşiţa, făcând câţiva paşi până în marginea platformei de beton cu armătura de metal întoarsă în sus, ca un fel de rampă primitivă. Oraşul fumega în depărtare sub lumina moale a soarelui de primăvară. Orizontul albăstrui, sfâşiat de turle cenuşii şi coşuri fumegătoare de fabrici, se vedea ca după o perdea foarte

subţire şi transparentă. Niculescu veni şi el, plictisit de ceea ce spusese până atunci.

— Aici nu poate fi nimic interesant. Numai îngrămădirea asta de oameni, piaţa neschimbată pe care o cunosc de ani de zile.

Un vânt uşor ridica basmalele multicolore ale negustorilor de mărunţişuri. Bustul cenuşiu al doctorului Botescu strălucea încă de umezeală. În marginea trotuarelor rămăsese puţin noroi carbonizat acum de soare, un strat cenuşiu strâns de gunoieri în tumbăraiele lor murdare. Câţiva dintre ei se împungeau cu măturile lungi de nuiele. Piaţa părea o îngrămădire de termite neliniştite. Se auzea cântecul copiilor care-şi cumpăraseră trompete de tablă şi ţipătul zarzavagiilor:

— Ia trufandaua, trufandaua!

De peste drum, din faţa cinematografului Model, negustoreasa de seminţe, o bătrână îmbrăcată în negru, grasă şi nepieptănată, striga cât o ţinea gura:

— Seminţilii, seminţilii! Contra plictiselii, contra pliciselii. Ia seminţilii de dovleac, de floarea-soarelui!

Studentul adulmecă mirosul frumos de seminţe atunci prăjite pe o tablă aşezată deasupra unei sobe. Vru să spună ceva, dar în clipa aceea îl zări pe Gică-hau-hau.

— Uite-l pe Gică...

— Să-l auzim ce mai spune...

Deocamdată vagabondul nu spunea nimic. Privea vitrinele negustorilor şi dădea din cap. Se oprea din când în când şi se uita în sus, ca şi când ar fi aşteptat să-i pice de la vreun balcon pomana lui zilnică. Era îmbrăcat numai într-o cămaşă ruptă în spate şi în pantalonii tociţi la manşete, pantalonii săi şi de vară şi de iarnă.

— Pe Gică ăsta l-aş face primar, zise Niculescu.

— De ce?

— Are umor. Un primar trebuie să aibă neapărat umor. Gândeşte-te că e o meserie foarte plicticoasă.

— Aţin-te! îl avertiză Mareş.

Vagabondul ajunsese în mijlocul pieţei. Căuta din priviri pe cineva pe care nu-l găsea. După ce se răsuci de câteva ori în hazul oltenilor, care-l bombardau cu mere stricate. Gică-hau-hau puse palmele la gură şi începu să strige cât putea:

— Moarte pomanagiilor! Moarte negustorilor, hau-hau!

Răguşise. Cineva din mulţime îi strigă:

— Nea Gică, ai băut iar fără sifon!

Dintr-o cârciumă ieşiră nişte lăutari, trei ţigani jerpeliţi: unul cu vioara într-o mână şi cu arcuşul în cealaltă, al doilea cu un acordeon strâns pe piept, şi al treilea cu un ţambal, târât pe un şold. Vagabondul îi strigă, şi lăutarii se apropiară. Lumea din jur făcu un cerc viu în jurul lor. Vânzătorul de ziare se aşezase pe bordura trotuarului şi flutura în mână o hârtie.

— Are Gică bani, hau-hau! spunea ca să fie auzit de toată lumea. Ia să-mi cântaţi...

Ţiganii începură ceva săltăreţ, care-l făcu pe regele pomanagiilor să se ridice şi să joace cu mâinile la spate, învârtindu-se pe loc. Gunoierii lăsaseră tumbăraiele şi se apropiaseră. Oltenii tot mai aruncau cu mere stricate în mulţimea adunată în jurul vagabondului. Se auzeau chiote şi sunetul slab al viorii. Era ora închiderii magazinelor şi pe Griviţa căzură obloanele cu un huruit surd de fier frecat. Era cald. Cerul era de un albastru dulce. Jos, dincolo de ulucul de piatră al Căii negustorilor, se zăreau grădinile curţilor strâmte, cu o pulbere albă de flori deasupra. Vântul ridica din când în când câte un roi de petale şi după aceea se simţea în aer mirosul vag îmbătător a lui aprilie.

— Ce spui? întrebă Niculescu.

— Este o zi prea caldă pentru luna asta.

În momentul acela, deasupra acoperişurilor se auzi vaietul sirenelor. Era un urlet metalic, strident, mai puternic aici, sus, umplând tot spaţiul acela, albastru şi alb, fierbinte şi plin de vânt, cu un strigăt mecanic, un strigăt primordial, o tânguire a fierului prin care curgea un curent electric. O

clipă, stolurile de păsări care se roteau lent deasupra pieţei se împrăştiară speriate. Rândunelele se ridicară mult peste clădiri, plutiră deasupra ţipătului alarmant şi se lăsară apoi pe streaşini. Mulţimea din piaţa nu se risipi. De câteva luni se făceau exerciţii de alarmă aeriana şi toţi credeau că şi de data aceasta e vorba de ceva asemănător. Gică-hau-hau striga din răsputeri, ca să acopere urletul sirenelor:

— Măgăoaia, mitocanilor! Moarte pomanagiilor! Trăiască cine ştiu eu cu mama lui! Daţi-i un pol lui Gică să vă mântuie!

Nu-l asculta nimeni. Câţiva se uitau în sus la cerul decolorat, fără teamă, mai mult curioşi. Lăutarii continuau să cânte şi vagabondul îşi văzu mai departe de jocul lui. O negustoreasă îi legase un batic albastru de gât şi pânza ieftină flutura în vânt.

— Ce-i cu ăştia? întrebă Mareş. Parcă şi acum o oră au dat alarma.

— Le încearcă. Se pare că sirenele lor or să fie folosite în curând cu adevărat...

Se făcu deodată linişte. Nu mai spuse nici unul nimic. Tramvaiele continuau să meargă alunecând pe şinele lor: mici cutii galbene, trase de o aţă nevăzută. Pe urmă, din depărtare se auziră câteva bufnete înfundate, ca şi când pe pământ ar fi căzut saci grei de plumb.

— Ei, drăcie! zise Niculescu...

Petrecăreţii de jos se opriră o secundă şi nemaiauzind nimic continuară cântecul. Negustoreasa de seminţe striga, cât putea de tare:

— Ia seminţiliii, ia seminţiliii! Seminţiliii de dovleac, contra plictiselii!

Precupeţele jucau de gât cu vagabondul, spre hazul celor din jur.

În aer plesniră câteva proiectile antiaeriene. Mareş le cunoştea zgomotul. Ascultă şi-l privi pe student.

— De data asta nu le mai încearcă, spuse.

Pe urmă iar se auzi, mai aproape, dar nu prea aproape, zgomotul de la început ca nişte paşi de mamut. Trepidaţia îndepărtată se resimţi până aici. Clădirea înaltă cu două etaje tresări ca la un cutremur abia perceptibil, şi cei doi bărbaţi se priviră.

— Bombardament! Se bombardează! strigă Niculescu parcă vesel.

Părea cuprins de febră.

— Ţi-e frică? îl întrebă Mareş.

— Nu, dar e atât de neaşteptat. Crezi că într-adevăr e bombardament?

— Da, ascultă...

Proiectilele antiaerienei explodau tot mai aproape. Priviră cerul. Deasupra oraşului, spre marginea lui, se zăreau mici nouraşi cenuşii, iute împrăştiaţi de vânt.

— Se trage de-adevărat. Uite şi avioanele...

Sus, la mare înălţime, se zăreau umbre argintii, nişte muşte de metal alb în care bătea soarele. Avioanele înaintau încet, trei câte trei, şi în jurul lor, mai sus şi mai jos, se zăreau nouraşi de fum, tot mai deşi şi mai aproape de ele. Niculescu îl apucă de braţ pe mecanic.

— Priveşte! spuse gâfâind. Vin încoace.

Din balconul îngust se zăreau şinele lucioase ale intrării Gării de Nord, o ţesătură metalică de linii, lucind în dimineaţa de aprilie. În clipa următoare văzură amândoi primele explozii ale bombelor: câteva conuri de fum negru şi evantalii negre de scânduri care recădeau lent pe pământ. Fusese atinsă o magazie a depozitului de mărfuri şi în curând izbucniră flăcările lacome şi roşii ale unui incendiu atunci stârnit. Pe măsură ce avioanele înaintau, tirul antiaerienei se îndesea, devenise un lătrat mecanic de tunuri cu tragere rapidă. Jos, în oraş, într-o linie dreaptă, nevăzută, din două sute în două sute de metri se ridicau mereu alte conuri de fum şi foc, şi în aer pluteau câteva clipe resturi de piatră şi acoperişuri de tablă smulse de forţa exploziilor.

Jos, în piaţă, mulţimea se risipi într-o clipă. Locul rămase gol. Câţiva negustori de mărunţişuri se grăbeau să mai aşeze deasupra ferestrelor obloanele de lemn. Se auzeau strigătele femeilor şi, în aceeaşi secundă, oraşul paraliză. Tramvaiele se opriră, şi mulţimea se înghesui spre intrările adăposturilor antiaeriene.

— Haide jos! spuse Niculescu, e un adăpost la doi paşi de aici.

— Nu, eu rămân, protestă Mareş. Coboară. Sunt un om norocos, n-are să cadă o bombă tocmai pe casa asta...

— Rămân şi eu, hotărî studentul.

Exploziile se auzeau tot mai aproape. Jos, în piaţă, Gică-hau-hau, ca şi când ar fi fost surd, striga cu pumnii strânşi către cer:

— Aşa, drăguţilor! Trageţi ! Trageţi!

Glasul vagabondului avea în el ceva tânguitor şi tragic.

— O să-l lovească, zise Niculescu.

Deasupra Gării de Nord se ridica o trâmbă de fum negru, un copac de funingine, destrămat de vânt. Cerul se afumase, nu mai era atât de pur şi de albastru. Se auziră alte sirene sunând mai îndepărtat, fără convingere. În aer, o mică pasăre albă, o muscă de aluminiu, se făcu ţăndări. Părea acum un strop argintiu de apă izbit de un perete. O flacără roşie-albă dogorî o secundă în soare. Pe urmă totul se transformă într-o dâră întunecată de fum care cădea undeva dincolo de marginea oraşului.

— Moarte pomanagiilor! striga cât putea de jos Gică-hau-hau. Mai aproape, drăguţilor, mai acana, aici, trageţi în pricopsiţi, aşa, aşa!

Un sergent care se afla în faţa intrării unui adăpost antiaerian începu să fluiere spre vagabond şi să-l ameninţe cu bastonul său de cauciuc. Vânzătorul de ziare nici nu-l băgă în seamă. Exploziile repetate, tot mai apropiate, îi dădeau o veselie vecină cu nebunia. Râdea cu mâinile pe burtă, hohotind dement şi spunând vorbe obscene. Pe urmă, tăcu dintr-o dată, nemaiauzind zgomotul bombelor.

Trecu prin faţa tarabelor părăsite, dând din umeri cu dispreţ, şi culese de pe tabla încinsă a negustoresei de seminţe câteva seminţe uitate acolo în grabă de femeie.

Tăcerea se prelungi câteva minute. Griviţa fu învăluită de o perdea întunecată de fum, un zăbranic căzut pe neaşteptate deasupra caselor semeţe.

— Crezi că s-a terminat? întrebă Mareş.

— Încă nu...

În depărtare se auziră iar loviturile repezi ale tunurilor antiaeriene.

— Bombardament clasic, în valuri, zise studentul.

De data asta distinseră şi huruitul bombardierelor. Veneau tot câte trei, la mare înălţime, plutind parcă cu încetineală deasupra oraşului.

— Vor să atingă gara.

Cerul se limpezise puţin. Fumul gros al incendiilor fusese dus de vânt în depărtarea albăstruie. Nu mai rămăsese decât o spinare cenuşie de zgură picând pe acoperişurile de tablă. Căzură iar bombe, surd, întâi mai depărtat, apoi mai aproape. Primejdia venea de undeva din limpezimea strălucitoare a cerului, şi Mareş ştia că mii de oameni ascultă acum încordat ropotul greoi al bombardamentului. Liniştea plină de spaimă a oraşului era mai tulburătoare chiar decât ameninţarea tot mai apropiată a exploziilor. În câteva secunde micile aparate albe de aluminiu fură deasupra. În jurul lor înfloreau crizanteme negre de schije nevăzute, stufoase şi inconsistente, flori de aburi şi moarte, mici balonaşe sumbre înflorind în oceanul de aer. Jos, ca într-o oglindă, izbucneau jerbe de fum şi flăcări, cu coroane negre de zgură, şi totul se umplu de zgomote şi şuierături. Aerul se rărise, părea că explodează, ca şi când cineva ar fi extras din el tot oxigenul. La câte o tăcere scurtă şi neaşteptată cei doi bărbaţi auzeau căderea unor geamuri pe trotuarele de asfalt, ca o ploaie surdă de măzăriche, un clinchet jumătate metalic, jumătate cristalin.

— Acum a căzut o bombă pe *Omul de fier*, spunea studentul. Capital înscris, patru milioane. Pagube neînsemnate: cel mult o sută de mii. Omul are depozit în altă parte. Acum a lovit gara! Ah, câţi morţi! Bombardament psihologic!

Aerul se încălzise şi mai tare. Deasupra luci puternic focul unui avion atins de un proiectil antiaerian. Părea că cineva se joacă cu o oglindă uriaşă pusă în soare. În apropierea lor pârâi ceva. Clădirea în care se aflau vibră câteva momente.

— A fost pe-aproape! zise Mareş. Du-te, domnule, în adăpost, îţi zic, ori ai înnebunit?

— Acum mă trimiţi? E nebunie curată. Strada trebuie să fie numai schije...

— Cum vrei, dar n-am să te am pe conştiinţă...

— Nu-i nevoie să mă ai pe conştiinţă.

Al doilea val trecuse. Urmă din nou o linişte asurzitoare, curioasă, o linişte care te istovea şi te înspăimânta. De-abia atunci simţi Niculescu frica. Trupul îi era scuturat ca de friguri. Avea privirea tulbure şi asudase. Mareş îl privi.

— Ce-i cu tine?

— Nimic, îngână studentul, cu un curaj nebănuit.

— Mi se pare că...

— Da de unde, surâse el palid, şi în clipa următoare auzi iar huruitul sinistru al bombardierelor.

Mecanicul îl apucă de umeri.

— Credeai că-i atât de uşor?

Tirul îndepărtat al antiaerienei îl trezi pe Niculescu.

— Trag bine băieţii ăştia, spuse rece, regăsindu-se. Parcă-i o maşină de cusut. Auzi: tac-tac-tac...

Iar cădeau bombe. Pământul gemea surd, geamurile zăngăneau uşor. Era aproape o muzică ciudată. Spre ieşirea Gării de Nord alergau locomotive negre, învăluite în aburi. Fumul se risipise şi văzură rănile negre ale pământului între şine. Câteva vagoane fuseseră aruncate în aer, şi din ele nu rămăseseră decât roţile negre cu osiile strâmbe. Resturi de lemn fumegau alături; jos, între dungile cenuşii de fier, se

zăreau câteva cadavre. Strada pustie fu traversată de o femeie înnebunită de spaimă. Se auziră fluierături şi apoi iar plesniturile proiectilelor antiaeriene. Baloanele negre de fum alunecară lent pe cer. Crucile de aluminiu ale acestui cimitir aerian halucinant, trei câte trei, veneau drept spre Gara de Nord huruind. Un acoperiş aflat mai jos se sparse, ca şi când o fiinţă uriaşă ar fi ieşit pe acolo dintr-o dată. Tabla fu smulsă, şi până în apropierea balconului pe care se aflau se ridicară câteva scânduri vechi, pline de catran, pe care înflori în aceeaşi secundă o spuză de flăcări. Grinzile căzură pe un copac, şi într-o clipă toată frumuseţea lui gingaşă fu carbonizată. Jos nu rămase decât un rug care ardea cu violenţă. Se auzeau strigătele răniţilor, şi pe urmă, alături, foarte aproape, se prăbuşi un zid întreg, fără zgomot, ca şi când întregul imobil cu faţada coclită de ploi ar fi fost retezat cu un târnăcop uriaş la bază. Se ridică un nor de praf auriu care întunecă totul. Niculescu, palid, îl trase pe mecanic în casă.

— Încă vreo câţiva metri şi aveam amândoi aripioare... zise râzând trist cu o oarecare uimire.

— Mărturiseşte că te-au trecut sudorile! spuse încet Mareş.

Undeva, peste drum, dogorea un incendiu. Priviră prin fereastră. Un roi de scântei era aruncat în vânt pe acoperişurile vecine. Focul, o vâlvătaie roşie, fierbinte, mistuia ceea ce rămăsese din casa vecină.

— Ar trebui întreprins ceva, spuse febril Niculescu.

— Nu se poate face nimic. Trebuie să vină pompierii, dar ei au atâta treabă azi în Bucureşti, încât mă îndoiesc că vor ajunge până diseară şi pe aici...

Se auzea sfârâitul focului şi din când în când câte un buf-net cu ecouri. Aproape se prăbuşeau grinzi, şi din loc în loc se ridicau flăcări înalte.

— Nu ţi-e groază de atâta distrugere? întrebă iar stu-dentul.

— Cum să nu-mi fie? Oamenii aceştia care mor sunt neobişnuiţi cu războiul. Până adineauri petreceau nepăsători. Mâine vor fugi ca nişte muşte cum vor auzi primul semnal de sirenă...

Tirul antiaerian încetase. Se potolise şi zumzetul metalic aducător de moarte şi groază al bombardierelor. Deasupra oraşului căzu iar tăcerea aceea mai tristă decât orice. Pe urmă, în depărtare, se auzi sunetul de încetare a alarmei, un vaier stins şi prelung, ca un plânset.

— Gata. cobor, zise Niculescu. Mă duc să văd ce s-a întâmplat. Rămâi aici.

Se auziră maşini demarând, şi în curând primele voci omeneşti, gâtuite de spaimă. Trotuarele erau acoperite acum de o pulbere măruntă de sticlă şi ici şi colo ardeau bucăţi de lemn. Sub copaci se ridicau coloane groase de fum.

După cinci sau şase ceasuri cerul era încă afumat. În depărtare, la marginea oraşului, ardea un depozit de benzină. Soarele coborâse leneş dincolo de Dâmboviţa. Se întuneca. Urmă o noapte liniştită, mirosind a fum şi a moarte. Aerul era înecăcios, cu iz de moloz răscolit. Din curţile vecine se auzea un vaiet de femei, şi sub copacii înfloriţi se zăreau luminiţele galbene şi pâlpâitoare ale lumânărilor puse la căpătâiul morţilor. Se stârni un vânt uşor şi moale, care mai aţâţa focurile ascunse sub acoperişuri. Oraşul nu-şi mai aprinse luminile. Părea acoperit de o pătură neagră. În apropiere, dedesubt, pâlpâiau flăcări înăbuşite: colonii rare de coraliu în apa întunecată a nopţii.

Studentul se întoarse pe înserat. Era murdar de funingine, ostenit şi întristat. Mareş îl lăsă câteva clipe sa stea întins cu faţa în sus în întunericul odăii. Ar fi putut să tragă perdeaua de camuflaj şi să aprindă becul de sus, dar nu o făcu. Fereastra rămase deschisă. Se simţea aerul călduţ, mirosind a praf proaspăt, şi vântul uşor, şăgalnic şi nepăsător al primăverii de afară.

— Gara au făcut-o praf, spuse încet Niculescu. Parcă au aruncat o piatră de moară pe ea. Peroanele, zob. Pe jos, numai sticlă şi fier. Două sau trei trenuri sunt terci. Nu-mi place! Nu-mi place! (Se ridică în coate şi-l căută pe mecanic în întuneric.) Puteau să tragă în Arsenal, în locuinţa personală a Mareşalului, nu în lume nevinovată...

Căută pachetul de ţigări cu degete oarbe, prin întuneric.

— Să vezi, femei, copii, totul o jale. Griviţa noastră e chisăliţă. Au dat în Poştă, au făcut zob casele, trebuiesc douăzeci de ani ca să se refacă ce s-a distrus...

Îşi aprinse o ţigară şi trase adânc în piept.

— Mai bine te-ai culca. Eşti tare ostenit...

— Crezi că pot să dorm în halul în care mă găsesc? N-ai văzut ce-am văzut eu. Porcii ăştia credeau că războiul se face numai pe front, nu şi aici, acasă. Ţi-e mai mare mila, adăposturi de pământ, fleacuri, trei scânduri şi un strat de ciment, adăposturi care mai bine puteau să folosească găinilor, nu oamenilor. Ca să nu mai vorbesc de spitale...

Mareş se aşează lângă el.

— Potoleşte-te. E doar începutul. Ai să vezi şi alte lucruri.

— Ptiu! Simt nevoia să mă îmbăt...

Dar nu se îmbătă. Oboseala îl învinse numaidecât. Peste câteva minute numai, Mareş îl auzi cum răsuflă uşor în somn. Adormise îmbrăcat. Mecanicul luă pachetul de ţigări şi se apropie de fereastra deschisă. Era încă devreme. Poate opt sau nouă seara. Jos, străzile erau pustii, moarte. Nu se mai auzeau paşii târşiţi pe întuneric, ca altă dată.

Noaptea de primăvară îşi pierduse şoaptele şi taina. Oraşul părea părăsit dintr-o dată, ca după o catastrofă neaşteptată, cu urmări nebănuite.

7

Amurgul zilei fierbinţi înroşea acoperişurile incendiate. Pomii carbonizaţi ai Griviţei lăsau pe trotuarele sparte de bombe o umbră rară şi cenuşie, pieritã o dată cu căderea soarelui dincolo de zidurile înnegrite de fum, ciupite, mâncate de un vărsat al varului. Unele prăvălii, devastate de flăcările bombelor incendiare, erau părăsite. Prin obloanele ciuruite se vedeau încăperile scunde, fără acoperiş, pe pereţii cărora mai erau urmele vechi ale rafturilor. Acolo unde incendiile pustiiseră totul, unde nu se mai putuse salva nimic, pe podelele smulse şi rupte rămăsese o cenuşă neagră, spulberată de curent, purtată afară pe pietrele străzii. Prăvăliile miroseau a tencuială căzută, a mortar şi a var supus unei călduri prea mari, un miros iute, greţos.

Griviţa părea părăsită cu totul. Cei care scăpaseră îşi evacuaseră mărfurile, şi vitrinele strălucitoare de altădată erau acoperite cu şipci de lemn. În gura gării nu mai ţineau deschis decât doi cârciumari, gata oricând s-o ia la fugă când ar fi auzit primul semnal de alarmă.

Nu mai mergeau nici tramvaiele. Între şinele sparte începuse să crească troscotul, şi pe trotuare mai zăceau încă grămezi de moloz alb, deasupra cărora se ridicau nori de praf la câte un vânt mai puternic. Cei doi cârciumari îşi chemau clientela cu mare zgomot. Unul dintre ei aşezase un grătar chiar în dreapta uşii, atârnase de o scândură un cerc de cabanos şi aprindea grătarul în fiecare dimineaţă la ora şapte. Tocmise un om şi făcea bani de nu mai ştia unde să-i pună. Aici se bea în picioare, în grabă, cu ochii în sus, cu urechea ciulită la sunetul sinistru al sirenelor. Devreme de tot sau în zilele înnourate, când nu exista primejdia ca avioanele să împânzească cerul, în faţa grătarului se făcea o înghesuială de nu-i mai dădeai de cap. Soseau hamalii fără lucru, vagabonzii care munciseră la dezgroparea

lucrurilor pierdute printre ruine, sau hoţii ce mişunau atunci prin cartiere în căutarea lucrurilor părăsite. Deşi se instituise pedeapsa cu moartea pentru prinşi, nu erau puţini cei ce-şi riscau pielea pentru a scormoni printre zidurile dărâmate, părăsite de oameni. Noaptea, dintre ruinele Griviţei se auzeau împuşcături rare, schimburi de focuri între sergenţi şi jefuitori. Tot ce se câştiga intra în buzunarele celor doi cârciumari care strigau în gura mare, în faţa prăvăliilor:

— De pomană, de pomană, neamule! Apropie-te şi bea, neamule, că nu se ştie! Azi eşti, mâine nu eşti!

De la primul bombardament şi până acum, înfăţişarea Griviţei se schimbase cu totul. Pe faţada gării apăruseră nişte schele, şi vreo cincizeci de lucrători aşezau saci cu nisip pe zidurile ei cenuşii. Era o măsură târzie, dar necesară. Statuia eroilor feroviari fusese înecată sub un schelet ciudat de lemn, sub care se aflau de asemenea saci cu nisip. Se înfiinţaseră pichete de pompieri, şi pe străzi patrulau deopotrivă soldaţi şi gărzi ale Crucii Roşii, formate din cetăţeni.

Deasupra oraşului plutea aceeaşi ameninţare neagră şi tăcută. Începuseră şi bombardamentele de noapte, care erau şi mai înspăimântătoare.

În fiecare dimineaţă, Niculescu intra în odaia lor, pe la unsprezece, cu două ziare sub braţ, anunţând ultimele ştiri locale:

— Ai auzit?

— Ce să mai aud?

— S-a evacuat pălărierul...

— Marin Bălună?

— El, vechiul magazin *La balon* funcţionează la Slatina, cum e scris cu litere de-o şchioapă pe uşă.

— Altceva?

— A plecat şi Ilie Arghir, şelarul. Rămâne Griviţa pustie...

— Pagubă-n ciuperci!

— Noi cât crezi c-o să mai rezistăm?

— Cine ştie! făcea resemnat celălalt.

— A fugit şi Aramian al dumitale. Aveai dreptate. Armeanul îşi strânsese cafeaua din timp. Chestia este unde o mai vinde acum...

— Nu-l plânge. O să trăiască din ce-a strâns...

— Altcineva?

— Talianul, *ascuţim brice, cuţite*, a şters-o şi el, deşi avea o prăvălie de trei lulele.

— Îi e frică.

— Ba bine că nu... Se ţin cârciumarii. Ăştia mai degrabă crapă decât să piardă o aşa pleaşcă!

— Ştiu că la primejdie o ţuică, două, te face mai brav...

— Până o să le cadă o bombă în cap!

— Nu le cade!

— De ce nu ieşi să te plimbi puţin? Se poate circula în voie.

— Şi patrulele?

Niculescu îl bătuse pe umeri:

— Nici o grijă! Nu te întreabă nimeni nimic, ziua.

— Şi noaptea?

— Noaptea? Îţi pui o bucată de pânză cu cruce roşie pe ea şi poţi să mergi până la palat...

— Bine, o să ies să mă plimb puţin, am şi uitat să umblu...

Ocazia să părăsească încăperea se ivise mai repede decât se aştepta. Într-o seară, pe la sfârşitul lui mai, Ina bătuse în uşa lor şi intrase repede.

— Îmbracă-te! îi spuse lui Mareş. Îmbracă-te şi urmează-mă! Şi tu, puştiule, se adresase studentului. N-o să mergem însă împreună.

Lui Niculescu îi spusese o adresă pe undeva în centrul oraşului, unde trebuiau să se găsească cam peste un ceas şi jumătate.

— S-a făcut! spuse studentul, fără să mai întrebe nimic.

— Şi eu? întrebase mecanicul.

— Mergi cu mine.

— Te invidiez, râse de alături Niculescu.

— Ţine-ţi mai bine gura, îl potoli femeia. Eşti gata? îl întrebă pe Mareş.

— Da. (Coborâră.) E departe? întrebă Mareş, numai ca să spună ceva.

— Nu, îi răspunse femeia.

— În cât timp trebuie să ajungem?

— Într-un ceas. Sosirile se fac din jumătate în jumătate de oră, pentru ca să nu bată la ochi.

— O să fim mulţi?

— Nu ştiu.

Ajunseseră în piaţa pustie vegheată de bustul doctorului Botescu. Pe pietrele pavajului se mai vedeau paie şi frunze, urmele căruţelor negustorilor. Geamurile înalte ale halei de carne erau sparte, şi înăuntru nu se afla nimeni. Mirosea încă a vită tăiată de mult, şi pe treptele de ciment se mai zăreau urme de sânge. Deasupra tarabelor cu obloanele trase plutea un nor de praf şi câteva hârtii, ca nişte zmeie, se învârteau luate de curenţii de aer. Mareş simţea braţul cald al femeii, şi într-o clipă îşi aminti de o dimineaţă de demult, când mergea cu Ina pe lângă cheiul Dâmboviţei, întorcându-se de la Abator, după un miting. În clipa aceea o auzi:

— Ia-mi nişte seminţe, ai bani?

Îi spusese acelaşi lucru şi atunci. Erau mai tineri cu zece ani, şi el nu ştia încă de când începuse s-o iubească. Ina era îmbrăcată într-o rochie verde cu flori albe. Soare, de dimineaţă, nu prea de dimineaţă, puţin după opt. Erau încălziţi de entuziasm, uitaseră că fugiseră pe sub nasul sergenţilor, atunci chemaţi în curtea vastă, ca să împrăştie mulţimea muncitorilor. Păreau fericiţi că împărţiseră foile albe, acoperite de coloane cu litere mici, date de nenea *Dobre-nunţi-boteznri. Î*n dimineaţa aceea Mareş îl văzuse pentru prima oară pe Dumitrana. Îl ascultaseră amândoi, în mulţimea lucrătorilor. Vorbea repede şi tare, pentru că nu

avea timp şi trebuia să dispară până la apariţia poliţiei. Ţinea în mână o şapcă pe care o mototolea cu înverşunare în timp ce lovea cu pumnul în masa din faţa lui. Afară strălucea soarele. Erau fericiţi că împărţiseră toate manifestele şi că se puteau întoarce acasă fără grijă. Puţin le păsa de sergenţii care trebuiau să vină, de câteva bastoane de cauciuc. Cineva dăduse alarma, şi mulţimea se împrăştiase. Abatorul avea mai multe ieşiri, cunoscute de tăietorii de vite, şi ei fugiseră la întâmplare, străbătând o sală imensă plină de cârlige de care erau atârnate mari bucăţi de carne sângerândă. Auziseră galopul cailor poliţiei pe pietrele curţii din spate şi se strecuraseră afară printr-o poartă îngustă de fier pe care tocmai o închideau doi agenţi. Ajunşi în stradă, se apucaseră de mână şi plecaseră de-a lungul Dâmboviţei spre casă. Era o zi de primăvară pretimpurie, o dimineaţă puţin rece la început, cu pomi neînverziţi, învăluiţi într-un abur vegetal de frunze tinere, cu miros proaspăt şi dulce de anotimp tânăr. Dâmboviţa, verde şi ea, de un verde leşiatic, cu maluri năpârlite de pământ, cu sălcii galbene, cu crengi lungi ca nişte strune amestecate, râu leneş şi sărac, reflecta cerul acela aproape alb, de ivoriu, un cer de primăvară, care se înstăpâneşte, fără culoare parcă. Trecuseră de un pod de piatră, pe care întârziaseră câtva timp privind apa cu urme de petrol, nişte cercuri negre, unsuroase, negre, albastre şi verzi, o oglindă nemişcată în care se zăreau răsturnate sălciile cu crengile goale şi galbene, şi se treziră în faţa unei negustorese de seminţe, aşezată pe un scaun pitic, la soare, în faţa unei sobiţe de tuci pe care se afla o tablă încinsă. Ina îi spusese ca şi acum:

— Ia-mi nişte seminţe, ai bani?

Avea câţiva lei. Îi scosese întinzându-i femeii, şi luase două cornete, încă fierbinţi, mirosind ameţitor a sămânţă prăjită.

— Am bani, îi răspunse mecanicul într-un târziu. Scoase din buzunar o piesă metalică, coclită, albă, şi o întinse

femeii din faţa lor, negustoreasa pe care Mareş o văzuse de atâtea ori de pe balconul lor. Femeia, o ţigancă grasă, năduşită, îmbrăcată într-un fel de capot de molton vişiniu, îi privi în treacăt, le înapoie două cornete şi strigă mai departe, indiferentă:

— Ia seminţilii! Seminţilii ! Contra plictiselii!

Piaţa era pustie. Bătea numai un vânt de seară, un vânt jalnic şi inutil, aducând căldura câmpiei din împrejurimile Bucureştiului şi răscolind mirosul dulce de putrefacţie al ruinelor Griviţei, un miros de lemn ars şi putrezit apoi sub ploi.

Se întoarseră amândoi şi voiră să plece. În clipa aceea ţiganca îi întrebă pe neaşteptate:

— De ce sunteţi, maică, atât de supăraţi, v-a murit cineva?

Ina îl privi drept în ochi şi izbucni într-un râs zgomotos.

— Nu ne-a murit nimeni, spuse pentru ea Mareş, şi o luă iar de mână. Femeia dădu nedumerită din umeri şi începu să strige din nou:

— Ia seminţilii! Seminţiliii !

Când făcuseră cinci sau şase paşi în susul Griviţei printre zidurile ei oarbe, fără ferestre, ca un decor de teatru, o mai auziră strigându-le ceva.

— Ce spui? o întrebă mecanicul.

— V-am întrebat dacă nu ştiţi dumneavoastră dacă o să mai fie sau nu un bombardament la noapte...

Mareş se uită la Ina şi după aceea se întoarse zicând cu siguranţa cu care ai şti că peste un ceas n-o să plouă

— N-o să fie!

Şi se îndepărtară, mergând unul lângă celălalt cu paşi mari. Mareş îi lăsase braţul. Spărgeau amândoi între dinţi seminţele bine prăjite şi priveau casele fără acoperişuri şi prăvăliile cu obloanele topite la temperatura ridicată a incendiilor.

Se întuneca. Prin geamurile sparte se vedeau ici şi colo siluete de carton turtite şi umezite de apă, care fuseseră

îmbrăcate altădată în stofe şi mătase. Marginile lor mai păstrau urme de fosfor care începură să lucească stins în noaptea tot mai pronunţată.

— Parcă-s nişte licurici! spuse Ina, cu tristeţe, fără să mai încerce să ascundă că-şi adusese şi ea aminte de dimineaţa aceea de demult.

Priviră strada în toată întinderea ei. Spre gară, acolo unde începea drumul îndepărtat al barierei Constanţa, rămăsese o pulbere roşie, un ultim reflex al soarelui într-o vitrină mare, intactă a magazinului SORA. Ziua murise de mult: întunericul compact al unei nopţi negre înăbuşitoare se prăvăli peste oraşul întreg.

— Să ne grăbim, zise femeia şi azvârli cornetul de seminţe apucându-i braţul.

— Ţii minte, spuse într-un târziu, copiii care cântau atunci în jurul unui cerc de cretă, desenat pe trotuar.

În aceeaşi dimineaţă, dincolo de podul de piatră care făcea trecerea peste Dâmboviţa, întâlniseră un grup de copii care se jucau. Erau zece sau cincisprezece, băieţi şi fete la un loc, nici unul mai mare de şase sau şapte ani, nişte copii de oameni sărmani, desculţi şi îmbrăcaţi în haine rărite de atâta purtare pentru că le moşteneau – aşa cum ştiură de la prima privire – de la fraţii lor mai mari, pentru că şi ei purtaseră asemenea haine moştenite de la fraţii mai mari; fetiţele abia învelite în rochiţe scurte, cu genunchii roşii de frigul dimineţii, minţite şi ele şi părinţii lor de soarele şovăitor de început de primăvară şi băieţii în şorţuleţe din pânză pepită, care putea îi murdărită de praf şi spălată foarte rar. Nişte copii jalnici, cu obrazul palid, cu părul nepieptănat, cu ochii în fundul capului, nemâncaţi, ameţindu-şi strigătul stomacului cu un cântec atât de cunoscut. Zece sau cincisprezece copii, băieţi fete, toţi palizi şi înfometaţi, copiii tăietorilor de vite de la Abator, ascultând pe o fetiţă palidă şi ea şi galbenă în obraz care cânta cu un glas răguşit de o veche tuse măgărească:

Noi avem casteeeel frumos
Ma-dan-diro-riro, ra.
Noi avem casteeel frumos,
Ma-dan-diro-riro, ra.

Şi grupul din jur, băieţi şi fete, tot palizi şi nemâncaţi, strânşi unul lângă altul, răspundea imediat cu o ironie pe care nimeni n-o băga de seamă:

Ba al nostru-i mai frumos
Ma-dan-diro-riro, ra.

Şi tot aşa, vreme de o jumătate de ceas, un cântec care te făcea să înnebuneşti privindu-i pe ei şi casele din jur, numai nişte ziduri de paiantă, lipite cu lut, cu streaşină la guşa porumbelului, cu ferestre oarbe, fără perdele, cu ogrăzi pline de bălţi, nişte curţi lungi şi noroioase, în care lucea sărăcia.

Stătuseră amândoi o jumătate de ceas ascultând acest cântec fără noimă şi deodată unul dintre copii, un băiat slab şi jigărit, cu nişte ochi albaştri ca două picături de cerneală, le întinsese mâna şi le spusese simplu:

— Voi nu vă jucaţi?

Şi Ina, o fată înaltă şi slabă, palidă şi nemâncată şi ea, o fată frumoasă, subţire, îmbrăcată într-un pardesiu cârpit cu îngrijire ca să nu se vadă cât fusese purtat, apucase mâinile acelui copil necunoscut şi-i chemase şi pe el:

— Haide!

Nu se mai grăbeau. Nici până atunci nu se grăbiseră. Împărţiseră fluturaşii încă umeziţi de cerneală pe care era scris de zece ori: „Muncitori, nu vă lăsaţi speculaţi de capitalişti! Muncitori, adunaţi-vă forţele, muncitori, faceţi grevă, dacă nu vi se respectă drepturile”, un text stângaci, dar un text frumos, un cuvânt fierbinte al clasei lor, un strigăt de luptă împotriva împilării. Le împărţiseră şi erau fericiţi.

Mareş apucase mâna Inei şi jucase în jurul unui cerc de cretă desenat pe pământul tare, bătătorit, un joc de copii, stupid, caraghios, spuneţi-i cum vreţi, dar jucase într-o horă a copiilor cum altădată nu îndrăznise.

Se trezise cântând, aproape ţipând o dată cu Ina:

Noi avem castel frumos,
Ma-dan-diro-riro, ra
Noi avem castel frumos,
Ma-dan-diro-riro, ra...

Şi asta timp îndelungat până când unul dintre copii se dezmeticise şi le spusese contrariat:

— Dar vouă nu vă e ruşine! Sunteţi oameni mari!

Izbucniseră amândoi într-un hohot nestăpânit de râs şi fugiseră de ruşine după ce le aruncară toţi banii pe care-i mai aveau în buzunare...

— Ştii unde ne-am oprit? o întrebă Mareş.

— Da. Se încălzise. Jocul mă obosise. Am stat pe o bordură, pe o stradă părăsită parcă...

— O stradă care avea doar două bănci putrezite de lemn la două porţi, sub doi copaci bătrâni şi uscaţi. O stradă care urca, pavată cu bolovani de râu, o stradă cu grădini...

...Şi deasupra zburau păsări şi nu se auzea decât tăcerea curţilor sfâşiată de strigătele depărtate de cocoşi, marcând apropierea amiezii. Atunci Ina îi spusese povestea unui alt joc de demult:

— Alun, alunel, aluniş, alunecuş, cuş, cuşcă, cuşcărie, puşcărie, pescărie.

— Mai ţii minte totul? îl întrebă femeia. Ce mult mi se pare că a trecut de atunci.

— Nu chiar atât de mult, spuse bărbatul. Zece ani sau unsprezece...

Se întunecase. Străzile erau acoperite de o pulbere uşoară de moloz, un fel de ceaţă albicioasă care se lăsa pe haine.

O iubeam, gândi Mareş, dar totdeauna îi inspirasem un sentiment de prietenie şi asta împiedică cel mai ades orice alt fel de dragoste. Un sentiment tulbure, un amestec de păreri de rău şi o dorinţă uitată. Îl făcea să se întrebe ce-i cu el în seara aceasta? Redevenise stângaci şi tăcut.

— Ajungem, spuse Ina. Ţine-mă de braţ. Uită-te dacă nu s-a luat cineva după noi.

— Nu e nimeni.

Ina se opri pe neaşteptate.

— Spune-mi, tot nu poţi să-l suferi?

— Pe cine?

— Pe bărbatul meu.

— N-am nici un motiv să nu-l sufăr, e un om capabil. Nu ştiu prea multe despre el, dar dacă ţi-a plăcut ţie, trebuie să fie un om straşnic.

— Şi tu eşti un om straşnic. Îmbătrânesc, Mareş, dar nu mi-e ruşine... Plânse încet şi el îi luă braţul. Omul acesta mă iubeşte mult, mi-e frică şi pentru el, cum mi-a fost frică pentru tine. Îl ajut cât pot şi aş vrea să se termine totul cu bine. Simt că undeva, aproape, e sfârşitul, dar cu cât acest sfârşit e mai aproape, cu atâta mi-e frică mai mult. Viaţa creşte în urma noastră, şi noi am vrut s-o facem mai frumoasă. Într-o zi toată mizeria asta va rămâne numai o amintire, ca şi durerile şi lacrimile noastre. Nu fi supărat pe mine, dacă vreodată ar trebui să-mi dau viaţa pentru tine, mi-aş da-o fără să stau mult pe gânduri. Spune-mi, nu mi-am boţit faţa? Haide mai repede. Să ştii că eşti un băiat bun, cu toate că eu îţi spun Mutulică, şi nu numai eu! Acum e mai bine, nu-i aşa?

— E mai bine, Ina...

Strada era pustie. Se opriră şi ascultară. Nu se auzea decât un foşnet încet de frunziş. Zgomotele oraşului mu-

riseră demult, parcă se scurseseră în pietrele străzilor, cum s-ar scurge un fulger printr-un paratrăsnet.

— Aici!

Deschiseră o poartă de fier şi rămaseră câtva timp tăcuţi, faţă în faţă, în curtea pustie, nepăzită de câini, ascultând dacă nu trecea cineva. Mirosea amărui a frunză şi în întuneric străluceau nişte bile argintii. Păşiră pe o alee pietruită şi ajunseră în faţa unei uşi. Ina ciocăni într-un anumit fel şi li se deschise imediat. Îi întâmpină bărbatul ei, strângându-le mâinile.

— Intraţi, spuse scurt Dumitrana, după obiceiul lui.

Toate ferestrele erau acoperite cu perdele negre de camuflaj. Pătrunseră într-o sufragerie înaltă. În mijlocul odăii se afla o masă pe care erau aruncate cărţi de joc la întâmplare. Pe un scaun şedea inginerul Comşa.

— Bună seara, ziseră noii-sosiţi.

Îşi strânseră mâinile.

— Mai trebuie să vină cineva în afară de Niculescu? întrebă Dumitrana.

— Nu. Numai noi patru, pentru că pe Ina n-o pun la socoteală în chestiunea asta.

Mareş se aşeză. Femeia rămase în spatele bărbatului său.

În curte se auziră paşi. Urmă un ciocănit cunoscut. Ina se ridică, îndreptându-se spre uşă.

— N-a mai avut răbdare, spuse, şi îşi privi ceasul. A sosit cu trei minute mai devreme.

Deschise uşa şi înăuntru intră Niculescu. Avea pantofii plini de praf.

— Ce-i afară! O beznă să-ţi bagi degetele în ochi.

— Te-ai uitat bine în jur, nu te-a filat nimeni?

— Ce vorbă-i asta?

— Ia un scaun, pune mâna pe cărţile astea şi ascultă despre ce este vorba. Ina, te rog dă-i locul şi ieşi în curte. Dacă se iveşte ceva, intră ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic, ai înţeles?

— Da...

O auziră închizând uşa şi abia atunci Mareş simţi că nu e atent, că îi urmărise zgomotul paşilor şi silueta înaltă şi subţire, străbătând odaia luminată de câteva becuri gal-bene, care aruncau o lumină vie pe faţa de masă. Îl privi pe Dumitrana şi simţi că i se face ruşine.

Dar el nu era atent decât la cele se spunea cu glas potolit inginerul Comşa:

— Fraţilor, zilele trecute a avut loc o şedinţă a conducerii de partid în care s-a hotărât pregătirea unei insurecţii armate. În ce ne priveşte, o să vă spun pe scurt ce avem de făcut...

V

1

DUMITRANA GĂSI UN BUFET CU TELEFON PUBLIC, făcu un număr şi spuse unei femei care întreba cine-l caută pe *generalul în rezervă Dănciulescu,* cum sublinie cu un respect atent şi transmisibil, ca să câştige încă de pe acum bunăvoinţa celui solicitat: Colonelul Zainea. Câtva timp receptorul pârâi înfundat, se auziră vag zgomotele casei şi în cele din urmă cineva tuşi de două ori înfundat. Era un semn pentru ei amândoi şi Dumitrana spuse:

— Am onoarea să vă salut, domnule general, Zainea, tot în chestia transportului lemnelor, dacă aţi binevoi să mă primiţi...

— Da. În cât timp soseşti?

— Peste un sfert de ceas, sunt undeva foarte aproape...

— Pofteşte...

Dumitrana îşi luă bicicleta şi porni agale spre colina dulce a Şcolii de război. Îşi scoase clapele metalice care-i ţinuseră până atunci manşetele pantalonilor şi se mai privi o dată. Bicicleta o rezemă lângă o poartă oarecare de pe o stradă laterală, de un copac. Un colonel, şi el în rezervă, nu putea sosi în vizită călare pe bicicletă, aşa că n-avea decât să rişte să i-o ia cineva până la întoarcere, dar strada era liniştită, nici măcar nu se auzea tropăitul obişnuit al copiilor care se jucau pe aici cu cercurile şi cu trotinetele.

Pe general i-l prezentase cu trei ani în urmă, la începerea războiului, inginerul Comşa. Era imediat după trecerea în rezervă a lui Dănciulescu, când un grup de militari care nu era de acord cu politica aventuristă a mareşalului Antonescu fuseseră scoşi la pensie, cu ameninţarea că dacă

nu-şi văd de treabă pot păţi ceva şi mai rău. Generalul nu era prea bătrân, nici nu avea vârsta când trebuia să treacă în rezervă, dar primise totul cu nemulţumire mascată. Făcuse Şcoala de la Saint Cyr, îi iubea pe francezi şi-i dispreţuia pe englezi, cum se întâmpla cu toţi ofiţerii care nu studiaseră în Anglia.

Azi îi făcea a treia vizită şi îşi dădea seama că de convorbirea asta depindeau foarte multe lucruri în viitor. Se înţeleseseră să schimbe un fel de parolă, pentru ca bănuiau că telefonul generalului era supravegheat. În dimineaţa aceea, Dumitrana îmbrăcase un costum uşor de lână, bine croit, deşi croitorul care-l lucrase nu era prea pretenţios, îşi pusese cravata (ceea ce-l stingherea) şi se tunsese foarte scurt înainte cu o zi, tocmai pentru ca să aibă aerul unui militar ieşit la pensie, dar care nu uită de vechile deprinderi cazone: adică bărbieritul până la sânge în fiecare dimineaţă, cămăşile kaki bine apretate (mergeau la un costum deschis ca acesta) şi chiar un fel ţeapăn de a merge, pe care el îl cunoştea foarte bine. Cât despre celelalte, nu era prima oară când reintra în condiţiile unei vieţi de care fugise.

Curtea se afla undeva sub nişte pomi imenşi, care acopereau cu umbra lor jumătate de stradă. Nu trecea nici o căruţă sau maşină, locul părea foarte liniştit. Dumitrana merse din obişnuinţă prin faţa porţii, fără să arate vreun interes pentru casa cu un etaj de la numărul 43, se opri o clipă în colţ şi se întoarse brusc, urcând cele câteva trepte din fata unei uşi masive de stejar. Sună. Citi atent cartea de vizită a generalului şi se amuză văzând cum fusese adăugat cu cerneală precizarea: *sunaţi de trei ori!* Îi deschise o fetişcană cu şorţ dinainte, cam prea fâşneaţă pentru o casă atât de sumbră, cum o ştia vizitatorul. Intră în holul cunoscut, cu tavan înalt şi afumat, cu sobe imense de faianţă albă, păzite de busturi de generali, vechi rude ale stăpânului casei, cu tablouri înrămate în cadre grele de bronz, parcă gata-gata să se prăbuşească de la locul lor, tot

generali, plini de decoraţii, cu feţe aspre şi priviri severe, toţi foşti comandanţi de şcoli militare şi de regimente vestite (de care el, Dumitrana, cum spunea din 5 în 5 minute gazda, *trebuie să fi auzit! Cum să nu! Cum să nu! Păi la noi în companie, ofiţerii mai vechi vorbeau totdeauna cu respect despre unchiul dumneavoastră, care tot la Saint Cyr şi-a făcut studiile superioare şi care era coleg cu Gamelin, dar mai bun decât acesta, după cum au dovedit-o timpurile!)*

Trecu un timp. El nu se aşează (un militar în vizită la alt militar mai mare în grad decât el aşteaptă în picioare pentru ca să poată să spună demn şi lovind uşor tocurile: „Am onoarea”, lucru pe care-l şi făcu noul-venit. Pe o uşă apăruse generalul Dănciulescu, un bărbat înalt, subţire (trădând stăruitoare exerciţii de echitaţie), cu un obraz roz şi o carnaţie sănătoasă. Îşi strânseră mâinile, şi gazda spuse:

— Îmi pare bine că vă revăd, domnule colonel, ar trebui să intrăm puţin la mine, nu înainte de a cere fetei ăsteia câte o cafea (ea şi apăruse de undeva din penumbra holului şi generalul îi ceru două cafele bune).

Deschise o uşă şi pătrunseră într-o încăpere romboidală. cu o sobă, tot albă, tot de faianţă strălucitoare, cu un birou în faţa unei ferestre şi două fotolii de piele maro, foarte bine întreţinute. Vizitatorul fu poftit să se aşeze, se angajară amândoi într-o convorbire banală despre greutăţile zilelor pe care le trăiau: adică proasta aprovizionare cu lemne din iarna trecută, preţurile în creştere (ei, unde era falsa prosperitate din 1942?), aşteptând să reintre fata cu cafele. Generalul îi întinse o ţigară de foi, dar Dumitrana nu fuma aşa ceva, deci refuză, celălalt, parcă mulţumit de acest refuz, şi-o aprinse el (asemenea produse se găseau destul de rar) şi expirând un val verde de fum spre fereastra deschisă, spuse direct:

— Ei?

— Aş prefera să mai aşteptăm puţin...

— Bine...

Dar fata nu se mai ivea, moşmondea ceva în interiorul tăcut al casei. Dumitrana privi biblioteca, care acoperea un perete, plină de cotoare de cărţi, învelite în piele de Cordova, cu titluri aurii: numai tratate militare în franceză şi engleză, istorii ale războaielor napoleoniene, tratate de drept internaţional şi suluri de hărţi introduse în tocuri frumoase, şi ele de piele, aşteptând vreodată redeschiderea. Pe pereţi se aflau fotografii înrămate cu promoţiile aliniate pe scaune: o sută sau o sută douăzeci de ofiţeri, cu casca franceză pe cap, cu săbii, şi ele aliniate lângă cizme, cu diagonale şi centuri aurite, tot lustrul acelei armate din care răzbătea încă ceva din fastul introdus de corsican.

— Ce mai fac prietenii dumneavoastră? întrebă pe neaşteptate Dumitrana, neauzind din casă nici un zgomot, pregătindu-se să schimbe vorba la prima bătaie în uşă.

— Mulţumesc, bine. Îi văd destul de rar.

— Ar trebui să-i vedeţi mai des. Situaţia frontului s-a schimbat, aşa cum am prevăzut amândoi.

Generalul fuma încă visător, privind afară prin perdeaua de olandă care acoperea fereastra deschisă şi spre care se uită şi Dumitrana, puţin neliniştit.

— Fii fără grijă, nu ne aude nimeni... răsuflă o clipă şi pe urmă îl fixă cu ochii lui cenuşii, foarte frumoşi: Domnule colonel, dacă nu mi-ai fi fost prezentat de către amicul meu Comşa, care nu ştiu unde naiba a dispărut de la o vreme, m-aş întreba: ce urmăreşti dumneata?

Dumitrana era pregătit pentru o astfel de întrebare. Era o epocă în care suspiciunea reciprocă părea foarte firească, mai ales pe un teren destul de alunecos, cum era cel pe care porniseră în cursul acestei dimineţi.

— Nu e vorba de un scop precis. Ca şi mine, aparţineţi unui grup de militari patrioţi, scoşi din armată o dată cu preluarea puterii de către Antonescu.

Celălalt puse ţigara de foi într-o imensă scrumieră, care închipuia o jumătate de obuz.

— Domnule colonel, să nu uităm că s-a opus regelui! E în felul lui un erou. A stat închis la Bistriţa...

Dumitrana spuse:

— Vă cunosc opiniile, nu vreau să vă contrazic. Am alte păreri, dar le respect pe ale dumneavoastră.

— Atunci ce pot să fac?

— O, foarte multe lucruri! Numai să mă lăsaţi să vă explic. Aş prefera totuşi să închideţi geamurile...

Generalul se ridică, risipi fumul ţigării de foi şi închise ferestrele.

— Sunt lucruri importante? Sper că nu-mi propuneţi un *putsch*, nu e genul meu. Am făcut călărie, am condus regimente de operetă (regimentele reginei Maria, care avea şarm, dragul meu, şi un mare apetit pentru ofiţerii de gardă).

— Vă înţeleg, surâse Dumitrana, vă înţeleg. Nu e vorba de aşa ceva. Ca şi mine, sunteţi în opoziţie. Primiţi o pensie de nimic, şi lipsa de stimă e cel mai grav prejudiciu. Mai puteaţi să comandaţi un regiment cel puţin câţiva ani...

— Dar nu pe front, *mon colonel*, am oroare de zgomote, şi-acolo e un zgomot! Sunt două feluri de cauze, parcă Platon spunea: una necesară, alta divină. Dumneata în care din ele vrei să mă faci să-mi frâng gâtul?

Oaspetelui îi plăcea umorul generalului. Se mulţumi să tragă cu urechea spre zgomotele casei, care izbucniră pe neaşteptate: câini numeroşi ca şi în toamna trecută, năvălind dintr-o odaie alăturată înaintea unei femei care striga la ei parcă cu plăcere şi oroare de zgomote:

— Tăcere, haită blestemată, Blücher, marş! Marş ! Galieni, dezertor laş. Treci aici! Foch, astâmpără-te!

— Nevastă-mea, spuse marţial generalul, iartă-mă o clipă, altfel va năvăli peste noi...

Dar ea şi năvălise. Era o femeie înaltă, ca toată această casă construită parcă pentru oameni neobişnuiţi. Dumitrana se ridică, bătu uşor din călcâie:

— Doamnă!

Sărută o mână încărcată cu inele, simţi un miros de pudră aşezată într-un strat gros şi fu fixat cu un *lorgnon* ca de teatru (puţin mai mare, fără rame de aur).

— Parcă v-am mai văzut. Dumneata eşti cel cu lemnele (într-adevăr, în toamna trecută, Dumitrana le făcuse rost de 3000 de kilograme de lemne, o nimica toată pentru hardughia lor de casă, dar însemnând totuşi ceva, pentru că articolul acesta era foarte căutat în anii de război).

— Domnul e colonel, *maică*, zise grav generalul.

— Ce fel de colonel o fi când se ocupă ca antreprenorii de căratul lemnelor, de şantiere, asta nu mai e viaţă de militar...

— Scuzaţi-o! se bâlbâi generalul.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, îl linişti Dumitrana. Doamna are dreptate, parcă eu n-aş vrea să fac altceva, dar trebuie să trăim, nu-i aşa?

Câinele Galieni (şi nu era singur, mai erau vreo trei javre) năvălise pe covorul gălbui de culoarea gutuii şi mirosea pe oaspetele necunoscut.

— Deci să vă las, hotărî femeia, punând încă o dată la ochi *lorgnon-ul* şi măsurându-l curioasă.

O dată cu ea pieriră şi animalele, înghesuindu-se şi lătrând furios.

— Poftim, este de-ajuns ca să apară o femeie în viaţa bărbaţilor pentru ca totul să se ducă dracului. Nu ştiu ce-i ordinea, asta le lipseşte cel mai mult. Ele nu respectă nimic, cred că li se cuvine totul. Unde rămăsesem?

— La acele lucruri importante despre care eu voiam să vă vorbesc.

— Da, perfect. Vă ascult.

— Dumneavoastră aţi lucrat la palat, în preajma regilor. Pe acesta, pe Mihai, l-aţi avut elev, mi se pare, la Mânăstirea Dealului...

— Da, şi ce-i cu asta?

— Aş vrea să reintraţi în anturajul său.

— Dumneata crezi că depinde de mine?

— Ar fi misiunea dumneavoastră.

— Iată, au şi apărut cuvintele mari: misiune. Dar îmi dai voie să te întreb în numele cui vii dumneata şi-mi propui o misiune?

— O să vă răspund: în numele unui grup de ofiţeri patrioţi, care nu sunt puţini şi care vor să scoată ţara din război.

— Din acest grup face parte şi prietenul meu Comşa?

— Da.

— Şi de ce nu mi-a propus el treaba asta?

— Pentru că e urmărit şi se ascunde!

— Ei, drăcie! Am impresia că ne aflăm foarte departe de ceea ce eu credeam despre dumneata. S-a ivit o rezistenţă deci în România, îi imităm până şi aci pe francezi?

— Domnule general, această opoziţie, pe care dumneavoastră o numiţi rezistenţă, există de multă vreme şi s-a născut înaintea multor alte opoziţii: încă din 1933!

Se făcu o clipă de tăcere, celălalt îl măsură atent.

— Vrei să-mi spui că e vorba de comunişti?

— Dacă vreţi!

— Dumneata, ca militar, crezi în comunişti, doreşti să avem de-a face cu comuniştii?

— Până acum sunt cei mai serioşi în ceea ce priveşte rezistenţa, domnule general. Ziarele noastre anunţă din când în când execuţii. N-am citit nici un nume care să-mi amintească în vreun fel „partidele istorice” de care se face atâta caz în Apus...

— Îmi place că-mi vorbeşti deschis, dar toată educaţia mea, toată formaţia mea intelectuală nu-mi permite să mă gândesc la acei oameni... Mă înţelegi?

— Vă înţeleg. Eu nu vă propun să luaţi contact cu ei. Nici ei, nici nimeni nu va reuşi să ne scoată din acest război dacă nu va câştiga de partea lui poporul. O răsturnare de situaţie e de neconceput ca o lovitură de palat.

— Dar mi se pare că tocmai despre aşa ceva îmi vorbeşti dumneata.

— Nu, iată, o să vă explic. Faptul despre care vă voi vorbi nu se va petrece nici azi, nici mâine, dar într-o zi va avea loc. Pentru ziua aceea eu aş dori să fiţi pregătit şi să ne ajutaţi...

— Mi se pare că dumneata şi prietenii dumitale, pe care nu-i cunosc şi de care mă pot dezice oricând pentru că nu v-am promis încă nimic, folosesc nemulţumirea mea într-un scop...

— Patriotic, domnule general...

— Fie şi aşa, dar să ştiţi, şi aici profit ca să-l citez pe un scriitor, scump mie, că nu-mi plac atacurile puse la punct ca baletele. Cred că, în multe cazuri, îndrăzneala însăşi învinge întâmplarea...

— Îndrăzneala există, domnule general, fiţi fără grijă. Cât priveşte întâmplarea, ea trebuie să fie pregătită.

Uşa se deschise şi apăru fata cu cafelele. Împingea un cărucior pe roate, pe care se aflau şi două păhărele cu coniac. Aroma umplu odaia de un miros persistent.

— Bine, lasă-le aici...

Fata ridică privirile posesive spre bătrân şi o dată cu ele şi sânii strânşi în rochia neagră de satin.

— Doamna spune că ar fi mai bine să nu beţi coniacul...

Ieşi lăsând în urmă parfumul uşor de femeie tânără şi o alarmă în ochii gazdei, care îi urmărise cu o falsă nepăsare mişcarea şoldurilor.

— Deci, să reluăm. Dacă credeţi că nu-mi puteţi răspunde la ceea ce vă cer, să-mi spuneţi încă de pe acum. Ne-am înţeles?

— Bine...

Dumitrana ridică ochii spre fotografiile din perete.

— Promoţia dumneavoastră?

— Da. În ţară şi la Saint Cyr.

— Toţi ofiţeri eminenţi, nu-i aşa?

— Nu tocmai toţi, dar majoritatea. Armata noastră a avut totdeauna ofiţeri capabili.

— Ştiu, ştiu... (Convorbirea aceasta mai avusese loc cam cu aceleaşi cuvinte şi astă-toamnă, dar generalul uitase.)

— Aud ceva despre o debarcare...

— Se vorbeşte chiar despre Balcani. Cât priveşte situaţia de pe frontul nostru, o cunoaşteţi, cred că sunteţi de acord cu mine că nimeni şi nimic nu mai poate salva pe nemţi de la înfrângerea totală.

— Domnule colonel, nu sunteţi prea optimist?

— Nu ştiu decât atâta: că pretutindeni lumea a înţeles că nu mai avem de-a face cu o armată invincibilă.

— Dar suntem amândoi militari şi ştim că mai există şi aviaţie, arme secrete...

— Tancuri *Tiger*, *Ferdinand...* da, ele mai există, dai nu mai există moral, domnule general.

— Nu-i cunoşti pe nemţi...

— O să-mi vorbiţi despre spiritul lor militar, despre admirabilul devotament al soldatului *Führer*-ului, care mai bine moare decât să se lase învins, nici dumneavoastră nu mai credeţi în astfel de lucruri, sunt convins că ele au rămas bune numai pentru domnul Goebbels. Ruşii sunt la Iaşi. Urmează ultimul act. Nu vreau s-o fac pe profetul, dar nu mai apucăm anul. Dumneavoastră, ca patriot, ca militar, sunteţi de părere că trebuie să stăm cu mâinile în sân?

— Nu.

— Atunci?

— Domnule colonel, nu-l cunoşti pe Câinele roşu... E încăpăţânat...

— Dar, domnule general, putem noi să fim complicii armatei germane care şi-a făcut un punct de glorie din a ucide copii şi femei fără apărare, din a schingiui şi a prăda ca pe timpul lui Gingis-Han?

— Care era un mare strateg, domnule, ştii ce spune...

— Nu vreau să ştiu nimic despre Gingis-Han, despre Tamerlan, despre oricine. Vreau să ştiu ce atitudine aveţi faţă de această situaţie?

— Cafeaua, domnule..;

Dumitrana luă ceaşca încă fierbinte şi sorbi uşor.

— Deci nu-mi răspundeţi?

— Ai puţină răbdare, ce naiba...

Bău păhărelul de coniac şi în cele din urmă se hotărî:

— Domnule colonel, n-aş vrea să vă par un laş. De altfel nici nu sunt. Sigur că mă simt profund jignit de acţiunea Mareşalului, dar mi-e frică ca nu cumva să fiu vârât în cine ştie ce aventură. Vremurile sunt nesigure, dacă te-aş ruga să-mi vorbeşti puţin despre ceea ce crezi dumneata că ar trebui să fac, te-ai supăra?

Era limpede că în principiu acceptase.

— Şi aş mai insista să-l rogi pe amicul nostru Comşa să-mi scrie câteva rânduri, dacă poate, să am impresia că eşti într-adevăr mandatarul lui...

— Va veni personal să vă vadă într-o seară, deşi lucrul acesta e legat de un mare risc, dar scrisori în împrejurări ca astea? Eu trebuie numai să aflu dacă pot obţine măcar o primă acceptare de la dumneavoastră. Cred că am obţinut-o. Iată despre ce este vorba. În împrejurările actuale trebuie să ne bizuim pe antipatia reciprocă dintre rege şi Mareşal. Jignirile repetate aduse Curţii Regale au iritat destul pe majestăţile-lor. Ne-ar interesa dacă regele n-ar putea să asculte de unele sfaturi date de către fostul său profesor. Nu e prea greu, nu? Bineînţeles aceste vizite trebuiesc făcute fără ştirea celor care l-ar putea informa pe Mareşal. Ce spuneţi?

Generalul ridică ceaşca cu cafea la buze şi clipi că primeşte.

— Nu e nici atât de grav cât bănuiam. Bine, domnule. Şi sfaturile?

— Nu sunt eu în măsură să le ştiu. Veţi primi instrucţiuni la timp. Spuneţi-mi, credeţi că ofiţerii din jurul majestăţii-sale îi sunt cu toţii devotaţi? Orice lucru care s-ar afla înainte de vreme l-ar pierde şi pe el, şi pe oamenii săi...

— Îmi dau seama. Nu aveţi, nici o grijă.

— Atunci, când să vă viziteze inginerul Comşa?

— Lunea viitoare. E ziua când nevastă-mea primeşte şi sunt lăsat singur. Să-mi telefoneze înainte şi să-mi spună că aduce lemnele. Atât. Voi înţelege.

Dumitrana se ridică.

— Domnule general, îmi pare bine că vă alăturaţi unei misiuni destul de dificile şi legate de primejdii destule, cu puţină prudenţă, cu niţică înţelepciune...

— Nici o grijă, domnule colonel. Puţină primejdie nu strică nici chiar la vârsta asta. Odată, pe când eram însoţitorul reginei Maria la vânătoare...

2

Al doilea om pe care-l văzu Dumitrana în ziua aceea era mecanic la un bloc din Bulevardul Pache. Drumul până acolo dură cincisprezece minute. Străzile erau destul de aglomerate. Lumea se îngrămădea nepăsătoare pe trotuare; în centru, Dumitrana văzu înghesuiala bezmetică a trecătorilor.

Dănilă, omul pe care-l căuta, locuia în camera cazanelor, chiar în stânga intrării, şi trebui să coboare câteva trepte înguste, plecându-şi capul, ca să nu se izbească de tavanul scund. Era curent, undeva se uitase o fereastră sau o uşă deschisă, mirosea a vopsea şi a praf nemăturat de multă vreme. În faţa unei uşi metalice pe care era imprimată litera A, cu alb, mare ca să atragă atenţia că acolo se afla un adăpost, ceva mai jos, după ce ai mai fi coborât câteva

trepte, Dumitrana se opri. Omul lui meşterea ceva la calorifer.

— Bună ziua, spuse noul-venit, privind în sus să vadă dacă nu mai coboară cineva.

— Bună ziua, răspunse celălalt, un om de 40 de ani, cu o parte a obrazului marcată de o imensă cicatrice, urmele unei răni îngrozitoare de pe front. Singur?

— Singur.

Dumitrana închise uşa grea de metal şi se aşeză pe un pat îngust şi tare. Inspectă din ochi locul.

Dănilă scoase dintr-un loc nevăzut două păhărele şi o sticlă de rachiu incolor.

— Dacă intră cineva pe neaşteptate, ştii cine sunt? făcu Dumitrana.

— Vărul Costel de la Caracal. Acum ai picat de la drum, o să dormi cu mine la noapte, pentru că n-ai găsit loc la hotel.

— Cu ce mă ocup?

— Învârteli pe picior.

— E bine, cum stai cu controalele?

— Pe sergentul de la circă îl am la mână, e mai greu cu inspectorii de la Apărarea Pasivă, ăştia îşi bagă nasul în toate: ba să vadă la ce adâncime e adăpostul, ba să vadă răsuflătorile, fac control la sacii de nisip, la stingătoarele de incendiu, în ultima vreme au venit de trei ori...

— Fii prudent. Poate că locul ăsta nu e cel mai bun din lume, dar unde se vântură multă lume, unul în plus nu se bagă de seamă. Săptămâna trecută a venit cineva pe aici, vorbesc despre prietenii noştri?

— Da, doi tovarăşi din provincie. Fiecare câte o noapte: unul miercuri, altul sâmbătă.

— Eu ţi i-am trimis. Un militar de la Craiova şi un comis-voiajor.

— Nici o grijă, şefule!

— Siguranţa a strâns cureaua. Are spioni unde vrei şi unde nu vrei. Femei de serviciu, chelneri, poştaşi, cu administratorul tău ce mai e?

— A coborât de câteva ori, s-a chiorât, n-a avut ce să vadă. De altfel greutatea este până intră cineva aici, pentru că pe urmă nu-l mai găseşte nici poliţia.

— Vezi c-au început să se facă razii, noaptea. Vin pe neaşteptate, înconjură clădirile şi scotocesc tot.

— Vrei să-ţi arăt puţin cum funcţionează serviciul de evacuare?

Dumitrana îl urmă. Coborâră câteva trepte de metal până în faţa cuptorului, de unde se vedea toată aparatura de încălzire a blocului. Dănilă îl urcă pe o scară îngustă de siguranţă şi îi arătă sus de tot, sub bolta pivniţei, o firidă întunecată, foarte îngustă, dar nu atât de îngustă încât să nu încapă în ea un om.

— Şi de aici?

— De aici, printr-un luminator, se iese într-o curte, câteva lăzi de gunoi puse una peste alta sunt rezemate de un gard. Peste acest gard se ajunge în faţa unei scări de serviciu care duce pe o terasă. De acolo se descurcă oricine mai de parte...

— Buuun, de altfel am să caut să folosesc foarte rar locuinţa asta, dar când nu mai am ce face îi trimit la tine. Nu strică să-l mai cinsteşti pe administrator şi mai ales să te ai bine cu cei de la Apărarea Pasivă...

— Am înţeles.

Peste un sfert de ceas, Dumitrana se afla în alt punct al Bucureştiului, căutând cu privirile firma unei cafenele. Strada era înţesată de oameni, treceau tramvaie, înghesuiala era mare.

Intră într-o încăpere largă, plină de mese, de fum şi de scrumiere pline de mucuri, uitate pretutindeni, cu tavanul foarte negru, lăsând afară bicicleta. Îl aştepta un marinar care bea un ceai spălăcit, pus într-un pahar apărat de o cupă veche rusească. Străinul sosise de zece minute, era palid şi îngrijorat, şi stătură de vorbă cam o jumătate de oră, timp în care Dumitrana află câteva lucruri în legătură cu unele deplasări de vase pe Dunăre, despre tonajele lor şi

itinerare. Totul era scris pe o hârtie mică. Marinarul i-o strecură într-o cutie de chibrituri.

Spre seară avea întâlnire din nou cu Comşa. Cădea întunericul. Prin cârciumi se aprindeau becurile, atât cât mai era lumină afară, pentru că după aceea noaptea înghiţea totul, imobile şi oameni, şi rămâneau numai urmele albastre, de acvariu, ale felinarelor camuflate şi mici raze bezmetice strecurate din întâmplare pe sub perdelele care acopereau uşi şi ferestre. Dumitrana nu era obosit, încălecă pe bicicletă şi porni spre Şosea. Se înţelesese încă de la prânz, prin telefon, cu inginerul, îi comunicase ca din partea întreprinderii (de fapt nu lucra la nici o întreprindere, dar asta o ştiau numai câţiva) că se defectase ceva la motoarele centralei, cuvinte ce însemnau că el trebuia să fie într-un punct din Jianu la 8, adică tocmai când se întuneca bine.

Mai era vreme. Dumitrana o luă uşor spre Statuia Aviatorilor, ale cărei aripi negre de bronz se topeau acum în magma albăstruie a nopţii de vară. La 8 şi două minute inginerul apăru dinspre Piaţa Victoriei, îmbrăcat într-un costum uşor de doc, cu un ziar la subsuoară. O luară încet spre Piaţa Confederaţiei, pe aleea Alexandru, pustie la ora aceea.

Îşi strânseră mâinile în tăcere şi priviră pe rând în urmă. Nu era nimeni.

— Va trebui să ne vedem din ce în ce mai des, zise inginerul, şi Dumitrana vru să întrebe cum, dar se opri. Ai noutăţi?

— Da. Generalul vrea să vă vadă luni. Îi telefonaţi şi-i spuneţi că aţi făcut rost de lemne.

— Bine. S-a lăsat greu?

— Nu atât de greu.

— Şi?

— M-a ţinut un sfert de ceas la uşă la plecare, vorbindu-mi despre regina Maria, despre Turenne, Petain, Wellington, credeţi-mă, ştiu istoria războaielor pe dinafară.

— Îl recunosc, e un om cumsecade, vorbeşte cam mult însă.

— De asta mi-e frică şi mie.

— Pare loial, şi de când îl ştiu a avut o atitudine de democrat. Spune-mi, cum a primit propunerea de a vorbi cu regele?

— Nu i-am spus încă totul, nici nu era cazul. Asta o s-o faceţi dumneavoastră.

— Bineînţeles, zici că luni. Şi celălalt? Cel de la Brăila?

— Mi-a predat materialul. Trimit pe cineva acolo.

— Când?

— Peste 2 zile.

— Şi omul de la Craiova?

— Aşteaptă ordinele noastre.

— Am ceva nou pentru dumneata... Trebuiesc găsite câteva depozite pentru armele pe care le avem.

— Să spunem că găsim, ce facem cu ele?

— Oamenii ar trebui să înveţe să le mânuiască. Insurecţia nu va fi chiar o petrecere.

Tăcură câteva secunde.

— Am o idee. Eşti angajat undeva? întrebă Comşa deodată.

— Încă nu.

— Asta are şi avantaje şi dezavantaje. Ar trebui să te gândeşti nu pentru acum, pentru câtva timp mai încolo, la o întreprindere unde ai prieteni mai mulţi. După câte ştiu, cunoşti mai multe meserii. Cel mai mult îmi convine cea de armurier, adică să fii unde se află şi puţină miere. Pricepi?

— Pricep.

— Acte ai?

— Dacă e nevoie de ceva, există un tipograf care...

— Nu, aici sunt mai curioşi. Trebuie nişte adeverinţe cât se poate de bune! Lasă-mă pe mine. Dar te previn te pregăteşti. Timpul e scurt. Aş vrea să-ţi găsim un loc la Malaxa, am acolo pe cineva căruia i-aş şopti...

— Bine, ne-am înţeles!

Ajunseseră la capătul aleii Alexandru. Dincolo se zărea piaţa, sub lumina albastră a nopţii. Trebuiau să se despartă.

— Alte ordine?

— Aşteaptă. Dacă se iveşte ceva nou, caută-mă la telefon. pe general lasă-l în seama mea. Am uitat să te întreb, cum stai cu cazarea?

— Binişor. Există trei adrese până acum.

— Am nevoie de mai multe pentru ultima fază a acţiunii.

— Voi căuta.

Inginerul îşi mai adusese aminte de ceva:

— Loc pentru exerciţiile militare ai găsit?

— Cred că da. La Fundeni sunt nişte cărămidării părăsite.

— Şi cum îi scoţi la exerciţii?

— Există dispoziţii pentru serviciul de apărare pasivă. Fiecare uzină e scoasă miercurea şi vinerea la poligon.

— Au arme?

— Câte una de pluton. Restul, puşcoace de lemn, ca pe vremea când se jucau în ţărână.

— Ai găsit oameni de legătură?

— Nu peste tot. Mai sunt şi alţii care se ocupă de treaba asta.

— La nevoie vom folosi şi premilitarii. E timpul totuşi să ne despărţim. La revedere, nu uita ce ţi-am spus...

Îşi strânseră mâinile şi porniră în direcţii opuse. Pe la zece noaptea Dumitrana ajunsese undeva, pe Plevnei, într-o casă a unei prietene a Inei, în care se întâlneau din când în când, ca studenţii.

Bărbatul era obosit, alergase toată ziua, până îi pregăti ea masa se mai uită prin ziare.

— Ceva nou? întrebase din bucătărie Ina.

— Nimic. Pe front toată lumea stă cu capul la cutie. Ba nu! Uite că e mai interesant ce se petrece în ţară.

În pagina a patra a *Universului* descoperi un comunicat scris cu litere mici, vârât între câteva reclame comerciale.

— Ce se petrece?

— Nu citeşti foaia domnului Stelian Popescu?

— N-am timp.

— Arsenalul din Târgovişte a sărit în aer!

— Ce vorbeşti?

— Bineînţeles, tot bestiile de bolşevici! Dar tu ce faci cu mâncarea aia, că mi-e foame!

Ina sosi cu farfuriile, le întinse una câte una pe masă şi-l privi.

— Eşti obosit.

— Te cred şi eu! Unde-i prietena ta?

— Doarme la noapte la maică-sa.

— Bine-am mai ajuns!... Oameni căsătoriţi... (începu să mănânce cu lăcomie.) Nu stai lângă mine?

Mai avea ceva de adus. Se întoarse cu un castron de salată.

— Acum da.

Ina se opri după prima înghiţitură.

— Mi-e frică! Simt că se strânge cureaua în jur.

— Sunt obişnuit. Asta-i norocul meu.

Înfuleca cu poftă fără s-o privească.

— În Spania m-au rănit de două ori. Din '39 până astăzi de vreo patru ori am plecat pe acoperiş, şi la vârsta mea nu e chiar un sport oarecare să te laşi pe burlane. O dată am scăpat de sub gloanţe.

— E adevărat, dar îţi place.

— Te înşeli. Nu mai sunt tânăr, şi nici când am fost tânăr nu mi-a plăcut primejdia. Nu am fost un aventurier. Tot ce am făcut a fost din instinct de conservare şi din plăcerea de a nu mă lăsa prins. Se spune că sunt un bun organizator, de faptul că ştiu mai multe meserii, că pot să umblu la o instalaţie electrică, să fac un deviz de casă, să zugrăvesc o odaie, să mă dau drept contabil sau militar, asta îmi uşurează viaţa într-un fel. Visez o vreme când să ridic uzine, să conduc şantiere mari. Trăiesc pentru ziua de mâine. Dincolo de primejdia de fiecare zi eu văd numai zilele viitoare, când vom fi liberi, când n-am să mai caut în

fiecare dimineaţă sub pernă alte acte de identitate. Mi-e foarte greu să mă obişnuiesc cu existenţa asta de escroc internaţional, dar *ei* mă silesc să fiu descurcăreţ. Şi-acum, după acest frumos discurs de soţ dă-mi voie să te invit la culcare. E târziu şi mâine plec devreme. Poate e timpul să ne mai gândim şi la noi puţin. Ce spui?

3

Compartimentul de clasa a treia era plin de bărbaţi şi femei care vorbeau cu glas scăzut, ca într-o biserică. Niculescu fumase trei ţigări una după alta, încercase sa străbată înghesuiala dintre băncile cărămizii, mâncate de jeg şi vechime, şi să iasă pe platforma unsuroasă, neagră de cărbune, fără să reuşească. Cei îngrămădiţi pe podelele murdare, date cu gazolină, nu se mişcaseră să-i facă loc, şi studentul renunţase în cele din urmă.

— Unde vrei să treci, camarade? îl certase un necunoscut privindu-l cu atenţie, ceea ce îl făcu să-şi simtă inima bătându-i mai tare.

Niculescu ar fi vrut să-i răspundă grosolan că trebuia să ajungă într-un loc unde n-are să zăbovească mult timp, dar nu o făcu.

Era îmbrăcat în haine de soldat şi îşi dădu seama că încă nu se obişnuise cu uniforma, pentru că la auzul cuvântului „camarade” avusese o clipă de ezitare. Sub vestonul verzui de doc avea actele bine ticluite ale caporalului Târâia Dumitru şi o delegaţie semnată de comandantul unei flotile de aviaţie din regiunea Craiova, prin care se adeverea că merge la Brăila în interes de serviciu, adică să transporte o cantitate de trotil, necesară pescuitului, direct comandamentului flotilei fluviale.

Se însera. Călătoria îi plictisise destul şi se hotărî să nu se mai ridice de la locul lui până nu ajungea în gara aceea prăpădită, de unde, cu o trăsură sau pe jos, trebuia să ajungă la o adresă cunoscută. Îşi mai aprinse o ţigară şi privi prin geamul murdar, jumătate lăsat, câmpia albroşcată, ce se rotea dincolo de stâlpii de telegraf. Cerul verzui, străbătut de cârduri rare de păsări, îşi pierdea culoarea. Lumina soarelui căzut dincolo de văile inundabile, sărate, ale Dunării, se stingea treptat, şi deasupra spaţiului mort, deasupra acestui pământ cenuşiu şi sterp, cădea incendiul straniu al amurgului. Prin halte mici, acoperite de fumul lăsat de locomotivă, se mai vedeau mari grămezi putrezite de sfeclă, uitate acolo încă din anul trecut, nişte movile negre, noroioase, fumegând încă din pricina căldurii de peste zi.

Cei din compartimentul comun, moţăind, vorbind încet, cu o lene caracteristică oamenilor din sud, care nu se grăbesc şi nu ridică tonul aproape niciodată, schimbau veştile cu nepăsare. Unuia îi murise un porc de o sută de kilograme, altuia îi furase cineva viţelul. Un grec din Galaţi se căsătorise cu o armeancă bogată, şi cei din compartiment îl căinau, pentru că o ştiau rea de muscă. Ţăranii înjurau pe Dumnezeu, care nu mai dăduse de mult o ploaie. Asta făcuse ca preţul porumbului să crească. O femeie se văieta că nu mai are lapte pentru copilul ei, de şase luni. Altul, un ceferist negricios, cu un glas piţigăiat, vorbind precipitat, câştigase la loterie zece mii de lei, bani cu care avea de gând să-şi cumpere o bicicletă.

Ţigara, ultima sau penultima, ajunsese la capăt. Niculescu îi simţea căldura arzându-i unghiile, dar nu o aruncă. Stătea între o femeie grasă, cu o paporniţă mare de paie în poală, şi un ţăran adormit cu tot obrazul acoperit de o barba neagră şi deasă. În faţă, alţi patru necunoscuţi dormitau fără să-l privească. Studentul nu putea să-şi dea seama dacă fusese urmărit sau nu de cineva. Asta avea s-o

vadă abia în oraş, după lunga plimbare obligatorie, dinainte de-a se opri la adresa cunoscută.

Trenul se apropia de Brăila. Călătorii începură să se ridice de pe bănci. Se auzeau lăzile grele de lemn ciocnite una de alta şi larma surdă de pe platforme. Cineva striga în gura mare pe altcineva, cu un nume lung şi ciudat. Trenul trecu de un aerodrom militar, de pe care se ridicau mereu alte biplane, un model demodat, nişte biete aparate aducând cu vehiculele greoaie aruncate în cimitirul fiarelor vechi. Urmă apoi un crâng de salcâmi joşi şi iar câmpia fără vegetaţie, cu piramide de sfeclă putrezită şi cu grămăjoare de sare, nişte grămăjoare albicioase şi sticloase, câteva lanuri de porumb şi halte cu rampe înalte, deasupra cărora se înghesuiau ţărani, căruţe, cai şi autocamioane. Oamenii îşi scoteau pălăriile soioase şi le aruncau în aer, în semn de salut. Urma tragică a războiului, pasul de mamut al bombelor căzute nu ajunsese sau nu se vedea că ajunsese până aici.

Necunoscutul îşi făcea loc cu coatele spre uşa de lemn vagonului împinsă din amândouă părţile, şi Niculescu se linişti. Nu era un agent. Dincolo de geam cădea un nor cenuşiu de zgură scânteind, un roi de fluturi roşii şi fluturi negri de cărbune. Când aburii erau absorbiţi de pământ, se zăreau licărind mari ochiuri de apă verde, ghioluri albicioase cu margini de sare şi iar pâlcuri de salcâmi prăbuşiţi, vechi şi putrezi, faimoşii salcâmi ai Brăilei. Dunărea sclipea dincolo de dunga îngustă de nisip argintiu, coborând în trepte largi. Se vedea oraşul în stânga, apropiindu-se: o îngrămădire cenuşie de clădiri, cu mari trâmbe de fum deasupra, cu un zvon sonor de aşezare omenească şi mici scânteieri electrice.

Studentul aşteptă încă pe banca de lemn. Cei din fata lui şi cei de lângă el îl călcară pe bocanci, dar Niculescu nu spuse nimic. Era aproape mulţumit că rămâne puţin timp singur şi că drumul luase sfârşit. Se auzi sirena trenului şi în curând vagoanele se ciocniră unul de altul la ace. Urmă

pocnetul feroviar repetat, atât de cunoscut, şi umbra fără formă a gării. Frâne, un zăngănit de geamuri, larma mulţimii şi, după aceea, o oprire bruscă. Călătorii fură aruncaţi unul într-altul.

De la geam, studentul privi cu un ochi atent patrulele aflate lângă linia ferată. Trebuia să coboare pe partea cealaltă, să nu fie întrebat de unde vine şi ce căută, deşi avea actele în regulă. Nu stătu prea mult. Îşi luă lada de lemn şi aşezându-şi mai bine capela pe ochi, coborî treptele înalte, trăgând cu ochiul dacă între garniturile garate una lângă alta se mai afla cineva. Nu văzu pe nimeni. Trecu pe lângă vagoanele trenului părăsit de călători, fluierând cu nepăsare, şi se îndepărtă puţin de ieşirea strâmtă, unde aşteptau acum soldaţii pentru control. Cunoştea bine locurile. Mai venise aici, cu câteva luni în urmă, la începutul lui septembrie al anului trecut, aşa încât într-un sfert de ceas se află în piaţa gării, în mijlocul mulţimii necunoscute.

Ar fi luat o trăsură, dar îşi spuse că asta bătea la ochi: un soldat răstignit pe pernele unei birje atrăgea atenţia. Porni deci încet de-a lungul largului bulevard de granit, fără grabă, oprindu-se din când în când, ca să-şi dea seama dacă nu se luase cineva după el.

Se întunecase. Pe lângă el treceau trăsuri grăbite, se auzeau clopotele de avertizare, şi în geamuri luciră ici şi colo slabe şi scurte fulgere electrice, iute astupate de perdelele de camuflaj. Aerul era încins. Bătea un vânt uşor. Oraşul mirosea a seminţe prăjite, a salcâm trecut. Trebuia să se întoarcă cât mai devreme la Bucureşti, după ce va fi predat trotilul.

Ajunse în faţa portului şi o luă pe o stradelă îngustă. În dreapta şi în stânga se aflau vechile magazii, câteva clădiri cu câte două etaje, cu faţadele de cărămidă neagră afumate. Dincolo de geamurile înalte, cu spaţii sparte, fără lumină, nu se arăta nimeni. Deasupra intrărilor ardeau mici becuri acoperite cu celofan albastru, aruncând pe pietre o dâră ştearsă, viorie. Se simţea umezeala şi foşnetul

fluviului. Nu era încă întuneric, şi de aceea lumina bolnavă, arzând inutil, părea ciudată.

Niculescu făcu un ocol larg, înconjurând o grădina întunecată, acoperită de frunziş, şi o apucă pe o stradă îngustă ca un jgheab. Sub bolta de cărămidă, cu câteva trepte, a unui bordel, îşi aprinse o ţigară, acoperindu-i focul mic din vârf cu palma; lăsând între picioare lada de lemn, ascultă ecoul altor paşi. Nu venea nimeni după el. Trecu numai o femeie singură, o femeie înaltă, cu mers amânat, fumând, care i se adresă familiar:

— Nu vii, micule?

Studentul spuse ceva nehotărât şi se îndepărtă repede. Ajunse în cinci minute în faţa unei curţi lungi, cu o poartă prăbuşită în faţă. Intră, rămase dincolo de ea, ascultând încă o dată, şi pe urmă înaintă grăbit prin întuneric. În jur era o grădină fără relief, în lumina tot mai stinsă a începutului de noapte. Mirosea a praf încins pe frunze. Drumul cobora. Nu se mai văzură copacii. Niculescu se opri în faţa unei case vechi, cu toate geamurile sparte într-un incendiu de demult, cu cercevelele carbonizate, o casă cunoscută, fără locatari, cu pereţii prăbuşiţi pe alocuri fără acoperiş, numai nişte ruine albe, afumate pe alocuri, între care se strigau păsări de noapte. Dincolo de ea începea o potecă îngustă, ducând spre plaja fluviului. Tufe de salvie şi asfodele printre pietrele măcinate, răceala Dunării, aflate puţin mai jos, şi în urmă clădirea albă, cu turle, a gării fluviale... Dinspre Galaţi trecea un vapor cu luminile stinse, un vapor al marinei militare. Se auzi o sirenă şuierând scurt. De pe treptele de piatră, cineva ridicase un felinar în faţa unui obraz galben şi şters. Apa se afla acum la zece metri dedesubt şi suprafaţa ei liniştită sclipea ca o oglindă veche, în care muriseră ultimele reflexe de lumină. Umbra vasului, neagră, fără formă, se văzu tot mai îndepărtată, spintecând împotrivirea plină de ecouri a apei. Vag, dincolo de malul jos de lut, se ghicea linia nesigură, topită, a Munţilor Măcinului, stranii şi îndepărtaţi. Răsărise luna, o

frunză verzuie, transparentă, tremurând în aerul pur al nopţii începute atunci. Pe nisip dormeau vechi şlepuri dezarmate, părăsite de proprietarii şi comandanţii lor, devenite acum nişte locuinţe pentru bătrânii marinari ieşiţi din serviciu. Între scheletele de metal şi lemn putrezit se ridicau mari piramide de stuf galben, mirositor, şi în ochiurile rotunde ale vechilor cabine luceau lumini palide. Era mai rece, aerul tăia, ca în noiembrie. Pe fluviu se târa un animal ciudat de ceaţă. Se auzeau vechile lanţuri legate de babale, scârţâind la mişcarea apei când lovea carenele smolite. Pe vechile punţi spânzurau de frânghii roase rufe ţepene în bătaia vântului.

Niculescu urcă treptele de lemn ale unei astfel de locuinţe şi auzi măcăitul ciudat al unor raţe. Bătu într-o uşă joasă, care se deschise scârţiind după câteva clipe. Îl întâmpină o femeie slabă, cu o privire neliniştită, vie, cercetătoare. Studentul spuse „bună seara” şi îl văzu dincolo de umerii ei pe omul său, un pescar spătos, cu faţa arsă de soare, dormitând sub o lampă.

Intră fără să mai privească la femeia uluită. Omul de la masă tresări şi se ridică în picioare.

Pescarul îl recunoscu şi făcu un semn cu mâna.

— Ai venit? întrebă inutil, reaşezându-se greoi pe scaunul pe care stătuse.

Avea ochii cârpiţi, tulburi, poate băuse puţin, poate aţipise câteva secunde, şi deşteptarea bruscă îi dădea înfăţişarea unui năuc. Când se dezmetici bine îi spuse femeii să iasă afară. Aceasta îl mai privi o dată cu bănuială pe noul-venit şi închise uşa în urma ei. Gazda căută într-un dulap apropiat o sticlă de secărică şi o aşează pe masă. Se mai ridică o dată aducând-şi aminte că nu luase paharele şi când totul fu terminat, turnă, ciocni şi îl privi pe student.

— Merge? îl întrebă, după ce acesta dădu peste cap păhărelul de rachiu.

— Merge.

Pescarul avea o gură mare, cărnoasă, cu dinţi puternici şi în ochi îi sticli o clipă lucirea pătimaşă a băutorilor.

— Ce s-aude? trecu direct la afaceri. Ai adus?

— Adus.

— Arată-mi!

Niculescu deschise cu o cheiţă capacul lăzii sale de soldat. Între pereţii ei de lemn se aflau nişte lumânărele lungi, învelite în hârtie cerată, izolate cu straturi de vată.

— Atenţie la zdruncinături.

— Nici o grijă, surâse celălalt, am mai umblat cu astfel de lucruri.

Tăcură o clipă. Afară nu se auzea decât scurgerea leneşă a fluviului. Pescarul îi întinse o hârtie acoperită cu litere bătute la maşină. Niculescu o citi fără grabă, ca şi când ar fi vrut să nu-i scape nimic.

— Adeverinţă de la Calea Ferată...

„Se aduce la cunoştinţă organelor în drept că numitul, caporalul Târâia Dumitru, a preluat de la unitatea noastră cantitatea de 4 500 kg peşte pentru...”

— E în regulă?

— În regulă, acceptă studentul, privind ştampilele şi timbrele.

Actul acela era un fel de paşaport de întoarcere.

— Stai puţin să-ţi dau o lădiţă în schimbul ăsteia.

Deschise uşa îngustă a unei foste cambuze şi scoase de acolo o ladă de campanie, asemănătoare cu cea adusă de Niculescu.

— Nu mai bem un păhărel?

— Cu plăcere.

Pescarul turnă iar din sticlă şi vorbiră rapid, ca între bărbaţi.

— La cât ai tren?

— Abia la 7 dimineaţa.

— Nu e bine să pleci cu trenul, noaptea asta o să fie daravelă mare cu nemţii...

Se uită la ceasul din perete. Se vedea încă de la venirea lui că aştepta pe cineva.

— Mergem, hotărî dintr-o dată. Nu mai avem timp...

Niculescu îl urmă fără să întrebe nimic. Ştia ce însemna în astfel de împrejurări o întârziere de câteva minute.

— Poţi să m-ajuţi?

— Dacă trebuie? Dar pe cine aşteptai?

— Un pârlit de marinar. Totdeauna întârzie...

Studentul îşi înghiţi vorbele. Pescarul luase lădiţa cu trotil într-o mână şi bâjbâia prin întuneric, căutând să vadă bine punţile peste care treceau.

— Fii atent să nu faci bâldâbâc, îi spuse peste umăr. Oamenii mei uită să repare scândurile astea... Barim ştii să înoţi?

— Oleacă. Ca toporul..;

— Tot e bine.

Ajunseră tot pe un şlep tras la mal de multă vreme şi folosit ca locuinţă.

— *Regina Mary* se numea. Ce vas, acum la cimitir cu el...

Prin întuneric desluşiră silueta unei femei.

— Dumneata eşti, mătuşe Caliopi?

— Eu Stavrule.

— Unchiul Hrisanti e jos?

— Jos, fumează... Haideţi după mine.

Se deschise o uşă scundă, coborâră câteva trepte putrede de lemn şi se treziră în fosta sală de mese a *Reginei Mary. Î*ncăperea, nu prea spaţioasă, avea hublourile stricate şi din tavanul scund atârnau mici corăbioare, legate cu fire subţiri de aţă pescărească. O timonă în miniatură străjuia într-un colţ. În faţa ei, un bătrân fuma din pipă. Când îi văzu, se ridică, privind puţin mirat la Niculescu, pe care nu-l cunoştea.

— Dumnealui cine e?

— Omul care ne-a adus smochinele... zise Stavru pentru celălalt.

— Caliopi, lasă-ne singuri, o rugă gazda pe femeie, care ieşi repede, fără să întrebe nimic.

— Unde-i marfa?

— Aici.

Pescarul deschise lădiţa adusă de Niculescu.

— Când ai venit? îl întrebă.

— Acuşi un sfert de ceas.

— La timp. Beţi un *uzo* cu unchiul Hrisanti?

— Mai întrebi? se bucură Stavru.

— Tu ia-o mai uşor, că ai treabă. Dar puşlamaua aia de Vasile unde e?

— N-a sosit la vreme şi nu puteam să mai întârzii. L-am luat pe dânsul.

— Vine el, să vezi ce-i mai frec ridichea. Ăştia tot n-au mai învăţat că nu mai facem negoţ de ulei de măsline, dracii să-i ia!

— Lasă-l, *barba* Hrisanti, şi dă-mi mai bine *uzo* ăla.

Marinarul aşteptat sosi peste 10 minute, asudat tot, scuzându-se că a întârziat. Avusese încurcături cu comenduirea pieţei, care era cât pe-aici să-l reţină. Nu-l crezu nici unul dintre cei de faţă în afară de student. De fapt misiunea lui se isprăvise, dar dacă voia, cum îi spuse Stavru, care-l cunoştea mai de mult, putea să mai întârzie puţin, *să vadă şi el cum se lucrează pe Dunăre.*

Bătrânul se opuse la început.

— Bre, ai înnebunit? Omul ţi-a adus delicatesele, lasă-l în plata Domnului...

Curiozitatea lui Niculescu fu mai mare.

Rămân pe vas până când e gata treaba şi pe urmă o şterg.

— Dar repede, spuse şi marinarul, că ăştia vor veni imediat să cotrobăiască şi nu e bine să te găsească, mai ales că eşti străin.

— Ne-am înţeles!

Cei trei se uitară la ceas. Operaţia trebuia să aibă loc peste trei sferturi de oră. Pe aici lumea se culca devreme şi

se scula cu noaptea în cap. Stavru îl puse la curent în câteva cuvinte cu afacerea. Pe Dunăre, mai sus de portul Brăila, stătea la ancoră de aproape o săptămână şlepul *Kaiser Wilhelm, î*ncărcat cu mangan. Încărcătura era apreciată la câteva milioane de mărci şi intra în categoria materialelor absolut indispensabile industriei de război. În seara aceasta, în jurul orei 22, un remorcher avea să pornească cu şlepul în susul Dunării până la Viena. Se organizase o petrecere, *barba* Hrisanti era bine informat, ca totdeauna, căpitănia portului dădea o masă în cinstea marinarilor chiar în cantina de deasupra gării fluviale, aşa încât era de presupus că paza vaselor putea fi ceva mai slabă. Cu operaţia propriu-zisă a scufundării avea să se ocupe altcineva, un specialist, pe care cei trei aveau să-l ia de pe un ostrov din apropiere. Nu era o treabă uşoară, dar pentru nişte oameni care trăiseră toată viaţa pe Dunăre, nici ceva să-i sperie.

Timpul trecu greu, Stavru şi cu marinarul acela care întârziase cam trăgeau la băutură, dar unchiul Hrisanti nu-i lăsa. Ascunse în cele din urmă paharele şi strigă la ei:

— Gata, berbecilor! Apă de izvor vă mai dau dacă vreţi, altceva nimic!

Înainte de a porni ţinu să-i mai salute pe tovarăşii de la Bucureşti.

— Spune-le că noi pe aici ne facem datoria, să nu ducă nici o grijă!

— Am să le spun.

Bătrânul îşi chemă nevasta:

— Caliopi eu nu mă întorc decât peste trei zile. Dacă întreabă cineva de mine, spui că am fost dus în baltă după peşte. Pe ăştia doi nu i-am văzut de anul trecut, cât despre dumnealui nu-l ştii, nu l-ai cunoscut!

Femeia clătină mut din cap că a înţeles. Era obişnuită cu astfel de lucruri. Îşi strânseră mâinile şi Niculescu îi urmă pe mica punte a *Reginei Mary.* Luna arunca o lumină palidă pe

Dunăre. Hrisanti o înjură bărbăteşte pe o femeie care ţi-e dragă, dar de care nu ai nevoie totdeauna.

Lângă vas era legată o barcă. O dezlegară şi coborâră în ea. Stavru luă lopeţile, privind în susul apei.

— Lada, strigă Niculescu, speriat că celălalt ar fi putut-o uita.

— Nici o grijă, s-a luat!

Râseră toţi trei de naivitatea lui şi îi mai făcură un semn cu mâna. Asta putea să însemne şi „n-avea nici o grijă, e de unde!”

Noaptea de mai mirosea puternic a frunziş umezit, a baltă şi a peşte. Cei trei vâsleau prudent spre un loc depărtat din mijlocul fluviului. Curând Niculescu văzu un mic semnal rotitor deasupra apei, probabil o lanternă camuflată dibaci. Trecu un timp nedefinit, cu o încetineală exasperantă. Pe Dunăre nu urca nici un vas. Se uită la silueta femeii tăcute de lângă el. Şedea cu mâna la gură şi privea după cei trei.

Lumina lunii lăsa să se desluşească într-o parte puntea joasă a şlepului. Un motor păcăni insistent. Era probabil remorcherul care se apropia, un vas mic şi suplu, rapid ca un ţipar, strecurându-se pe apele negre spre lungul şlep lăsat adânc la apă din pricina greutăţii.

Niculescu îşi privi ceasul. Era aproape zece. Cel mai înţelept lucru ar fi fost să părăsească locul, să se îndrepte spre şoseaua pustie la ora asta şi să aştepte un camion. Aici peste mai puţin de o oră va începe *nunta* şi probabil că o să dea de dracul, chiar dacă actele pe care le avea erau bine falsificate. Dar tentaţia aventurii fu mult mai puternică. Nu sărea în fiecare noapte un şlep în aer, încărcat cu mangan de o asemenea valoare!

— Nu ţi-e foame? se auzi vocea femeii de lângă el.

— Nu. Mulţumesc.

Peste câteva minute se trezi însă cu un vas mic de tablă, aşezat pe podeaua punţii, la picioare. Ca să nu o supere, se

plecă şi luă din el o bucată de brânză şi puţină pâine, înfulecând.

Se uită iar la ceas. Se auzea sirena remorcherului, anunţând plecarea.

Era zece şi un sfert. Nemţii întârziaseră, deşi se ştia cât sunt de punctuali. Dar ce făceau oamenii ăştia care plecaseră de pe *Regina Mary*? Niculescu socoti în gând cât ar fi trebuit să dureze drumul cu barca până la ostrovul acela şi pe urmă cât drumul de la mica insuliţă de lut până la şlep. Cu totul, dacă puneai la socoteală prudenţa şi incidentele neprevăzute, nu putea să ţină mai mult de 25 de minute. Ele trecuseră. Studentul uitase că mai trebuia calculat şi timpul de retragere, cel puţin zece minute.

Remorcherul pornise. Şuiera vesel şi se auziră semnale de salut pentru cei de la căpitănia portului. Trecură alte cinci minute şi nu se întâmplă absolut nimic. Niculescu era puţin dezamăgit. Dacă cineva dăduse alarma? S-ar fi auzit, ar fi fost tămbălău, dar deocamdată peste valurile potolite ale Dunării nu răsunau decât sunetele stinse ale unei muzicuţe de gură, pe urmă nu se mai auzi nici ea.

Acum şlepul se afla exact în faţa lui. Remorcherul înainta greu, parcă s-ar fi opintit din toate puterile. În lumina săracă a lunii, studentului i se păru că zăreşte şi cablul de oţel. În spate sau pe latura pe care o vedea nu distingea nici urmă de barca celor trei. Îşi încordă privirile; nu se întâmpla nimic. Se uită la ceas. Era ora 22 şi 35 de minute. Nici nu ştia când trecuse timpul atât de repede.

Femeia dispăruse. Poate aştepta şi ea undeva în întuneric să se întâmple ceva şi acel lucru întârzia nepermis de mult. „Să ştie Dumitrana, m-ar omorî! îşi zise studentul. Fiecare minut pierdut aici este împotriva mea şi-a celorlalţi. la mai las-o, conspiratorule de operetă! se linişti singur. O să râdă lumea de tine când o s-audă că puteai să vezi şi tu un sabotaj ca lumea şi l-ai ratat!”

În momentul acelei o detunătură imensă zgudui liniştea din jur, o jerbă uriaşă de flăcări lumină tot cerul şi apele

învolburate. Bucăţi imense de fier zburau prin aer şi, din instinct, Niculescu se trânti la pământ. Nu fusese pe front, dar aşa trebuie să fi arătat un bombardament. Urmară alte trei explozii, la rând, una după alta, şi iar vâjâiră schije de fier, probabil bucăţi din vasul care acum se scufunda, rupt în două. Micul remorcher, atins şi el, fu apăsat pe o parte, şi sirena începu să se vaiete strident şi inutil. Fluviul era luminat pe o porţiune mare şi studentului i se păru că vede barca celor trei mânând spre ţărmul celălalt.

Nu mai avea timp. Din port se şi aruncaseră spre larg câteva bărci cu motor. Căută cu privirile pe bătrâna Caliopi, dar n-o văzu. Îşi ridică mica lădiţă goală de la picioare şi părăsi puntea *Reginei Mary,* urcând pieptiş malul abrupt, al fluviului.

După o jumătate de oră, Niculescu se afla dincolo de bariera Brăilei, în marginea şoselei pustii de asfalt, care ducea spre Bucureşti. Deasupra pământului liniştit stăruia o noapte verde de vară, cu cer adânc şi străveziu, cu stele tremurătoare, cu puţin vânt, o noapte luminoasă potrivită pentru dragoste sau pentru un bombardament de precizie. Nu mai avea ţigări şi înjură cumplit în gând atunci când îşi aminti de asta. Aşteptă un ceas dacă nu mai mult şi în cele din urmă văzu în depărtare ochii înguşti ai unor faruri de automobil. Pe şosea înainta un cărăbuş de metal alunecând fără zgomot pe bucata lucie de asfalt. Studentul făcu de departe semne, deşi se îndoia că va fi luat de şofer. Ar fi preferat un autocamion gol, dar nu avea ce face. Maşina se opri lângă el şi portiera se deschise.

— Poftim, spuse cineva dinăuntru.

Niculescu salută cu mâna la chipiu şi se urcă, aşezându-şi lădiţa goală între picioare. Nu-l privi decât pe şofer, un om scund, cu o şapcă cu cozoroc negru pe ochi, un profil nedesluşit. În spate se mai aflau trei persoane, vorbind cu voce scăzută, dar Niculescu nu întoarse capul nici când unul dintre bărbaţii aşezaţi comod pe pernele moi ale limuzinei îl întrebă cu o voce sâsâită, pe nas:

— Încotro, camarade?
— La unitate, răspunse scurt.
— La ce unitate? întrebă şi a doua voce.
— Flotila 5 de aviaţie Craiova.
— Şi aici pentru ce ai venit?
— Interes de serviciu...

Se făcu o pauză scurtă şi a treia voce, un glas de bărbat obişnuit să vorbească mai mult într-o limbă străină, spuse cântat:

— A aviatorii, bravi băieţi, bravi, excelenţi, dacă toată armata ar fi aşa...

— Toată e aşa, excelenţă, spuse convins primul. Numai că...

Pe urmă vocile scăzură. Niculescu căută să tragă cu urechea fără să reuşească să înţeleagă ceva. Şoferul nu-l privea. Drumul era obositor. I se făcuse somn. Aceeaşi linie de asfalt şi clătinarea canapelei de sub el şi vocile tot mai stinse, din care nu desluşeau decât frânturi vagi.

— Ar trebui bombardată Foggia...

— ...da de unde! Mai indicat ar fi fost un armistiţiu, care să ne scutească de astfel de represalii...

— Crezi?

Niculescu ciuli urechile, atent dintr-o dată. Se prefăcea că moţăie cu capul dat pe spate.

Se auzi iar hârâitul monoton al motorului şi linia de fosfor a şoselei alunecând sub botul limuzinei îi obosi ochii. Geamul lustruit, acoperit de o pulbere fină de praf, scânteia în bătaia lunii.

— Excelenţă, e adevărat? întrebă una din voci.

— Ce să fie adevărat?

— Că se duc tratative secrete la Cairo?

Pe urmă iar se auzi glasul excelenţei, un glas cântat, femeiesc parcă:

— Cred că ruşii nu vor primi...

După un timp, unul dintre necunoscuţi îl bătu pe umeri.

— Fumezi? fu întrebat.

— Da.

— Poftim o ţigară bună, zise altă voce, mai mult ca sigur vocea ministrului.

— Mulţumesc.

Niculescu întoarse puţin capul şi luă o ţigară încercând să vadă chipurile celor din spatele său. Nu reuşi. Îşi aprinse chibritul, şi la flacăra lui desluşi mai bine obrazul şoferului. Fumă mulţumit ţigara străină, făcută din tutun bun, şi tăcu mai departe.

Trecu încă un ceas şi studentul zări în depărtare barierele Bucureştiului. Îşi făcu socoteala unde trebuie să le ceară să-l lase în drumul lor. Cei trei necunoscuţi din spate vorbeau acum despre femei şi Niculescu nu-i mai ascultă.

Viteza maşinii crescu. Se vedeau periferiile întunecate ale oraşului sub bolta verde a nopţii. Bucureştiul pândea încordat sub noapte, aşezare mută, fără lumină. Niculescu avea o presimţire şi nu voia să se gândească deloc la ea. Nu-i mai era frică. Frica este un sentiment ciudat cu care te obişnuieşti. Ea exista însă, trăia în el, dar nu mai avea nici un gust. Numai când ceea ce o naşte dispare, numai atunci ştii că ţi-a fost frică. Urmează după aceea relaxarea, aproape o plăcere, şi sentimentul că i-ai supravieţuit. La capătul drumului putea să se întâmple ceva îngrozitor, aşa cum bănuia acum. Nu-i plăcea cerul verde şi luminos ca un balon străveziu. Asta era o noapte pentru basmele Şeherezadei, nu pentru un oraş aflat sub teroarea bombardamentelor. A, aici în câmp era plăcut. Dacă ar fi auzit avioanele, şoferul s-ar fi putut să o ia razna peste câmp, să se adăpostească undeva sub nişte copaci dar abia trecuse miezul nopţii şi el era sigur că de pe un aerodrom plecaseră câteva avioane care aveau să bombardeze oraşul. Noaptea părea foarte potrivită pentru lucrul acesta.

Cei din spatele său râdeau acum cam linguşitor la povestirea excelenţei. Ministrul se lăsa rugat să reia ceea ce spunea, cu o ştiinţă a pauzelor devenită deprindere. Era vorba despre o cunoscută actriţă de varieteu. Niculescu o

văzuse de câteva ori pe scena unui teatru: o femeie înaltă şi oacheşă, despre care se spuneau lucruri îngrozitoare. Trecură de o barieră pustie. Maşina se zgudui puţin. Unul dintre cei trei călători necunoscuţi se uită afară prin geamul îngust şi spuse leneş, căscând:

— Aproape am ajuns...

— Rămâneţi în Bucureşti în noaptea asta? întrebă cel din marginea din dreapta a limuzinei.

— Nu, nu cred, răspunse ministrul. Depinde de ce mi se comunică. Sunt multe treburi de făcut.

Ceilalţi nu mai stăruiră.

— Voi? întrebă după aceea cu o urmă de bănuială trivială.

— Ca băieţii! răspunse unul, tot cu subînţeles.

Se zăreau primele curţi, pe o parte şi pe cealaltă a unui bulevard periferic. O linie de pomi cu frunze lucitoare ascundea faţadele joase ale caselor. „O să-i povestesc chiriaşului meu”, îşi zise studentul. De altfel, mecanicul nici nu-l întrebase nimic la plecare, dintr-un vechi obicei de om hăituit.

În clipa aceea se auziră sirenele. Ţipătul lugubru acoperi noaptea. Şoferul încetini şi se întoarse spre cei din spate.

Niculescu ar fi vrut să înjure. De ce se temuse nu scăpase. Poftim, măcar să fi ajuns acasă! Şi acolo exista riscul de a fi lovit, de a fi ucis, dar cel puţin se ştia ce se întâmplase cu dânsul, se putea afla că s-a întors, ceea ce i-ar fi liniştit pe ceilalţi.

— Încercăm să ajungem până la mine, spuse excelenţa.

Asta îi convenea studentului.

— Unde să te lăsăm, camarade? întrebă cineva din spate.

— Dumneavoastră nu ţineţi seama de mine...

Maşina alerga cu peste o sută de kilometri la oră. Străbătură o piaţă pustie. Rar, pe trotuarele goale se zărea câte un trecător alergând către un adăpost nevăzut. Excelenţa locuia undeva pe o stradă din Parcul Jianu şi şoferul se silea să ajungă într-un punct cât mai apropiat de partea

aceea a oraşului. Noaptea limpede de vară descoperea totul: copaci şi case, străzi şi scuaruri, felinarele fără lumină, curţile părăsite, cu pete de umbră, porţile de fier şi clanţele de alamă, sclipind mărunt sub portaluri.

Se auziră primele lovituri ale antiaerienei, tirul atât de cunoscut al tunurilor cu repetiţie. Şoferul acceleră. Maşina intrase pe un bulevard spaţios, cu pomi joşi pe margine, o linie de umbră mişcătoare. Deasupra oraşului spânzura acum o colivie cu gratii de lumină. O reţea deasă de fascicule argintii căuta la câteva mii de metri înălţime siluetele bombardierelor.

Pământul vibră scurt şi repetat. Începuseră să cadă primele bombe. Dinspre Cotroceni se iviră limbile roşcate ale unui incendiu îndepărtat. Celor din maşină nu li se făcuse încă frică. Şoferul încetinise şi înainta prudent, ţinând foarte aproape de bordura trotuarului. Trecu o motocicletă în goană. În ea se afla un ofiţer. Urmă o clipă de tăcere. Cerul era verde ca apa mării. În încrucişarea a trei sau patru reflectoare, Niculescu văzu prin parbriz o cruciuliţă argintie, încercând să scape din capcana aeriană. Era un bombardier în care se trăgea cu furie. Urmă o serie de lovituri rapide, şi aparatul luă foc. Arse acolo în văzduh, explodând fără zgomot, apoi nu se mai văzu nimic. Fâşiile de lumină căutau iar pe suprafaţa tulbure de aer întunecat, ca un fund de lac plin de mâl, siluetele bombardierelor. Tot mai aproape cădeau alte bombe. Aerul vibra. Pământul avea zvâcnituri scurte, repetate, cum ai introduce un curent puternic sub două plăci de sticlă, apăsându-le în acelaşi timp. Şoferul opri.

— Nu mai merg, spuse.

— De ce? întrebă cu glas iritat excelenţa, care voia să nu pară înspăimântat.

— Drumul poate fi stricat şi ne răsturnăm, chiar dacă nu ne atinge vreo bombă...

— Şi-atunci?

— Dacă vreţi, coborâţi şi mergeţi într-un adăpost...

Vorbea hotărât, neînduplecat. Niculescu înţelese că era timpul s-o pornească de unul singur mai departe. Se hotărî într-o secundă şi îşi ridică lădiţa goală dintre picioare, deschizând uşa maşinii.

— Eu vă mulţumesc, să trăiţi, cobor aici, spuse.

— Ţi-e frică? întrebă cineva din spate.

— Nu, dar stau foarte aproape.

Salută cu mâna la capelă şi porni cu paşi mari pe un trotuar spart, în umbra neagră a copacilor. Primul val de avioane trecuse. Urmă iar o linişte care dură numai câteva minute. Niculescu îşi făcu socoteala unde se află. Mai avea o bucată bună de mers pe jos. Apucă pe o stradă laterală, evitând linia strălucitoare de asfalt, care oferea avioanelor o ţintă precisă. Ştia că vor bombarda acum, ca de obicei, cu bombe incendiare. Pungile de fosfor continuau să ardă şi în curând pământul fu zguduit de explozii. Undeva foarte aproape căzură câteva schije, cu un clinchet metalic.

— Astea-s ale antiaerienei, zise Niculescu, vorbind singur, şi după aceea auzi un foşnet îndepărtat.

Cădeau primele bombe incendiare, uşoare, cu o explozie ciudată, nezgomotoasă, cum s-ar desface nucile căzând pe o suprafaţă tare. Un acoperiş se aprinse în apropiere şi focul izbucni dincolo de un gard, sub coroana unui tei care luă foc. Studentul o luă la fugă.

Focul se întinsese. Cădeau alte bombe. Tirul antiaerian era asurzitor. Mirosea a fum şi a catran. Un bărbat şi o femeie stăteau îmbrăţişaţi strâns sub un copac. Trecu. Alerga inconştient, ascultând foşnetul incendiarelor ce cădeau una după alta. De fapt nimerise chiar pe o stradă bombardată, dar nu-i mai era frică deloc. Ar fi trebuit să se oprească sub un pom şi să aştepte. Porni mai departe de-a lungul străzii. Dintr-o curte cineva striga cu disperare:

— Arde! Arde !

Pocneau nişte geamuri la căldură mare. Pe jos, pe cimentul unei curţi îngrijite, cădeau cioburi cu un sunet mărunt de grindină. Era cald, prea cald şi prea multă lu-

mină, cerul de deasupra rămânea verde, ciupercile de fosfor tot mai erau mistuite de o dogoare galbenă, şi Niculescu nu înţelegea cum ajunsese în mijlocul acestor case arzând. Îi veni să înjure, se gândi într-o clipă că poate ar fi fost mai bine să fi rămas în maşina ministrului. Dar parcă şi mai era că putea să alerge pe sub copacii foşnitori, solemni, plini de umbră şi de strălucirea lunii şi a fosforului. Ajunsese în piaţa Dorobanţi. O străbătu sub ploaia de schije, fără să păţească nimic. „Haide, băiatule, încă oleacă.” Râse scurt, prosteşte, certându-se, supărat pe el, chinuit de gândul că se afla într-o situaţie absurdă, fără ieşire, stupidă, ce nu se va mai repeta niciodată. Totul în jur era prea alb: ziduri şi acoperişuri, pietre şi asfalt. Un vălmăşag ciudat de frunze şi curţi arzând. Trecu o maşină. Auzi o voce. Încă fugea. Îl durea inima. Atunci îşi aduse aminte că doctorul îi interzisese oboseli mari şi iar îi veni să râdă. Poate înnebunise pe neaşteptate...

Dincolo de piaţă zări strada Londra: câteva ziduri arse şi grămezi de moloz. Se uită înapoi. Strada lăsată în urmă era în întregime incendiată. Imobilele aveau o cunună arzătoare de flăcări. Merse mai încet, dându-şi abia atunci seama că de la Brăila căra inutil lădiţa goală. Pământul vibra scurt. Pe pietrele lustruite licăreau geamuri albastre, cioburi mici de sticlă: o pardoseală de licurici minerali. Aici era mai linişte. În curţile din jurul pieţii Victoria nu se aruncaseră în noaptea asta bombe incendiare, în aer stăruia numai puţin miros de moloz răscolit şi de frunză sfârtecată proaspăt de schije, ceva ce aducea cu mirosul de iod. Îi veni să fluiere şi îşi dădu seama că totul se terminase, că scăpase de gheara crudă a morţii, că fusese într-o primejdie de care abia acum îşi dădea scama. „Lucru ciudat, am ţinut foarte mult să scap, să trăiesc!” Se opri ca în faţa unei descoperiri neaşteptate.

Zgomotele bombardamentului încetaseră. Se făcuse o linişte ciudată, obositoare. În afara foşnetelor incendiilor depărtate, nu se mai auzea nimic. Braţele de lumină ale

reflectoarelor se stinseră pe rând. Niculescu grăbi paşii. Îi fu o clipă frică că nu-l va mai găsi pe Mareş, că nu va mai vedea încă de la distanţă clădirea înaltă, cu faţada mâncată de ploi, unde se ascundea mecanicul. Ăsta era lucrul cel mai ciudat, de-abia acum înţelegea de ce oamenii ăştia doi pe care-i cunoştea totuşi atât de puţin, Mareş şi Dumitrana, aveau în ei o forţă de neînţeles. Forţa lor de neînţeles o aflase acum, alergând între două rânduri de case incendiate, ducând în mână un geamantan gol. Forţa descoperită acum, în cele zece sau cincisprezece minute de joc cu propria-i existenţă, era dorinţa de a trăi. Îi fusese frică. Sigur că-i fusese frică. După cum şi acestor oameni le era cu siguranţă frică în situaţiile primejdioase, dar ceea ce-i ajuta să nu aibă sentimentul înjositor al spaimei era credinţa profundă în viaţă, dorinţa de a supravieţui şi de a învinge. Ca şi ei în noaptea asta, dorise să ajungă undeva, să spună că dusese trotilul unde trebuia şi că datorită şi lui, şlepul acela, *Kaiser Wilhelm,* zăcea acum pe fundul Dunării.

Se auziră iar sirenele, dar Niculescu nu se mai grăbi. Se întorcea parcă de la o plimbare plăcută şi nici mirosul de fum, aerul greţos cu gust de cadavru ars nu-l mai supărau. Îşi aduse aminte de primul bombardament, de amiaza de aprilie, când mecanicul insistase să intre în adăpost, când el se încăpăţânase să stea în casă, pentru ca să nu-l lase singur în faţa primejdiei neaşteptate. Ce solidaritate stupidă! gândi. Nu pentru moarte erau făcuţi comuniştii. Şi Mareş, şi Dumitrana aveau o conştiinţă a supravieţuirii, pe care el n-o avusese până atunci. Acum putea să înţeleagă mai uşor cum se fuge totuşi de sub gloanţele unui pluton de execuţie, chiar atunci când existau prea puţine posibilităţi ca să scapi, şi asta nici măcar de la cel în cauză n-o auzise. O ştia de la Ina. Cel mai îngrozitor lucru într-o agonie, într-o primejdie, e resemnarea, împăcarea cu ideea fatalităţii sfârşitului. Nu ar fi folosit nimănui ca atunci la patru aprilie, să fi murit doi în loc de unul. Asta era: Simplu. Ciudat de simplu. Nu era teama, nu era mila, nu era camaraderia. Era

conştiinţa că cineva înlocuieşte pe altcineva. Nu înduioşare stupidă, nici prudenţa dezgustătoare a laşilor. Era numai judecata rece în faţa morţii, calcularea minuţioasă, cu stăpânire de sine, a tuturor posibilităţilor.

Asta însemna desigur esenţa eroismului: să-ţi domini frica şi slăbiciunea din convingerea că lupţi nu ca să dispari, şi ca să trăieşti. Prostii! se certă de unul singur. Boală de intelectual, să despici firul în patru, când în realitate viaţa este o chestiune simplă. Mareş trebuie că doarme acum şi că nici nu s-a ridicat din pat când a auzit sirenele. Se obişnuise cu vaierul lor şi cu zgomotul sinistru al bombelor căzând asupra oraşului. Dacă i-ar fi spus ce-a gândit tot drumul, cu siguranţă că s-ar fi prăpădit de râs.

Ajunsese. Trecuse de piaţa Buzeşti. Strada lor era pustie, liniştită. Urcă treptele, câte trei, şi îl găsi pe mecanic lângă fereastră, privind incendiile îndepărtate.

— Ai venit? întrebă fără vreo urmă de emoţie în glas.

— După cum vezi, încercă celălalt să glumească, fără să reuşească.

— Unde te-a prins bombardamentul?

— În oraş, foarte aproape.

— Să-ţi fac un ceai, oi fi obosit...

— Nu.

Lăsă lada de lemn pe podele şi se apropie tăcut de celălalt, îmbrăţişându-l mut. Când ridică ochii, se scuză cu stângăcie:

— Să nu mă crezi un prost. Am început să ţin la dumneata. Am stat foarte mult împreună şi, oricum...

Mecanicul îl privea liniştit. Niculescu împinse lada sub pat cu neglijenţă şi spuse după aceea cu glasul lui obişnuit:

— Ei, acum, gata. Clipa înduioşărilor a trecut. Era s-o păţesc. Am trecut, cum s-ar zice, printr-o ţesătură de bombe. Ţi-era mai mare dragul. Incendiarele astea foşnesc ca viermii de mătase. Să-ţi spun drept, sunt mai antipatice decât cele obişnuite. Şi ştii de ce? O bombă obişnuită are în ea ceva bărbătesc. Face: buuum ! Explodează, ţipă, urlă, îţi

dă avertisment. Domnule, păzeşte-te! Pe când javrele astea, căţelele astea de bombe incendiare nici măcar nu explodează. Se desfac ca nişte coji de pepene şi asta-i tot. După aia trebuie să vină pompierii...

Se opri şi zise iar cu glas măreţ:

— Mi-ai promis un ceai, fă-mi-l! Dar unul mai tare.

Mecanicul râse şi începu să cotrobăie în rafturile atât de cunoscute acum.

— Cu zahăr mult, conaşule? Sau mai amărui?

— Cum vrei...

Studentul căzu pe pat. Era galben, ostenit, inima îi bătea mai tare decât ar fi trebuit. Simţea şi o uşoară ameţeală. Era ciudat că celălalt nu-l întreba nimic, că nu era curios să ştie ce făcuse. Tăcu şi el, abia stăpânindu-şi ciuda. I-ar fi plăcut să vorbească acum, dar mecanicul nu se sinchisea de nimic. Sta aplecat peste discul de alamă al primusului şi meşterea nu ştiu ce.

— Nu vrea? întrebă Niculescu, numai ca să întreţină această conversaţie pe care ar fi dorit-o altfel.

— Nu ştiu ce are.

În sfârşit, primusul se însufleţi şi începu să sfârâie. Mareş aduse şi punga de zahăr, se uită la celălalt vrând să-l întrebe cât să-i pună, dar studentul adormise îmbrăcat. Dădu din umeri, stinse flacăra albăstruie, luă o carte şi se apucă să citească. Peste cinci ceasuri, când afară începuse o zi înăbuşitoare, albă, cu soare mult, Niculescu se trezi buimac şi, dându-şi seama că adormise fără să ştie, tresări şi-l întrebă pe Mareş cu o uşoară ruşine abia ascunsă în glas:

— Am sforăit?

— Nu prea.

— Cât e ceasul?

Mecanicul privi pendula ascunsă de cărţi.

— Devreme. Mai dormi dacă vrei.

— Dar dumneata de ce nu dormi?

— Nu mi-e somn. Am citit până acum.

Mareş ştia că studentul abia aştepta să fie întrebat ce-a făcut, dar nu mai scoase nici un cuvânt. Niculescu căută o ţigară, aprinse un chibrit şi începu să fumeze.

— Ar trebui să dau de Dumitrana, spuse el cu importanţă.

— De ce?

— Venind spre Bucureşti, am aflat un lucru foarte preţios.

Mareş tăcu şi după aceea întrebă serios:

— E chiar atât de important?

— Cred că da. Am călătorit cu o excelenţă.

— Ce fel de excelenţă?

— Dracu ştie ce fel de excelenţă! N-am putut să-l văd prea bine. Era unul de vreo patruzeci de ani, cam râr âit...

— Şi?

— Vorbea de nişte tratative secrete duse de guvern la Cairo.

Mecanicul stinse becul şi ridică perdeaua neagră de camuflaj.

— Eşti sigur că n-ai visat?

— Ei, asta-i bună!

— Nu cumva aerul războinic cu care te-ai întors te-a făcut să scorneşti câte ceva?

— Nici vorbă. Se discuta despre un armistiţiu…

Mareş se opri lângă fereastra deschisă. Mirosea a incendiu, a cadavru şi a moloz.

— Trebuie să-l căutăm atunci.

Tăcură câtva timp. Niculescu se scutură ca şi când ar fi vrut să-şi alunge lenea. Se ridică în picioare şi se apropie de Mareş.

— Ce se vede în oraş?

Privi afară. Deasupra caselor se ridicau şuviţe cenuşii de fum.

— Când crezi că se va isprăvi? întrebă studentul.

— Nu mai e mult.

— Simt că putrezesc.

— Nu-i adevărat. Astea-s vorbe de om tânăr, lăudăros şi grăbit pe deasupra.

— Îţi plac incendiile? Îţi place mirosul ăsta de cadavru, putoarea asta dulce?

— Cum să-mi placă?

— Atunci?

— Atunci ai putea să mai dormi. Eşti obosit şi niţel înfumurat că ai reuşit să cari puţin trotil până la Brăila.

— Ştiai?

Celălalt nu-i răspunse. Studentul se îndepărtă puţin de el şi îi zise direct, pe nume, cum nu o făcuse niciodată:

— Mareş, eşti mai bătrân decât mine, totdeauna m-am întrebat de ce dracu dumneata şi Dumitrana sunteţi făcuţi parcă altfel decât mine. Ei bine, azi-noapte, între două bombe care cădeau, am aflat...

— Nu mai spune, glumi mecanicul, cu un surâs de neîncredere pe buze.

— Poţi să-ţi baţi joc de mine, dar e adevărat. Ascultă...

— N-ascult nimic.

Niculescu lăsă dezamăgit braţele în jos, dar nu se lăsă;

— Ai auzit dumneata de şlepul *Kaiserul Wilhelm?*

— Nu încă.

— Ştii dumneata ce-i ăla mangan?

— Puţin.

— Poţi face vreo legătură între aceste două lucruri?

— O să mă silesc...

— Atunci ascultă...

4

Studentul plecase de dimineaţă în căutarea lui Dumitrana. Mareş rămăsese singur şi se plictisea. Ziarele soseau târziu, aproape de 11, ar fi vrut să ştie ce se mai întâmplă în lume. Comunicatele neutre ale Comandamentului de Căpetenie al armatei nu vorbeau

decât de lupte locale în zona Iaşi-Vaslui. Cât priveşte posturile de radio străine, ele erau bruiate în draci de la o vreme, aşa că nu se putea auzi mai nimic. După capitularea Italiei situaţia fronturilor era destul de confuză. Se vorbea despre o debarcare iminentă în Balcani sau sub zidul Atlanticului şi urmărirea jurnalelor devenise pasionantă. Aşa încât atunci când se plictisi să răsfoiască un curs mai vechi al studentului coborî în stradă.

Primejdia de a fi identificat nu scăzuse, dar în condiţiile bombardamentelor repetate, autorităţile aveau mai degrabă treabă cu strângerea molozului şi a cadavrelor de pe străzi decât cu legitimarea unui civil singuratic, hoinărind pe străzile pustii în căutarea unui ziar. Porni spre centru, alegând un trotuar umbrit, pentru că soarele dogorea puternic în ziua aceea. Vitrinele Griviţei erau bătute în scânduri, şi de sus, de la etaje, vântul în izbucniri rare arunca funinginea neagră a acoperişurilor arse cu o noapte înainte. Prin curţi apăruseră lungi cosciuge de lemn de brad negeluit, făcute de mâini grăbite. Se auzeau ici şi colo plânsete de femei şi în ţărâna pragurilor ardeau lumânări aprinse. Tot Bucureştiul părea un cimitir imens. Un sentiment de deprimare îl cuprinse. Era şi îndelungata singurătate, şi sentimentul că e urmărit, dar şi această moarte repetată la nesfârşit. Ar fi trebuit să treacă pe la vechea lui casă din strada Atelierului, dar nu era bine. Poate poliţia îl căutase şi pe-acolo, poate îi luaseră urma de la Piatra-Olt... Nu ştia ce face maică-sa, deşi locuiau destul de aproape unul de celălalt. Chiar se întreba dacă nu era o imprudenţă că ieşise pe stradă ziua-n amiaza mare, dar acum nu mai avea de ales. Ar fi trebuit totuşi să-l trimită o dată pe student să vadă ce se întâmplă pe-acolo, dar putea să-l expună unei urmăriri neaşteptate?

Sentimentalismul era cel mai rău lucru pentru un om în situaţia lui. La un colţ de stradă văzu o patrulă militară, pe care o evită intrând în prima curte, prefăcându-se că se află în căutarea cuiva. Cei trei soldaţi trecură pe lângă poarta

necunoscută în marşul lor absent şi porniră mai departe. Îşi căută actele. De mai multă vreme se numea Trandafir Ion, născut în 1912, în comuna Dămbuleşti, Argeş, domiciliat în strada Cazărmii nr. 8, fiul Mariei Trandafir şi-al lui Ilie Trandafir. Nu-l mai văzuse de multă vreme pe nenea *Dobre-nunţi-botezuri,* furnizorul lor de buletine. Dacă n-ar fi fost primejdios, ar fi intrat o clipă în atelierul lui, care se afla prin apropiere. Simţea nevoia să-l vadă, aşa că îndrăzni. Trecu de piaţa Doctor Botescu şi o apucă în sus, spre tipografia *Coresi.* Partea aceasta era neatinsă, deşi bombele din noaptea trecută căzuseră nu prea departe. Se uită în spate, se opri în faţa unei vitrine, după vechiul său obicei, nu trecea decât o femeie cu un coş de zarzavaturi. Intră în micul gang răcoros şi auzi încă de departe mişcarea înceată a vechiului *Boston.* Dobre se afla la lucru. Când ajunse lângă oblonul de fier, lăsat pe jumătate, desluşi o voce mâniată, strigând cuiva dinăuntru:

— Asta nu mai e lucru, e rahat, auzi dumneata? S-a dus stima pentru meserie! Şi doar te ştiam om serios, nene Dobre...

— Dar ce s-a-ntâmplat, domnu Vasilescu? zicea şi bătrânul.

— Ai încurcat-o rău, citeşte şi dumneata anunţul ăsta pe care mi l-ai tipărit ieri...

Nu putea să aştepte în gang, pentru că ar fi dat de bănuit altuia care ar fi venit după el. Bătu în oblon, i se răspunse să între şi deschise uşa. Un bărbat gras, năduşit, îmbrăcat într-un costum alb de buret, cu o pălărie de paie pe care nu şi-o scosese, discuta cu patronul micii tipografii.

— Bună ziua, zise Mareş, aş dori să fac o comandă, nişte cărţi de vizită...

— Da, cu plăcere, făcu bătrânul, ca şi când nu l-ar fi cunoscut.

Clientul tipografiei abia aştepta pe cineva asupra căruia să-şi verse năduful.

— O comandă, spui dumneata? Poftim comandă, citeşte colea ce mi-a făcut mie maistorul ăsta! şi-i întinse o hârtie proaspăt tipărită, un fel de anunţ de nuntă pe care mecanicul îl parcurse amuzat din ce în ce mai mult! *Domnul Vasile Vasilescu şi soţia sa Ioana Vasilescu, negustori, în Calea Griviţei 125, vă roagă să luaţi parte la ceremonia nunţii fiicei lor, Tincuţa, care va avea loc duminică 29 mai 1944, la biserica Sfântul Mihail. După înmormântare, în saloanele Locomotiva va urma o masă prietenească, în cinstea distinsului nostru dispărut. Coroanele se depun la Sediul Uniunii Meseriaşilor din Calea Griviţei 112... Îţ*i place, domnule? strigă şi mai indignat negustorul după ce văzu reacţia de pe chipul celuilalt, trântind hârtia pe regalul din apropiere.

— Ucenicul mi-a făcut-o! se dezvinovăţi bătrânul, amuzat şi el de întâmplare, a încurcat şpaltul cu materia de la un ferpar, se mai întâmplă, mâine o să-l aveţi pe cel bun, vă promit!

— S-a dus cinstea! Poftim tipografie serioasă! Lucrez la dumneata din '35 şi uite cum mă mulţumeşti! Am plecat, domnu Dobre, dar să ştii că-mi pare rău că ai feştelit iacaua!

În clipa următoare, negustorul Vasilescu dispăruse trântind uşa veche de lemn, abia mai având timp să nu se lovească de oblonul lăsat pe jumătate.

— Ei, ce spui de oamenii ăştia? făcu Dobre. Ţara arde şi baba se piaptănă, dar şi pe-ăla micu îl rad în cap!

— Ai un ucenic, nu ştiam? !

— Prosperăm, ce vrei, cu războiul ăsta ne îmbogăţim... Ce-i cu tine? Ai ieşit din bârlog? S-a mai îmbunătăţit situaţia atmosferică? Vezi să n-o încurcăm taman la sfârşit, acuşi...

— Puşchea pe limbă, nene Dobre. Am pornit după ziare...

— Uite unul colo, ia-l. Mai nimic! Ba să nu uit, ceva pe la Brăila. Lucrează băieţii! Aveai o idee?

— Vag...

— Şi Dumitrana?

— Nu ştiu pe unde umblă. Eşti singur?

— Singur. Puştiul e plecat după hârtie.

— Niculescu a aflat o chestie fără să vrea, a călătorit cu un ministru.

— Bună companie! Ei şi?

— E vorba de un armistiţiu...

Bătrânul lăsă vingalacul din mână.

— Cam veche! Şobolanii caută de mult să scape, dar nu ştiu dacă or să reuşească, cercul se strânge zi cu zi. După Italia, va urma probabil Franţa. Merge în pas alergător. Trebuie să ne pregătim şi noi de nuntă.

— Crezi că vor fi lupte, că ne vom bate?

— Depinde de partea cui. Cât cunosc eu poporul ăsta, nu prea se omoară după puşti şi tunuri, dar şi dacă apucă să facă o treabă, apoi o face bine...

— Scăpăm de nemţi cu una, cu două?

— Depinde câtă doxă avem!

Îşi pusese degetul la tâmplă şi făcuse un gest mai vechi, de care celălalt îl ştia de mult.

— De...

— Cât mă priveşte pe mine, eu sunt mai bătrân, nu prea mă-nfig la asemenea treburi, să vă vedem pe voi, ăştia mai tineri!

Luă iar vingalacul şi începu să culeagă litere.

— Şi tu, ai pornit-o creanga prin târg? Ia te rog să te duci acasă şi să aştepţi acolo ordinele. Că sunt razii şi purică ăştia şi pe maică-sa, să nu-mi faci vreo boroboaţă...

— Bine, nene Dobre, treceam pe-aici şi ce m-am gândit, ia să-ţi dau bună ziua.

— N-ai făcut rău! Altfel, cu sănătatea cum mai stai?

— Să zicem bine!

— Nu te-au ajuns şi pe tine puşcăriile?

— Mai am vreme! Am plecat... Dacă mai vezi pe careva, spune-le că putrezesc şi că nu-mi place!

— Mai las-o şi tu, că o făcurăţi fiartă cu Focşa, v-a scăpat de sub nas ca la nişte ageamii. Tovarăşii, cât am auzit eu, sunt foc pe voi, o s-o luaţi pe coaje la vreme, o să vedeţi...

Mareş îl lăsă să bodogăne pe limba lui şi ieşi în stradă. După un sfert de ceas se afla în faţa unui chioşc de răcoritoare şi bea un sirop cald, fără sifon, amestecat cu o apă minerală trezită. Se auzi alarma şi fluierele sergenţilor. Vru să se strecoare pe o stradă laterală şi să se întoarcă acasă, dar nu se mai putu. Coborî în subsolul unui bloc, împins de o mulţime terorizată, gâfâind de spaimă, încă trăind sub amintirea bombardamentului de noaptea trecută.

— Haide, domnule, mişcă! Ce stai în loc? îl luau la rost femeile, călcându-l pe picioare şi năvălind pe gura pivniţei adânci.

Mecanicul nu reacţionă, n-avea sentimentul primejdiei, totdeauna în astfel de situaţii îl apuca o plictiseală de moarte. Alarma asta însemna cel puţin o oră de pierdere de vreme. Resemnat, se rezemă de ţevile caloriferului şi privi la mulţimea din jur. Ultimele fiinţe care coborau în goană treptele pline de praf erau două femei.

Pe una dintre ele o recunoscu: era Marta, cântăreaţa de la Piatra Olt. Nu mai semăna cu femeia jigărită din păcătosul hotel Crizantema, care-i ceruse protecţie şi adăpost, plouată şi tristă. La început vru să se prefacă fără să vrea că nu o cunoaşte, dar Marta veni direct spre el, întinzându-i mâna şi spunând celeilalte femei care o urma:

— Bună, domnule! Priveşte-l, Ana Maria, acest om m-a dat afară din camera lui într-o împrejurare de demult. Sper că n-ai uitat, nu?

Îşi vopsise părul, era blondă acum, cu un obraz curat şi frumos. Rochia de vară îi arăta trupul prelung şi bine alcătuit, sânii tari, abia ascunşi de mătasea subţire.

— Nu, n-am uitat.

Strânse şi mâna prietenei sale şi ascultară o clipă tăcerea de afară.

— Du-i, Doamne, la Ploieşti! glumea cineva alături, cu glas tare. Dar nu se auzi cunoscutul bâzâit al avioanelor.

— Ce faci? o întrebă Mareş cu o urmă de curiozitate în glas. Ai terminat cu turneele tale, cu viaţa pe care o duceai?

— N-am terminat, închipuie-ţi! De când cu bombardamentele astea am găsit şi eu un angajament la Bucureşti. Cântăreţele mari au fugit, s-au evacuat. Numai eu îmi primejduiesc viaţa (râse, privind la cealaltă) pentru a distra omenirea!

Mecanicul nu înţelegea mare lucru.

— Vorbind serios, ce faci?

— Cânt, n-auzi? Cânt la un restaurant familiar, la Şosea, un local ţinut de nemţi. Mai întâi am făcut carieră la „Caledonia", un bar pe Griviţa. Dar era prea ordinar. Impresarul meu mi-a găsit ceva mai bun. *Ein deutsches Restaurant...*

— Ştii nemţeşte?

— O rup puţin. Nu ţi-am spus că am făcut câteva clase la Sibiu?

— N-ai avut când...

— E adevărat. Ai un fel de a întreţine relaţii cu femeile, cel puţin curios, ca să nu zic altfel...

Râse iar, puţin amar, puţin amuzată de stângăcia lui, întorcându-se spre prietena ei care se prefăcea că nu-i ascultă.

— Nu-i aşa, Ana Maria, că bărbaţii din România sunt cei mai binecrescuţi gentlemani din lume?

Mareş simţi că se înfurie. Nu avea nici un rost să-i explice ce se întâmpla cu el în hotelul acela păcătos, ce căuta şi ce urmărea acolo.

— E drept că nu sunt întrecuţi decât de grosolănia nemţilor! făcu încet dar ferm, ca să nu fie auzită de ceilalţi.

— Nu eşti departe de adevăr!

De afară nu răzbătea nici un zgomot.

— Poate scăpăm cu viaţă, glumi iar Marta. Să vezi atunci! Şi tu?

— Cu treburile...

— Tot la Căile Ferate sau ai avansat?

Îl măsură din cap până în picioare. Bărbatul nu mai avea aerul unui mecanic, scăpat din schimb şi prins de o alarmă aeriană pe drum.

— Am să-ţi spun eu!

— O, asta înseamnă că nu ai să mai fugi de mine, îmi pare bine. Să ştii că atunci te căutasem pentru că sărbătoream o vârstă oarecare. Erai singurul om din pustietatea aceea cu care aş fi avut chef să mai stau de vorbă...

Pe neaşteptate sună încetarea alarmei.

— Gata, am scăpat! făcu Marta. Urcăm?

În stradă, prietena ei pretextă că are o treabă de care-şi adusese aminte abia atunci:

— Eu mă duc, ne vedem diseară, draga mea, pa!

Îi făcu un semn şi bărbatului, care-i plăcuse, şi le întoarse spatele.

Mareş îşi făcu socoteala că dacă riscase în dimineaţa aceea să iasă pe stradă, putea s-o facă şi pe mai departe. Un bărbat însoţit de o femeie tânără nu bătea atât la ochi. „O să-l sperii pe student, dar nu-i nimic!”

Tot oraşul mirosea a moloz şi a cadavre în putrefacţie, a incendiu şi a apă aruncată peste lemne arzând, ceva putred şi greu, care le tăia răsuflarea.

— Câtă moarte în jur! zise bărbatul.

— Războaiele sunt inevitabile, aşa spunea tatăl meu, care era militar, trebuie să ne pregătim în tot momentul pentru ele.

— Pot să te conduc? Stai departe, ai altceva de făcut?

— Nu. As bea ceva, mi-e sete...

— Iar?

— Puţin alcool nu strică pe o asemenea vreme...

— Dar e cald, nu-mi place să beau...

— Ştiu. Mă întreb ce naiba ai făcut şi ce faci? Cu ce te ocupi în realitate? După plecarea mea din Piatra-Olt, şi se pare că am plecat la timp, am aflat că a ars Depoul de-acolo. Nu cumva erai amestecat în afacerea asta?

— Ce idei ai!

— Nu mă interesează treburile bărbaţilor, vă privesc, dar mi-ar fi plăcut să fi făcut tu treaba frumoasă pe care ţi-am pus-o în seamă. E atât de plictisitor să ai de-a face cu oameni obişnuiţi, când ai putea să dai de eroi...

— Am eu mutra unui erou?

— Dacă mă uit mai bine la tine, cred că nu!

Râseră amândoi în acelaşi timp.

— Ştii ce, spuse ea după aceea, vino mai bine la mine, e răcoare, şi cred că voi găsi şi ceva de băut. Ori te grăbeşti?

Mareş ezită o clipă.

— Ce-ţi spuneam eu!

— Nu, merg, acceptă bărbatul.

— Stau şi foarte aproape. Pe lângă sediul Radiodifuziunii...

— Nu-i primejdios?

— Peste tot e primejdios să trăieşti astăzi în lume.

Intrară într-o curte bătrânească. În fundul ei, ascunsă de pomi, se afla o mică vilă, cu un etaj. Mareş îşi stăpâni mirarea. Poarta de fier de la intrare era deschisă. Urcară scările de ciment şi ea descuie cu o cheie yale uşa micului apartament de la etaj. În cele două odăi era întuneric din cauza obloanelor lăsate. Marta aprinse lumina.

— Îţi place?

— Frumos.

Câteva scaune-taburet, un divan mare, perdele lungi, un aparat de radio cu pikup, două covoare de culoarea muştarului, dincolo o sufragerie, cu masă lustruită şi scaune Lengyel.

— 2500 pe lună, un adevărat chilipir. Proprietarii sunt bucuroşi că are cine să le păzească şi lor casa. S-au refugiat la Slănic.

— Impresarul? întrebă răutăcios Mareş.

— Şi dacă ar fi el?

— Cu el sunt obişnuit. Arăta destul de bine când l-am văzut ultima oară, deşi băuse puţin... Dar voi doi vă înţelegeţi...

Se aşeză fără să fie poftit pe unul din cele două fotolii galbene din colţurile odăii, luminate de becurile reci.

Marta deschise micul bar de vişin şi scoase o sticla de rom. Turnă în două păhărele şi se apropie de el.

— Să bem pentru revederea noastră!

— Câţi ani împlineai în ziua aceea când te-am dat afară?

— Cine mai ştie?

— Cât a trecut de-atunci?

— Puţin, câteva luni.

— Adevărat!

— Şi te-ai mai gândit la mine?

În vocea ei era puţină batjocură.

— Nu cred. N-am avut timp. Duc o viaţă grea, n-am timp de femei.

— Vrei să spui că n-ai o prietenă nici acum, că n-ai iubit nici o femeie?

— Parcă ţi-am mai spus odată! De iubit am iubit o femeie. Avea cei mai frumoşi ochi pe care i-am văzut vreodată...

— Şi?

— S-a căsătorit cu altul...

— O mai iubeşti?

— Nu cred.

— Dar n-ai uitat-o!

— Cam aşa ceva. E un sentiment foarte păcătos. Să-ţi dai seama că cineva nu are nevoie de tine, nu-i aşa?

— Cred că am cunoscut şi eu senzaţia asta. Şi o mai vezi?

— Rar.

— O cauţi?

— E un adevărat interogatoriu...

— Nu, numai o curiozitate.

— Nu, sunt silit de împrejurări să mă văd cu ea.

— De ce n-o eviţi?

— Nu se poate. Lucrăm în aceeaşi meserie...

— Vrei să spui că lucrează la Calea Ferată?

Râdea. Mareş îşi dădu seama că ar fi trebuit să schimbe vorba.

— Nu, în altă parte, dar parcă ar fi mai bine să vorbim spre altceva. Despre oamenii între care te învârţi...

— Dacă-ţi face plăcere! Ce vrei să ştii?

— Nimic special.

— Să-ţi mai torn? Nu ţi-e frică puţin că ai să te îmbeţi?

— Nu mă îmbăt uşor...

Îi turnă.

— După cum ţi-am spus, cânt într-un restaurant familiar al coloniei germane din Bucureşti. Au rămas numai cei de la Legaţie şi mai vin unii în trecere: afaceri comerciale, schimburi culturale, o mulţime de fleacuri. Unii sunt drăguţi. Îmi cer să mă culc cu ei...

— Şi o faci?

— Are rost s-o ştii?

Mareş puse paharul pe covorul gros de lână.

— Puţină muzică? întrebă femeia.

— Dacă vrei.

— O să aflăm şi situaţia aeriană...

Mecanicul îşi privi ceasul. Întârziase destul, dar vechea lui laşitate de bărbat reapăruse.

Marta se întoarse, se aşeză lângă paharul lui, direct pe covor.

— Fumezi?

— Da.

— Am ceva bun, de la nemţi...

Îi întinse un pachet albastru cu ţigări fine.

Mareş trase un fum după ce aprinsese de la bricheta ei de argint, la care se uită o secundă cu ironie.

— Ţigările şi aspirinele Bayer, asta da!

— Nu eşti cel mai cumsecade dintre oamenii pe care i-am cunoscut!

— Nu e nici o treabă să fii cumsecade, parcă cine e cumsecade azi?

Băutura îl încălzise puţin.

— Şi romul tot de la ei e?

— Da. Dublu rafinat, Rom de Jamaica.

— Ca pradă de război, merge!

— Nu prea-i suferi..

— Cine-i suferă? !

Radioul transmitea o melodie languroasă de havaiane; ceva care-ţi întorcea stomacul pe dos de atâta dulceaţă.

— Nu vrei să-l faci să tacă?

Marta se ridică şi închise aparatul de radio.

— E greu să trăiască cineva cu tine, constată cu ironie.

— Nu te sfătuiesc să încerci!

— Ce fel de om eşti? Ce ascunzi? De unde veneai acolo şi unde ai să pleci de la mine când am să te gonesc de-aici?

Îi luase o şuviţă de pe frunte şi îşi apropiase gura de obrazul lui, privindu-l insistent.

— Dracu să mă ia dacă ştiu de ce nu ţi-am întors spatele când te-am văzut!

— Ai fi fost în stare?

— De ce nu! Nici măcar nu eşti un bărbat frumos! Ai ceva care mă nelinişteşte şi nu ştiu de ce...

— La toţi cei care vin aici le spui lucrul ăsta?

— Te dau afară dacă mai vorbeşti aşa!

— Nu cred, şopti bărbatul, şi îi luă obrazul cu palmele, apropiindu-i gura de-a lui. Să uităm de război, de ce-i afară, de ce-ar fi trebuit să fac azi, de cele ce ţi-am spus vreodată...

5

Omul care-l aştepta pe Dumitrana era consemnat de două zile în incinta aerodromului Craiova. Avusese două ceasuri foarte grele şi era obosit. Se odihnea acum pe un pat într-o baracă păduchioasă aflată chiar lângă intrarea înaltă a corpului de gardă, păzită de două santinele: un german înalt, îmbrăcat într-un veston gri-închis, şi un soldat român, spân, cu un obraz roşcovan. Purtau amândoi căşti de război licărind în lumina sură a zilei întunecate şi se uitau din când în când la acoperişul gheretelor umezite de ploaia măruntă şi călduţă de vară. Se plimbau de clo-colo, trei metri în sus, trei metri în jos, fără să se privească, cum ar sta unul lângă altul doi duşmani.

„Plouă de două zile şi nu se mai isprăveşte, gândea sergentul-major Tomulete Gheorghe. Şi dacă mai ţine aşa asta, inspecţia anunţată nu va mai avea loc. Pe un astfel de timp, nici copiii nu se joacă de-a aviaţia!” Numai că ceasurile treceau şi legătura lui trebuie că era ascunsă undeva într-o casă din oraş, neştiind ce se întâmplă aici. Ca să trimită pe cineva la nevastă-sa, nu putea, aşa încât sta întins pe patul tare de lemn, ascultând ţârâitul ploii de pe acoperişul de carton gudronat. Când nu mai putu să rabde tăcerea barăcii, se ridică în coate, îşi aprinse o ţigară şi privi plimbarea santinelelor. Cele două gherete tărcate, una în negru şi alb, ca o zebră de lemn, şi cealaltă de culoarea incertă a unui câmp vara, o suprafaţă parcă ondulată, de un verde-stins, erau umezite de ploaie, şi sub pragul putred de lemn curgeau şiroaiele galbene de noroi, un noroi păcătos de culoarea lutului, care se lua pe tălpile cizmelor, târât de soldaţi şi de ofiţeri pe drumul de cărămidă între hangarele aflate cam la un kilometru şi jumătate mai departe, în plin câmp, într-o margine a lui, lucru ce-l scotea din sărite pe

comandantul aerodromului, un om pedant, ţinând la curăţenie ca la ochii din cap.

Aruncă ţigara după câteva fumuri şi îşi vârî mâinile în buzunarele pantalonilor cazoni, cu căptuşeală aspră de americă. Nu era nervos. Altădată i s-ar fi făcut frică, ar fi devenit bănuitor că nu fusese chemat de comandor, dar privindu-şi ceasul îşi spuse că era devreme şi că mai era destul timp pentru ca acesta să sosească.

Prin fereastra deschisă se auzea un radio. Se cânta ceva nemelodios, un cântec aducând cu un marş, poate o uvertură. Aerul umed şi înăbuşitor se umpluse de zgomote. Soldaţii de serviciu scuturau feţele albe de masă ale cantinei deasupra unui uluc de lemn aflat undeva mai jos. Era devreme, vara, într-o zi de început de iunie, cu cer incert. Pe şoseaua din apropiere treceau camioane militare, cu capota murdărită. Sergentul-major Tomulete citi numerele, le memoră din obişnuinţă, făcu o scurtă socoteală ca să ştie cui aparţin şi privi în treacăt soldaţii ghemuiţi în spatele cabinelor de lemn, acoperiţi cu glugi kaki de pânză impermeabilă sau cu foi vechi de cort, pe care ploaia prelungită lăsase pete urâte de umezeală. Uvertura, marşul sau mazurca aceea nu se mai auzi. Bătu un gong, aerul se umplu de vibraţii metalice şi după aceea un glas de femeie dădu ora oficială. Omul îşi potrivi ceasul, care o lua înainte, şi se hotărî ca până în seara zilei următoare să iasă şi să dea ochii cu Dumitrana. Altfel, acesta ar fi plecat fără vreun răspuns. La nevoie trebuia să fugă prin spatele hangarelor şi să ajungă acasă: era mai important să raporteze legăturii lui că însărcinarea primită fusese îndeplinită chiar dacă ar fi căpătat după aceea o admonestare de la comandant.

Era 7 şi jumătate de dimineaţă, oră târzie pentru comandor. Tomulete se ridică, fumă câteva clipe lângă fereastra deschisă şi ascultă buletinul de ştiri. Nu se anunţa nimic important. Căscă. Nu prea dormise. Se culcase foarte târziu şi se trezise devreme, o dată cu trupa ieşită la instrucţie, încă de la 6. Privi câteva clipe paturile strânse, cu

păturі roase, cenuşii, deasupra şi lădiţele aliniate sub plasele de lemn. Nu-i plăcea ordinea, dar n-o mărturisise nimănui până atunci. Privi podelele lustruite cu gazolină (de culoarea păduchelui, o culoare murdară, respingătoare) şi canaturile peste care se trecuse o bidinea de catran. Toate foşneau de insecte. Comandorului îi plăcea foarte mult curăţenia, dar lighioanele din cazarma lui tot nu reuşise să le distrugă în ciuda vedrelor de gaz, aruncate de soldaţi în crăpăturile stâlpilor de lemn. Insectele erau mai rezistente sau numai şirete şi abia după o zi sau două reapăreau, chinuind mai departe somnul oamenilor.

Plantoanele de la cantină terminaseră curăţenia şi închiseseră geamurile astupate până la jumătate cu hârtie creponată peste care noaptea căđeau perdelele grele de pânză, în aşa fel încât să nu răzbată afară vreo rază de lumină. Nu se mai auzea decât foarte vag radioul şi parcă spre răsărit cerul se lumină dintr-o dată. Pe şoseaua de lângă aerodrom sclipiră câteva bălţi de noroi şi, în sfârşit, maşina comandorului îşi făcu apariţia dinspre oraş. Era un Fiat vechi, caraghios, rechiziţionat cine ştie de unde, cu două canapele roase, cu un şasiu înalt şi un radiator totdeauna fumegător, ca un cazan de bucătărie. Geamurile de ţiplă verzuie erau coborâte. nu se zărea decât mâna comandorului atârnând leneş afară, cu palma lui albă şi fină de femeie.

„A făcut chef astă-noapte, gândi sergentul-major şi iar o să strige la noi”. Santinelele deschiseră porţile largi alcătuite din câteva bare de lemn primitiv şi o împletitură de sârmă ghimpată. După aceea salutară ţeapăn, şi Fiatul trecu, stropind în dreapta şi-n stânga cu cauciucurile lui subţiri.

Sergentul-major Tomulete ieşi în pas alergător şi îl aşteptă în faţa clădirii de piatră unde erau adăpostite de câtăva vreme birourile. Treptele de ciment, ciuruite de ţintele bocancilor soldaţilor, fuseseră curăţate bine cu apă

încă din zori şi se zăreau cărămizile ştirbe de sub postamentul intrării.

— Să trăiţi! zise simplu, ducând mâna la chipiu şi aşteptând în poziţie de drepţi coborârea comandorului.

Acesta nu era singur. Prin uşa cealaltă a maşinii ieşi un ofiţer german, necunoscut, un căpitan de aviaţie îmbrăcat într-o uniformă bine călcată. Avea obrazul bărbierit proaspăt şi cercetă cu un ochi sigur aerodromul.

— *Guten Morgen!* spuse cu glas şovăitor.

Era un om între două vârste, cam plictisit, cam chinuit de o suferinţă nemărturisită, cu un obraz galben trădând o oboseală a ochilor greu de ascuns. Clipea des, ca şi când lumina zilei ploioase l-ar fi supărat.

— Sergent, zise comandorul, să mergi cu noi...

— Am înţeles, răspunse, Tomulete, bătând din călcâie, aşa cum ştia el că-i place comandorului.

Ploaia încetă chiar în clipa aceea. În aer mai rămase o boare umedă, încălzită de soarele nevăzut. Bălţile drumului sclipiră o secundă orbitor, apoi cerul se întunecă iar. Ofiţerul german nu se întorsese. Privea hangarele îndepărtate şi pista de aterizare. Câmpul vast, umed, albăstrui, cu iarba crescută nu-l interesa. „Acum vrea să ştie ce lăţime are pista de beton”... gândi sergentul-major.

— *Lasst uns sehen!* [9] spuse căpitanul cu uşurinţă, înviorat dintr-o dată.

— Vrea să vadă pista? întrebă comandorul, care nu ştia decât foarte puţin limba germană.

— Da.

— Bine! mârâi, urmându-l cu neplăcere.

Era nebărbierit, împotriva obiceiului său, şi hainele i se şifonaseră. Aşa cum bănuise sergentul-major, jucase toată noaptea pocher în casa unui prieten şi arăta obosit şi indispus, cu capul greu, cu o greaţă a gesturilor ce se vedea fără multă stăruinţă din partea celor care l-ar fi

9 Să mergem să vedem.

privit. Comandorul călca atent să nu-şi murdărească cizmele, şi Tomulete îi însoţi pe amândoi fără să scoată un cuvânt. Îşi aduse aminte că nu se inspectase înainte de a ieşi din baracă, grăbit cum era, şi trase cu ochiul la vestonul său, ca nu cumva să fie descheiat la vreun nasture, lucru de neiertat.

Câmpul era plin de apă. Tălpile cizmelor chifteau la atingerea pământului. Ieşi soarele sclipind în balizele aerodromului. Norii joşi alergau acum deasupra Craiovei, întunecând turlele bisericilor. Acoperişurile de tablă aveau câte un sclipăt la pierderea luminii.

— *Die Luftmeldungen, wie sind die Luftmeldungen?*[10] întrebă căpitanul.

Comandorul înţelesese.

— Buletinul meteorologic? întrebă el pe sergentul-major.

Tomulete arătă hangarele.

— Îl găsim la domnul locotenent Paraschiv.

— Bine, spune-i că i-l dăm imediat.

Sergentul-major traduse. Ofiţerul german privea atent câmpul şi crângul îndepărtat, strălucind în soare, un crâng verde şi jos cu pomi tineri.

— *Schön*, zise mai mult pentru sine şi după aceea pe chip i se întipări nemulţumirea.

Treceau acum pe lângă o baracă verde, cu flori în ferestre, tot o locuinţă de lemn, mai nouă, ridicată cu prilejul sosirii pe aerodrom a flotilei nemţeşti. Comandorul îl lăsă pe căpitan să se îndepărteze puţin şi îl întrebă pe sergent:

— Ce-au mai făcut ăştia azi-noapte?

— Nimic nou. Au băut coniac şi au adus două femei pe care le-au scos prin gardul de sârmă ghimpată.

— Ce zic oamenii noştri?

Tomulete vru să pară că nu dă prea multă importanţă lucrurilor care se petreceau de câtăva vreme pe aerodrom.

---

10 Buletinul, ce spune buletinul?

— Dacă ne-am lua după ei! Nu ne înghit de la chestia cu ţapul ăla şchiop, dar războiul e război!

Comandorul se îndepărtă cu paşi grăbiţi. Aproape alerga şi asta îl făcea caraghios. Începuse să prindă burtă, deşi fusese zvelt şi sportiv.

Uşile hangarelor erau date de perete şi câteva aparate de vânătoare fuseseră împinse afară. Prelate umede şi pătate de ulei înveleau carlingile şi motoarele. Câţiva soldaţi făcură front şi salutară scurt. Căpitanul nu privi nici în dreapta, nici în stânga. Ajuns la capătul pistei, întrebă scurt, cu faţa spre comandant:

— *Welche Länge?*[11]

Tomulete nu mai aşteptă răspunsul comandorului şi răspunse el:

— *1880 Meter.*[12]

— *In Ordnung.* [13]

Şi după un timp de gândire, adăugă:

— *Und der Höhenunterschied, zwischen den Enden?*[14]

— Ce vrea? întrebă comandantul, plictisit puţin că nu înţelegea totul.

— Vrea să ştie diferenţa de nivel de la un capăt al altuia al pistei.

— Un metru şi zece.

Sergentul-major repetă cifra fără să privească faţa ofiţerului străin. Acesta dădu din cap, merse cam o sută de metri în sus, pe lungimea curelei de beton, şi Tomulete îşi dădu seama că era vorba de o aterizare specială.

Pista era spartă pe alocuri şi cârpită cu grijă. Petele de ciment se vedeau până departe, mici cercuri verzui, umezite de apă. Şoseaua de beton avea o scurgere bună. Începea o zi caldă, o zi înăbuşitoare, cum sunt unele în

11 Ce lungime

12 1880 metri.

13 Bun.

14 Dar diferenţa de nivel de la cap la cap?

Oltenia. Cerul se albăstrise, era curat şi înalt. Se auziră primele motoare încălzite, şi lângă ei, în spate, scânteiară cercurile elicelor. Un grup de mecanici scotea prelata de pe un aparat. Pe o bordură de ciment, în faţa hangarelor, alergau soldaţii, strângându-se pentru raport. Comandorul făcu semn unui sublocotenent că n-avea timp pentru aşa ceva şi îl urmă pe ofiţerul german care se întorcea grăbit spre clădirea comandamentului. În trecere, căpitanul văzu baraca la ferestrele căreia se arătaseră câteva capete blonde de soldaţi germani şi întrebase fără insistenţă:

— *Deutsche?* [15]

— *Ja.*

— *Flieger?*

— *Flieger und Mechaniker.*

— *Gut, gut...*

Comandorul gâfâia. Sergentul-major Tomulete ştia că acum înjură cât poate în gând pe ofiţerul din faţa lui, dar nu avea ce face, trebuia să-l urmeze. Nu se arătase slugarnic, şi sergentul-major ştia că în fundul sufletului său comandorul, ca toată lumea, nu putea să-i sufere pe germani.

Când ajunseră în faţa clădirii comandamentului, neamţul îşi aminti că nu i se dăduse încă buletinul. Sergentul se întoarse alergând şi când ajunse lângă primul hangar îl văzu pe locotenentul Paraschiv, ofiţerul de serviciu, un bărbat tânăr, cam rotofei pentru un pilot. Acesta tocmai se îndrepta spre plutoanele strânse în faţa hangarului numărul 3.

---

15 — Germani ?

— Da.

— Piloţi ?

— Piloţi şi mecanici.

— Bine. bine...

— Să trăiţi, spuse sergentul-major, domnul comandor vrea buletinul meteorologic...

Locotenentul căută nemulţumit în porthartul său aşezat pe un şold şi i-l întinse. Era o hârtie lungă, albă, acoperită cu multe cifre şi linii.

— Ce, mai vin alţi oaspeţi? întrebă cam în ciudă, cam cu ironie.

— Nu ştiu nimic.

— Tu nu ştii niciodată nimic.

— Asta e, să trăiţi!

Luă hârtia, o împături şi vru să facă stânga împrejur după ce salutase.

— Stai!

— Stau.

— Ce s-a întâmplat cu damele alea, astă-noapte?

Sergentul-major Tomulete se opri, tot în poziţie de drepţi, şi-l privi cu oarecare şiretenie pe ofiţer.

— De, dacă nu vă împăcaţi cu ei! Azi-noapte au băut coniac şi au avut două femei...

— Frumoase?

— De...

Locotenentului Paraschiv îi plăceau femeile, şi gândul că nişte simpli soldaţi şi subofiţeri germani îşi permiseră să aducă câteva prietene în incinta aerodromului îl scotea din sărite.

— Să faci raport, auzi? Unde se trezesc, mama lor de boşi! Aici e cazarmă, nu bordel! Avem avioane, secrete militare, şi ei aduc curve...

— Fac raport, să trăiţi!

Salută încă o dată şi aşteptă o secundă, să mai audă ceva din gura locotenentului, dar acesta îl concedie fluturând o mănuşă:

— Du-te că te-aşteaptă şeful. Nu uita să-i spui şi lui...

— Nu uit, să trăiţi!

Sergentul-major se întoarse gâfâind. Cei doi ofiţeri îl aşteptau pe scări.

— S-a găsit? întrebă comandantul.

— Da.

Întinse hârtia comandorului şi acesta o dădu ofiţerului german. Urcară apoi scările. În clădirea rece, albă, cu pereţii spoiţi de mult, se găsea numai un planton, care salută zgomotos, bătând din călcâie.

— Să nu intre nimeni, îi spuse Tomulete soldatului.

În biroul comandorului era răcoare. Mirosea a hârtie veche şi a cerneală. Mobila simplă: două mese, fără ceva pe ele, câteva scaune, un dulap închis cu yale şi o canapea roasă şi ea, ca şi scaunele Fiatului în care călătorea comandorul, cam atât. Ofiţerul german se aşează fără să fie invitat. Sergentul-major rămase în picioare şi se uită la superiorul său. Acesta aştepta cu mâinile la spate, enervat în ascuns, fără s-o arate, cu un aer indiferent şi obosit pe chip. Cei doi ofiţeri îşi lăsaseră şepcile pe cele două mese, în treacăt, şi se priveau în tăcere.

— *Nehmen Sie Platz!* spuse căpitanul, ca şi când el ar fi fost gazda. *Es handelt sich um...*[16]

Tomulete traduse repede cu vocea scăzută cele auzite. Comandantul se aşează. Căpitanul desfăcu buletinul şi privi liniile şi cifrele scrise pe o hârtie de calc. Pentru ziua următoare se anunţa timp frumos, fără ploaie. Ofiţerul cercetă liniile încâlcite, subţiri, spirale trase cu tuş închipuind curenţii aerieni, şi după aceea ridică privirile. Avea ochi decoloraţi, cu cearcăne vinete sub ei, un obraz chinuit, de om crud, de om tăcut, obişnuit cu tăcerea, o tăcere impusă. Se uita când la comandorul placid, fără să arate vreun interes prea mare pentru cele ce avea să audă, când la sergentul-major, mirându-se parcă de faptul că un ofiţer superior trebuie să fie ajutat de acest soldat, care cunoştea limba germană.

— *Sachse?*[17]

---

16 Luaţi loc... Iată despre ce este vorba...

17 — Sas ?

— *Nein, Rumäne*, răspunse Tomulete.

— *Ja, gut, gut...*

Comandorul se prefăcea că n-aude nimic, ca şi când n-ar fi fost acolo. Îşi privea vârful cizmelor, şi când scurta convorbire se termină, ridică iar ochii. Căpitanul nu terminase cu celălalt.

— *In Siebenbürgen oder im Banat geboren?* [18] mai întrebă, atent, bănuitor.

— *Nein, in der Bukovina.*

— *Ach, so, gut...*

Şi după aceea se adresă direct comandantului:

— *Herr Kommandeur! Morgen wird der deutsche Stab aus Athena hier landen* [19]*...*

Sergentul-major traduse repede frazele spuse de căpitan şi simţi cum îi tremură puţin glasul.

— O inspecţie? întrebă comandorul.

— *Eine Inspektion*? repetă traducătorul.

— *Ja. Dem Angriff der amerikanischen Luftwaffe muss ein Halt gemacht werden, und die deutsche Luftwaffe wird dagegen einschrieten* [20]*...*

Comandorul ascultă răbdător cele repetate de sergentul-major Tomulete şi când acesta termină, spuse cam prea tare, cam cu dispreţ:

— Spune-i că măsuri ar fi putut să ia cu mult mai devreme, bombardând bazele de la Foggia...

— Nu. român.

— Da, bine, bine.

18 — Născut în Transilvania sau în Banat ?

— Nu, în Bucovina.

— A, bine.

19 — Domnule comandor ! Mâine comandamentul german de la Atena va ateriza aici.

20 [20] — Da. Atacurile aviaţiei americane trebuie stăvilite, şi aviaţia germană înţelege să ia măsuri.

Sergentul-major traduse fără să clipească. Ofiţerul german nu răspunse numaidecât. Tomulete îi văzu gura strânsă într-un rictus scurt de dispreţ şi poate şi de disperare ascunsă.

— *Wir haben keine Möglichkeit mehr, wenn es gesagt werden muss.*[21]

Tomulete repetă uluit această frază şi aşteptă.

— Bine, atunci vom lua măsuri de siguranţă pentru comandamentul dumneavoastră. Asta voiţi, nu-i aşa?

Sergentul repetă monoton, parcă fără interes, cele auzite de la comandor.

— *Ja. Was verstehen Sie unter Sicherheitsmassrahmen?* [22]

— Vom da o alarmă falsă deasupra zonei Craiova, vom ridica vânătoarea în aer pentru protecţia avioanelor şi vom avertiza antiaeriana. Trebuie numai să spuneţi itinerarul exact şi numărul aparatelor...

Căpitanul clătină mulţumit din cap.

— *In Ordnung. Es handelt sich um drei Junkers. Erkennungszeichen ein weisser Strich am rechten Flügel. Die Laufstrecke, die befriedigend aussieht. Muss vorbereitet werden, und jedem feindlichen Angriff viuss entgegengetreten werden.* [23]

Comandorul se ridică în picioare şi-i spuse sergentului-major:

— Să n-aibă nici o grijă. Aici nu vin avioane inamice. E un aerodrom retras. Nu trec decât care cu boi pe şoselele astea păcătoase, după cum a văzut. Cât mă priveşte pe mine, eu aş vrea să mă bat, dar n-am cu cine. Noi suntem rezerva care aşteaptă...

---

21 — Nu mai avem nicio posibilitate, ca să fiu sincer.

22 — Da. Ce înţelegeţi prin măsuri de siguranţă?

23 E bine. E vorba de trei Junkers. Semn de recunoaştere, o bandă albă pe aripa dreaptă. Trebuie pregătită pista, care se arată satisfăcătoare, şi preântimpinat orice atac inamic.

Sergentul-major rezumă în limba germană, fără umor, cele auzite.

— Câte persoane? mai întrebă comandorul.

— *Elf mit den Fliegern. Es müssen Massnahmen getroff en werden für Einquartierung für eine Nacht. Das ist alles Zwei Tische und elf Betten, für eine Nacht. Der General trinkt nicht*, *aber, für die anderen, Kognaky wenn möglich.*[24]

— Bine aprobă comandorul. Acum itinerarul, ca să-l comunic grupurilor antiaeriene.

Tomulete traduse şi deveni mai atent, fără să arate aceasta. Căpitanul desfăşură o hartă de mătase pe masa din faţa lui şi indică cu degetul un punct nevăzut. Comandorul se apropie şi privi. Sergentul-major rămase la locul lui. În spatele ofiţerului german se afla o planisferă, iar pe perete atârna o hartă detaliată a zonelor aeriene ale regiunii, acoperită cu o cortină scurtă de tifon. Comandorul privi harta încâlcită a căpitanului şi trase o linie uşoară cu un creion, începând dintr-un loc necunoscut de lângă Dunăre. Securitatea comandamentului german nu-l privea decât după ce avioanele venite de la Atena ieşeau din spaţiul aerian al Bulgariei. Sergentul-major Tomulete nu se mişcă. Ar fi vrut să ştie cu orice chip punctul de intrare al avioanelor germane în România, dar continuă să aibă aerul că nu-l interesează nimic. Privea pe fereastră câmpul gol de aviaţie de pe care se ridicau acum câteva aparate uşoare în zbor de antrenament.

Comandorul îl chemă:

— Sergent!

— Ordonaţi?

— Spune-i că punctul nu e bine ales, pentru că pe acolo vin de obicei fortăreţele zburătoare dinspre Turcia.

Sergentul-major Tomulete traduse cuvânt cu cuvânt, cu o încetineală voită, cele spuse de comandant.

---

24 Unsprezece cu piloţii. Trebuie luate măsuri de cazare pentru o noapte. Atât. Două mese şi unsprezece paturi pentru o noapte. Generalul nu bea, dar pentru ceilalţi dacă se poate, coniac.

— *Und dann?* [25]

— Să aleagă zona 12. Drum scurt. De la Sofia până aici, o nimica toată...

Sergentul repetă, apropiindu-se ca să-i arate punctul aflat undeva la baza hărţii din perete, simţind cum îi arde puţin obrazul. După aceea se îndepărtă spre fereastră, ca să nu-şi trădeze turburarea. Căpitanul privi câtva timp harta lui şi dădu din cap:

— *In Ordnung. Ankunft zwischen Viertel nach zehn und halb elf. Verstanden?* [26]

Comandorul înţelesese.

— Cu ocazia asta vom da alarma aeriană pentru Craiova, la ora 9,30. Orice întârziere îi priveşte pe piloţi. Ridicarea alarmei, peste un ceas. Timp pentru aterizare este. Pista va fi interzisă pentru alte aparate. Vânătoarea, în aer...

Sergentul-major traduse repede. Căpitanul ascultă atent, îşi împachetă harta ca pe o batistă şi o vârî în buzunar.

— *Ich werde sofort durch Rundfunk melden. Kann ich euern Wagen benützen, bis zu unseren, Stab?* [27]

— Da, spune-i că-i aşteptăm cu multă plăcere.

Căpitanul se ridică, întinse mâna comandorului şi salută lipind scurt călcâiele. Comandorul nu-l conduse nici până la uşă. După ieşirea ofiţerului străin, se auzi salutul plantonului şi paşii grăbiţi ai sergentului-major.

— Spune şoferului să-l ducă pe căpitan până la comandamentul lor din oraş şi să se întoarcă repede, mai strigă din urmă comandorul sergentului-major.

— Am înţeles, să trăiţi!

Tomulete îl însoţi până la ieşire pe ofiţerul german, îl văzu urcându-se în maşina comandorului şi-i spuse ceva şoferului. Acesta salută şi demară. Porţile de sârmă ghim-

---

25 Şi atunci ?

26 E bine. Ora sosirii intre 10.15 şi 10.30. S-a înţeles?

27 Voi comunica prin radio imediat. Pot să mă întorc cu maşina dv. la comandamentul nostru?

pată se deschiseră, se auzi salutul scurt al sentinelelor – un lipăit de palme pe patul armelor – şi după două secunde de ezitare, omul rămas pe scări începu să urce încet, repetându-şi în gând tot ce auzise cu câteva clipe înainte. Trebuia să iasă cu orice preţ din cazarmă, şi nu peste un ceas sau două, ci în următoarea jumătate de oră. „Ce să-i spun? Ce să-i spun nebunului ca să-mi dea drumul se gândi sergentul-major, ajuns în faţa uşii biroului comandorului. Plantonul aflat în umbra încăperii cu geamuri curate, acoperite de perdele de crepon, mai lovi o dată din călcâie. Tomulete intră, după ce bătu la uşă, şi rămase în poziţie de drepţi, departe de masa comandorului.

— Aştept ordinele dumneavoastră!

— Ai vorbit cu şoferul?

— Se întoarce numaidecât.

— Bine. Să te ia cu el şi să te ducă acasă la mine. Să-mi aduci alte haine, că astea uite cum sunt! Parcă am dormit în ele. Până diseară vor veni toţi dracii de la Bucureşti şi nu vreau să mă găsească aşa. Alt loc pentru o conferinţă nu şi-au găsit şi nemţoii ăştia...

— Vi le-aduc numaidecât.

— Până atunci fac inspecţie la hangare şi la ateliere. Coboară şi aşteaptă pe şofer. Uite şi buletinul meteorologic, dă-i-l locotenentului.

Sergentul-major salută şi ieşi. Afară se încălzise. Apa din bălţile drumului se evapora scoţând aburi albi. Câmpul umed părea o scoarţă de culoarea pelinului crud în lumina soarelui. Omul se grăbea, ar fi vrut să ajungă mai repede în oraş, să se întâlnească cu Dumitrana, dar nu trebuia să arate lucrul acesta cu nici un chip. Privi hârtia de calc pe care o mai avea încă în mână. Ca să mai meargă până la câmpul de instrucţie nu mai era timp. În fata porţii claxona tare Fiatul comandorului. Santinelele deschiseră cu plictiseală, fără graba de mai înainte. Sergentul-major nu mai aşteptă.

— Întoarce, spuse grăbit.

Maşina făcu un viraj scurt şi după două minute se afla în şosea.

— Mână!

— Acasă? întrebă şoferul.

— Acasă.

— Ai vreo treabă?

— Am.

— Bine.

— Să nu-i spui comandorului ceva.

— Am înţeles. Ce-s nebun?

Şoferul era un oltean pirpiriu, cu doi ochi galbeni de om suferind de icter. Nu fumase de mult, dar avea o gură arsă, uscată.

— Cu daravela aia ce facem? întrebă.

— Care daravelă?

Sergentul-major Tomulete nu era atent, se gândea la altceva.

— Maşina e gata, trebuie numai s-o scoatem din garaj...

— Bine, o s-o scoatem. Chiar în noaptea asta.

Ştia bine că peste două zile cel mai târziu trebuia să părăsească flotila. Dacă reuşea să transmită cele auzite era normal să fie bănuit cel dintâi.

— E-n regulă. Actele le-am pus la punct.

— Iscălitura comandorului?

— Parcă-i de-acolo, o s-o vezi...

— Bine, mă laşi acasă, şi după aceea te întorci la domnul comandor. Îi spui nevestei sale că vrea un costum călcat, că are o inspecţie, îl iei şi treci să mă duci şi pe mine înapoi. Dacă ne întreabă de ce-am întârziat, spui că ai avut o pană la motor.

— Am înţeles.

Vorbeau scurt, înţeleşi mai demult. Prin parbriz se vedea oraşul. Clădirile vechi, înalte, erau ascunse între grădini verzi, neîngrijite, cu pomi groşi, cu trunchiuri ca de ciment. Fiatul mai merse câteva minute de-a lungul străzii principale şi pe urmă se abătu la stânga, pe o uliţă noro-

ioasă, un drum mai vechi de care. Mirosea puternic a gunoi – ca după ploaie – şi acoperişurile caselor de pe margini străluceau umed în lumina soarelui. În faţa unei porţi, şoferul opri. Sergentul coborî, trânti portiera scârţâitoare şi se uită la ceasul de la mână.

— Peste o jumătate de oră, deci.

Maşina plecă repede, aruncând de sub roţi un şuvoi subţire de noroi. Sergentul-major Tomulete intră într-o curte lungă nepietruită şi dădu bună ziua unei femei. Era proprietăreasa. Aceasta îl privi. Avea o faţă albă, decolorată, cu multe încreţituri sub bărbia ascuţită, şi o gură subţire care ascundea o dentiţie puternică şi sănătoasă.

— Domnule, spuse cu glas scăzut, un glas iritat. Nevasta dumitale stă încuiată de astă-noapte cu un bărbat străin în casă.

Sergentului-major îi veni să râdă. Nu era prima oară când o auzea pe femeia asta fără somn spunându-i ce-i spunea acum.

— Ştiu, e vărul meu de la Piteşti...

Proprietăreasa zâmbi înţelegător, murdar, complice

După aceea îşi strânse mâinile una într-alta, cu o mirare prefăcută.

— Cam multe rude ai, domnule... Eu cred că e vorba de altceva...

Sergentul-major n-avea timp de pierdut. Dădu din umeri şi vru să intre în casă.

Din urmă mai auzi glasul bănuitor al proprietăresei:

— O să vezi dumneata pe dracu cu verişorii ăştia!

Deschise uşa. Intră într-o odaie întunecoasă, cu ferestrele acoperite de hârtie albastră. După ce străbătu antreul ce mirosea vag a varză acră şi murături de anul trecut, deschise altă uşă şi îl zări pe Dumitrana şi pe nevastă-sa, stând la o masă.

— Bine c-ai venit, zise musafirul, ridicându-se şi îmbrăţişându-l. Ce s-a întâmplat?

Femeia îi făcu loc lângă ea.

— Aş vrea să-ţi spun ceva foarte important. După aceea se adresă nevestei, pe care o îmbrăţişă scurt, fără afecţiune: Vezi dacă e cineva prin curte...

Femeia se ridică şi ieşi afară, prefăcându-se că scutură o scoarţă.

— Despre ce este vorba? Dar mai întâi dă-mi adeverinţele pentru peşte, dacă n-ai uitat să le iei...

Sergentul-major căută într-un buzunar de la piept al tunicii şi scoase câteva hârtii acoperite de însemne militare şi cu ştampile sub mari spaţii albe. Dumitrana le privi cu atenţie şi după aceea le împături, ascunzându-le într-un buzunar.

— Pe al cui nume pot fi folosite? întrebă.

— Tot caporalul Târâia Dumitru.

— Bun. Cu ultima a lucrat Niculescu săptămâna trecută la Brăila. Te ascult.

Sergentul-major îşi aruncase capela pe masă şi se scotocea sub veston.

— Mâine vine de la Atena Comandamentul aviaţiei germane pentru Balcani. Ai aici situaţia atmosferică, restul am să ţi-l dictez. Scrie pe o hârtie ce-ţi spun şi comunică. Poţi să iei legătura cu Bucureştiul?

Dumitrana se gândi puţin, îşi frecă palmele de genunchi, cu încetineală.

— Sigur?

— Sigur.

— Atunci cred că se poate. Găsesc eu un om. Spune-mi...

Scoase o hârtie şi un creion şi începu să scrie pe scurt cele ce auzea. Când termină îl privi.

— Asta-i tot?

— Tot.

— Buletinul n-am să pot să-l copiez, nu mă pricep

— Bine, dă la mine. E nevoie numai de cifre.

Şi scrise repede pe aceeaşi hârtie cifrele de pe hârtia de calc.

— Crezi că e important?

— În aviaţie e foarte important.

Dumitrana tăcu. Când sergentul-major termină, îi luă creionul şi bucata de hârtie, pe care o strânse cu grijă şi spuse:

— Ai făcut o treabă bună. Numai că mâine...

— Ştiu.

— Va trebui să pleci.

— Voi pleca. De altfel, maşina este gata. În noaptea asta o vom scoate de pe aerodrom.

Dumitrana se gândi puţin şi dădu mulţumit din cap

— E foarte bine. Chiar mai bine decât credeam. Are acte?

— Are.

— În cât timp aţi făcut-o?

— În vreo trei luni. E lucrată piesă cu piesă...

— Cine duce maşina până la Tg.-Jiu?

— Aş duce-o eu, dar trebuie să rămân până mâine la prânz pe aerodrom. Aş vrea să ştiu dacă...

— Nici o grijă, ai uitat că există radio pe lumea asta?

— N-am uitat, dar acolo trebuie să las totul acoperit...

Era foarte cald. Soarele juca în perdelele scrobite, nişte perdele scurte de americă ieftină, şi pe dulapul proprietăresei, un dulap ca vai de lume, cumpărat cu ani în urmă. Sergentul-major îşi deschise vestonul la gât.

— Dumitale nu ţi-e cald? îl întrebă pe celălalt.

— Nu. Sunt obişnuit şi cu frigul şi cu căldura. Nu mi-ai spus: cine duce automobilul la Tg.-Jiu?

— Caporalul care ne-a dat şi adeverinţele.

— Târâia ăsta?

— Da.

— Om sigur?

— Sigur.

— Ştie că ai să dezertezi?

— O să-i spun în ultimul moment. Dumitrana părea cam nemulţumit.

— Prea mulţi oameni în afacerea asta, nu ţi se pare?

— Nu se poate altfel.

— Ai adresa?
— O am.
— Să i-o dai abia când pleacă cu maşina. De-acolo o s-o ia altcineva în primire.
Sergentul-major clătină din cap.
— Cam ştiu care-i socoteala...
— Cu atât mai bine. Te bănuiesc până acum de ceva?
— Nu cred.
Dumitrana privi prin geamul curat cerul albastru de afară.
— Ai mâncat ceva?
— Nu mi-e foame.
— Pari cam ostenit.
— N-am prea dormit. Până nu termin treaba asta, nu pot să dorm.
— Te înţeleg. Atunci ştii ce ai de făcut. După ce pleci de la aerodrom, nu mai treci pe acasă.
— Bine.
— Nu-i spui nici nevestei.
— Ea e pregătită pentru orice.
— Te îndrepţi spre Tg.-Jiu cu un tren şi mergi la adresa asta.
Scoase din buzunarul pantalonilor un peticel de hârtie şi i-l întinse.
— Poftim. Mai ştii să conduci?
— Te cred. Sunt doar şofer de meserie.
— Aştepţi acolo până când se va putea face ceva. Ziceai că ai habar despre ce este vorba.
— Vag. O evadare din lagăr, nu-i aşa?
— Cam acolo, dar ştii să-ţi ţii gura?
— Ce întrebare!
— Atunci, s-a înţeles?
— Da.
— Arunci uniforma. Ai să capeţi nişte haine. Adresa din Bucureşti o cunoşti?
— O ştiu.

— Nici o întârziere. În caz de defecţiuni raportezi totul celui pe care ai să-l întâlneşti.

Sergentul-major îşi privi ceasul. Trecuseră 20 de minute.

— Mai stau puţin, spuse după aceea. Când ai venit?

— Aseară.

— Te-a văzut proprietăreasa.

— Ce i-ai spus?

— Eu nu i-am spus nimic. Dar mi-a spus ea...

— Nu-i nimic. Nevasta dumitale o să fie crezută o femeie uşuratică. Dacă nu soseşti până mâine seară, i s-a spus unde să se ascundă?

— Da.

— Lucruri aveţi?

— Nu prea multe. Un geamantan.

— E bine. Trebuie să dispară imediat ce dispari şi dumneata. Să nu puie mâna cu nici un chip pe vreunul dintre voi.

— Ştie ce are de făcut.

— Pare o femeie inimoasă.

— Este o femeie inimoasă.

Sergentul-major Tomulete se înduioşă numai o clipă şi după aceea zise simplu:

— O să simtă după cum îi strâng mâna că o să ne vedem mai târziu.

De afară se auzi claxonul Fiatului.

— Al dracului, s-a grăbit! Trebuie să plec. Diseară mai e nevoie să vin şi eu?

— Nu. Ai terminat. Te duci direct la Tg.-Jiu. Dacă se iveşte vreo încurcătură, *nu ştii* despre ce e vorba.

— Bine.

— La revedere.

— Noroc. Pleci acum?

— După zece minute.

Îşi strânseră mâinile. Dumitrana rămase în casă. Afară, Tomulete îşi chemă nevasta şi o mângâie cu un gest stângaci. O sărută, apoi, cam în grabă, şi-i spuse:

— Vezi tu ce-o mai fi pe-aici. Eu nu ştiu când mă întorc...

— Bine, făcu femeia, şi-i strânse uşor mâna, cu o dragoste tăcută, veche, o dragoste ce nu mai avea nevoie de cuvinte multe.

Şoferul îi deschise portiera şi-i făcu loc.

— Uşor, să nu te-aşezi pe hainele comandorului, ca se face drojdie. Ţi-ai pupat nevasta?

— Ca omul, făcu vag sergentul-major, şi privi strada plină de noroi, pustie la ora aceea.

— Cald...

— Cald al dracului!

Gardurile vechi de lemn trecură uşor pe lângă ei. Dintr-un pom se ridică un stol gureş de vrăbii. Sergentul îşi pipăi gânditor buzunarul în care foşnea hârtia de calc. Ar fi fumat o ţigară, dar renunţă. Se uită prin parbriz la trotuarele murdare, la oamenii plictisiţi, mergând leneş pe sub ulucile umbrite de liliac trecut, fără flori, numai frunze negre, chircite de căldura verii. Bodegile aveau întinse deasupra vitrinelor perdele tărcate de pânză. Trecea un stol de gâşte. Şoferul claxonă. O biserică cenuşie cu vitralii scânteind în soare, albastru, verde şi roşu, ca o stea de Crăciun, apoi o grădină cu umbră lată, profundă, cenuşie. Copii alergându-se nepăsători pe scările Tribunalului.

Maşina frână brusc. Aproape aţipise. Deschise ochii.

— Ce este?

Nu era nimic. Opriseră la o barieră. Trecea un tren lung. O înşiruire nesfârşită de vagoane de marfă. În faţă, prin geamul verzui nu se zărea decât cerul fără nori, verzui şi el din pricina ţiplei. Iată aerodromul, cu barăcile negre de lemn, smolite, şi crângul îndepărtat din margini, topit sub strălucirea zilei de vară.

Şoferul întoarse capul. Sergentul-major îi văzu buzele arse de o febră a stomacului.

— Atunci, diseară...

— Diseară. Pleci dumneata la Tg.-Jiu cu maşina.

— Bine.

Ajunseră. Sentinelele trăgeau de porţile de sârmă ghimpată şi se văzu drumul de cărămidă, abia măturat de plantoanele de la comandament. Prin geamurile deschise ale cantinei piloţilor se auzi un cântec săltăreţ. Sergentul-major se dădu jos şi întrebă pe un soldat unde se găsea comandorul. I se răspunse că era încă la hangare, şi Tomulete îl lăsă pe şofer să ducă uniforma sus, iar el se îndreptă fără grabă spre câmpul de aterizare. Bătea puţin vântul, un vânt călduţ, leneş, care muta de colo-colo straturile de aer încălzit, fără să răcorească ziua de vară.

În noaptea care urmă, sergentul-major Tomulete dormi tun, învins de o veche oboseală. Se culcase târziu. Comandorul plecase abia pe la ora 9, după ce stătuse încuiat ceasuri întregi cu câţiva ofiţeri superiori veniţi de la Bucureşti. Era nervos, strigase la şofer de câteva ori, cei doi adjutanţi ascultaseră în tăcere observaţiile făcute cu prilejul inspecţiei în ateliere şi răsuflară uşuraţi când îl văzură plecat. Nemţii din cabana de lângă hangar petreceau nestingheriţi, cu ferestrele deschise, făcându-se că nu aud strigătele santinelelor care cereau să se respecte regulile camuflajului.

Caporalul Târâia Dumitru, şoferul comandorului, se întorsese după ce-l dusese acasă, garase maşina şi intrase în atelierul de reparaţii auto, aflat chiar lângă baraca piloţilor germani. În încăperea înaltă şi întunecoasă, mirosind a ulei şi a carburanţi, îl aştepta Tomulete. Era aproape zece. Prin peretele subţire de lemn se auzeau vocile soldaţilor germani şi râsete de femei. Cei doi se priviră în tăcere câtăva vreme.

— Gata?

— Gata.

— Comandorul era tot înfuriat?

— Are draci.

Sergentul-major îi întinse pachetul de ţigări

— Fumează, oi fi obosit...

Caporalul luase o ţigară, o bătuse la capete şi ceruse chibritul din mâna celuilalt. Maşina cu care trebuia să plece la Tg.-Jiu se afla între ei. Avea o caroserie verde, proaspăt vopsită, şi geamurile luceau în lumina unui bec ce atârna de un fir prins de grinzile de lemn de deasupra.

„Marfa” era dotată cu două rânduri de acte şi expediţia ei părea tuturor făcută în termenii cei mai legali.

— Atunci să nu mai pierdem timpul. Dă-mi documentarea şi adresa.

— Nu eşti ostenit?

— Nu sunt.

Sergentul-major îl privi. Numai o clipă, îi fu frică. Şoferul fuma liniştit, trecându-şi din când în când limba peste buzele uscate. În astfel de situaţii, oamenii se bazează pe intuiţie. Poţi să câştigi sau să pierzi totul spunând cu brutalitate celuilalt despre ce este vorba. Pe caporal îl cunoştea de vreo şase luni. Era mobilizat şi el la flotila 5 Craiova şi părea un om tăcut, la locul lui. Ştia că are trei copii acasă şi că, în afara meseriei de artificier, cunoştea şi conducea lăcătuşeria. Îi dăduseră într-o sâmbătă o permisie de trei zile şi întârziase la venire patru ore. În ziua următoare, la raportul trupei, comandorul poruncise să fie bătut la spate. Era o pedeapsă umilitoare, căzând sub demnitatea oricărui om. Caporalul răbdase loviturile de curea în tăcere, cu o împietrire a chipului, care-l impresionase. După trei zile, comandorul îl chemase la el pe pedepsit şi-l întrebase, dacă nu vrea să conducă Fiatul. Nu primise, dar pentru că şi celălalt era foarte încăpăţânat, prin ordin, fusese numit şoferul său. Pe el şi pe încă vreo câţiva care suferiseră această pedeapsă umilitoare, îi căutase în zilele următoare sergentul-major. Le dăduse mai întâi ţigări şi stătuseră de vorbă.

Dar în clipa aceea Tomulete ştia că omul din faţa lui se va întreba unde duce automobilul, şi că atunci când va citi actele înmânate, va deveni curios şi mirat. Trebuia să-i spună totul chiar dacă riscul era destul de însemnat.

Caporalul îşi fumase ţigara. Aruncase la picioare mucul încă arzând şi-l strivise cu talpa bocancului. Era nebărbierit şi slab, ochii săi galbeni luceau în obrazul scobit. Unul din miile de soldaţi români care executau fără voinţă ordinele date de comandanţii lor. În privirile lui licărea o curiozitate moartă, stăpânită. Omului părea că îi era indiferent cui îi duce maşina. Poate voia numai să ştie dacă este sau nu învoit de comandor.

— Când trebuie să mă întorc şi cu ce? întrebă cu un glas uscat.

— Imediat, cu trenul. Vei duce maşina la adresa asta.

Îi întinse peticul mic de hârtie pe care era scris un nume fals, numele unei străzi şi un număr.

Caporalul salută cum ar fi făcut în faţa unui superior. Pe sergentul-major îl socotea prietenul său, dar în momentul acela simţise nevoia să uite asta, să nu întrebe nimic. Şi în cele câteva clipe, când se privise cu celălalt, aproape fără să-şi spună ceva unul altuia, Tomulete îşi dădu seama că putea să aibă încredere în caporal. Târâia Dumitru se urcă la volan. Uşa atelierului era încă închisă. Şoferul aprinse farurile acoperite cu bucăţi de piele. Ascultă bâzâitul motorului şi nu spuse nimic. Încercase cu două zile în urmă maşina şi ştia că poate să meargă cu ochii închişi până la Tg.-Jiu, dar începuse să priceapă că era vorba de un lucru neobişnuit şi nu voia să se facă de ruşine. Sergentul-major Tomulete îşi aduse aminte că trebuia să-i dea caporalului şi bani de tren pentru întoarcere, îi întinse actele false, spunându-i:

— La un control pe şosea, le arăţi pe astea. Acolo unde ajungi, le laşi pe amândouă.

Caporalul parcă nici nu auzise. Privea înainte prin geamul automobilului, ţinându-şi încă mâinile pe volan. Maşina se scutura uşor. Din ţeava de eşapament ieşea un gaz albastru, mirositor.

— Uite şi banii ăştia, pentru întors. Iei primul tren. Aş vrea să fii aici până la raportul de dimineaţă.

— Am înţeles.

Sergentul-major îi deschise uşile atelierului şi văzură amândoi câmpul de aterizare, sub lumina nopţii de vară. Se auzeau greierii, mirosea a iarbă crudă, abia stropită de ploaie.

Maşina alunecă pe lângă sergent.

— Cunoşti drumul? mai întrebă acesta.

— Îl cunosc, nici o grijă.

— Atunci, noroc...

— Noroc.

Tomulete rămase singur. După ce stinse para luminoasă a becului care spânzura pe un şnur împletit, agăţat de grinzile de lemn, închise uşile. Din baraca piloţilor germani se auzeau râsete întărâtate de femei şi cântece scabroase, soldăţeşti. Pe iarba umezită se prelingea lumina galbenă a ferestrelor lăsate deschise. Un atac aerian prin surprindere ar fi trădat poziţia aerodromului, dar asta parcă îl înveselea pe sergent. Ar fi vrut să-i vadă pe soldăţoii ăştia întrerupându-şi petrecerea şi urcându-se, beţi cum erau, la bordul avioanelor. Trecu mai departe, fără să se mai uite la geamurile luminate. Poarta de sârmă ghimpată era dată de perete. Santinelele glumeau cu şoferul. Se auzi un scârţâit prelung. Mica lumină roşie din spatele automobilului mai licări puţin şi nu se mai văzu decât noaptea cu stelele ei tremurătoare şi îndepărtate. Sergentul-major era liniştit şi obosit. Intră în baraca trupei. Era întuneric. Mirosea a unsoare de bocanci şi a obiele. Se auzea respiraţia grea a soldaţilor, dar se obişnuise cu toate astea. Avea un pat, lângă uşă, ales anume. Nimeri prin întuneric şi începu să se dezbrace fără zgomot, fără să se gândească la ceva. Adormi numaidecât şi nu se trezi decât a doua zi pe la 7 şi jumătate. Comandorul îl căuta, trebuia să dea nişte ordine. Era bărbierit proaspăt, şi obrazul îi mirosea a parfum. Îşi îmbrăcase o uniformă de stofă albăstruie, foarte fină. Era înconjurat de câţiva ofiţeri necunoscuţi. Sergentul-major Tomulete ascultă ordinele, alergă vreo oră şi când se uită la

ceas şi văzu că se făcuse aproape nouă, îl căută pe caporal. Acesta se întorsese. Lucra în atelierul de reparaţii, ca şi când nu s-ar fi mişcat din locul acela. Era nebărbierit, cu ochii şi mai galbeni, cu obrazul acum vânăt, de om suferind. Demonta un motor, fluierând încetişor. Şeful de atelier, vârât sub o caroserie, înjura în gura mare, lângă doi mecanici îmbrăcaţi în maiouri cafenii, pătate de unsoare. Uşa era deschisă larg. Se vedea câmpul albastru, sub un cer aburos, nici senin, nici înnourat, un cer căruia aviatorii îi spuneau: ”face mama ciorbă” pe o vreme de vată, o zi înfofolită în aburi, păcătoasă, proastă pentru zbor, contrar indicaţiilor buletinului meteorologic. Era foarte cald, zăpuşeala umedă se simţea până aici. Aerul clocotea.

— Bună dimineaţa, spuse fără grabă sergentul-major şi privi spre caporal.

— Să trăiţi! răspunse acesta şi salută scurt.

Tomulete nu întrebă nimic, strânse numai mâna şefului de atelier şi trecu mai departe, ieşind fără grabă. Era liniştit şi mulţumit. Însemna că Târâia Dumitru avusese timp să prindă un tren, care pleca din Tg.-Jiu la două noaptea şi ajunsese peste un ceas jumătate la Craiova.

Pe poartă intrau automobilele nemţeşti, aducând pe ofiţerii germani, veniţi să întâmpine pe generalul de aviaţie de la Atena. Uniformele erau acoperite de decoraţii. Comandorul îl chemă lângă el şi plecară cu toţii spre capătul pistei de beton, unde trebuia să aibă loc aterizarea. Sergentul-major Tomulete numără în gând pe ofiţeri. Germanii stăteau mai rezervaţi în urmă. Comandorul îi conducea arătându-le câmpul, silindu-se să lege două-trei cuvinte în nemţeşte. Unul dintre cei sosiţi de la Bucureşti îl ajuta cât putea, aproape îngânându-l:

— Hier ist die Flugzeughalle Nummer eins. Hier die deutschen Baracken. Hier der Friseur, hier die Rundfunk-Empfangstation und die Kommandostelle.[28]

Clădirea cu un singur etaj, albă şi îngustă, avea geamurile deschise şi de sus se auzeau semnalele avioanelor aflate în zbor, scurte piuituri metalice şi ascuţite ca nişte strigăte de păsări.

Grupul de ofiţeri trecu mai departe. În faţa ultimului hangar se strângea personalul auxiliar al aerodromului, format din trei plutoane. Se făcea alinierea. Betonul din faţa intrării răpăia la alergarea soldaţilor. Se auzeau comenzi şi apeluri scurte. Soarele încă nu se vedea. Cerul fumega ca după un incendiu. Căpitanul german, care venise cu o zi înainte, se uita nemulţumit în sus, privindu-şi ceasul. Sergentul-major Tomulete îl urma tăcut, fără să se arate grăbit. Simţea cum îi furnică spatele, asudase de câteva ori şi nu mai era deloc obosit. Căldura devenise copleşitoare. Aerul plin de aburi fierbinţi îl făcea să-şi simtă gâtlejul aprins şi uscat. Îşi desfăcu copca de la gât şi când văzu că ofiţerii se opresc lângă intrarea ultimului hangar, se opri şi el în spatele lor. Pe platforma de ciment se adunau şi cei vreo treizeci de mecanici şi piloţi. Unii dintre ei erau îmbrăcaţi în uniformă de zbor, în combinezoane de mătase, cu căştile atârnând pe un şold. Se făcuse frontul. Ofiţerii inferiori se pregăteau să dea raportul. Trupa se alinie, se auzi un „să trăiţi” şi după aceea comandorul îşi părăsi musafirii, înaintând către ofiţerul adjutant. Cei doi se salutară, urmă un murmur surd care dură câteva secunde şi comandorul privi trupa bine instruită. Sergentul-major Tomulete îşi aduse aminte de după-amiezile de raport, când unii dintre acei soldaţi erau scoşi tot aici în faţa frontului şi puşi să-şi lase în vine pantalonii, pentru a fi bătuţi la spate cu centironul. În dimineaţa aceasta, trupa părea veselă,

28 Aici e hangarul nr. 1. Aici barăcile germane. Aici frizerul, aici staţiunea de radiorecepţie şi comandamentul.

chipurile soldaţilor erau zâmbitoare. Oamenii ştiau că va urma o învoire mai lungă, tocmai din pricina inspecţiei, socotită un eveniment.

Sergentul-major îşi privi ceasul. Era 9,29. Încă un minut, îşi spuse, şi privi spre căpitanul german, care se uita la cronometrul său. Deasupra câmpului pustiu zburau păsări. Aerul era fierbinte şi umed, o căldură sâcâitoare făcuse ca toate feţele celor din jurul lui să asude. Se gândi că se descheiase la gât şi că dacă l-ar fi văzut comandorul în front cu gulerul vraişte i-ar fi dat câteva zile de arest, dar acum era prea târziu ca să se mai îngrijoreze.

Deasupra oraşului îndepărtat se auziră sirenele. Se dădea alarma. Ofiţerii erau preveniţi, aşa încât nimeni nu se nelinişti. În mijlocul soldaţilor se produse o mişcare scurtă de panică, dar comandanţii de plutoane îi potoliră repede. Din rânduri se dezlipiră numai piloţii, care se îndreptară în pas alergător spre hangare. După două sau trei minute, pe câmpul albastru se iviră primele aparate, mici siluete argintii, cu aripi scurte. Mecanicii începură să învârtească elicele, şi pe treptele metalice urcau primii aviatori, cu căştile puse. Sirenele încă şuierau deasupra oraşului. Pe şoseaua ce trecea paralel cu linia de aterizare a aerodromului, se auzeau copite de cai şi strigătele ţăranilor care-i biciuiau. Căruţe şi care, într-o îngrămădire de nedescris, se îndreptau spre câmpul deschis, gonind nebuneşte peste arătură.

Primele aparate de vânătoare se ridicară. Se auzi şuieratul elicelor şi ofiţerii superiori priviră cu admiraţie spre avioane.

— *Ein rascher und gut ausgeführter Aufstieg*, [29] spunea căpitanul german cuiva din apropiere.

Când şi ultimul aparat trecu cu viteză de-a lungul pistei de beton, împotriva vântului, căpătând greu înălţime şi

29 O decolare rapida şi bine executată.

lăsând în urmă o dâră mirositoare, se făcu linişte. Ofiţerii îşi traseră în tăcere mănuşile şi îşi potriviră ţinuta.

Trupa nu mai păstra disciplina de mai înainte. Din rânduri se auzeau voci amestecate şi comenzile scurte ale şefilor de plutoane. Şoseaua care ducea spre Craiova era pustie acum. Căruţele ţărăneşti se adăpostiră sub nişte copaci bătrâni aflaţi în câmpul răscolit, pe care rămăseseră urmele proaspete ale roţilor şi copitelor de cai. În geamurile albe ale hangarelor sclipiră raze de soare. Cerul se limpezea. Se ivi o bucată albastră şi după aceea trecu iar un val de aburi fierbinţi. Era foarte cald. Prin geamul postului de radiorecepţie se auzeau semnalele aparatelor în zbor. „Încă n-au pătruns în spaţiul aerian al României", îşi făcu socoteala sergentul-major Tomulete. Cele trei Junkers se aflau desigur undeva, deasupra Bulgariei, îndreptându-se spre punctul cunoscut numai de câţiva, unde trebuiau să intre sub protecţia corpului antiaerian şi al vânătorii. Dincolo, mai departe de aerodrom, la doi kilometri, în oraş, mii de oameni aşteptau înfricoşaţi în adăposturi să audă zgomotele bombardierelor, care de obicei treceau numai pe deasupra oraşului fără să lase bombe. Mecanicii germani (piloţii se aflau încă de dimineaţă în zbor), în repaus, priveau indiferenţi cerul. Nu se auzea nimic. Prin uşa unui hangar ieşi spre rândul soldaţilor ţapul Ilie, cu privirea lui ciudată de animal turbat, mascota unui pilot din corpul auxiliar. Ofiţerii superiori germani începură să râdă cu hohote. Animalul, după ce privise nedumerit rândurile bine aliniate ale celor trei plutoane, o luase în goană spre planşeul de ciment. Sărea caraghios în trei picioare şi venea cât putea de repede spre un locotenent, care întoarse capul să vadă de ce râd ofiţerii străini.

Ţapul Ilie se oprise în spatele locotenentului şi îl împungea cu coarnele, cu puţină furie, spre hazul ofiţerilor germani, care nu-l văzuseră până atunci. Comandorul îl chemă la el pe locotenent şi acesta înşfăcă animalul de coarne şi îl târî până în faţa străinilor. Ţapul avea ochii roşii

şi o bărbuţă sură, scurtă, caraghioasă. Era un animal tânăr, pus pe şotii, un animal viguros, numai muşchi, pe care trebuia să-l stăpâneşti cu destul efort.

— *Eine Maskotte?*[30] întrebă un ofiţer, apucându-l de coarne şi simţindu-i rezistenţa corpului.

— *Jat, eine Maskotte*[31], răspunse cineva din spatele sergentului-major.

Comandorul îl căută cu privirile şi Tomulete se apropie.

— *Im Kampf verwundet?* [32]

— *Nein*[33]*,* răspunse sergentul-major, fără să mai aştepte încuviinţarea comandantului.

Privirile ofiţerilor se întoarseră spre sergent. Aşteptau o explicaţie.

— *Ein Unglück* [34]

— *Es war ein Missverständnis. Jemand hat auf ihn geschossen* [35]. Comandorul care înţelegea pe jumătate ceea ce se vorbea, dar nu îndrăznea să intervină, căută să schimbe vorba şi se adresă sergentului-major.

— Spune-le că e timpul...

Tomulete traduse şi se retrase în spatele ofiţerilor, privindu-şi ceasul de la mână. Prin fereastra deschisă a postului de radiorecepţie se auzeau semnalele scurte ale aparatelor aflate în aer. „Acum trebuie să intre în spaţiul României”, gândi şi îşi închipui o clipă oceanul aerian împărţit în zone numerotate ca o tablă de şah. Locotenentul care adusese ţapul îl luă dinaintea ofiţerului german şi îl târî alături. Scoase din buzunar un pachet de ţigări, şi, spre hazul celor de faţă, îi dădu animalului câteva. Acesta le

---

30 O mascotă?

31 Da? o mascotă

32 Rănit în luptă ?

33 Nu.

34 [34] Un accident ?

35 A fost o neânţelegere. Cineva a tras în el.

rumegă cu poftă. Comandorul tuşi înfuriat, pentru că spectacolul se prelungise. Obrazul i se roşise şi privirile lui îl ameninţară pe subalternul care n-avusese de lucru.

Sergentul-major privi fereastra postului de radio şi îşi încordă auzul, voind parcă să ghicească ce se întâmpla în aer, undeva deasupra lor. Radiotelegrafistul recepţiona fără incidente semnalele. Sergentul-major Tomulete îşi privi ceasul. Nu trecuseră decât 25 de minute. Până la ora sosirii mai erau zece minute, cel puţin. În mod normal, în secunda aceea – era foarte cald şi cerul se limpezise cu totul, aburii se târau departe, deasupra crângului tânăr – cele trei Junkers ar fi trebuit să fie atacate. Poate până acum ele se prăbuşiseră. Dar dacă Dumitrana nu reuşise să facă legătura cu Bucureştiul, care la rândul său nu reuşise să... Sergentul îşi închipui cerul imens, cu norii de dedesubt, oceanul acela încremenit, banchiza cenuşie şi albicioasă, valurile prăfoase, parcă nemişcate, deasupra cărora se târau umbrele celor trei avioane. Zona 12 se afla undeva în stânga Dunării, un spaţiu moale de aer. Traseul aparatelor de zbor închipuia pentru corpul antiaerian un culoar de siguranţă pentru piloţi. Vânătoarea trebuia să vegheze ca această linie să fie liberă. Totul se baza pe un calcul foarte minuţios. Nu se putea greşi. Nici ceilalţi, dacă vor fi înştiinţaţi la timp, nu puteau să greşească. Undeva în spaţiul mort, liniştit, vătuit, trebuia făcută vânătoarea. Unsprezece inamici, plutind în siguranţă deasupra unei ţări necunoscute, ştiindu-se aşteptaţi aici, jos, poate carbonizaţi acum, căzuţi deasupra unei păduri sau într-o câmpie arsă de soarele zilei de august...

Ţapul Ilie rumega liniştit ţigările date pe rând de locotenent. Comandorul îşi mai privi încă o dată ceasul. Căpitanul german, venit la aerodrom cu o zi înainte, se uita la cerul limpede, adânc, şi asculta semnalele postului de radiorecepţie.

Sergentul-major Tomulete îl măsură liniştit. Avea ochi spălăciţi şi o gură strânsă, mică, de femeie. Unsprezece

cadavre carbonizate undeva pe câmp... Ştia cum se aprinde un avion în aer, cum explodează motoarele... Corpul comandamentului german de la Atena... Câţi morţi, câte oraşe bombardate, câţi piloţi căzuţi deasupra mării Egee?

Ceasul arăta 10,15. Ar fi trebuit să se audă zgomotul de motoare. Dar mai era un sfert de oră în care ei puteau să mai sosească...

Comandorul îşi scoase şapca şi îşi tamponă fruntea asudată cu o batistă bine călcată, albă, de olandă. Căpitanul privea la cerul curat... Nu era neliniştit, avea un chip împietrit, pe care nu trecea nici o umbră. Sergentul-major Tomulete ştia că nu mai era mult până să afle dacă va trebui sau nu să plece de pe acest aerodrom pentru tot-deauna. Mai trebuia aşteptat cinci sau şase minute. Pe urmă, când nimeni nu va observa, va trece peste câmpul de aterizare, pe la marginea lui, departe de îngrămădirea de oameni şi va ajunge dincolo de crângul alăturat, şi după câteva ceasuri de marş o să se găsească lângă o haltă, de unde o să ia un tren spre Tg.-Jiu. Acolo o să meargă la adresa scrisă pe o bucăţică de hârtie, pe care o dăduse ca-poralului Târâia Dumitru, ştiută pe dinafară. De aici înainte nu bănuia ce o să i se mai întâmple.

O încordare uşoară, o febră pe care nu şi-o putea stăpâni îl cuprinse. Privi ceasornicul de la mână. Era 10 şi 20 de minute. Peste puţin timp se ridica alarma şi cele trei avioane Junkers riscau să nu mai fie recunoscute. Încă trei minute de aşteptare şi pe urmă trebuia să fugă, dar foarte repede, să profite de panica produsă în jur, de zăpăceala ce se va isca.

Comandantul se nelinişti dintr-o dată. Privi spre căpitan şi spre grupul de ofiţeri. Aceştia începuseră să vorbească cu glas scăzut.

„De nu m-ar chema la el!” – îşi spuse Tomulete şi aşteptă încordat.

„Zona 12... Zona 12... repeta în memorie, inconştient. Zona 12... Zona 12...” Unsprezece duşmani căzuţi pe un

câmp necunoscut sau într-o pădure. Ca să nu atragă atenţia, comandamentul german nu se lăsase însoţit. „Ce imprudenţă!” gândea sergentul-major Tomulete...

„Zona 12... zona 12...” Ce sâcâitoare obsesie! Ţapul Ilie mesteca mai departe tutun. Locotenentul de lângă el privea indiferent grupul de ofiţeri germani, care vorbeau din ce în ce mai tare.

— *Was ist los?* [36] strigă deodată căpitanul şi se apropie de comandor.

„Acum o să mă cheme şi m-am ars! O să înţeleagă totul sau cel puţin o să mă bănuiască!” Sergentul-major Tomulete era palid, dar nu simţea frica obişnuită în astfel de situaţii. „Puţină stăpânire de sine, ce dracu!” Comandorul îl căută cu privirile, dar el se prefăcu că se uită în altă parte. Nu-l observase. Un sublocotenent de la Bucureşti se apropiase de ofiţerii germani şi sergentul înţelese că nu va mai fi nevoie de el.

— *Lasst uns zur Rundfunk-Empfangstation gehen,* zise cineva. *Wie werden sofort erfahren.* [37]

Grupul de oameni, în frunte cu comandorul flotilei, se îndreptă spre clădirea postului de radio. Prin fereastra deschisă se auzeau încă semnalele celor din aer, corpul antiaerian de vânătoare – şi bătăile sacadate ale telegrafistului. Sergentul-major îi urmări. Pe scările de ciment se auziră cizmele ofiţerilor. Ceasul arăta 10 şi 29 de minute. Deasupra câmpului de aviaţie zburau păsările. Nu se auzea nici un motor. Câţiva rămăseseră jos şi priveau cerul neliniştiţi. Trupa, în rânduri nu prea bine aliniate acum, aştepta indiferentă pe planşeul de piatră. Comandanţii de plutoane nu-şi părăsiseră locurile, deşi nu înţelegeau ce se petrece în apropierea lor.

În clipa aceea se auziră iar sirenele sunând încetarea alarmei. Şuieratul metalic, tânguitor, sinistru, dură două

---

36 Ce se întâmplă?

37 Să mergem la postul de radiorecepţie, o să aflăm numaidecât.

sau trei minute, timp în care nu se distinse decât glasul căpitanului întrebând cu stăruinţă:

— *Was ist? Was ist los?*

Fără să priceapă de ce este întrebat, telegrafistul cerea pe cineva aflat sus, la trei mii de metri.

— Alo, Zimbrul! Zimbrul ! Alo, Zimbrul! De ce nu răspunde 10?

Sergentul-major Tomulete înţelese că misiunea lui se terminase şi că era timpul să plece. Ieşi afară şi ocoli un hangar. Din spate se mai auzeau glasurile soldaţilor şi mecanicilor.

Cineva întrebă nedumerit:

— Au căzut? Ce dracu s-a întâmplat?

Merse încet, ca un om fără grabă. La capătul pistei de aterizare flutura un drapel tărcat de semnal. Te-ul de interzicere era încă pus, deşi alarma se terminase. Străbătu drumul agale, fără să se mai uite în urmă. În aer nu vibra nimic, nici un zgomot de motor. Vânătoarea trebuia să aterizeze abia peste un sfert de ceas. Îl încerca un sentiment omenesc de triumf. Ajunse la capătul pistei şi ridică fanionul colorat. Îl aruncă alături, în iarbă, şi privi cerul albastru. Până la crângul de copaci tineri care marca limita câmpului de aterizare mai erau câteva sute de metri. Balizele umezite nu mai străluceau. Santinelele se aflau la extremităţile aerodromului, şi chiar dacă l-ar fi întâlnit cineva, nu l-ar fi bănuit de nimic, pentru că pe aici, prin apropiere, se afla un drum care ducea spre grădina de zarzavat a flotilei. Îşi descheie încă un nasture şi îşi scoase capela. Fruntea îi ardea în bătaia soarelui. Crângul verde cu miros de frunză pălită era aproape. Trecu peste un şanţ îngust şi se îndreptă spre o cărare plină de noroi uscat, cu urme de şine de căruţă. Nu se întâlni cu nimeni.

ISBN 973-32-0017-4

Vol. I—II Lei 25